

Hallituksen esitys eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskeväksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista sekä muutettavaksi eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annettua lakia, digitaalisten palveluiden tarjoamisesta annettua lakia, sähköisen viestinnän palveluista annettua lakia, hätäkeskustoiminnasta annettua lakia sekä liikenteen palveluista annettua lakia.

Uudessa laissa säädettäisiin esteettömyysvaatimuksista, joita tulee noudattaa, kun talouden toimija saattaa markkinoille lain soveltamisalaan kuuluvan tuotteen.

Eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annettua lakia ehdotetaan sovellettavaksi uuden lain soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden markkinavalvontaan.

Digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettuun lakiin lisättäisiin säännökset eräiden digitaalisten palvelujen saavutettavuudesta. Saavutettavuus on esteettömyyttä digitaalisissa palveluissa eli verkkosivustoissa ja mobiilisovelluksissa sekä niihin liittyvissä toiminnallisuuksissa.

Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi sähköisen viestinnän palveluista annettua lakia niin, että siinä säädettäisiin jatkossa sähköisen viestinnän palvelun ja audiovisuaaliseen mediapalveluun pääsyn esteettömyydestä.

Hätäkeskustoiminnasta annettuun lakiin lisättäisiin yleiseen hätänumeroon vastaamista ja numeron esteettömyyttä koskevat säännökset. Hätätekstiviestiä ja hätätekstiviestin käyttäjäreki-steriä koskeva sääntely kumottaisiin.

Liikenteen palveluista annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi muutoksia liittyen tietojen tarjoamiseen esteettömistä liikennepalveluista.

Ehdotetulla uudella lailla sekä muihin lakeihin tehtävillä muutoksilla pantaisiin kansallisesti täytäntöön tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskeva Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi.

Esityksen tavoitteena on edistää yhdenvertaisuutta tiettyjen tuotteiden ja palvelujen esteettömyyttä parantamalla. Esteettömyysvaatimuksia sovellettaisiin sekä julkisiin että yksityisiin toimijoihin, kun nämä tarjoavat esteettömyyttä koskevan lainsäädännön soveltamisalaan kuuluvia tuotteita tai palveluja kuluttajille.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 28.6.2022. Hätäkeskustoiminnasta annettu laki on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan 28.6.2025.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	5
1 Asian tausta ja valmistelu	5
1.1 Tausta	5
1.2 Valmistelu	6
1.2.1 EU-säädöksen valmistelu	6
1.2.2 Kansallinen valmistelu ja Suomen kanta	7
1.2.3 Hallituksen esityksen valmistelu	8
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö.....	12
2.1 Esteettömyysdirektiivi, johdanto.....	12
2.2 Esteettömyysdirektiivin sisältö	13
3 Nykytila ja sen arviointi.....	22
3.1 Yleistä	22
3.2 Yhdenvertaisuus.....	23
3.3 Rakennettu ympäristö	23
3.4 Sähköisen viestinnän palvelut ja AV-sisältöpalvelut	25
3.5 Yleinen hätänumero 112	29
3.6 Liikenteen palvelut.....	32
3.7 Sähkökirjat	39
3.7.1 Yleisten kirjastojen sähkökirjat.....	41
3.7.2 Oppikirjat sähkökirjoina.....	41
3.7.3 Näkövammaisten kirjasto.....	42
3.8 Digitaalisten palvelujen saavutettavuus	42
3.9 Julkiset hankinnat.....	45
3.10 Tuotteiden markkinavalvonta.....	45
3.11 Rahoitus- ja pankkipalvelut.....	47
3.12 Kansainvälinen kehitys esteettömyyden ja saavutettavuuden osalta	49
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	52
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	52
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	56
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset talouden toimijoille	56
4.2.1.1 Kokonaiskustannukset.....	58
4.2.1.2 Kustannukset toimijakohtaisesti.....	60
4.2.1.3 Ylläpitokustannukset.....	70
4.2.1.4 Yhteenveto	71
4.2.2 Taloudelliset vaikutukset hätäviestien osalta	72
4.2.3 Vaikutusten arviointi tarkemmin liikenteen palvelujen osalta	73
4.2.3.1 Rautatieliikenne	75
4.2.3.2 Vesiliikenne	75
4.2.3.3 Lentoliikenne	75
4.2.3.4 Linja-autoliikenne	76
4.2.4 Vaikutusten arviointi tarkemmin sähköisen viestinnän palvelujen osalta.....	77

HE 41/2022 vp

4.2.4.1 Sähköisen viestinnän palvelujen taloudelliset vaikutukset	77
4.2.4.2 Sähköisen viestinnän palvelujen markkinavaikutukset.....	78
4.2.5 Vaikutusten arviointi tarkemmin sähkökirjojen osalta.....	80
4.2.6 Yhteiskunnalliset vaikutukset	80
4.2.6.1 Vaikutukset lasten asemaan	80
4.2.6.2 Yhdenvertaisuusvaikutukset	81
4.2.6.3 Vaikutukset sukupuolten yhdenvertaisuuteen	90
4.2.6.4 Vaikutuksen kielellisten oikeuksien toteutumiseen	90
4.2.7 Esityksen vaikutukset viranomaistoimintaan	90
4.2.7.1 Vaikutukset tuotteiden ja palvelujen valvontaa suorittavalle.....	90
4.2.7.2 Vaikutukset Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikköön	91
4.2.7.3 Vaikutukset Liikenne- ja viestintäviraston toimintaan.....	91
4.2.7.4 Vaikutukset viranomaisten toimintaan (häätviestit).....	93
4.2.7.5 Vaikutukset valtiontalouteen.....	94
4.2.8 Vaikutukset palvelun tarjoajiin	95
4.2.8.1 Vaikutukset palvelun tarjoajiin (häätviestit)	95
4.2.8.2 Vaikutukset palvelun tarjoajiin (sähkökirjat).....	95
4.2.8.3 Vaikutukset digitaalisten palvelujen tarjoajille	95
4.2.8.4 Vaikutukset kuntiin	96
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	97
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	97
5.1.1 Tuotteet ja palvelut.....	97
5.1.2 Rakennettu ympäristö.....	99
5.1.3 Yleinen hätänumero 112	102
5.1.4 Rahoitus- ja pankkipalvelut.....	103
5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot	105
5.2.1 Yleistä	105
5.2.2 Yleistä häätviesteihin liittyen	105
5.2.3 Saksa	105
5.2.4 Tanska	106
5.2.5 Norja.....	106
5.2.6 Ruotsi	107
5.2.7 Viro	108
5.2.8 Latvia	109
5.2.9 Iso-Britannia.....	109
6 Lausuntopalaute	109
6.1 Lausuntojen keskeisin sisältö.....	109
6.2 Lausuntojen huomioon ottaminen ja muu jatkovalmistelu	111
6.3 Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto	115
7 Säännöskohtaiset perustelut	116
7.1 Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista	116
7.2 Laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta.....	139

HE 41/2022 vp

7.3 Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta	140
7.4 Laki sähköisen viestinnän palveluista	158
7.5 Laki hätäkeskustoiminnasta	169
7.6 Laki liikenteen palveluista	171
8 Lakia alemman asteinen sääntely	173
8.1 Valtioneuvoston asetus tuotteiden esteettömyysvaatimuksista	174
8.2 Valtioneuvoston asetus digitaalisten palvelujen saavutettavuusvaatimuksista	177
8.3 Valtioneuvoston asetus esteettömyysvaatimuksista sähköisen viestinnän ja audiovisuaalisen median palveluissa	179
9 Voimaantulo	181
10 Toimeenpano ja seuranta	181
11 Suhde muihin esityksiin	182
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	182
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	182
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	183
12.1 Yhdenvertaisuus	184
12.2 Elinkeinonvapaus, oikeus työhön	184
12.3 Kansanvaltaisuus ja oikeusvaltioperiaate	185
12.4 Oikeusturva	186
12.5 Perusoikeuksien turvaaminen	188
12.6 Komission täytäntöönpanosäädökset ja asetuksenantovaltuudet	190
12.7 Kansallisen liikkumavaran hyödyntäminen	192
12.8 Esteettömyysdirektiivin sääntely suhteessa valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan väliseen toimivallanjakoon	193
LAKIEHDOTUKSET	196
eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista	196
eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain muuttamisesta	203
digitaalisten palveluiden tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta	204
sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta	208
hätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamisesta	213
liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta	214
RINNAKKAISTEKSTIT	216
eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta	216
digitaalisten palvelujen tarjoamisesta	217
sähköisen viestinnän palveluista	224
hätäkeskustoiminnasta	232
liikenteen palveluista	234
LIITE	237

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Suomi on sitoutunut toteuttamaan YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 26-27/2016; jäljempänä *vammaisyleissopimus*) vaatimukset. Yleissopimus ja sen valinnainen pöytäkirja tulivat Suomessa voimaan 10.6.2016. Sekä Euroopan unioni että kaikki sen jäsenvaltiot ovat vammaisyleissopimuksen osapuolia. Yleissopimus velvoittaa sopimuspuolet toteuttamaan asianmukaiset toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille muiden kanssa yhdenvertaisen pääsyn fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tiedottamiseen ja viestintään, muun muassa tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin, sekä muihin yleisöille avoimiin ja tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin sekä kaupunki- että maaseutualueilla.

Vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanoa edistää osaltaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista (EU) 2019/882 (jäljempänä *esteettömyysdirektiivi*), erityisesti sopimuksen esteettömyysartiklan osalta (artikla 9). Kaikille tarkoitettujen tuotteiden ja palvelujen esteettömyys tukee vammaisten henkilöiden itsenäistä suoriutumista ja vähentää vain vammaisille henkilöille tarkoitettujen erityispalvelujen, kuten subjektiivisina oikeuksina turvattujen henkilökohtaisen avun ja kuljetuspalvelujen, tarvetta. Esteettömyysdirektiivi asettaa vaatimukset tiettyjen tuotteiden ja palveluiden esteettömyydestä. Näiden tuotteiden on todettu olevan erityisen merkittäviä vammaisille henkilöille. Tuotteilla ja palveluilla on vahva tieto- ja viestintätekninen yhteys. Esteettömyysdirektiivi tuli voimaan 17 päivänä huhtikuuta 2019. Esteettömyysdirektiivissä määrätään toiminnalliset esteettömyysvaatimukset pakollisiksi, ja ne olisi laadittava yleisten tavoitteiden muodossa. Kyseisten vaatimusten olisi oltava riittävän tarkkoja ja yksityiskohtaisia, mutta jätettävä joustovaraa innovointia varten.

Suomessa pääministeri [Sanna Marinin hallitusohjelmassa](#) on asetettu tavoitteeksi, että Suomi tunnetaan edelläkävijämaana, jossa digitalisaation ja teknologisen kehityksen luomia mahdollisuuksia kehitetään ja otetaan käyttöön yli hallinto- ja toimialarajojen. Tavoitteena on nostaa julkisen sektorin teknologia- ja digitalisaatiokyvykkyyttä sekä kehittää julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä. Hallituksen tavoitteena on, että Suomi tunnetaan teknologisen kehityksen, innovatiivisten hankintojen ja kokeilukulttuurin edelläkävijä. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa asetetaan tavoitteeksi yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja oikeuksien yhdenvertaisen toteutumisen vahvistaminen. Yhtenä keinona mainitaan sähköisten palveluiden esteettömyyden parantaminen. Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti sosiaalisesti kestävä hyvinvointivaltio ottaa huomioon vammaisten ihmisten osallisuuden sekä mahdollisuudet itsenäiseen elämään, kouluttautumiseen ja työllistymiseen.

Suomessa ei ole sääntelyä, joka kattaisi ne vaatimukset, jotka esteettömyysdirektiivi asettaa tuotteille ja palveluille. Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan uutta lakia eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista. Uuden lain soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden markkinavalvontaan sovellettaisiin eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annettu lakia (1137/2016, jäljempänä *markkinavalvontalaki*). Sen vuoksi laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista tulisi lisätä markkinavalvontalain soveltamisalaa koskevaan säännökseen. Palvelujen esteettömyysvaatimukset lisättäisiin digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettuun lakiin (306/2019, jäljempänä *digipalvelulaki*) sen mukaan, kun palvelut voidaan katsoa digitaalisiksi palveluiksi.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014, jäljempänä *SVPL*, 1.6.2018 asti tietoyhteiskuntakaari) säädettäisiin audiovisuaalisiin mediapalveluihin pääsyn ja sähköisen viestinnän palvelujen esteettömyydestä. Lisäksi muutettaisiin liikenteen palveluista annettua lakia (320/2017, jäljempänä *liikennepalvelulaki*) lisäämällä sinne vaatimus tarjota esteettömyystietoa. Lait tulisivat koskemaan sekä julkista että yksityistä sektoria, kun toimijat tarjoavat tuotteita tai palveluja kuluttajille. Häätäkeskustoiminnasta annettuun lakiin (692/2010, jäljempänä *häätäkeskuslaki*) tehtäisiin tarvittavat muutokset hätäviestiin vastaamisen osalta.

Tuotteiden ja palvelujen esteettömyyssääntelyn vahvistaminen ja yhtenäistäminen tukisi markkinoiden toimivuutta ja varmistaisi esteettömien tuotteiden ja palvelujen liikkuvuutta ja saantia koko EU:n alueella. Samalla edistettäisiin esteettömien tuotteiden innovaatiota ja niiden tuottamiseen liittyvää työllisyyttä ja talouskasvua sekä tuettaisiin toimintarajoitteisten henkilöiden työkykyä. Direktiivi on linjassa Euroopan vammaisstrategian 2010—2020 ja Euroopan vammaisten henkilöiden oikeuksien strategian 2021-2030 kanssa. Edistämällä esteettömyyttä vahvistetaan vammaisten ihmisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Lakien tarkoituksena on edistää jokaisen mahdollisuuksia käyttää yhdenvertaisesti tuotteita ja palveluja parantamalla niiden saavutettavuutta ja esteettömyyttä. Laeilla toteutetaan esteettömyysdirektiivin edellyttämä kansallinen sääntely.

1.2 Valmistelu

1.2.1 EU-säädöksen valmistelu

Euroopan komissio antoi 2 päivänä joulukuuta 2015 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tuotteiden ja palveluiden esteettömyysvaatimuksia koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä (COM(2015) 615 final).

Esteettömyys olisi toteutettava järjestelmällisesti poistamalla esteitä ja ehkäisemällä niiden syntyä, mieluiten noudattamalla universaalia tai kaikille sopivaa suunnittelutapaa. Tavoitteena on, että vammaisilla henkilöillä on muiden kanssa yhdenvertainen mahdollisuus saada palveluja ja tuotteita. Vammaisyleissopimuksen mukaan tämä lähestymistapa tarkoittaa ”tuotteiden, ympäristöjen, ohjelmien ja palvelujen suunnittelua sellaisiksi, että kaikki ihmiset voivat käyttää niitä mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erikoissuunnittelua”. Esteettömyyttä ja kaikille sopivaa suunnittelua olisi tulkittava vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean laatiman yleiskommentin nro 2 (2014) 9 artiklan (esteettömyys ja saavutettavuus) mukaisesti.

Komissio arvioi valmisteluvaiheessa useita eri toimintavaihtoehtoja. Direktiiviehdotuksen oikeusperustana on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 114 artiklan 1 kohta, koska ehdotuksen katsotaan koskevan sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa ja palveluiden vapaata liikkuvuutta. Toissijaisuusperiaatetta sovelletaan, koska asiat, joita ehdotus koskee, eivät kuulu EU:n yksinomaiseen toimivaltaan. SEUT-sopimuksen 4 artiklan 2 kohdan a ja g alakohdan mukaan sisämarkkinat ja liikenne ovat aloja, joilla toimivalta on jaettu unionin ja jäsenvaltioiden kesken. Komissio katsoo, että EU:n toimia tarvitaan, koska jäsenvaltiot eivät voi ratkaista ongelmaa yksin. Komission mukaan direktiiviehdotus on toissijaisuusperiaatteen mukainen, koska painopiste asetettaisiin niihin tuotteisiin ja palveluihin, joihin liittyy todennestusti huomattavia sisämarkkinaongelmia kansallisten vaatimusten erojen luomien kaupan estei-

den vuoksi. Komissio myös katsoo, että EU:n toimilla voidaan antaa lisäarvoa kansallisille esteettömyyssäädöksille, koska uudet säännöt takaavat esteettömien tuotteiden ja palvelujen vapaan liikkuvuuden sisämarkkinoilla ja koska resurssien käyttö tehostuu.

Komissio katsoo, että ehdotetun säädöksen sisältö ja muoto eivät ylitä sitä, mikä on tarpeen sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan tavoitteen saavuttamiseksi. Direktiiviehdotuksen esteettömyysveloitteet koskevat ainoastaan uusia tuotteita, jotka saatetaan markkinoille direktiivin täytäntöönpanon jälkeen ja palveluita, joita tarjotaan kyseisestä päivästä alkaen.

Sääntelytavoista erityisesti direktiiviehdotuksen todettiin olevan linjassa sen lähestymistavan kanssa, joka on esitetty komission aiemmissa tiedonannoissa ja välineissä. Sillä voitaisiin varmistaa esteettömien tuotteiden ja palvelujen vapaa liikkuvuus ylittämättä sitä, mikä on välttämätöntä.

Komission arvion mukaan ehdotuksella olisi myönteisiä vaikutuksia useisiin Euroopan unionin perusoikeuskirjassa tunnustettuihin oikeuksiin. Se helpottaisi suoraan tai välillisesti seuraavien perusoikeuskirjan oikeuksien, vapauksien ja periaatteiden toteuttamista: ihmisarvo (1 artikla), oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen (3 artikla), oikeus koulutukseen (14 artikla), ammatillinen vapaus ja oikeus tehdä työtä (15 artikla), ikääntyneiden henkilöiden oikeudet (25 artikla), vammaisten henkilöiden sopeutuminen yhteiskuntaan (26 artikla) sekä liikkumis- ja oleskeluvapaus (45 artikla).

Talouden toimijoihin direktiiviehdotuksella olisi komission mukaan ristiriitaisia vaikutuksia muuan muassa elinkeinovapauden (16 artikla) ja omistusoikeuden (17 artikla) osalta. Komission arvion mukaan direktiiviehdotus edistäisi elinkeinovapauden ja omistusoikeuden toteutumista, koska se poistaisi kaupan esteitä ja lisäisi siten sisämarkkinoiden potentiaalia. Ehdotus saattaisi kuitenkin myös jossain määrin rajoittaa elinkeinovapauden ja omistusoikeuden toteutumista sitä mukaa kuin jäsenvaltioissa annetaan uutta lainsäädäntöä. Uusista säännöksistä johtuvat rajoitukset olisivat kuitenkin perusteltuja ja oikeasuhteisia. Ne myös lisääisivät EU:n sisäisen kaupan potentiaalia, mistä hyötyisivät talouden toimijat itse. Uudet säännökset olisivat perusteltuja myös muiden perusoikeuksien, muun muassa edellä mainittujen, edistämiseksi.

1.2.2 Kansallinen valmistelu ja Suomen kanta

Direktiiviehdotuksesta laaditun U-kirjelmän (U 10/2016 vp) valmistelua koordinoi sosiaali- ja terveysministeriö ja valmistelussa kuultiin ulkoasianministeriötä, liikenne- ja viestintäministeriötä, oikeusministeriötä, työ- ja elinkeinoministeriötä, valtiovarainministeriötä ja ympäristöministeriötä.

Kirjelmää käsiteltiin kansallisesti sisämarkkinajaostossa ja sosiaalijaostossa sekä kirjallisessa menettelyssä liikenne- ja viestintäjaostoissa. Osana TSTK-neuvoston (Työllisyys-, sosiaalipoliittika-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvosto) 16.6.2016 valmisteluja asiaa koskeva perusmuistio (STM 2016-00190) käsiteltiin sosiaalijaostossa 6.6.2016 ja EU-ministerivaliokunnan kirjallisessa menettelyssä 13. – 15.6.2016.

Lisäksi direktiiviehdotuksen kansallista käsittelyä varten perustettiin ehdotuksen kannalta keskeisistä ministeriöistä koostuva epävirallinen valmisteluverkosto. Valtakunnallinen vammaisneuvosto (VANE) osallistui myös asian kansalliseen valmisteluun.

HE 41/2022 vp

Kirjelmä U 10/2016 vp käsiteltiin eduskunnassa ja suuri valiokunta hyväksyi 27.4.2016 eduskunnan kannan SuVEK 29/2016 vp. Valiokunta yhtyi erikoisvaliokuntien kannanottojen mukaisesti valtioneuvoston kantaan.

U-kirjekantaan esitettiin täsmennyksiä neuvotteluprosessin etenemisen vuoksi U-jatkokirjelmässä UJ 25/2016 vp, UJ 37/2017 vp sekä UJ 18/2018 vp.

Osana TSTK-neuvoston valmisteluja asiaa koskevia perusmuistioita käsiteltiin useasti sosiaali- jaostossa ja EU-ministerivaliokunnassa sekä eduskunnan suuressa valiokunnassa.

Suomi osallistui esteettömyysdirektiivin valmistelun neuvotteluihin aktiivisesti ja Suomen johdolla valmisteltiin mm. ”Non-Paper”, jossa tuotiin esille keskeisiä huolia direktiiviehdotukseen liittyen. Huolia esitettiin esimerkiksi vaikutustenarvioinnin haastavuudesta, esteettömyysdirektiivin suhteesta muuhun EU-lainsäädäntöön, mikroyritysten asemasta ja esteettömyysvaatimusten yleisluonteisuudesta. Suomen lisäksi ”Non-Paperissa” olivat mukana Belgia, Unkari, Tšekki, Puola, Yhdistynyt kuningaskunta (UK), Kroatia, Saksa, Latvia, Tanska, Liettua, Kreikka, Alankomaat ja Ruotsi (yhteensä 14 maata).

Suomi kannatti valmisteluissa direktiiviehdotuksen tavoitteita. Edistämällä esteettömyyttä vahvistetaan vammaisten ihmisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Esteettömyysdirektiivin valmisteluvaiheessa valtioneuvosto piti tärkeänä, että direktiivi ei johda yritysten velvoitteiden kohtuuttomaan lisääntymiseen. Sipilän hallitusohjelmassa sitouduttiin yrityksiin kohdistuvan sääntelytaakan vähentämiseen. Hallitusohjelman mukaan hallitus myös arvioi kaikkea EU-sääntelyä talouskasvun, kilpailukyvyn ja työllisyyden näkökulmasta ja edellyttää vastaavaa käytäntöä myös EU:n toimielinten tasolla. Sääntelyn sujuvoittaminen oli yksi hallituksen kärkitavoitteista. Myös EU:n paremman sääntelyn ohjelma edellyttää sääntelyn yksinkertaistamista ja yrityksille lainsäädännöstä aiheutuvien kustannusten vähentämistä. Direktiiviehdotuksen mukainen menettely esteettömyyttä koskevien säännösten yhdenmukaistamisesta koskee valikoituja uusia tuotteita ja palveluita. Direktiivillä ei säädetä teknisistä yksityiskohdista, vaan yleisellä tasolla uusien tuotteiden ja yksilöityjen palveluiden toiminnallisuudesta. Valtioneuvoston mukaan yleisellä tasolla säädetyt toiminnalliset esteettömyysvaatimukset eivät välttämättä edistä sisämarkkinoiden toimintaa toivotulla tavalla, mikäli tavoitteita ryhdytään toteuttamaan ja panemaan täytäntöön toisistaan poikkeavilla kansallisilla ratkaisuilla.

1.2.3 Hallituksen esityksen valmistelu

Valtioneuvosto vahvisti 26.11.2020 antamassaan päätöksessä, että tuotteiden ja palveluiden esteettömyysvaatimuksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin kansallisen toimeenpanon kokonaiskoordinaatio kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön (STM) käsiteltäväksi ja määräsi liikenne- ja viestintäministeriön (LVM), valtiovarainministeriön (VM), työ- ja elinkeinoministeriön (TEM), sisäministeriön (SM), oikeusministeriön (OM) ja ympäristöministeriön (YM) osallistumaan direktiivin toimeenpanon valmisteluun.

Esteettömyysdirektiivin kansallista valmistelua varten asetettiin työryhmä 15.6.2021.

Työryhmän tehtäväksi asetettiin:

HE 41/2022 vp

1. koordinoida eri ministeriössä tehtävää lainvalmistelua esteettömyysdirektiivin kansalliseksi toimeenpanoksi
2. yhteen sovittaa ministeriöiden kohdassa 1) tarkoitettua valmistelua yhtenäisen hallituksen esityksen valmistelemiseksi siten, että direktiivi toimeenpannaan Suomessa viimeistään 28.6.2022
3. suunnitella ja koordinoida direktiivin toimeenpanon edellyttämää tiedotusta ja koulutusta.

Työryhmä kokoontui kesäkuussa 2021 kaksi kertaa ja elokuusta 2021 lähtien viikoittain. Työryhmä pyysi elokuusta lähtien kokouksiin elinkeinoelämän ja vammaisalan järjestöistä edustajan. Lisäksi työryhmään pyydettiin nimeämään jäsen opetus- ja kulttuuriministeriöstä (OKM).

Valmistelu on ollut avointa ja valmisteluun liittyvät materiaalit, kuten asettamispäätökset, kokousten pöytäkirjat ja osallistujalistat ovat julkisesti saatavilla valtioneuvoston Hankeikkunasta. Lisäksi vaikutustenarviointeja varten ministeriöiden tilaamista selvityksistä osa on julkaistu Hankeikkunassa.

Hätäkeskuslain muutokset on valmisteltu virkatyönä sisäministeriössä yhteistyössä Hätäkeskuslaitoksen kanssa. Lainsäädännön valmistelua varten sisäministeriö asetti hankkeen ajalle 17.8.2021-28.6.2022.

Ministeriö	Päävastuut	Asiaan liittyvä lainsäädäntö
STM	Kansallisen toimeenpanon koordinaointi	YK:n vammaisyleissopimus
LVM	Henkilöliikenne, audiovisuaaliset palvelut, sähköiset viestintäpalvelut	Laki sähköisen viestinnän palveluista, Laki liikenteen palveluista, matkustajan oikeuksiin liittyvät lainsäädäntö
VM	Digipalvelulain säännökset, finanssiala	Digipalvelulaki
OM	Perusoikeudet	Perustuslaki (731/1999) Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)

HE 41/2022 vp

SM	Hätäkeskustoiminta, hätäviestiin vastaaminen	Hätäkeskuslaki
YM	Rakennettu ympäristö, esteettömyysdirektiivin liite III	Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) sekä valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä (241/2017)
TEM	Julkiset hankinnat, markkinavalvontalaki	Laki julkisista hankinnoista (1397/2016), Erityisalojen hankintalaki (1398/2016), EU:n markkinavalvonta-asetus
OKM	Sähkökirjat	Tekijänoikeuslaki (404/1961)

Elokuussa 2021 järjestettiin verkossa keskustelutilaisuus erityisesti elinkeinoelämän ja vammaisalan järjestöille. Tilaisuuden kutsu lähetettiin Vammaisfoorumin ja Elinkeinoelämän keskusliiton kautta. Tavoite oli saada näkemyksiä työryhmän tueksi esteettömyysdirektiivin kansallisen toimeenpanon valmisteluun. Tilaisuudessa kuultiin 14 puheenvuoroa ja lisäksi vastaanotettiin 17 kirjallista lausuntoa.

Kirjallisissa lausunnoissa pyydettiin ottamaan kantaa ainakin alla oleviin kysymyksiin:

Mitä odotuksia ja toiveita teillä on esteettömyysdirektiivin kansallisen toimeenpanon suhteen?

Mikä on edustamallenne organisaatiolle tärkeää esteettömyysdirektiivin kansallisen toimeenpanon osalta?

Miten tai minkälaisia oikeussuojakeinoja tuotteiden tai palveluiden käyttäjillä tulisi olla?

Mitä kustannuksia tai kerrannaisvaikutuksia olisi hyvä ottaa huomioon lainvalmistelussa?

Puheenvuoroja pitivät keskustelutilaisuudessa Kuurojen liitto ry, Finanssiala ry, Kehitysvammaliitto ry (kaksi puheenvuoroa), Näkövammaisten liitto ry, Invalidiliitto ry, Elinkeinoelämän keskusliitto ry, Suomen kuurosokeat ry, Medialiitto ry, Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf (SAMS), Näkövammaisten kirjasto Celia, Suomen Kustannusyhdistys ry, Suomen CP-liitto ry ja Kuuloliitto ry.

Kirjallisen lausunnon antoivat Autismiliitto ry, Celia, Elinkeinoelämän keskusliitto ry, Finanssiala ry, Finlands Svenska Skolungdomsförbund rf (FSS), Invalidiliitto ry, Kehitysvammaliitto ry (kaksi lausuntoa), Kuuloliitto ry, Kuurojen liitto ry, Kynnys ry, Medialiitto ry, Vammaisfoorumin vaikuttajaverkoston neurologiset järjestöt -ryhmä, Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf (SAMS), Suomen Kustannusyhdistys ry ja Suomen kuurosokeat ry.

Lausunnoissa tuotiin esille, että esteettömyysdirektiivin toimeenpanossa pidetään tärkeänä laaja-alaista ja kattavaa valmistelua. Vammaisten ihmisten asiantuntemuksen näkyminen ja kuuluminen ja valmistelussa mukana oleminen on erittäin tärkeä asia. Myös elinkeinoelämä korosti toimeenpanossa laajan yhteistyön tärkeyttä.

Lausunnoissa ja puheenvuoroissa nousi esiin hätätekstiviestien ja takaisinsoittopalvelun haasteet erityisesti kuuroille henkilöille. Lisäksi esiin nousi kognitiivisen esteettömyyden, ymmärrettävyyden ja selkokielen tärkeä merkitys kaikille ja erityisesti vammaisille henkilöille. Rakennetun ympäristön esteettömyys ja saavutettavuus, mukaan lukien digitaalisten palvelujen saavutettavuus, ovat erittäin tärkeitä ja ne vaikuttavat läpileikkaavasti koko elämän kirjoon kuten asumiseen, työntekoon, opiskeluun, vapaa-aikaan, harrastuksiin ja matkustamiseen (julkinen liikenne).

Lausunnoissa ja puheenvuoroissa tuotiin toisaalta esille, että esteettömyysdirektiivi tulisi toimeenpanna laajemmin kuin mitä vähimmäistaso edellyttää ja toisaalta elinkeinoelämän mukaan esteettömyysdirektiivi tulisi toimeenpanna direktiivin mukaisesti minimitasolla eli ei tehdä kansallista lisäsääntelyä. Lisäsääntely heikentäisi suomalaisten yritysten kilpailuasemaa EU:ssa.

Useassa puheenvuorossa tai lausunnossa nousi esiin terminologiahaaste. Esteettömyys on nimenomaan rakennetun ympäristön ominaisuus, kun saavutettavuus on taas tarkoittanut digitaalisten palvelujen esteettömyyttä. Käsitteiden käyttö on haasteellista varsinkin nyt, kun olemassa olevan lainsäädännön rinnalle säädetään uutta.

Puheenvuoroissa ja lausunnoissa toivottiin lainsäädännöltä selkeyttä, jotta talouden toimijat ja tuotteiden ja palvelujen käyttäjät tietävät, mitkä ja millaiset sisällöt ovat vaatimusten piirissä.

Lähtökohtaisesti kannatettiin ajatusta, että palveluja koskevat vaatimukset tulisivat osaksi voimassa olevaa digipalvelulakia. Esiin nousi näkemys, että esteettömyysvaatimusten valvonta tulisi hoitaa samassa kansallisessa viranomaisessa, jotta valvonta on yhdenmukaista eikä valvontaa kohdistuisi toimijoihin usealta taholta. Lausunnoissa nousi esiin, että direktiivin kansallisen valvonnan tulee olla yhdenmukaista EU-tasolla ja täytäntöönpanoon tulee varata riittävät taloudelliset- ja henkilöstöresurssit. Tieto minne kehittämis ehdotus tai valitus toimitetaan, tulee olla käyttäjän helposti löydettävissä.

Lausunnoissa nousi esiin myös se, että verkkoasioinnin rinnalla on säilytettävä muut asiointimahdollisuudet, kuten henkilökohtainen käynti, sähköposti tai asiointi puhelimitse.

Esiin nostettiin huoli, ettei pienille järjestöille saa tulla esteettömyysdirektiivistä ylimääräisiä kustannuksia. Järjestöillä tulee olla mahdollisuus saada tukea esteettömyys- ja saavutettavuustyöhön.

Esteettömyysdirektiivin toimeenpanon tueksi tarvitaan joka tapauksessa ohjeita, koulutusta ja oppaita. Toimeenpanon suunnittelussa tulee toteutua jatkuvan arvioinnin mahdollisuus ja tietoja toivotaan kerättävän eri tavoin myös vammaisilta henkilöiltä itseltään.

Tärkeänä nähtiin, että direktiivi toimeenpannaan niin, että se ei aiheuta kohtuutonta rasitetta talouden toimijoille, ottaen huomioon erityisesti pienemmät talouden toimijat. Toisaalta nähtiin, että kohtuuton rasite tulee määritellä tiukkarajaisesti.

Erityisesti elinkeinoelämän mukaan esteettömyysdirektiivin mahdollistamat siirtymäajat tulisi huomioida täysimääräisesti.

Hallituksen esitysluonnos on ollut lausunnoilla 17.12.2021 – 1.2.2022. Lausuntokierroksen aikaa työryhmä järjesti verkkotilaisuuden 13.1.2022, jossa avattiin hallituksen esitysluonnoksen sisältöä ja vastattiin osallistujien kysymyksiin. Tilaisuuden kutsu oli julkisena Lausuntopalvelussa ja STM:n verkkosivulla. Tilaisuus oli avoin kaikille. Tilaisuuteen liittyi yli 200 osallistujaa. Tilaisuudessa oli mahdollisuus pitää puheenvuoro, joka varattiin ennakkoon. Ennakkoon varattuja puheenvuoroja pidettiin 7 kappaletta. Lisäksi tilaisuudessa esitettiin noin 40 kysymystä liittyen erityisesti ehdotuksen soveltamisalaan ja vaatimuksiin. Kysymyksiin vastattiin tilaisuuden aikana työryhmän toimesta ja lisäksi kysymysten perusteella koottiin vastauksia [STM:n verkkosivuille](#) usein kysytyt kysymykset osioon.

Lakiehdotuksen sisältöä on käsitelty Sote-ministeriryhmässä 28.9.2021 ja 24.3.2022.

Lakeja valmisteltaessa on oltu yhteydessä Ahvenanmaan maakunnan hallitukseen, joka valmistelee erikseen esteettömyyssääntelyn implementointia osaksi maakunnan lainsäädäntöä.

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

2.1 Esteettömyysdirektiivi, johdanto

Esteettömyysdirektiivi tuli voimaan 17 päivänä huhtikuuta 2019. Direktiivin tavoitteena on lähentää jäsenvaltioiden lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä, jotka koskevat tiettyjen tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia. Tätä tehdään erityisesti poistamalla ja ehkäisemällä esteitä, joita tiettyjen esteettömien tuotteiden ja palvelujen vapaalle liikkuvuudelle aiheutuu jäsenvaltioiden erilaisista esteettömyysvaatimuksista. Näin voitaisiin lisätä esteettömien tuotteiden ja palvelujen saatavuutta sisämarkkinoilla ja parantaa asiaankuuluvien tietojen esteettömyyttä. Kun tuotteista ja palveluista tehdään esteettömämpiä, yhteiskunnasta tulee osallistavampi ja vammaisten henkilöiden itsenäinen elämä helpottuu.

Direktiivissä on jäsenvaltioita velvoittavat säännökset, joilla varmistetaan, että direktiivin mukaiset tuotteet ja palvelut täyttävät direktiivissä säädetyt esteettömyysvaatimukset. Direktiivissä säädetään myös esteettömyysvaatimusten toteutumisen valvonnasta ja raportoinnista.

Esteettömyysdirektiivin organisatoriseen soveltamisalaan kuuluvat sekä julkisen että yksityisen sektorin edustajat, jotka tarjoavat tai valmistavat direktiivin soveltamisalaan kuuluvia tuotteita tai palveluja kuluttajille.

Esteettömyysdirektiivissä määrätään toiminnalliset esteettömyysvaatimukset pakollisiksi, ja ne olisi laadittava yleisten tavoitteiden muodossa. Kyseisten vaatimusten olisi oltava riittävän tarkkoja, jotta voidaan luoda oikeudellisesti sitovia velvoitteita, ja riittävän yksityiskohtaisia, jotta voidaan arvioida vaatimustenmukaisuutta ja varmistaa siten sisämarkkinoiden moitteeton toiminta tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja palvelujen osalta, ja niissä olisi jätettävä joustovaraa innovointia varten (johdanto-osa 23).

Esteettömyys olisi toteutettava järjestelmällisesti poistamalla esteitä ja ehkäisemällä niiden syntymä, mieluiten noudattamalla universaalia tai kaikille sopivaa suunnittelutapaa, jolla edistetään sen varmistamista, että vammaisilla henkilöillä on muiden kanssa yhdenvertainen mahdollisuus

saada palveluja ja tuotteita. Vammaisyleissopimuksen mukaan tämä lähestymistapa ”tarkoittaa tuotteiden, ympäristöjen, ohjelmien ja palvelujen suunnittelua sellaisiksi, että kaikki ihmiset voivat käyttää niitä mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erikoissuunnittelua”. Vammaisyleissopimusta vastaavasti kaikkia palveleva suunnittelu ”ei sulje pois yksittäisten vammaisryhmien mahdollisesti tarvitsemia apuvälineitä”. Esteettömyys ei myöskään saisi sulkea pois kohtuullisten mukauttamistoimien toteuttamista, jos sellaista vaaditaan unionin oikeudessa tai kansallisessa oikeudessa. Esteettömyyttä ja kaikille sopivaa suunnittelua olisi tulkittava vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean laatiman yleiskommentti nro 2 (2014) 9 artiklan (Esteettömyys ja saavutettavuus) mukaisesti (johdanto-osa 50).

Esteettömyysdirektiivissä säädetään esteettömyysvaatimuksista liitteessä I. Liite sisältää seitsemän jaksoa. Tuotteiden osalta vaatimukset ovat jaksoissa I ja II. Palvelujen osalta jaksossa III. Lisäksi tietyille palveluille on määritelty lisävaatimukset jaksossa IV. Nämä lisävaatimukset koskevat sähköisen viestinnän palveluja hätäviestintä mukaan lukien, henkilöliikenteen palveluja, pankkipalveluja, sähkökirjoja ja verkkokauppaa. Liitteen I jakso V koskee tarkemmin hätäviestintää. Liitteen I jakso VI koskee julkisia hankintoja. Liitteessä I jaksossa VII olevia toiminnallista suorituskykyä koskevia vaatimuksia voi käyttää yhden tai useamman erityisen teknisen vaatimuksen vaihtoehtona, jos tuloksena on vastaava tai parempi esteettömyys vammaisten henkilöiden käyttäessä tuotteita ja palveluja ennakoitavalla tavalla.

Esteettömyysdirektiivin liite II antaa konkreettisia esimerkkejä siitä, miten edellä oleva vaatimus voi täyttää.

2.2 Esteettömyysdirektiivin sisältö

I luku Yleiset säännökset

Esteettömyysdirektiivin ensimmäinen luku sisältää yleiset säännökset. Artiklassa 1 säädetään direktiivin kohteesta ja 2 artiklassa soveltamisalasta. Direktiiviä sovelletaan tuotteisiin, joita ovat:

a) kuluttajien käyttöön tarkoitetut yleiskäyttöiset tietokonelaitteistot ja kyseisten laitteistojen käyttöjärjestelmät;

b) itsepalvelupäätteperiaatteella toimivat

i) maksupäätteet;

ii) seuraavat itsepalvelupäätteet, jotka on tarkoitettu tämän direktiivin kattamien palvelujen tarjoamiseen:

- pankkiautomaatit;
- matkalippuautomaatit;
- lähtöselvitysaatit;

- tietojen tarjoamiseen käytettävät vuorovaikutteiset itsepalvelupäätteet, paitsi ajoneuvojen, lentokoneiden, laivojen tai liikkuvan kaluston kiinteiksi osiksi asennetut päätteet;

c) sähköisiin viestintäpalveluihin käytettävät kuluttajapäätelaitteet, joissa on vuorovaikutteisia tietojenkäsittelyominaisuuksia;

d) kuluttajapäätelaitteet, joissa on vuorovaikutteisia tietojenkäsittelyominaisuuksia ja joiden avulla käytetään audiovisuaalisia mediapalveluja; sekä

e) sähköiset lukulaitteet.

Palveluihin, joita ovat:

a) sähköiset viestintäpalvelut, paitsi koneiden välisten palvelujen tarjoamiseen käytettävät siirtopalvelut;

b) palvelut, jotka tarjoavat pääsyn audiovisuaalisiin mediapalveluihin;

c) seuraavat lento-, linja-auto-, rautatie- ja vesiliikenteen henkilöliikennepalvelujen osat, lukuun ottamatta kaupunki- ja esikaupunkiliikennepalveluita sekä alueellisia liikennepalveluita, joita koskevat vain v alakohdan osat:

i) verkkosivustot;

ii) mobiililaitte pohjaiset palvelut, myös mobiilisovellukset;

iii) sähköiset liput ja sähköiset matkalippupalvelut;

iv) kuljetuspalveluja koskevien tietojen välittäminen, reaaliaikaiset matkatiedot mukaan luettuina; tiedotusnäyttöjen osalta tämä koskee vain unionin alueella sijaitsevia vuorovaikutteisia näyttöjä; sekä

v) unionin alueella sijaitsevat vuorovaikutteiset itsepalvelupäätteet, joita käytetään kyseisten henkilöliikennepalvelujen minkä tahansa osan tarjoamiseen, lukuun ottamatta ajoneuvojen, lentokoneiden, laivojen tai liikkuvan kaluston kiinteiksi osiksi asennettuja päätteitä;

d) kuluttajille tarkoitettut pankkipalvelut;

e) sähkökirjat ja niiden lukemiseen tarkoitettut ohjelmistot; ja

f) verkkokaupan palvelut.

Edellä olevista termeistä on syytä nostaa esiin sekä tuotteiden että palveluiden osalta mainittu lentokone. Englanninkielisessä direktiivin tekstissä kohta on muodossa ”vehicles, aircrafts, ships and rolling stock” ja ruotsiksi ”fordon, luftfartyg, fartyg eller rullande materiel”. Suomenkielisessä direktiivin tekstissä viitataan tällä hetkellä virheellisesti ”lentokoneeseen”, vaikka oi-

kea suomenkielinen käännös olisi "ilma-alus". Ilma-alus on yläkäsite, joka kattaa sekä lentokoneet että helikopterit, joten käännösvirheellä on asiallinen merkitys. On selvää, että tarkoituksena on ollut, että poikkeus koskee myös helikoptereita. Direktiivin tekstiin pyydetään oikaisua ja kansallisessa laissa esitetään suoraan käytettäväksi oikeaa käsitettä.

Edelleen esteettömyysdirektiivi koskee vastaamista eurooppalaiseen hätänumeroon 112 saapuviin hätäviesteihin.

Direktiivin 3 artiklassa säädetään direktiivin määritelmistä. Määritelmistä on syytä nostaa esille pankkipalvelut. Direktiivin 3 artiklan 28 määritelmäkohdassa määritetään tarkemmin, mitä direktiivissä tarkoitetaan kuluttajille tarjottavilla pankkipalveluilla. Kohdan mukaan kuluttajille tarkoitetuilla pankkipalveluilla tarkoitetaan kohdan a-e-alakohdtien tarkoittamien pankki- ja rahoituspalveluiden tarjoamista kuluttajille. Määritelmän a-alakohda koskee Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/48/EY tai Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/17/EU soveltamisalaan kuuluvat luottosopimuksia, b-alakohda koskee Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/65/EU, jäljempänä *MiFIDII-direktiivi*, liitteessä I olevan A osan 1, 2, 4 ja 5 kohdassa sekä B osan 1, 2, 4 ja 5 kohdassa määritellyt palveluita, c-alakohda koskee Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/2366, jäljempänä *PSD2-direktiivi*, 4 artiklan 3 alakohdassa määritellyt maksupalveluita, d-alakohda koskee Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/92/EU 2 artiklan 6 alakohdassa määritellyt maksutiliin liittyvät palveluita ja e-kohta koskee Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/110/EY 2 artiklan 2 alakohdassa määritelty sähköistä rahaa.

Määritelmälakohdan a-alakohdassa tarkoitetuilla luottosopimuksilla tarkoitetaan kulutusluottosopimuksia ja asuntoluottosopimuksia. Kohdan b-alakohda koskee tiettyjä sijoituspalveluita ja niiden oheispalveluita. Tarkemmin lueteltuna esteettömyysdirektiivi koskee sijoituspalveluista 1) yhtä tai useampaa rahoitusvälinettä koskevien toimeksiantojen vastaanottamista ja välittämistä, 2) toimeksiantojen toteuttamista asiakkaiden lukuun, 4) salkunhoitoa, 5) sijoitusneuvontaa sekä oheispalveluista 1) rahoitusvälineiden säilyttämistä ja hoitoa asiakkaiden lukuun, mukaan lukien säilytyspalvelut ja muut asiaan liittyvät palvelut, kuten kassan tai vakuuksien hallinta mutta pois lukien arvopaperitilien ylläpito ylimmällä tasolla, 2) luoton- tai lainanantoa sijoittajalle, jotta tämä voi toteuttaa liiketoimen yhdellä tai useammalla rahoitusvälineellä, silloin kun luottoa tai lainaa myöntävä yritys on mukana liiketoimessa; 4) valuuttapalveluita, jos nämä liittyvät sijoituspalvelujen tarjoamiseen ja sijoitustutkimusta ja 5) rahoitusanalyysiä tai muun tyyppisiä yleisiä suosituksia, jotka liittyvät rahoitusvälineillä toteutettuihin liiketoimiin.

Kohdan c-alakohdassa tarkoitettut maksupalvelut ovat: 1) Palvelut, joiden avulla käteinen raha talletetaan maksutilille sekä kaikki maksutilin hoitamisen edellyttämät operaatiot. 2) Palvelut, joiden avulla käteinen raha nostetaan maksutililtä sekä kaikki maksutilin hoitamisen edellyttämät operaatiot. 3) Maksutapahtumien toteuttaminen, mukaan lukien varojen siirto käyttäjän maksupalveluntarjoajan tai jonkin muun maksupalveluntarjoajan ylläpitämälle maksutilille: a) suoraveloitusten toteuttaminen, mukaan lukien kertaluonteiset suoraveloitukset, b) maksutapahtumien toteuttaminen maksukortilla tai vastaavalla maksuvälineellä tai laitteella, c) tilisiirtojen toteuttaminen, mukaan lukien toistuvaissuoritukset. 4) Maksutapahtumien toteuttaminen, kun varojen katteena on maksupalvelunkäyttäjän luottosopimus: a) suoraveloitusten toteuttaminen, mukaan lukien kertaluonteiset suoraveloitukset, b) maksutapahtumien toteuttaminen maksukortilla tai vastaavalla maksuvälineellä tai laitteella, c) tilisiirtojen toteuttaminen, mukaan lukien

toistuvaissuoritukset. Edellisten lisäksi maksupalveluihin kuuluvat 5) maksuvälineiden liikkeeseenlasku tai maksutapahtumien vastaanottaminen, 6) rahansiirrot, 7) maksutoimeksiantopalvelut sekä 8) tilitietopalvelut.

Määritelmäkohdan d-alakohdan maksutiliin liittyvillä palveluilla kaikkia maksutilin avaamiseen, käyttöön ja sulkemiseen liittyviä palveluja, mukaan lukien maksupalvelut ja direktiivin 2007/64/EY 3 artiklan g alakohdassa tarkoitettut maksutapahtumat sekä tilinyhtymismahdollisuus ja tili- tai luottorajan ylitys. E-alakohdan sähköisellä rahalla sähköisesti tai magneettisesti tallennettua rahallista arvoa, joka ilmenee liikkeeseenlaskijaan kohdistuvana saatavana, joka on laskettu liikkeeseen vastaanotettuja varoja vastaan direktiivin 2007/64/EY 4 artiklan 5 kohdassa määritellyjä maksutapahtumia varten ja jonka muu luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö kuin sähköisen rahan liikkeeseenlaskija itse ottaa vastaan.

Lisäksi esteettömyysdirektiivin I-liitteen IV-jakson e-kohdassa määritetään kaksi erillistä esteettömyysvaatimusta, jotka koskevat pankkipalveluita muiden yleisten esteettömyysvaatimusten lisäksi. Esteettömyysvaatimukset ovat: 1) tarjotaan tunnistustapoja, sähköisen allekirjoittamisen tapoja, turvallisuusominaisuuksia ja maksupalveluja, jotka tietoineen ovat helposti havaittavia, hallittavia ja ymmärrettäviä ja jotka ovat toimintavarmoja sekä 2) varmistetaan, että tiedot ovat ymmärrettäviä siten, että vaikeusaste on enintään Euroopan neuvoston kieliä koskevan yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen B2-taso.

II luku Esteettömyysvaatimukset ja vapaa liikkuvuus

Direktiivin 4 artiklassa säädetään esteettömyysvaatimuksista ja vapaasta liikkuvuudesta. Direktiivin johdanto-osan 48 mukaan jäsenvaltioiden olisi toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että tämän direktiivin kattamien ja sovellettavien esteettömyysvaatimukset täyttävien tuotteiden ja palvelujen vapaa liikkuvuus unionissa ei esty esteettömyysvaatimuksiin liittyvistä syistä.

Direktiivin soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimusten sisällöstä säädetään liitteessä I.

Kaikkien tuotteiden on oltava liitteessä I olevassa I jaksossa vahvistettujen esteettömyysvaatimusten mukaisia.

Kaikkien tuotteiden, lukuun ottamatta itsepalvelupäätteitä, on oltava liitteessä I olevassa II jaksossa vahvistettujen esteettömyysvaatimusten mukaisia.

Kaikkien palvelujen, lukuun ottamatta kaupunki- ja esikaupunkiliikenteen palveluja ja alueellisen liikenteen palveluja, on oltava liitteessä I olevassa III jaksossa vahvistettujen esteettömyysvaatimusten mukaisia. Lisäksi tiettyjen palvelujen on oltava liitteessä I olevassa IV jaksossa vahvistettujen lisävaatimusten mukaisia. Artiklan 4 kohdan 5 mukaan esteettömyysvaatimukset ja kyseisten esteettömyysvaatimusten noudattamiseen liittyvät velvoitteet eivät koske palveluja tarjoavia mikroyrityksiä. Kohdan 6 mukaan jäsenvaltioiden on tarjottava mikroyrityksille ohjeita ja välineitä, jotka helpottavat niiden kansallisten toimenpiteiden soveltamista, joilla tämä direktiivi saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä. Jäsenvaltioiden on kehitettävä kyseiset välineet asiaankuuluvia sidosryhmiä kuullen.

Jäsenvaltiot voivat päättää kansallisten olosuhteiden mukaan, onko rakennetun ympäristön, jota käyttävät tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvien palvelujen käyttäjät, täytettävä liitteessä III vahvistetut esteettömyysvaatimukset, jotta mahdollisimman moni vammaainen henkilö voi käyttää niitä.

Direktiivin 4 artiklan kohdan 8 mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kun sopivin hätäkeskus vastaa eurooppalaiseen hätänumeroon 112 saapuviin hätäviesteihin, se noudattaa liitteessä I olevassa V jaksossa vahvistettuja erityisiä esteettömyysvaatimuksia kansallisen hätäpalvelun organisaatioon parhaiten sopivalla tavalla. Jakson V mukaan, jotta vammaisten henkilöiden voidaan ennakoita pystyvän käyttämään hätäviestejä eurooppalaiseen hätänumeroon 112 mahdollisimman laajalti, niihin vastaamiseen sopivimmassa hätäkeskuksessa on sisällytettävä toimintoja, käytäntöjä, toimintamalleja, menettelyitä ja mukautuksia, joiden tavoitteena on ottaa huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet. Lisäksi sopivimman hätäkeskuksen on vastattava eurooppalaiseen hätänumeroon 112 saapuviin hätäviesteihin asianmukaisesti kansallisen hätäpalvelun organisaatioon parhaiten sopivalla tavalla käyttämällä samaa kommunikaatiotapaa, kuin millä yhteydenotto on vastaanotettu eli synkronoitua puhetta ja tekstiä (reaaliaikainen tekstitys mukaan luettuna), tai jos videokuva on tarjottu, täydellisesti interaktiiviseksi synkronoitua puhetta ja tekstiä (reaaliaikainen tekstitys mukaan luettuna) sekä videokuva. Englanninkielisessä direktiivin tekstissä todetaan "Emergency number '112' shall be appropriately answered, in the manner best suited to the national organization of emergency systems, by the most appropriate PSAP using the same communication means as received, namely by using synchronized voice and text (including real time text), or, where video is provided, voice, text (including real time text) and video synchronized as total conversation."

Lisäksi liitteen I kohdassa IV kohdassa a säädetään lisävaatimukset sähköisille viestintäpalveluille. Nämä vaatimukset tulee täyttää myös hätänumeroon saapuviin hätäviesteihin vastaamisessa. Liitteen mukaan, jotta vammaisten henkilöiden voidaan ennakoita pystyvän käyttämään palveluja mahdollisimman laajalti, on palvelujen tarjoamisessa otettava käyttöön toimintoja, käytäntöjä, toimintaperiaatteita ja menettelyjä sekä mukautuksia, joilla pyritään ottamaan huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet ja varmistamaan yhteentoimivuus avustavien teknologioiden kanssa.

i) tarjotaan reaaliaikainen tekstitysominaisuus puheviestinnän lisäksi (providing real time text **in addition** to voice communication);

ii) tarjotaan täydelliset interaktiivisuusominaisuudet, jossa puheviestinnän lisäksi tarjotaan videokuva (providing total conversation **where** video is provided in addition to voice communication);

iii) varmistetaan, että sähköisten viestintäpalvelun tarjoajat välittävät puheviestintää ja tekstiä (reaaliaikainen tekstitys mukaan luettuna) hyödyntävän hätäviestinnän synkronoituna ja, jos lisänä on videokuva, välittävät hätäviestinnän täydellisesti interaktiiviseksi synkronoituna sopivimpaan hätäkeskukseen (ensuring that emergency communications using voice, text (including real time text) is synchronized and where video is provided is also synchronized as total conversation and is transmitted by the electronic communications service providers to the most appropriate PSAP.).

Direktiivin artiklassa 5 todetaan voimassa oleva unionin oikeus henkilöliikenteen alalla. Niissä on vastaavaa tietojen antamista ja esteettömyyttä koskevaa tiedotusta koskevia vaatimuksia kuin esteettömyysdirektiivissä. Jos esteettömyysdirektiivissä säädetään kyseisten asetusten ja kyseisten säädösten vaatimuksien lisäksi muista vaatimuksista, näitä muita vaatimuksia sovelletaan täysimääräisesti.

Artiklassa 6 säädetään vapaasta liikkuvuudesta. Jäsenvaltiot eivät saa esteettömyysvaatimuksiin liittyvistä syistä estää esteettömyysdirektiivin vaatimukset täyttävien tuotteiden asettamista saataville markkinoilla alueellaan tai palvelujen tarjoamista alueellaan.

III ja IV luku Tuotteita käsittelevien talouden toimijoiden velvoitteet ja palveluntarjoajien velvoitteet

Direktiivin 7—12 artikloissa säädetään valmistajien, valtuutettujen edustajien, maahantuojien, jakelijoiden ja palveluntarjoajien velvoitteista. Direktiivin 7 artiklan mukaan valmistajan on saattaessaan tuotteitaan markkinoille varmistettava, että tuotteet on suunniteltu ja valmistettu esteettömyysvaatimusten mukaisesti. Valmistajien on laadittava liitteen IV (vaatimuksenmukaisuuden arviointimenettely – tuotteet) mukaiset tekniset asiakirjat ja tehtävä liitteessä vahvistettu vaatimustenmukaisuuden arviointimenettely. Valmistajien on laadittava EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus ja kiinnitettävä tuotteeseen CE-merkintä. Direktiivin 7 artiklan perusteella markkinoille voidaan tuoda ainoastaan vaatimusten mukaisia tuotteita. Ennen tuotteen saattamista markkinoille tuojien on varmistettava, että valmistaja on täyttänyt 7 artiklan mukaiset esteettömyysvaatimukset. Valmistajaa voi edustaa valtuutettu edustajan esteettömyysdirektiivin 8 artiklan mukaisesti.

Maahantuojan velvollisuudet on määritelty artiklassa 9. Maahantuojat saavat saattaa markkinoille ainoastaan vaatimustenmukaisia tuotteita.

Direktiivin 10 artiklan mukaan jakelijoiden on ennen tuotteen saattamista markkinoille todennettava, että tuotteessa on CE-merkintä, että sen mukana on vaaditut asiakirjat sekä käyttöohjeet ja tiedot kielellä, jota kuluttajat ja muut loppukäyttäjät ymmärtävät.

Direktiivin 12 artiklan mukaan talouden toimijoiden on esitettävä markkinavalvontaviranomaisille pyynnöstä tunnistetiedot kaikista talouden toimijoista, jotka ovat toimittaneet niille tuotteen ja joille ne ovat toimittaneet tuotteen. Tiedot on kyettävä esittämään viiden vuoden ajan siitä, kun tuote on toimitettu niille tai kun ne ovat toimittaneet tuotteen.

Direktiivin 13 artiklan mukaan palveluntarjoajien on varmistettava, että niiden palvelut suunnitellaan ja tarjotaan 4 artiklan (esteettömyysvaatimukset) mukaisesti. Palveluntarjoajien on laadittava tarvittavat tiedot esteettömyysdirektiivin liitteen V (tiedot esteettömyysvaatimusten mukaisista palveluista) mukaisesti ja selitettävä niissä, miten palvelut täyttävät esteettömyysvaatimukset.

V luku Tuotteiden ja palvelujen perusteellinen muutos ja talouden toimijoille aiheutuva kohtuuton rasite

Esteettömyysvaatimusten ei myöskään tulisi aiheuttaa kohtuutonta rasitetta asianomaisille talouden toimijoille. Direktiivin 14 artikla rajaa direktiivin soveltamisalaa. Artiklan perusteella

esteettömyysvaatimuksia sovelletaan siinä määrin kuin ne eivät edellytä muutosta tuotteeseen tai palveluun, jonka seurauksena tämän perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti. Arvioinnin esteettömyysvaatimusten aiheuttamasta perusteellisesta muutoksesta tai kohtuuttomasta rasitteesta tekee talouden toimija. Arvio tulee tehdä esteettömyysdirektiivin liitteen VI mukaisesti. Arvio on dokumentoitava. Poikkeusjärjestelystä olisi ilmoitettava jäsenvaltion asianomaiselle valvontaviranomaiselle.

VI luku Tuotteiden ja palvelujen yhdenmukaistetut standardit ja tekniset eritelvät

Direktiivin 15 artiklassa säädetään vaatimustenmukaisuusolettamasta. Artiklan mukaan direktiivissä tarkoitetut esteettömyysvaatimukset täyttyvät, jos tuote tai palvelu on sellaisten yhdenmukaisten standardien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Artiklan 3 kohta antaa komissiolle valtuuden, tiettyjen ehtojen täytyessä, antaa täytäntöönpanosäädöksiä esteettömyysvaatimusten yhteisten teknisten eritelmien vahvistamiseksi, jos Euroopan unionin virallisessa lehdessä ei ole julkaistu viitettä yhdenmukaistettuihin standardeihin asetuksen (EU) N:o 1025/2012 mukaisesti.

VII luku Tuotteiden vaatimustenmukaisuus ja CE-merkintä

Direktiivin 16 artiklassa säädetään EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksesta. Direktiivin 17 artiklassa tuotteiden CE-merkintää koskevista periaatteista ja 18 artiklassa CE-merkinnän kiinnittämistä koskevista säännöistä ja ehdoista.

VIII luku Tuotteiden markkinavalvonta ja unionin suojamenettely

Direktiivin 19 artiklassa säädetään tuotteiden markkinavalvonnasta. Markkinavalvontaviranomaisten on erityisesti tarkistettava sovellettavien esteettömyysvaatimusten noudattaminen ja 14 artiklassa tarkoitetun arvioinnin riittävyys, tulokset ja liitteen VI mukaisten perusteiden oikea käyttö.

Artiklassa 20 säädetään kansallisen tason menettelystä sellaisten tuotteiden osalta, jotka eivät ole sovellettavien esteettömyysvaatimusten mukaisia. Direktiivin 20 artikla asettaa jäsenvaltioiden markkinavalvontaviranomaisille arviointivaltuuden tilanteissa, joissa markkinavalvontaviranomaisilla on riittävä syy olettaa, että direktiivin soveltamisalaan kuuluva tuote aiheuttaa esteettömyysnäkökohtiin liittyvän riskin, tai markkinavalvontaviranomaiset ovat ryhtyneet direktiivin 20 artiklan mukaisiin toimenpiteisiin. Jos markkinavalvontaviranomaiset toteavat arvioinnin perusteella, ettei tuote täytä direktiivin vaatimuksia, niiden on viipymättä vaadittava talouden toimijaa ryhtymään kohtuullisessa ajassa korjaaviin toimenpiteisiin tai tuotteen vetämiseen pois markkinoilta. Markkinavalvontaviranomaisilla on velvollisuus ilmoittaa komissiolle ja muille jäsenvaltioille arvioinnin tuloksista ja vaadituista toimenpiteistä, jos vaatimusten vastaisuus ei rajoitu pelkästään oman jäsenvaltion alueeseen. Lisäksi on varmistuttava siitä, että korjaavat toimenpiteet toteutetaan kaikkien tuotteiden osalta, jotka on saatettu markkinoille eri puolilla unionia.

Artikla 21 säädetään unionin suojamenettelystä. Artiklassa säädetään unionin suojamenettelystä tilanteissa, joissa jonkin jäsenvaltion toteuttamia toimenpiteitä vastaan kohdistuu vaatimusten vastaisuusväitteitä eli vastalauseita tai komissio katsoo, että kansallinen toimenpide on unionin

lainsäädännön vastainen. Komission on kuultava jäsenvaltiota ja asianomaista talouden toimijaa, arvioitava kansallinen toimenpide ja tehdä tämän perusteella päätös kansallisen toimenpiteen oikeutuksesta. Jos kansallinen toimenpide katsotaan oikeutetuksi, kaikkien jäsenvaltioiden on toteuttava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että vaatimustenvastainen tuote vedetään pois markkinoilta.

Edelleen artikla 22 säädetään muodollisesta vaatimustenvastaisuudesta. Jäsenvaltion on 22 artiklan mukaisista havainnoista tehdessään vaadittava asianomaista talouden toimijaa korjaamaan vaatimustenvastaisuus.

Direktiivin 23 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on luotava ja toteutettava riittävät menettelyt sen turvaamiseksi, että palvelut ovat direktiivin vaatimusten mukaisia, sekä sen arvioimiseksi, onko 14 artiklassa säädetystä poikkeusjärjestelyistä tehty arviointi, ja seurata palveluiden esteettömyysvaatimuksia koskevien valitusten ja raporttien käsittelyä sekä todeta, että talouden toimija on toteuttanut tarvittavat korjaavat toimet.

IX luku Palvelujen vaatimuksenmukaisuus

Esteettömyysdirektiivin 23 artiklassa säädetään palvelujen vaatimuksenmukaisuudesta.

Jäsenvaltioiden on luotava ja toteutettava riittävät menettelyt sen tarkistamiseksi, että palvelut ovat direktiivin vaatimusten mukaisia ja tarkistettava 14 artiklan mukaisen arvion riittävyys, tulokset ja liitteen VI mukaisten perusteiden oikea käyttö. Soveltuvien osin noudatetaan 19 artiklan 2 kohtaa. Lisäksi tulee seurata sellaisten valitusten tai raportointien käsittelyä, jotka koskevat tapauksia, joissa palvelut eivät täytä esteettömyysdirektiivin esteettömyysvaatimuksia. Valvonnassa tulee myös todentaa, että talouden toimija on toteuttanut tarvittavat korjaavat toimet.

Jäsenvaltioiden tulee nimetä palvelujen vaatimustenmukaisuutta koskevien menettelyjen toteuttamisesta vastaavat viranomaiset. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että yleisö on tietoinen viranomaisten olemassaolosta, vastuualueista, nimistä, työstä ja päätöksistä. Mainittujen viranomaisten on pyynnöstä asetettava nämä tiedot saataville esteettömässä muodossa.

X luku Esteettömyysvaatimukset muissa unionin säädöksissä

Direktiivin 24 artiklan mukaan liitteessä I vahvistettujen esteettömyysvaatimusten on 2 artiklassa tarkoitettujen tuotteiden ja palvelujen osalta sisällettävä direktiivin 2014/24/EU 42 artiklan 1 kohdassa ja direktiivin 2014/25/EU 60 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen pakollisten esteettömyysvaatimukset. Kaikkien tuotteiden ja palvelujen, joiden ominaisuudet, osat tai toiminnot ovat tämän direktiivin liitteessä I vahvistettujen esteettömyysvaatimusten mukaisia sen VI jakson mukaisesti, on katsottava täyttävän muissa unionin säädöksissä kuin tässä direktiivissä vahvistetut asiaankuuluvat velvoitteet kyseisten ominaisuuksien, osien tai toimintojen esteettömyyden osalta, jollei kyseisissä muissa säädöksissä toisin säädetä.

Artiklan 25 mukaan vaatimustenmukaisuus 15 artiklan mukaisesti hyväksytyjen yhdenmukaisesti standardien ja teknisten eritelmien tai niiden osien suhteen synnyttää oletettaman siitä, että vaatimustenmukaisuus täyttyy myös 24 artiklan suhteen siltä osin, kuin kyseiset standardit ja tekniset eritelmät tai niiden osat täyttävät tämän direktiivin esteettömyysvaatimukset.

XI luku Delegoidut säädökset ja täytäntöönpanovalta ja loppusäännökset

Artiklassa 26 säädetään edellytykset, jotka tulee täytyä, kun komissio käyttää sille annettua valtaa antaa delegoituja säädöksiä. Komissiolle siirretään valta antaa liitettä I täydentäviä delegoituja säädöksiä 26 artiklan mukaisesti määrittelemällä tarkemmin esteettömyysvaatimukset, jotka eivät luontaisesti voi tuottaa aiottua vaikutustaan, ellei niitä tarkenneta unionin sitovissa säädöksissä, ja joita ovat esimerkiksi yhteen toimivuuteen liittyvät vaatimukset.

Komissiolle on 27 päivästä kesäkuuta 2019 siirretty viiden vuoden ajaksi valta antaa 12 artiklan 3 (tuotteita koskevien tietojen esittämisvelvollisuus viiden vuoden ajan) kohdassa ja 14 artiklan 7 (perusteellisen muutoksen ja kohtuuttoman rasitteen arviointi liitteen VI mukaisesti) kohdassa tarkoitettuja delegoituja säädöksiä. Komissio laatii siirrettyä säädösvaltaa koskevan kertomuksen viimeistään yhdeksän kuukautta ennen tämän viiden vuoden kauden päättymistä. Säädösvaltan siirtoa jatketaan ilman eri toimenpiteitä samanpituisiksi kausiksi, jollei Euroopan parlamentti tai neuvosto vastusta tällaista jatkamista viimeistään kolme kuukautta ennen kunkin kauden päättymistä.

Kun komissio on antanut delegoidun säädöksen, komissio antaa sen tiedoksi vhtäaikaisesti Euroopan parlamentille ja neuvostolle. Delegoitu säädös tulee voimaan ainoastaan, jos Euroopan parlamentti tai neuvosto ei ole kahden kuukauden kuluessa siitä, kun asianomainen säädös on annettu tiedoksi, ilmaissut vastustavansa sitä tai jos sekä Euroopan parlamentti että neuvosto ovat ennen mainitun määräajan päättymistä ilmoittaneet komissiolle, että ne eivät vastusta säädöstä. Euroopan parlamentin tai neuvoston aloitteesta tätä määräaikaa voidaan jatkaa kahdella kuukaudella.

Direktiivin 27 artiklan mukaan komissiota avustaa komitea.

Direktiivin 28 artiklassa säädetään työryhmästä, joka perustetaan edistämään direktiivin täytäntöönpanoa. Ryhmä koostuu markkinavalvontaviranomaisten, palvelujen vaatimustenmukaisuutta valvovien viranomaisten ja asiaankuuluvien sidosryhmien edustajista, mukaan lukien vammaiset henkilöt ja heitä edustavat järjestöt.

Artiklassa 29 säädetään täytäntöönpanon valvonnasta. Jäsenvaltioiden on huolehdittava riittävästä ja tehokkaista oikeussuojakeinoista sekä seuraamuksista säännösten rikkomisesta. Artiklassa 30 säädetään seuraamuksista, joiden on oltava tehokkaista, oikeasuhteisia ja varoittavia.

Direktiivin 31 artiklassa säädetään, että direktiivin perustella annettavan lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset on annettava viimeistään 28 päivänä kesäkuuta 2022. Säännöksiä tulee soveltaa 28 päivänä kesäkuuta 2025 alkaen. Jäsenvaltiot voivat päättää soveltaa 4 artiklan 8 (häätviesteihin vastaaminen) kohdassa vahvistettuja velvoitteita viimeistään 28 päivästä kesäkuuta 2027 alkaen.

Siirtymätoimenpiteistä säädetään 32 artiklassa. Esteettömyysdirektiivi sisältää useita siirtymäsäännöksiä, joten direktiivin esteettömyysvaatimukset tulevat voimaan vaiheittain.

Jäsenvaltioiden on ensinnäkin säädettävä 28 päivänä kesäkuuta 2030 päättyvästä siirtymäajasta, jonka kuluessa palveluntarjoajat voivat edelleen tarjota palvelujaan käyttäen tuotteita, joita ne käyttivät laillisesti niiden tarjoamiseen ennen kyseistä päivää. Huomioon tulee ottaa, että palvelusopimuksia, joista on sovittu ennen 28 päivää kesäkuuta 2025, voidaan jatkaa entisellään,

kunnes niiden voimassaolo päättyy, mutta ei kuitenkaan pidempään kuin viisi vuotta kyseisestä päivämäärästä.

Jäsenvaltiot voisivat säätää, että itsepalvelupäätteet, joita palveluntarjoajat ovat laillisesti käyttäneet palvelujen tarjoamiseen ennen 28 päivää kesäkuuta 2025, voidaan edelleen käyttää vastaavien palvelujen tarjoamiseen niiden taloudellisen käyttöiän loppuun asti, mutta ei pidempään kuin 20 vuotta niiden käytön aloittamisesta.

Direktiivin 33 artiklassa säädetään komission tehtävästä arvioida direktiiviä. Komissio antaa viimeistään 28 päivänä kesäkuuta 2030 ja sen jälkeen joka viides vuosi Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle kertomuksen direktiivin soveltamisesta. Kertomuksissa esitetään päätelmä siitä, onko direktiivillä saavutettu sen tavoitteet ja olisiko sen soveltamisalaan asianmukaista lisätä uusia tuotteita ja palveluja tai olisiko tiettyjä tuotteita tai palveluja poistettava siitä; lisäksi kertomuksissa kartoitetaan mahdollisuuksien mukaan aloja, joilla rasiotta voitaisiin vähentää, jotta voidaan valmistella direktiivin mahdollista tarkistusta.

3 Nykytila ja sen arviointi

3.1 Yleistä

Tällä hetkellä esteettömyyslainsäädäntö on hajautunut eri hallinnonalojen lainsäädäntöön. Eryteisesti esteettömyyteen liittyy lainsäädäntöä rakennetun ympäristön ja liikenteen palvelujen osalta. Esteettömyys liitetään terminä fyysiseen ympäristöön ja fyysisiin tuotteisiin. Esteettömyyteen liittyy vahvasti saavutettavuus. Digipalvelulaissa säädetään saavutettavuudesta. Saavutettavuudella tarkoitetaan digitaalisten palvelujen esteettömyyttä ja digipalvelulailla täytäntöönpantiin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/2102 julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta (jäljempänä *saavutettavuusdirektiivi*).

Esteettömyys ja saavutettavuus on vammaisyleissopimuksen läpileikkaava periaate. Muuan muassa Suomi, kaikki EU-maat ja EU ovat vammaisyleissopimuksen sopimuspuolia. Esteettömyys oli myös yksi ensisijaisista tavoitteista Euroopan vammaisstrategiassa 2010–2020, jossa yksilöitiin toimet vammaisyleissopimuksen täytäntöön panemiseksi EU:n tasolla. Esteettömyys on myös EU:n vammaisten henkilöiden oikeuksien strategian 2021–2030 prioriteettialue. Esteettömyydellä tarkoitetaan sitä, että poistetaan tuotteiden ja palvelujen käytön esteet ja ehkäistään niiden synty. Esteettömyyden ansiosta vammaiset ja toimintarajoitteiset henkilöt kykenevät havainnoimaan, käyttämään ja ymmärtämään tuotteita ja palveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Esteettömistä tuotteista ja palveluista on suurta kysyntää. Euroopan unionin väestön ikääntyessä niiden kuluttajien lukumäärä, joilla on jokin vamma ja/tai toimintarajoite, kasvaa huomattavasti: vuonna 2020 EU:ssa on arviolta 120 miljoonaa ihmistä, joilla on jonkinasteinen vamma. Parantamalla tiettyjen esteettömien tuotteiden ja palvelujen sisämarkkinoiden toimintaa voidaan vastata näiden kuluttajien ja alan teollisuuden tarpeisiin. Tuotteiden ja palvelujen esteettömyys lisää sosiaalista osallisuutta ja kansalaisten osallistumismahdollisuuksia yhteiskunnan toimintaan. Se myös tukee itsenäistä elämää ja valinnanvapautta. Lisäksi se edistää yhdenvertaisen

kohtelun periaatteen soveltamista, minkä tuloksena vammaisilla henkilöillä on paremmat mahdollisuudet saada käyttöönsä tuotteita ja palveluja¹.

3.2 Yhdenvertaisuus

Esteettömyys ja saavutettavuus ovat osa yhdenvertaisuuden toteuttamista. Yhdenvertaisuus on perusoikeus, josta on säädetty Suomen perustuslain (731/1999) 6 §:ssä. Säännöksen mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa saattamalla eri perusteilla ja eri elämänalueilla tapahtuva syrjintä mahdollisimman samanlaisten oikeussuojakeinojen ja seuraamusten piiriin. Yhdenvertaisuuslain 5 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava viranomaisen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Yhdenvertaisuuslain 15 § asettaa viranomaisille, koulutuksen järjestäjille, työnantajille sekä tavaroiden tai palvelujen tarjoajille velvoitteen tehdä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa asioida viranomaisissa sekä saada koulutusta, työtä ja yleisesti tarjolla olevia tavaroita ja palveluita samoin kuin suoriutua työtehtävistä ja edetä tyouralla. Kohtuulliset mukautukset ovat konkreettisessa tilanteessa henkilöä varten tehtäviä toimenpiteitä. Kohtuullisten mukautusten epääminen on määritelty yhdenvertaisuuslaissa yhdeksi syrjinnän muodoksi. Kohtuulliset mukautukset on erotettava esteettömyyttä koskevista vaatimuksista, joista säädetään muualla lainsäädännössä.

Yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta muun muassa viranomaisten toiminnassa. Laissa on säädetty erikseen viranomaisia koskevasta velvollisuudesta edistää yhdenvertaisuutta. Yhdenvertaisuuslaki on yleislaki, joka koskee yhdenvertaisuuden edistämistä yleisellä tasolla ja syrjintään puuttumista yksittäistapauksissa.

3.3 Rakennettu ympäristö

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 5 §:n 1 momentissa asetetaan alueiden käytön suunnittelulle tavoitteeksi edistää eri väestöryhmien, kuten lasten, vanhusten ja vammaisten tarpeet tyydyttävän elin- ja toimintaympäristön luomista. Sen mukaan kuin rakennuksen käyttö edellyttää, sen tulee lain 117 §:n 3 momentin mukaan soveltua myös sellaisten henkilöiden käyttöön, joiden kyky liikkua tai toimia on rajoittunut. Rakennushankkeeseen ryhtyvän on lain 117 e §:n mukaan huolehdittava, että rakennus ja sen piha- ja oleskelualueet suunnitellaan ja rakennetaan niiden käyttötarkoituksen, käyttäjämäärän ja kerrosluvun edellyttämällä tavalla siten, että esteettömyys ja käytettävyys otetaan huomioon erityisesti lasten, vanhusten ja vammaisten henkilöiden kannalta.

¹ [Ehdotus 2015/0278\(COD\), 2.12.2015](#)

Maankäyttö- ja rakennuslaissa säädettyä esteettömyyttä koskevaa vaatimusta on tarkennettu valtioneuvoston asetuksella rakennuksen esteettömyydestä (241/2017). Myös asetuksen säännökset velvoittavat rakennushankkeeseen ryhtyvää. Esteettömyysdirektiivi ei asettaisi uusia tai nykyisestä poikkeavia velvoitteita rakennushankkeeseen ryhtyvälle, sillä direktiivin liitteen III vaatimuksien huomioon ottaminen olisi palveluntarjoajan vastuulla. Rakennuksen esteettömyyttä koskevien vähimmäisvaatimusten tarkoitus on edistää ihmisten yhdenvertaisuutta: kaikkien yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan toimintoihin, käyttää palveluita, työskennellä, valita asuinpaikkansa ja asua kotonaan.

Valtioneuvoston asetusta rakennuksen esteettömyydestä sovelletaan luvanvaraisen uuden rakennuksen rakentamiseen ja luvanvaraiseen korjaus- ja muutostyöhön. Asetuksen velvoitteet koskevat rakennusta ja sen tonttia tai rakennuspaikkaa. Tällä hetkellä esteettömyyden tarkastelu rakennetussa ympäristössä toteutuu siis siinä vaiheessa, kun rakennuslupa myönnetään. Yleisten alueiden, kuten katu- ja torialueiden, esteettömyydestä ei ole maankäyttö- ja rakennuslaissa erityisiä säännöksiä tai tarkentavaa asetusta.

Esteettömyyden toteutumisen tarkastelu yksin rakentamisen lainsäädännön kautta ei kuitenkaan riittävällä tavalla kata esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvien palvelujen sijoittamiseen liittyviä tilanteita, sillä valtioneuvoston asetusta rakennuksen esteettömyydestä sovelletaan vain rakennuslupaa edellyttävään uudis- ja korjausrakentamiseen. Esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvia palveluja voitaisiin sijoittaa rakennettuun ympäristöön ilman, että muutos edellyttää rakennuslupaa. Yhdenvertaisuuslain kohtuulliset mukautukset eivät myöskään sovellu kokonaisia ihmisryhmiä koskevan perusesteettömyyden toteuttamiseen.

Asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetussa laissa (1087/2016) säädetään valtion varoista myönnettävistä avustuksista hissien jälkiasentamiseen ja liikkumisesteiden poistamiseen asuinrakennuksissa sekä iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaamiseen. Lain 2 §:n mukaan avustuksella voidaan tukea iäkkään tai vammaisen henkilön asunnon korjaamista kotona asumisen edistämiseksi.

Muiden kuin asuinrakennusten osalta ei ole valtion varoista myönnettäviä avustuksia esteettömyyskorjauksiin.

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987) 9 §:n perusteella kunnan on korvattava vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta hänelle aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun asetuksen (759/1987) 12 §:n perusteella korvattavia asunnon muutostöitä ovat henkilön vamman tai sairauden vuoksi suoritettavat välttämättömät rakennustyöt, kuten ovien leventäminen, luiskien rakentaminen, kylpyhuoneen, wc:n ja vesijohdon asentaminen, kiinteiden kalusteiden ja rakennus- ja sisustusmateriaalien muuttaminen sekä vastaavat muut henkilön vakituudessa asunnossa suoritettavat rakennustyöt. Asunnon muutostyöksi katsotaan myös muutostöiden suunnittelu sekä esteiden poistaminen asunnon välittömästä lähiympäristöstä.

Meneillään on maankäyttö- ja rakennuslain uudistus ja hallituksen esitys kaavoitus- ja rakentamislainsäädännön uudistuksesta oli lausuntokierroksella syksyllä 2021, [linkki Hankeikkunaan](#).

3.4 Sähköisen viestinnän palvelut ja AV-sisältöpalvelut

SVPL (1.6.2018 asti tietoyhteiskuntakaari) ja siihen liittyvissä asetuksissa säädetään osaltaan viestinnän esteettömyydestä.

SVPL 86 §:n perusteella yleispalveluyritykseksi nimetty teleyritys on velvollinen tarjoamaan sellaisen liittymän, että kaikki, myös vammaiset henkilöt, voivat käyttää hätäpalveluja, soittaa ja vastaanottaa kotimaan ja ulkomaan puheluita sekä käyttää muita tavanomaisia puhelinpalveluja. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä vammaisten henkilöiden erityistarpeista. Ennen asetuksen antamista Liikenne- ja viestintäviraston on tarvittaessa laadittava niistä selvitys. Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, miten liittymä on teknisesti toteutettava tai mitä teknisiä ominaisuuksia liittymässä on oltava, jotta myös vammaiset henkilöt voivat sitä käyttää.

SVPL 15 luvussa säädetään viestintäpalvelusopimuksesta. Lain 106 b §:n mukaan teleyrityksen on ennen viestintäpalvelusopimuksen tekemistä annettava kuluttajalle kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvun 8 a §:ssä tai 6 luvun 9 §:ssä tarkoitetut tiedot. Tiedot on annettava selkeästi ja ymmärrettävästi sekä pysyvällä tavalla. Jos tietojen antaminen pysyvällä tavalla ei ole mahdollista, teleyrityksen on annettava tiedot kuluttajan saataville asetetussa helposti ladattavassa asiakirjassa, josta teleyritys ilmoittaa kuluttajalle. Tällöin teleyrityksen on kiinnitettävä kuluttajan huomio asiakirjan lataamisen tärkeyteen tietojen säilyttämiseksi, myöhempää käyttöä varten sekä tietojen toisintamiseksi muuttumattomina. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa teledirektiivin liitteen VIII täytäntöön panemiseksi tarkempia säännöksiä ennen viestintäpalvelusopimuksen tekemistä annettavista tiedoista. Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot on pyydettyä annettava vammaisille henkilöille soveltuvassa muodossa. SVPL 107 §:n 3 momentin mukaan teleyrityksen on julkaistava: 1) käyttämänsä vakiosopimusehdot; 2) viestintäpalveluja koskevat hinnastot; 3) tarjoamiensa numeroihin perustuvien henkilöiden välisten viestintäpalvelujen osalta tiedot hätäpalvelun saatavuudesta sekä liittymänhaltijan sijaintitiedon saatavuudesta ja sen rajoituksista; 4) tarjoamiensa numeroista riippumattomien henkilöiden välisten viestintäpalvelujen osalta tieto siitä, onko hätäpalvelujen käyttö mahdollista; 5) tiedot vammaisille tarkoitettuja tuotteita ja palveluja koskevista yksityiskohdista. Nämä 3 momentissa tarkoitetut tiedot on julkaistava siten, että ne ovat helposti saatavilla ilman korvausta. Tiedot on myös julkaistava vammaisten henkilöiden käyttöön soveltuvassa muodossa.

SVPL 130 §:ssä säädetään lisäksi palvelun laatua koskevasta julkaisuvelvollisuudesta. Sen mukaan Internetyhteyspalvelun ja yleisesti saatavilla olevan henkilöiden välisen viestintäpalvelun tarjoajan tulee julkaista ajantasaista tietoa yrityksen tarjoamien palvelujen laadusta ja ominaisuuksista sekä palvelujen soveltuvuudesta vammaisille käyttäjille.

Tämän lisäksi puhelinverkossa toimiva teleyritys on velvollinen osaltaan huolehtimaan siitä, että käyttäjät saavat puhelimitse, tekstiviestillä sekä muulla hätäkeskuslaisia säädetyllä tavalla yhteyden maksutta yleiseen hätänumeroon 112 (278 §). Alun perin tietoyhteiskuntakaareen tehty kirjaus edistää viestinnän esteettömyyden osalta vammaisyleissopimuksen kansallista toimeenpanoa. Kyseisellä pykälämuutoksella (1207/2020) on selkiytetty ja ajantasaistettu sääntelyä vastaamaan teledirektiivin 109 artiklan 1 kohtaa. Pykälän säännöskohtaisten perustelujen mukaan pykälän 1 momentin tarkoituksena on mahdollistaa se, että myös muunlaiset tavat tehdä hätäilmoitus kuin perinteiset puhelut tai tekstiviestit voivat tulevaisuudessa olla mahdollisia, ja teleyrityksen on osaltaan rakennettava viestintäverkkonsa ja -palvelunsa siten, ettei niillä rajoiteta käyttäjien mahdollisuutta saada maksuton yhteys yleiseen hätänumeroon. Perusteluiden

mukaan käytännössä arviointi uusien viestintäpalvelujen käyttöönotosta hätäkeskustoiminnassa tehdään hätäkeskustoiminnasta annetun lain muutoksena, jolloin asian laajapohjaisessa valmistelussa voidaan muun muassa ottaa huomioon edellytettävien investointien ja 299 §:ssä säädetyn korvausmekanismin suhde.

SVPL211 §:ssä säädetään ohjelmistojen saattamisesta näkö- ja kuulorajoitteisten saataville. Pykälässä säädetään niistä edellytyksistä, joilla suomen- tai ruotsinkielisiin televisio-ohjelmiin on liitettävä tekstitys sekä muihin ohjelmiin selostus tai palvelu, jossa tekstitetyn ohjelman teksti muutetaan ääneksi. Ääni- ja tekstityspalvelu on liitettävä Yleisradio Oy:stä annetussa laissa (1380/1993) tarkoitettuihin julkisen palvelun televisio-ohjelmistoihin ja tilausohjelmapalvelussa saatavilla oleviin ohjelmistoihin. Ääni- ja tekstityspalvelu on liitettävä myös valtakunnallisen ohjelmistotoimiluvan nojalla lähetettäviin, useita eri yleisöryhmiä palveleviin televisio-ohjelmistoihin ja yleisen edun televisio-ohjelmistoihin sekä niiden tilausohjelmapalveluohjelmistoihin. Liikenne- ja viestintäministeriö on 1.6.2018 antamallaan päätöksellä (9/03/2018) vahvistanut ne ohjelmistot, joihin ääni- ja tekstityspalvelu on liitettävä.

Yleisradio Oy:stä annetun lain mukaan sen on huolehdittava ohjelmantarjonnasta myös erityisryhmille. Yleisradion tehtävä on lain mukaan tuoda täyden palvelun televisio- ja radio-ohjelmisto siihen liittyvine oheis- ja lisäpalveluineen jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin. Julkisen palvelun ohjelmatoiminnan tulee muun muassa tukea kansanvaltaa ja jokaisen osallistumismahdollisuuksia tarjoamalla monipuolisia tietoja, mielipiteitä ja keskusteluja sekä vuorovaikutusmahdollisuuksia; kohdella ohjelmatoiminnassa yhtäläisin perustein suomen- ja ruotsinkielistä väestöä, tuottaa palveluja saamen, romanin ja viittomakielellä sekä soveltuvin osin myös maan muiden kieliryhmien kielellä; tukea suvaitsevaisuutta ja monikulttuurisuutta sekä huolehtia ohjelmantarjonnasta myös vähemmistö- ja erityisryhmille (7§).

Vuonna 2010 voimaan tullut audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva AVMS-direktiivi (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/13/EU, annettu 10 päivänä maaliskuuta 2010, audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoamista koskevien jäsenvaltioiden tiettyjen lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhtensovittamisesta (audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi) (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti) EUVL L 95, 15.4.2010, s. 1—24) säänteleä televisiolähetystoimintaa ja tilausohjelmapalveluja. Direktiiviä uudistettiin direktiivillä (EU) 2018/1808. Uudistuksen keskeisinä tavoitteina on muun muassa parantaa kuluttajien ja alaikäisten suojelua ja taata tasavertaiset toimintaedellytykset uusille ja vakiintuneille toimijoille. Uudistetun direktiivin myötä direktiivin esteettömyyssäätely laajeni. Jäsenvaltioiden tulee direktiivin 7 artiklan mukaan varmistaa, että niiden lainkäyttövaltaan kuuluvien mediapalvelun tarjoajien (ts. audiovisuaalisten sisältöpalvelun tarjoajien) palveluja saatetaan jatkuvasti ja asteittain esteettömämmiksi vammaisille henkilöille. Mediapalvelun tarjoajien (ts. AV-sisältöpalvelun tarjoajien) on direktiivin mukaan raportoitava säännöllisesti kansallisille sääntelyviranomaisille tai -elimille näiden toimenpiteiden toteuttamisesta. Mediapalvelun tarjoajien on lisäksi laadittava esteettömyyttä koskevia toimintasuunnitelmia. Suomessa AVMS-direktiivi on pantu täytäntöön lailla sähköisen viestinnän palveluista.

Esteettömyysdirektiivin säännökset, jotka edellyttävät uutta sääntelyä

Esteettömyysdirektiiviä sovelletaan sähköisiin viestintäpalveluihin, paitsi koneiden välisten palvelujen tarjoamiseen käytettäviin siirtopalveluihin. SVPL 3 §:n 37 kohdan viestintäpalvelun määritelmä kattaa esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvat sähköiset viestintäpalvelut.

Se on kuitenkin esteettömyysdirektiivin sähköisen viestintäpalvelun määritelmää laajempi pitäen sisällään myös tiedonsiirtoyhteydet, joita käytetään koneiden välisten viestintään. Määritelmää on käsitelty tarkemmin seuraavassa jaksossa (esteettömyysdirektiivin säännökset, jotka eivät edellytä lainsäädännöllisiä muutoksia).

Direktiiviä sovelletaan myös audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin. SVPL 3 §:n 2 kohdan mukaan audiovisuaalisella sisältöpalvelulla tarkoitetaan palvelua tai siitä erotettavissa olevaa osaa, jonka pääasiallinen tarkoitus on tarjota yleisölle televisiolähetyskiä tai tilausohjelmajärjestelmiä elinkeinotoiminnassa ja joista audiovisuaalisen sisältöpalvelun tarjoaja on toimituksellisessa vastuussa. Esteettömyysdirektiivi edellyttää lakiin lisättäväksi uuden audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavan palvelun määritelmän. On huomattava, että esteettömyysdirektiiviä sovelletaan audiovisuaalisten sisältöpalvelujen osalta ainoastaan audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin, kuten esimerkiksi mobiilisovelluksiin, jotka välittävät audiovisuaalista mediasisältöä. Direktiivin soveltamisalaan ei sen sijaan kuulu itse tarjoamisen kohteena oleva audiovisuaalinen sisältöpalvelu. Säännökset audiovisuaalisista sisältöpalveluista ja audiovisuaalisten sisältöpalvelujen saavutettavuudesta sisältyvät SVPL VIII osaan. Säännöksillä on saatettu voimaan audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin säännökset.

Sähköisiä viestintäpalveluita ja av-sisältöihin pääsyn tarjoavia palveluita koskevat esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 2 kohdan mukaisia palveluita koskevat yleiset saavutettavuusvaatimukset (direktiivin liite 1 jakso III). Sähköisiin viestintäpalveluihin ja av-sisältöihin pääsyn tarjoaviin palveluihin soveltuvat lisäksi direktiivin erityiset vaatimukset. Sähköisen viestintäpalvelun on täytettävä direktiivin I liitteen IV jakson a alakohdan mukaiset saavutettavuutta koskevat lisävaatimukset ja av-sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavien palvelujen on täytettävä direktiivin I liitteen IV jakson b alakohdan vaatimukset.

Direktiivin asettamat lisävaatimukset viestintäpalveluille ja audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaville palveluille parantavat vammaisten henkilöiden ja henkilöiden, joilla toimintarajoitteita on, asemaa. Nykyisin esimerkiksi henkilöt, joilla on kuuloon liittyviä rajoitteita eivät aina pysty olemaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa puhelimen välityksellä tavallisella puhelulla. Tätä ongelmaa on pyritty ratkaisemaan osaltaan tekstipuhelupalvelulla. Tekstipuhelut ja tekstipuheluiden välityspalvelut tarjoavat kuuroille, kuulo-, kuulonäkö- ja puhevammaisille henkilöille mahdollisuuden hoitaa asiointia muiden kansalaisten kanssa yhdenvertaisella tavalla. Palveluun tulee kuitenkin rekisteröityä ja se on rajoitetusti auki. Esimerkiksi viikonloppuisin palvelun kautta ei saa yhteyttä putkimieheen tai ystävään. Esteettömyysdirektiivin edellyttämällä reaaliaikaisella tekstityksellä tai videopuhelun täydellisillä interaktiivisuusominaisuuksilla toivotaan olevan tilannetta parantavia vaikutuksia.

Niin ikään audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavien palveluiden esteettömyysvaatimuksilla pyritään parantamaan palveluja käyttäjien asemaa koko audiovisuaalisen sisältöpalveluun liittyvän palveluketjun ollessa esteetön. Tällä hetkellä esteettömyyssäätely liittyy ainoastaan itse audiovisuaalisen sisällön esteettömyyteen, eikä koske lainkaan sisältöön pääsyn tarjoavaa palvelua.

Direktiivin 13 artiklan mukaan palveluntarjoajan on varmistettava, että niiden palvelut suunnitellaan ja tarjotaan direktiivin saavutettavuusvaatimusten mukaisesti. Palveluntarjoajan on lisäksi laadittava palvelua koskevat tiedot direktiivin liitteen V mukaisesti. Artikla sisältää myös

säännökset korjaavista toimista palvelun ollessa direktiivin vaatimusten vastainen sekä säännökset palveluntarjoajan tiedonantovelvollisuudesta.

Direktiivin 14 artikla sisältää säännökset saavutettavuusvaatimuksista poikkeamisesta tilanteissa, joissa direktiivin vaatimusten noudattaminen aiheuttaisi palveluun perusteellisen muutoksen tai palvelun tarjoajalle kohtuuttoman rasitteen sekä menettelyistä kyseisiin arviointeihin liittyen.

Direktiivin 15 artikla sisältää säännökset vaatimustenmukaisuusolettamasta Säännöksen nojalla tuotteita ja palveluita, jotka ovat sellaisten yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä tai komission täytäntöönpanosäädöksessä vahvistamien teknisten eritelmien tai niiden osien mukaisia, on pidettävä direktiivin saavutettavuusvaatimusten mukaisina.

Direktiivin 23 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava riittävät menettelyt, jotta voidaan tarkistaa, ovatko palvelut direktiivin vaatimusten mukaisia erityisesti, kun kyse on 14 artiklassa tarkoitettusta arvioinnista. Lisäksi on varmistettava menettelyt sen todentamiseksi, että palveluntarjoajat toteuttavat korjaajat toimet. Säännös edellyttää myös valitusten ja raporttien käsittelyn seuranta tapauksissa, joissa palvelut eivät täytä direktiivin vaatimuksia.

Direktiivin 29 artikla edellyttää, että kansallisesti on käytössä menettelyt, joiden nojalla julkiset elimet tai yksityiset yhdistyksen, järjestöt tai muut oikeushenkilöt, joilla on oikeutettu intressi varmistaa direktiivin noudattaminen, voivat aloittaa tuomioistuimessa tai toimivaltaisessa hallintoviranomaisessa direktiivin mukaisten velvoitteiden täytäntöön panemiseksi oikeudellisen tai hallinnollisen menettelyn joko kantajan puolesta tai kantajaa tukeakseen tämän suostumuksella.

Edellä mainitut artiklat edellyttävät säännösten lisäämistä sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin.

Esteettömyysdirektiivin säännökset, jotka eivät edellytä lainsäädännöllisiä muutoksia

Määritelmät

Esteettömyysdirektiiviä sovelletaan sähköisiin viestintäpalveluihin, paitsi koneiden välisten palvelujen tarjoamiseen käytettäviin siirtopalveluihin. Sähköisellä viestintäpalvelulla tarkoitetaan esteettömyysdirektiivin 3 artiklan 8 alakohdan mukaan teledirektiivin 2 artiklan 4 alakohdassa määriteltyä sähköistä viestintäpalvelua.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 37 kohdan mukaan "viestintäpalvelulla" tarkoitetaan palvelua, joka muodostuu kokonaan tai pääosin viestien siirtämisestä viestintäverkossa sekä siirto- ja lähetyspalvelua joukkoviestintäverkossa ja henkilöiden välisen viestinnän palvelua. Määritelmä vastaa sisällöltään teledirektiivin määritelmää sähköisestä viestintäpalvelusta. Säännöksen perusteluissa (HE 98/2020 vp.) todetaan tältä osin, että uuden teledirektiivin määritelmässä sähköisellä viestintäpalvelulla tarkoitetaan internetyhteyspalveluita, numeroihin perustuvia tai niistä riippumattomia henkilöiden välisiä viestintäpalveluita sekä palveluita, jotka koostuvat kokonaan tai pääosin signaalien siirtämisestä, kuten siirtopalvelut, joita käytetään M2M-palvelujen tarjoamiseksi ja radio- ja televisiotoiminnassa. Perusteluiden mukaan käytännössä lain laaja viestintäpalvelun määritelmä on jo nykylaissa pääosin sisältänyt edellä mainitut

palvelutyypit, mutta erityisesti koneiden välisen viestinnän osalta tilanne on ollut osin tulkinanvarainen. Koneiden välisellä viestinnällä tarkoitetaan esimerkiksi sähkömittarien tai kiinteistön kosteusmittarien ohjausta ja etälukua. Edellä mainituille palveluille tarjottavat tiedonsiirtopalvelut luettaisiin myös viestintäpalveluksi. Tiedonsiirtoyhteys voidaan toteuttaa esimerkiksi matkaviestinverkkoon SIM-kortilla. M2M-laiteliittymiä hyödyntävistä päätelaitteista esimerkkejä ovat myös hälyttimet, myyntiautomaatit ja ajoneuvopäätteet.

Teledirektiivin ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain mukaiset henkilöiden väliset viestintäpalvelut ovat puolestaan palveluja, joita yleensä tarjotaan korvausta vastaan ja jotka mahdollistavat suoran ihmistenvälisen ja vuorovaikutteisen tiedonvaihdon sähköisten viestintäverkkojen kautta kahden tai useamman, kuitenkin rajoitetun määrän, ihmisten välillä. Ne eivät sisällä palveluja, jotka mahdollistavat tällaisen vuorovaikutuksen vain vähäisenä liitännäistoimintona. Tällaiset palvelut ovat suoraan kytkettynä toiseen palveluun, kuten online-peliin. Henkilöiden väliset viestintäpalvelut on jaettu numeroihin perustuvaan ja numeroista riippumattomaan henkilöiden väliseen viestintäpalveluun. Numeroihin perustuvat henkilöiden väliset viestintäpalvelut toimivat numerointisuunnitelmassa olevan numeron tai numeroiden avulla tai kanssa. Tällaisia viestintäpalveluja ovat esimerkiksi tavallinen puhelu, SMS-tekstiviesti tai MMS-kuvaviesti.

Numeroista riippumaton henkilöiden välinen viestintäpalvelu on määritelty sähköisen viestinnän palvelulain 3 §:n 11 b-kohdassa. Kohdan mukaan sillä tarkoitetaan henkilöiden välisen viestinnän palvelua, joka ei yhdisty kansallisessa tai kansainvälisessä numerointisuunnitelmassa olevan numeron tai olevien numeroiden avulla. Tällaisia viestintäpalveluja ovat esimerkiksi sähköposti sekä muut internetin välityksellä toimivat henkilöiden väliseen pikaviestintään tarkoitettut palvelut, kuten WhatsApp, Facebook Messenger ja Skype. Sen sijaan esimerkiksi verkkosivujen, sosiaalisia verkostojen, blogien ja koneiden välisen tiedonvaihdon ei katsota olevan direktiivin määritelmän mukaisia sähköisiä viestintäpalveluja.

Koska voimassa olevan lain viestintäpalvelun määritelmä kattaa esteettömyysdirektiivin sähköisen viestinnän palvelun määritelmän ei direktiivi edellytä tältä osin uutta sääntelyä.

3.5 Yleinen hätänumero 112

Suomi otti yleisen hätänumeron 112 käyttöön vuonna 1993. Häätäkeskuslaki tuli voimaan vuoden 2011 alussa. Suomessa hätäkeskuspalvelujen tuottamisesta vastaa Häätäkeskuslaitos, joka vastaa Ahvenanmaata lukuun ottamatta koko maassa 112 numeroon tehtyihin hätäilmoituksiin. Häätäkeskuslaitoksen toiminta on verkottunutta ja Suomessa toimii 6 hätäkeskusta. Ahvenanmaan maakunnassa toimii maakuntahallinnon alainen oma hätäkeskus.

Hätäkeskuslain 3 §:n mukaan Häätäkeskuslaitoksen valtakunnallisesta ohjauksesta ja valvonnasta vastaa sisäministeriö. Sisäministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö vastaavat yhteistyössä Häätäkeskuslaitoksen toiminnallisesta ohjauksesta.

Hätäkeskuslain 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan Häätäkeskuslaitoksen tehtävänä hätäkeskuspalvelujen tuottaminen. Häätäkeskuslain 4 §:n 2 momentin mukaan hätäkeskuspalveluilla tarkoitetaan hätätilanteita koskevien ja muita vastaavia pelastustoimen, poliisin tai sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen välittömiä toimenpiteitä edellyttävien ilmoitusten (*hätäilmoitus*) vastaanottamista ja arviointia sekä ilmoituksen tai tehtävän välittämistä viranomaisten antamien

ohjeiden mukaisesti asianomaiselle viranomaiselle tai viranomaisen tehtäviä sopimuksen perusteella hoitavalle. Häätäkeskuslain 12 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan Häätäkeskuslaitoksen päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtävänä on vastaanottaa häätäilmoituksia. Häätäkeskuslaissa ei säädetä tarkemmin häätäilmoituksen tekotavoista tai häätäilmoitukseen tai yleiseen häätänumeroon 112 vastaamisen tavoista.

Häätäkeskuslain 13 b §:n mukaan häätäilmoituksen voi häätätekstiviestiä käyttämällä tehdä vain se, joka on rekisteröitynyt palveluun. Alle 18-vuotiaan voi rekisteröidä hänen huoltajansa tai muu edunvalvoja. Alaikäisen omaan rekisteröitymishakemukseen tulee liittää hänen huoltajansa suostumus. Rekisteröinti on voimassa enintään kaksi vuotta kerrallaan siitä, kun hakija on saanut ilmoituksen rekisteröinnin hyväksymisestä. Jos rekisteröimätön henkilö tekee häätäilmoituksen käyttämällä häätätekstiviestiä, Häätäkeskuslaitos lähettää hänelle vastausviestin, joka sisältää pyynnön häätäpuhelun soittamiseen ja ohjeen rekisteröitymiseen. Pykälän mukaan sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rekisteröitymistä koskevasta menettelystä ja rekisteröinnin vastaanottamista koskevasta menettelystä. Asetuksella ei ole annettu tarkempia säännöksiä asiassa. Häätäkeskuslain 25 a §:n mukaan Häätäkeskuslaitoksen tulee ylläpitää häätätekstiviestin käyttäjien tunnistamiseksi häätätekstiviestin käyttäjärekisteriä.

Häätäilmoituksia ovat käytännössä häätänumeroon 112 soitetut puhelut, 112tekstiviesti, e-Call ilmoitus tai muu Häätäkeskuslaitoksen vastaanottama häätätilannetta koskeva ilmoitus kuten paloilmittimista tulevat häätälytykset. Häätäpuheluihin (112) voidaan vastata mistä tahansa 6 häätäkeskuksesta. Häätätekstiviestiin vastataan tällä hetkellä Turun häätäkeskuksesta.

Vuonna 2018 Häätäkeskuslaitos vastaanotti 2 736 000 häätäilmoitusta, joista varsinaisia häätäpuheluita oli 2 705 000 ja loput ilmoitinlaitehäätälytyksiä. Vastaanotetuista häätäilmoituksista 1 392 000 välitettiin muille viranomaisille. Vahingossa tai ilkivaltaisesti tehtyjen ilmoitusten osuus oli noin 607 000. Häätäkeskusten tehtävistä terveystoimelle kuului 55 prosenttia, poliisitoimelle 35 prosenttia, pelastustoimelle 6 prosenttia ja sosiaalitoimelle sekä muille toimialoille yhteensä 4 prosenttia. Viranomaisen eli lähinnä poliisin oma-aloitteisia tehtäviä oli vuonna 2018 noin 445 000.

Meripelastustoimen tehtäviä numeroon 112 tulee vuosittain lukumääräisesti noin 300.

Häätäilmoituksen tekeminen tekstiviestinä edellyttää ennakkorekisteröitymistä palveluun. Häätäkeskuslaitos arvioi häätäilmoituksen perusteella tehtävän kiireellisyyden ja välittää sen pelastustoimelle, poliisitoimelle, sosiaali- tai terveystoimelle näiden antamien ohjeiden mukaisesti. Häätäilmoituksia tehdään häätätekstiviestien muodossa noin 4000 vuosittain ja palveluun on rekisteröitynyt noin 3900 käyttäjää. Häätätekstiviestien määrä on ollut nousussa.

Häätäkeskuslaitoksessa lähtökohtana on, että suomen-, ruotsin- ja englanninkieliset puhelut käsitellään ilman tulkkausta. Häätäkeskuspäivystäjä voi käyttää tulkkauspalvelua apuna häätäilmoitusten käsittelyssä. Vuonna 2020 tulkkauspalvelua käytettiin 212 kertaa ja käytettyjä kieliä oli 15. Kielet, joihin häätäkeskuspäivystäjät käyttivät tulkkausapua tammi-kesäkuussa 2021 olivat arabia, dari, espanja, italia, latvia, persia, portugali, ranska, romania, saksa, somali, sorani, thai, tigrinja, turkki, ukraina, venäjä, vietnam ja viro.

Esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 3 kohdan mukaan direktiiviä sovelletaan eurooppalaiseen häätänumeroon 112 saapuviin häätäviesteihin vastaamiseen. Direktiivin 4 artiklan kohdan 8 mukaan

jäsenvaltioiden on varmistettava, että kun sopivin hätäkeskus vastaa eurooppalaiseen hätänumeroon 112 saapuviin hätäviesteihin, se noudattaa liitteessä I olevassa V jaksossa vahvistettuja erityisiä esteettömyysvaatimuksia kansallisen hätäpalvelun organisaatioon parhaiten sopivalla tavalla. Esteettömyysdirektiivi edellyttää jäsenvaltioita varmistamaan, että kun sopivin hätäkeskus vastaa eurooppalaiseen hätänumeroon 112 saapuviin hätäviesteihin, se noudattaa erityisiä esteettömyysvaatimuksia kansallisen hätäpalvelun organisaatioon parhaiten sopivalla tavalla. Tämä edellyttää yleiseen hätänumeroon 112 vastaamiseen sisällytettävien toimintoja, käytäntöjä, toimintamalleja, menettelyitä ja mukautuksia, joiden tavoitteena on ottaa huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet. SVPL:ssä säädetään, että yhteyttä yleiseen hätänumeroon voi ottaa puhelimitse, tekstiviestillä tai mulla hätäkeskuslaissa määritellyllä tavalla. Hätäkeskuslaissa ei kuitenkaan ole säännelty erikseen miten yleiseen hätänumeroon voi ottaa yhteyttä muutoin, kuin säätämällä hätätekstiviestin käyttämisestä ja ennakkorekisteröitymisvelvollisuudesta. Hätäkeskuslaissa ei ole myöskään säännöksiä yleiseen hätänumeroon vastaamisesta. Esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 3 kohdan mukaan direktiiviä sovelletaan eurooppalaiseen hätänumeroon 112 saapuviin hätäviesteihin vastaamiseen. Direktiivin 4 artiklan kohdan 8 mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kun sopivin hätäkeskus vastaa eurooppalaiseen hätänumeroon 112 saapuviin hätäviesteihin, se noudattaa liitteessä I olevassa V jaksossa vahvistettuja erityisiä esteettömyysvaatimuksia kansallisen hätäpalvelun organisaatioon parhaiten sopivalla tavalla.

Hätätekstiviestin osalta ennakkorekisteröintivelvoitteesta johtuen 112 tekstiviestin käyttäminen ei ole täysin esteetöntä. Hätätekstiviestin käyttö hätätilanteessa ei ole ollut mahdollista niille, joilla ei ole verkkopankkitunnuksia eikä muitakaan mahdollisuuksia vahvasti tunnistautua. Erityisesti iäkkäämmillä henkilöillä ei ole välttämättä verkkopankkitunnuksia eikä myöskään sen käyttöönottoon vaadittavia digitaitoja tai käyttöön sopivia laitteita. Rekisteröityminen palvelun käyttäjäksi 2 vuoden välein on koettu haasteelliseksi ja rekisteröinnin uusimisen viesti tulee käyttäjille vain suomeksi, mutta ei ruotsiksi. Tämä vaikeuttaa entisestään ruotsinkielisten kuu-
lovammaisten rekisteröitymistä.

Jotta vammaiset loppukäyttäjät voisivat käyttää hätäpalvelua vastaavin edellytyksin kuin muut loppukäyttäjät matkustaessaan toisessa jäsenvaltiossa, tulisi mahdollisuuksien mukaan ennakkorekisteröinnistä hätätekstiviestin käytössä luopua. Luopuminen ennakkorekisteröitymisvelvoitteesta hätätekstiviestin käytössä edellyttää hätäkeskuslain muutosta ja riittävää siirtymäaika-

Hätäilmoituksen tekemistä suomalaisella viittomakielellä videovälitteisesti kokeillaan ajalla 15.6.2021-15.6.2022 ja palvelu on käytössä arkipäivisin klo 08-16 välillä. Viittomakielinen tulkkaus suoritetaan ulkopuolisen palveluntuottajan, Kansaneläkelaitoksen (Kela) toimesta. Palvelu on avoin kaikille, eikä se edellytä ennakkorekisteröitymistä. Viittomakielisen palvelun käyttäminen tapahtuu 112 Suomi -sovelluksen avulla, joka käyttäjän tulee ladata puhelimeensa. Toimintamallina on, että käyttäjä ottaa sovelluksen avulla yhteyttä Kelan viittomakielen tulkki-palveluun, josta tulkki ottaa yhteyttä hätäkeskukseen. Yhteys palvelun käyttäjän ja tulkkikeskuksen välillä sisältää videokuvan sekä ääniyhteyden sekä myös tekstitysmahdollisuuden. Yhteys tulkkikeskuksen ja hätäkeskuksen välillä tapahtuu puheen välityksellä. 112 Suomi -sovel-
lus välittää myös laitteen tarkan paikannuksen.

Kokeilun aikana tavoitteena on kerätä kokemuksia palvelusta ja tulevaisuudessa laajentaa sen aukioloajaksi 24/7, sekä laajentaa sitä mahdollisesti myös muihin viranomaispalveluihin. Tulkkauspalvelukokeilun alussa on ilmennyt käyttäjien tekemiä yhteydenottoja, joilla vain testataan palvelun toimivuutta. Viittomakieliseen tulkkipalveluun on 16.8.2021 mennessä otettu yhteyttä

72 kertaa. Näistä 4 tapauksessa ilmoitus on yhdistetty hätäkeskukseen todellisena hätäilmoituksena.

Esteettömyysdirektiivin mukaan Hätäkeskuksen on vastattava yleiseen hätänumeroon 112 saapuviin hätäviesteihin asianmukaisesti kansallisen hätäpalvelun organisaatioon parhaiten sopivalla tavalla käyttämällä samaa kommunikointitapaa, kuin millä yhteyttä on otettu. Direktiivi edellyttää, että yhteydenottotapoina tulee olla vaihtoehtoisesti puheviestintä ja tekstiviestintä, molemmat reaaliajassa. Edelleen direktiivi edellyttää, että mikäli vaihtoehtona tarjotaan myös videokuvaa, on siihen vastattava täydellisesti interaktiiviseksi synkronoidulla puheella, tekstillä ja videolla, reaaliaikainen tekstitys mukaan luettuna.

Suomessa yleiseen hätänumeroon voi ottaa yhteyttä puhelimitse, tekstiviestillä sekä myös kokeiluajana 2021-2022 videovälitteisesti suomalaista viittomakieltä käyttäen. Tekstiviestit eivät kuitenkaan ole reaaliaikaista tekstiviestintää ja palvelun käyttö vaatii ennakkorekisteröitymistä. Viittomakielistä tulkkauspalvelua käytettäessä videossa on myös puhe- ja tekstitysominaisuus, mutta tekstitys ei näy reaaliaikaisesti asiakkaalle. Viittomakielinen tulkkauspalvelu on kokeilun aikana käytössä vain virka-aikana, kun hätätilanteet usein tapahtuvat virka-ajan ulkopuolella. Kokeilussa on mukana vain suomen kielisiä viittomakielen tulkkeja. Ruotsinkielisiä viittomakielen tulkkeja on Suomessa tällä hetkellä hyvin vähän.

Hätäilmoituksen käsittelyssä keskeistä on hätäilmoituksen tekijän ja tiedon vastaanottajan välinen vuorovaikutus riskinarvion tekemiseksi. Kokonaisuudenhallinnan kannalta haasteeksi on muodostumassa teknologisten ratkaisujen laaja ja nopea kehitys. Teknologisista ratkaisuista voidaan mainita esimerkiksi Apple Watchin kaatumisen tunnistus ominaisuus, Amazon Echon kaltainen äänellä aktivoituva väline, jota kautta voi pyytää apua tai Googlen kehittämä Personal Safety App. Suomessakin tarjotaan enenevässä määrin väestön käyttöön erilaisia kaupallisia laiteratkaisuja (älykellot, -kaiuttimet ym. sensorit), jotka voivat tuottaa ilmoituksen Hätäkeskuslaitoksen rajapintaan.

3.6 Liikenteen palvelut

Liikennepalveluiden esteettömyyttä koskevista tiedoista säädetään liikennepalvelulain 150 §:ssä, jonka 5 kohdan mukaan henkilöliikennettä tarjoavan luvanhaltijan sekä välityspalvelun ja yhdistämisspalvelun tarjoajan on huolehdittava siitä, että matkustajan saatavilla on sähköisessä muodossa tiedot toimintarajoitteisten matkustajien käytettävissä olevista palveluista ja heidän avustamisestaan, kaluston esteettömyydestä sekä varusteista, jotka helpottavat matkustajan kulkuneuvoon pääsyä ja vuorovaikutusta kuljettajan kanssa. Mainittu pykälä sisältää useita muitakin velvoitteita palvelun tarjoajia kohtaan. Se ei kuitenkaan sisällä velvoitteita esimerkiksi asemista vastaavia tahoja kohtaan. Mainitun 150 §:n viimeisen momentin mukaan Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä tietojen ilmoittamisesta tietojen yhteismitallisuuden ja vertailtavuuden varmistamiseksi. Tällaisia määräyksiä ei ole toistaiseksi annettu. Säädös koskee ennen kaikkea tiedon sisältöä. Tiedon antamisen tavasta säädetään vain, että tiedon on oltava sähköisessä muodossa.

Liikenteen palveluista annetun lain 154 § säätelee liikkumispalvelua koskevien olennaisten tietojen julkaisemista avoimissa rajapinnoissa. Olennaiset tiedot sisältävät ainakin reitti-, pysäkki-, aikataulu-, hinta- ja saatavuustiedot sekä esteettömyystiedot. Tämä pykälä liittyy tietojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuteen, ja sen tavoitteena on erityisesti luoda edellytykset sellaisten liikenteen palvelujen tarjoamiselle, jossa olemassa olevaa tietoa yhdistetään ja jalostetaan.

Rajapinnat, joissa tiedot tuotetaan, eivät ole suunnattuja loppukäyttäjille, mutta niiden tietosäilytysten pohjalta tuotetaan loppukäyttäjäpalveluja eli palveluja kuluttajille. Mainitun 154 §:n nojalla on annettu valtioneuvoston asetus liikkumispalveluita koskevista olennaisista tiedoista (643/2017). Asetuksen mukaan henkilöiden kuljetuspalveluiden osalta olennaisia tietoja ovat muun muassa esteettömyystiedot eli kaluston esteettömyys ja esteettömyyteen vaikuttavat kalustomuutokset. Asemien, terminaalien ja satamien osalta olennaisina tietoina on ilmoitettava matkustajanoikeusasetusten mukaisista avustuspalveluista sekä esteettömistä tiloista.

Selvityksessä (Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisu 2021:18) on esteettömyystietoa koskevan nykytilan haasteeksi todettu, että ”tieto liikkumispalvelujen ja infrastruktuurin esteettömyydestä on hajallaan. Ratkaistavaksi kysymykseksi nousee tällöin muun muassa se, kenen vastuulla kokonaisuutta kuvaavan esteettömyystietojen tuottaminen ja siitä syntyvät kustannukset ovat matkaketjujen saumakohtissa ja monitoimijaympäristöissä, esimerkiksi rautatieasemilla ja asemaympäristöissä, joiden vastuut ja omistukset hajautuvat useille tahoille.” Tarvitaan myös sen pohdintaa, miten esteettömyystietoa saataisiin kattavasti tuotettua muustakin kuin joukkoliikennekalustosta. Tietoa pitäisi kerätä matkustajan koko oletetun matkaketjun esteettömyydestä kuten siitä, miten esteettömiä terminaalit ja pysäkit käytännössä ovat. Tällaista tietoa on nyt saatavissa kattavasti vain rautatieasemista ja -seisakkeista ja niidenkään osalta tieto ei sovellu hyödynnettäväksi matkatietopalveluissa.” Esteettömyystietojen tulisi sisältää liikennepalvelun, asemien, pysäkkien ja muiden liikenteen solmukohtien esteettömyystietojen lisäksi myös ympäristön esteettömyystiedot tarvittavalta alueelta. Keskeiseksi haasteeksi tulee määrittellä, mihin asti esteettömän reitin kuvauksen tulee ulottua. Esimerkiksi onko riittävää, että kauppakeskuksen pääsisäänkäynniltä on esteetön kulku ja opastus kauppakeskuksessa sijaitseville linja-autolaitureille tai että rautatielaitureille on paikan päällä opastettu esteetön reitti, vai tarvitaanko esteettömyystietoa myös kauppakeskuksen sisältä tai yhteydestä asemalta lähimmälle linja-autopysäkillä? Tällaisten tietojen kuvaaminen niin, että ne yhtäältä mahdollistavat luotettavasti esteettömät matkaketjut ja toisaalta ne pystytään kuvaamaan riittävän pelkistetyksi, ei ole yksinkertaista.” Näiden selvityksessä tunnistettujen haasteiden ratkaiseminen edellyttää monenlaisia toimia, joita liikenne- ja viestintäministeriö tulee tarkastelemaan erikseen eikä niitä käsitellä nyt käsillä olevan esteettömyysdirektiivin toimeenpanon yhteydessä.

Liikenteen hallinnonalalla esteettömyysvelvoitteet perustuvat suurelta osin EU-lainsäädäntöön (kalusto, liikennepalveluiden hankinta, linja-auto- ja rautatiemarkkinoiden alalle tulo ja toiminnan harjoittaminen) tai laajoihin kansainvälisiin sopimuksiin (erityisesti lento- ja meriliikenne).

Esteettömyystietoa säädellään muun muassa älyliikennettä koskevan nk. ITS-direktiivin² nojalla annetussa komission delegoidussa asetuksessa (EU) 2017/1926 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2010/40/EU täydentämisestä EU:n laajuisten multimodaalisten matkatietopalveluiden tarjoamisen osalta. Komissio on parhaillaan uudistamassa molempia edellä mainittuja säädöksiä. Ehdotus uudistetuksi ITS-direktiiviksi on odotettavissa joulukuussa 2021 ja ehdotus koskien asetusta (EU) 2017/1926 vuoden 2022 aikana. Uudistukset koskettavat liikennepalveluista tuotettavia ja tarjottavia tietoja, mukaan lukien esteettömyystiedot, erityisesti muiden palveluntarjoajien saataville. Uudistusten vaikutuksia nykyiseen kansalliseen sääntelyyn tai palveluntarjoajien velvoitteeseen tuottaa esteettömyystietoa ei siten voida arvioida vielä tässä vaiheessa. Uuden linja-autokaluston esteettömyysvaatimuksista säädetään puolestaan esimerkiksi Yhdistyneiden kansakuntien Euroopan talouskomission (UN/ECE) säännössä nro 107 –

² Tieliikenteen älykkäiden liikennejärjestelmien käyttöönoton sekä tieliikenteen ja muiden liikennemuotojen rajapintojen puitteista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/40/EU.

Luokan M2 tai M3 ajoneuvojen yleisen rakenteen hyväksymistä koskevat yhdenmukaiset vaatimukset [2015/922], mikä on pakottava tyyppihyväksyntää koskevan asetuksen (EY) 2019/2144 mukaan.

Liikenteen palveluista annetun lain 186 §:ssä nimetään EU:n niin kutsuttujen matkustajanoikeusasetusten³ osalta toimivaltaiset viranomaiset. Liikenne- ja viestintävirasto valvoo asetusten noudattamista yleisesti vammaisten ja liikuntarajoitteisten matkustajien oikeuksien osalta. Sen lisäksi Liikenne- ja viestintävirasto on toimivaltainen antamaan ratkaisusuosituksen vammaisten ja liikuntarajoitteisten matkustajien oikeuksia koskeviin valituksiin.

Vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksista rautatieliikenteessä säädetään rautatieliikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa 1371/2007/EY, joka on voimassa 6.6.2023 saakka, minkä jälkeen se korvautuu uudella asetuksella (EU) 2021/782. Asetuksessa säädetään velvoitteita rautatieyritykselle, rataverkonhaltijalle, aseman haltijalle, matkanjärjestäjälle ja lipunmyyjälle.

Vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksista meri- ja sisävesiliikenteessä säädetään matkustajien oikeuksista meri- ja sisävesiliikenteessä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 1177/2010/EU. Asetuksessa säädetään velvoitteita liikenteenharjoittajalle, satamalle, terminaalipitäjälle, lipunmyyjälle, matkatoimistolle ja matkanjärjestäjälle.

Vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksista linja-autoliikenteessä säädetään matkustajien oikeuksista linja-autoliikenteessä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 181/2011/EU. Asetuksessa säädetään velvoitteita liikenteenharjoittajalle, lipunmyyjälle, matkanjärjestäjälle, matkatoimistolle ja terminaalipitäjälle.

Rautatieliikenteessä sovelletaan 7.6.2023 alkaen rautatiematkustajien oikeuksia koskevaa uutta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2021/782. Uusi asetus sisältää tarkempia saavutettavuutta koskevia vaatimuksia kuin nykyinen asetus ja muita liikennemuotoja koskevat EU:n matkustajien oikeuksia koskevat asetukset. Esimerkiksi matkustajien oikeuksista linja-autoliikenteessä annetussa asetuksessa 181/2011 on säännöksiä myös tiedon saavutettavuudesta, mutta nuo vaatimukset on kirjattu vain yleisellä tasolla ja siten epäselvästi. Tiedot matkustajien oikeuksista tulee tuon asetuksen 25 artiklan 1 kohdan mukaan antaa vammaisen ja liikuntarajoitteisen matkustajan pyynnöstä saavutettavissa olevissa muodoissa, jos tämä on mahdollista.

³ [Matkustajien oikeuksista linja-autoliikenteessä sekä asetuksen \(EY\) N:o 2006/2004 muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus \(EU\) N:o 181/2011, vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksista lentoliikenteestä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus \(EY\) N:o 1107/2006, rautatieliikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus \(EY\) N:o 1371/2007, matkustajien oikeuksista meri- ja sisävesiliikenteessä sekä asetuksen \(EY\) N:o 2006/2004 muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus \(EU\) N:o 1177/2010.](#)

Uuden rautatiematkustajien oikeuksia koskevan asetuksen mukaan rautatieyrityksillä on velvollisuus julkistaa palvelujen joko pysyvää tai väliaikaista lakkauttamista koskevat päätökset asianmukaisia keinoja käyttäen, ja tiedon on oltava esteettömästi saatavilla direktiivin (EU) 2019/882 ja asetusten (EU) N:o 454/2011 ja (EU) N:o 1300/2014 säännösten mukaisesti (8 artikla). Rautatieyrityksillä on myös tiedonantovelvollisuus matkustajille matkoihin liittyvistä tiedoista eli kaikkien liitteessä II erikseen mainittujen, ennen matkaa ja matkan aikana annettavien matkatietojen, on oltava saatavissa esteettömästi direktiivin (EU) 2019/882 ja asetusten (EU) N:o 454/2011 ja (EU) N:o 1300/2014 säännösten mukaisesti (9 artikla). Rautatieyrityksen, asemanhaltijan, lipunmyyjän tai matkanjärjestäjän on pyynnöstä annettava vammaisille henkilöille ja liikuntarajoitteisille henkilöille esteettömyystiedot, myös asetusten (EU) N:o 454/2011 ja N:o 1300/2014 sekä direktiivin (EU) 2019/882 säännösten mukaisessa esteettömässä muodossa, esteettömästi pääsystä asemalle ja siihen liittyviin tiloihin ja rautatieliikennepalveluihin sekä liikkuvaan kalustoon pääsyn edellytyksistä 21 artiklan sääntöjen mukaisesti sekä tiedotettava vammaisille henkilöille ja liikuntarajoitteisille henkilöille junassa tarjottavista järjestelyistä (artikla 22).

Jos asemalla ei ole henkilöstöä, rautatieyritysten ja asemanhaltijoiden on huolehdittava siitä, että saatavilla on helposti tiedot lähimmistä asemista, joilla on henkilöstöä ja vammaisten henkilöiden ja liikuntarajoitteisten henkilöiden välittömästi saatavissa olevaa apua ja että tieto asetetaan nähtäville myös esteettömässä muodossa asetusten (EU) N:o 454/2011 ja (EU) N:o 1300/2014 sekä direktiivin (EU) 2019/882 säännösten mukaisesti.

Myydessään lippuja rautatieyritysten, asemanhaltijoiden, lipunmyyjien ja matkanjärjestäjien on uuden asetuksen mukaan tiedotettava matkustajille asetuksen mukaisista oikeuksista ja velvollisuuksista myös direktiivin (EU) 2019/882 ja asetuksen (EU) N:o 1300/2014 säännösten mukaisessa esteettömässä muodossa. Rautatieyritysten ja asemanhaltijoiden on ilmoitettava matkustajille asemalla ja junassa ja verkkosivustollaan, myös direktiivin (EU) 2019/882 ja asetuksen (EU) N:o 1300/2014 säännösten mukaisessa esteettömässä muodossa, heidän tämän asetuksen mukaisista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan sekä jäsenvaltioiden nimeämän asetuksen valvontaelimien yhteystiedot (30 artikla). Lisäksi uusi asetus edellyttää, että jos direktiivin 2012/34/EU 13 a artiklan 3 kohdan mukaiset valmiussuunnitelmat on laadittu, rautatieyritysten on koordinoitava toimia asemanhaltijan ja rataverkon haltijan kanssa, jotta nämä voivat valmistautua sellaisten merkittävien häiriöiden ja pitkien viivästymisten mahdollisuuteen, joiden vuoksi merkittävä määrä matkustajia joutuu odottamaan asemalla. Tällaisten valmiussuunnitelmien on sisällettävä hälytys- ja tietojärjestelmien esteettömyyttä koskevia vaatimuksia (20 artikla).

Rautatiematkustajien oikeuksia koskevassa uudessa EU asetuksessa viitataan esteettömyystiedon ja tiedon saavutettavuuden osalta siten esteettömyysdirektiivin lisäksi kahteen jo voimassa olevaan komission asetukseen.

Komission voimassa olevaa asetusta 1300/2014 sovelletaan vain uuteen infrastruktuuriin ja liikkuvaan kalustoon, joka on otettu käyttöön asetuksen 12 artiklassa mainitun soveltamispäivän jälkeen, mutta sitä sovelletaan kuitenkin uudistettavaan ja direktiivin 2008/57/EY 20 artiklan mukaisesti parannettavaan infraan, kuten asemiin ja pysäköintitiloihin. Tämä asetus koskee pääosin sitä, miten uusien ja uudistettujen asemien ja junien tulee teknisesti soveltua pyörätuolinkäyttäjille ja muille vaikeasti liikkuville. Se sisältää kuitenkin myös joitain uusia ja uudistettuja asemia ja junia koskevia kuulutuslaitteita ja infomonitoreja koskevia vaatimuksia (sekä joitain yleisiä vaatimuksia esimerkiksi kirjaintyyppistä ja värikontrastista, jotka koskevat myös asemilla

käytössä olevia painettuja tiedotteita). Kyseinen asetus sisältää myös yleisen periaatteen siitä, että jos tietoa jaetaan näköön perustuen, on sitä jaettava myös kuuloon perustuen (mutta ei vaatimusta siitä, että saman laitteen olisi oltava saavutettava vähintään kahden aistin avulla). Tarkemmat vaatimukset sisältyvät asetuksen liitteeseen.

Mainitun komission asetuksen 1300/2014 liitteen 2.1 luvun (osajärjestelmien soveltamisala ja määritelmät) kohdan 2.1.4 mukaan asetusta sovelletaan asemilla ja liikkuvassa kalustossa näkyviin ja kuuluviin matkustajainformaatiojärjestelmiin. Liitteen 4 luku (osajärjestelmien kuvaus) sisältää puhetiedotusta koskevat vaatimukset ja näkyvää tiedotusta ml. dynaamista tiedotusta koskevat vaatimukset erikseen infran (4.2.1.10 näköön perustuva ja 4.2.1.11 puhetiedotus/kuulutus) ja kaluston (4.2.2.7.3 näköön perustuva ja 4.2.2.7.4 puhetiedotus) osalta. Asemien näyttölaitteevaatimukset on määritelty tarkemmin 5 luvussa (osatekijöitä koskeva luettelo ja niiden ominaisuudet) kohdassa 5.3.1.1 ja junan sisäiset ja ulkoiset näyttölaitteet kohdassa 5.3.2.7. Kuulutusten osalta junissa on oltava kuulutusjärjestelmä ja puheen STIPA-arvo on määritelty, mutta asemilla kuulutuksia ei tarvitse olla, vaan sen voi hoitaa myös henkilökunta tai automaattinen puhelintiedotuspalvelu.

Komission asetusta 454/2011 sovelletaan telemaattisia sovelluksia koskeviin teknisiin määritelmiin. Määritelmät sisältyvät sen liitteeseen I. Liitteen 2 luvun (2.1 kohdan) mukaan asetusta sovelletaan matkustajapalveluihin liittyviin telemaattisiin järjestelmiin mukaan lukien järjestelmiin, jotka tarjoavat matkustajainformaatiota ennen ja jälkeen matkan.

Tämän voimassa olevan 454/2011 asetuksen liitteen 4.2.4.1 kohdan mukaan rautatieyritysten on julkaistava tietoa valitusjärjestelmistään, rautatievastuuasetuksen mukaisista matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista, maksujärjestelmästä, rautatiematkustajien yleisistä kuljetusehdoista (GCC-CIV/PRR) ja rautatieyrityksen kuljetus- ja myyntiehdoista ainakin verkkosivullaan. Näiden verkkosivujen tulee olla esteettömiä (myös näkö- ja kuulovammaisten henkilöiden osalta) asianomaisten esteettömyyssuosittelun mukaisesti. Liitteen kohdassa 4.2.6 määrätään siitä, mitä tietosisältöä on julkaistava (käytännössä pyörätuolia käyttäville matkustajille sopivista) esteettömistä palveluista ja junatyypeistä, joissa he voivat matkustaa samoin kuin avustuspalvelujen varausjärjestelmästä.

Käytännössä kyseistä asetusta sovelletaan siten rautatieliikenteen harjoittajiin, ja se koskee esteettömyyden ja saavutettavuuden osalta lähinnä esteettömyystietoa, eli tiedon sisältöä pyörätuolinkäyttäjän kannalta, eikä niinkään tiedon muotoa. Sen mukaan rautatieyritysten verkkosivut on lähtökohtaisesti kuitenkin laadittava myös näkö- ja kuulovammaisille sopiviksi, ja niiden tulee siten noudattaa myös asiaa koskevaa suositusta.

Molemmat komission asetukset pohjautuvat rautatieliikenteen tekniseen yhteentoimivuutta koskevaan lainsäädäntöön.

Lento-, meri- ja linja-automatkustajien oikeuksista saa tarkempaa tietoa mm. Liikenne- ja viestintäviraston [verkkosivuilta](#).

EU:n lainsäädäntöön sisältyviä yleisiä esteettömyyttä koskevia vaatimuksia Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 1315/2013 unionin suuntaviivoista Euroopan laajuisen liikenneverkon kehittämiseksi ja päätöksen N:o 661/2010/EU kumoamisesta.

Lainsäädännön lisäksi esteettömyyttä on edistetty muun muassa Liikenne ja viestintäministeriössä toimenpideohjelmilla. Liikenne- ja viestintäministeriön viimeisin toimenpideohjelma koskee digitaalisia palveluja. Liikenteen ja viestinnän digitaaliset palvelut esteettömiksi –toimenpideohjelma annettiin vuosiksi 2017–2021. Ohjelma sisälsi toimenpiteitä liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle eli nykyisin Liikenne- ja viestintävirastolle, Väylävirastolle ja Ilmatieteen laitokselle liikenteen ja viestinnän digitaalisten palvelujen valtavirtaistamisen toteuttamiseksi, esteettömyystietojen määrittelyn, saatavuuden ja palvelujen tuottajien tietoisuuden lisäämiseksi ja niiden henkilöiden arjen helpottamiseksi, jotka eivät vielä pysty käyttämään sähköisiä palveluja, sekä esteettömiä, sähköisiä palveluja koskevien tutkimusten kehittämiseksi. Lisäksi ohjelmassa korostettiin lainsäädännön selkeyttämisen ja ohjeistuksen päivittämisen tärkeyttä. Ohjelman tavoitteena oli, että digitaaliset palvelut olisivat mahdollisimman hyvin saavutettavissa ja mahdollisimman monelle helposti käytettävissä ja lisäisivät näin kansalaisten yhdenvertaisuutta. Lainsäädännössä toimenpideohjelma näkyi esimerkiksi valmisteilla olevassa sähköisen viestinnän palveluja koskevassa lakiuudistuksessa. Virastot panostivat toimenpideohjelman aikana esteettömyystietoisuuden lisäämiseen ja digitaalisten palvelujen tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Lisäksi vuodesta 2019 alkaen valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa (Liikenne 12) on valmisteltu parlamentaarisesti ja vuorovaikutteisesti sidosryhmien kanssa. 12-vuotisen suunnitelman tavoitteena on lisätä pitkäjänteisyyttä liikennejärjestelmän kehittämiseen koko Suomessa. Suunnitelmassa on käsitelty myös esteettömyyttä huomioiden niin ympäristö, liikkumiskalusto kuin digitaalinen saavutettavuus. Suunnitelman nojalla perustettiin esimerkiksi esteettömyystoimia täytäntöönpaneva työryhmä, jonka tarkoituksena on panna täytäntöön valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman 2021 – 2032 esteettömyystoimet.

Liikenneverkkoa ja palveluja koskevien tietojen saavutettavuudesta säädetään nykyään julkisesti järjestettyjen palvelujen osalta digipalvelulaissa.

Käytännössä VR Yhtymä Oy:n verkkosivut sekä mobiilisovellukset ovat yhtiön mukaan jo pääpiirteissään saavutettavat. Sähköisten matkalippujen ja matkalippupalveluiden saavutettavaksi tekemisen VR on oman ilmoituksena mukaan jo pääsääntöisesti toteuttanut verkkosivujen uudistamisen yhteydessä. Vuorovaikutteisia tiedotusnäyttöjä ei ole käytössä rautatieliikenteessä. Vuorovaikutteisia tiedotusnäyttöjä voisivat olla esimerkiksi käyttäjien tasolla olevat kosketusnäytöt, joista käyttäjä voisi selata esimerkiksi aikatauluja.

VR:llä on runsaasti lippuautomaatteja, jotka kaikki kuuluvat ehdotetun lain piiriin. Näiden automaattien osalta esteettömyyttä tai saavutettavuutta ei ole arvioitu.

Matkatietojen, mukaan lukien reaaliaikaisten matkatietojen, välittäminen tapahtuu VR:n mobiilisovelluksen kautta.

Meri- ja sisävesiliikenteen osalta suurten varustamojen, sen paremmin kuin sisävesiliikenteen ja rannikkojen edustojen yhdysliikenteen toimijoiden verkkosivustojen saavutettavuudesta ei ole olemassa selvitettyä tietoa.

Mobiilisovelluksia on käytännössä vain suurilla varustamoilla. Muutokset niihin samoin kuin mahdollisiin sähköisiin lippujärjestelmiin tehdään käytännössä siinä yhteydessä, kun verkkosivustojen ja verkkokauppojen muutoksiakin tehdään.

Eräillä pienemmillä rannikkojen yhteysliikenteen ja sisävesien toimijoilla on omia verkkokauppoja, joista toimitetaan sähköisiä lippuja kuluttajille. Näiden saavutettavuudessa on todennäköisesti puutteita. Sähköiset matkaliput toimitetaan pääsääntöisesti mobiilisovelluksiin tai sähköpostitse pdf-tiedostoina. Muutokset sähköisiin lippujärjestelmiin tehdään näidenkin toimijoiden osalta verkkosivujen ja mobiilisovellusten muutosten yhteydessä.

Satamissa on maihinnousuportteja, joille näytetään QR-koodilla varustetut paperiset tai digitaaliset maihinnousukortit. Maihinnousuportit ovat osa sähköistä matkalippujärjestelmää. Osan niistä satamasta ja terminaalista riippuen omistaa varustamo ja osan satamayhtiöt. Arviota näiden porttien saavutettavuudesta ei ole voitu tehdä, mutta todennäköisesti niiden saavutettavuuteen ei ole toistaiseksi kiinnitetty riittävästi huomiota.

Satamissa on nykyisin vain muutamia vuorovaikutteisia tiedotusnäyttöjä eikä niiden esteettömyydestä tai saavutettavuudesta ole olemassa tutkittua tietoa.

Vesiliikenteessä vuorovaikutteisia itsepalvelupäätteitä, joista voi ostaa tai tulostaa matkalipun, tai tehdä sisään kirjautumisen laivalle, on sijoitettuna joitain kymmeniä eri satamissa ja terminaaleissa. Ne omistavat ja niiden ylläpidosta vastaavat varustamot. Näiden päätteiden esteettömyydestä tai saavutettavuudesta ei ole tutkittua tietoa.

Kuljetuspalveluja koskevien tietojen ja reaaliaikaisten matkatietojen välittäminen tapahtuu vesiliikenteessäkin pääsääntöisesti mobiilisovellusten kautta. Viivästyksistä tai vuorojen peruutuksista voidaan ilmoittaa myös tekstiviestitse.

Suomalaisista lentoliikenteen harjoittajista ja Suomen sisäistä lentoliikennettä harjoittavista yhtiöistä mobiilisovellus on ainakin Finnair Oyj:llä, johon on yhdistetty verkkokauppa, sähköiset matkaliput, lennoista tiedottaminen ja lennoille sisäänkirjautuminen. Lentoasemista Finavia Oyj tuottaa mobiililaitepohjaiset palvelut mobiiliselaimen kautta.

Finnair toimittaa sähköisiä lippujaan ainakin mobiilisovellukseen ja pdf-tiedostona sähköpostiin. Lisäksi se toimittaa ainakin tarkistuslippuja/maihinnousukortteja tekstiviestitse osittain satunnaistetun URL:n avulla verkkosivulle. Lentoliikenteessä on käytössä myös maihinnousuportteja, joille näytetään QR-koodilla varustetut paperiset tai digitaaliset maihinnousukortit.

Lentoliikenteessäkin vuorovaikutteisilla tiedotusnäytöillä ei ole suurta roolia ja niitä on ainoastaan muutamilla Suomen lentoasemilla, pääasiassa Helsinki-Vantaan lentoasemalla. Näiden näyttöjen esteettömyyden tai saavutettavuuden tila ei ole tarkemmin tiedossa.

Lentoasemilla on lähtöselvitysautomaatteja, jotka ovat yleensä lentoyhtiöiden hankkimia ja ylläpitämiä. Lähtöselvitysautomaattien avulla matkustaja voi suorittaa lähtöselvityksen, tulostaa maihinnousukortin ja osasta myös matkatavaralipukkeet. Itsepalvelupäätteiden esteettömyydestä tai saavutettavuudesta ei ole olemassa tarkempaa tietoa.

Matkatietojen, mukaan lukien reaaliaikaisten matkatietojen, välittäminen tapahtuu lentoliikenteessä pääsääntöisesti mobiilisovellusten kautta. Viivästyksistä tai vuorojen peruutuksista voidaan ilmoittaa myös tekstiviestitse.

Suomessa linja-autoliikenteen kaukoliikennepalvelujen osalta verkkokaupat ovat keskittyneet käytännössä muutamaankin verkkokauppaan, joista Oy Matkahuollon ja Onnibus.com Oy:n verkkokaupat ovat suurimpia. Yksittäisillä palveluntuottajilla ei pääsääntöisesti ole omia verkkokauppoja, mobiilisovelluksia tai sähköisiä matkalippujärjestelmiä vaan ne käyttävät esimerkiksi Matkahuollon verkkokauppaa.

Yksittäisten kaukoliikenteessä toimivien linja-autoyhtiöiden verkkosivut ovat usein varsin yksinkertaiset, koska harvalla yhtiöllä löytyy sivuiltaan itse ylläpitämiään aikataulu- tai lipunostopalveluja, vaan yhtiön sivulta ohjataan esimerkiksi Matkahuollon ja/tai Onnibussin verkkokauppaan tai aikataulupalveluun.

Mobiilisovelluksia tai mobiilipohjaisia palveluita löytyy vain harvalta palveluntuottajalta. Matkahuollolla ja Onnibussilla on omat mobiilisovellukset, joihin on yhdistetty aikataulupalvelut, sähköiset lippupalvelut ja verkkokauppa.

Vuorovaikutteisia tiedotusnäyttöjä linja-autoliikenteen kaukoliikenteen palveluissa ei ole käytössä.

Vuorovaikutteisia itsepalvelupäätteitä, eli linja-autoliikenteen tapauksessa lippuautomaatteja, ei kaukoliikenteessä enää ole. Lähiliikenteessä (kaupunki-, esikaupunki ja alueliikenteessä) lippuautomaatteja kuitenkin käytetään edelleen runsaasti ja lähiliikenteen henkilöliikennepalvelut kuuluvat lain soveltamisalaan vuorovaikutteisten itsepalvelupäätteiden osalta.

Matkatietojen, mukaan lukien reaaliaikaisten matkatietojen, välittäminen tapahtuu pääsääntöisesti mobiilisovellusten kautta. Viivästyksistä tai vuorojen peruutuksista voidaan ilmoittaa myös tekstiviestitse.

Kaukoliikenteen linja-autopalvelujen osalta lain tarkoittamien palvelujen saavutettavuudesta ei ole saatavilla tutkittua tietoa.

3.7 Sähkökirjat

Esteettömyysdirektiivi luokittelee sähkökirjat palveluksi, jolloin kyseeseen tulee palvelussa olevien sähkökirjojen saavutettavuus ja esteetön käyttö ja sen mahdollistaminen. Esteettömyysvaatimukset koskevat sähkökirjoja, joita direktiivin vaatimusten voimaantulon jälkeen tarjotaan kulluttajille direktiivin tarkoittamissa palveluissa.

Sähkökirjaa koskevista velvoitteista vastaa kirjan julkaisija, useimmiten kustantaja.

Tekijänoikeuslain (404/1961) mukaan tekijällä on oikeus määrätä teoksen kappaleen valmistamisesta ja yleisön saataviin saattamisesta. Kustannustoiminta on luovien sisältöjen ml. sähkökirjojen tuottamista ja julkaisemista niin yksittäisinä tuotteina kuin suoratoisto- ja latauspalveluissa (luku-oikeuspalvelu). Kustantaja saa tekijänoikeudet kustantamiinsa teoskappaleisiin tekijän kanssa tekemällään kustannussopimuksella. Sähköisiä kirjoja tarjoavat niin kaupalliset kuin ei-kaupalliset toimijat.

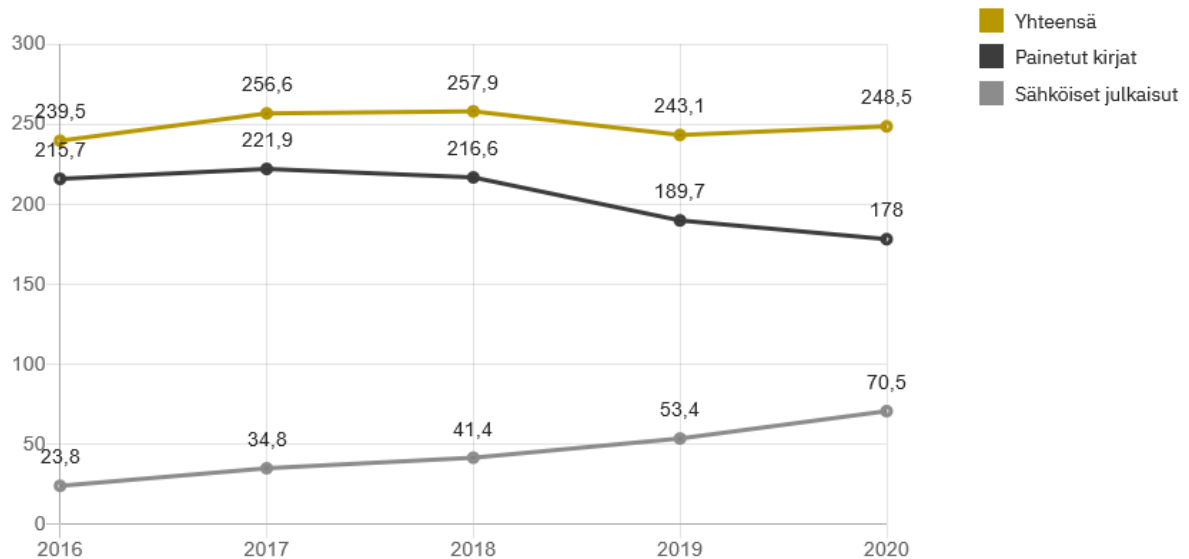
Esteettömäksi tekemisen mahdollistavien työkalujen käyttöä ei saa estää julkaisuissa mahdollisesti käytettävät tekniset suoja-keinot. Hyvä esimerkki on konelukumahdollisuuden tarjoaminen.

Suomessa julkaistavissa sähkökirjoissa käytetään yleensä vesileimateknologiaa, joka ei estä konelukemista. Näissä tilanteissa ei yleensä tapahdu tekijänoikeudellisesti relevanttia tointa, kuten kappaleen valmistamista. Oppilaitosten käyttämissä sähkökirjoissa on pääsyy edellytyksenä salasanan käyttö. Myöskään tämä ei estä esteettömäksi tekevien työkalujen käyttöä. On tärkeää, ettei mitkään muutkaan käytössä olevat tai myöhemmin käyttöön otetut tekniset suojakeinot estä esteettömäksi tekevien työkalujen käyttöä.

Kaupalliset sähköiset julkaisumuodot tuovat kirjoille uusia jakelukanavia ja yleisöjä. Sähköiset kirjamarckinat kehittyvät vauhdilla, ja esimerkiksi korvauksiin ja tekijänoikeuksiin liittyy kysymyksiä ja kehittyviä käytäntöjä. Sähköisten julkaisumuotojen myynti tavoitti vuoden 2020 ensimmäisen neljänneksen aikana painettujen julkaisujen myynnin, ja koronakriisi on vauhdittanut entisestään sähkökirjapalveluiden kasvua (+28%).

Kokonaismyynti julkaisumuodoittain 2016–2020

Arvonlisäveroton nettomyynti milj. €

Lähde: Suomen Kustannusyhdistys

tilastointi.kustantajat.fi/vuositolasto/2020

Esteettömyysvaatimukset eivät ulotu pelkästään äänikirjoina julkaistuihin teoksiin. Suomessa ei ole tarjolla pelkästään äänikirjoja tarjoavia palveluita vaan ne sisältävät sähkökirjan ohella myös äänikirjan. Esteettömyysdirektiivi koskee koko sähkökirjojen tuotanto- ja kulutusketjua. Vaatimukset liittyvät myös metatietoon (metadataan), joka on koneluettavaa tietoa, koskien esimerkiksi sähkökirjojen julkaisuformaattia. Esteettömyysdirektiivin mukaisia sähkökirjoja ja sähköisiä lukulaitteita koskevien velvoitteiden täytäntöönpanossa on varmistettava, että kaikki samassa tuotantoketjussa olevat toimijat, kuten sähkökirjojen kustantajat, välittäjät, kauppiat, kirjastot, ONIX-keskus, Kirjavälitys sekä laitteiden ja ohjelmistojen valmistajat ovat tietoisia esteettömyyden edellytyksistä.

Tällä hetkellä epub3 -formaatti vastaa parhaiten direktiivin vaatimuksiin, mutta yksinään se ei varmista edellytysten täytymistä. Käytössä on myös pdf-formaatissa julkaistuja sähkökirjoja. Epub-kirjojen saavutettavuuden varmistaminen taitto-ohjelmilla vaatii edistynyttä osaamista, jonka vuoksi kaupallisella markkinalla ei käytännössä ole esteettömyysdirektiivin velvoitteet täyttäviä sähkökirjoja vaan esteettömiksi voidaan katsoa vain näkövammaisten kirjaston, Celiaan, valmistamat tuotteet.

Back list –teoksilla tarkoitetaan aiemmin sähkökirjapalveluissa julkaistuja mutta edelleen markkinoilla olevia julkaisuja, joita kuitenkin käytetään vain muutamia kymmeniä kertoja vuodessa. Niillä on kuitenkin sekä taloudellista että erityistä kulttuurista arvoa. Jotta näiden teosten osalta voitaisiin parhaalla mahdollisella tavalla saavuttaa toisaalta esteettömyysdirektiivin tavoitteet ja samalla ottaa huomioon esteettömäksi tekemisen aiheuttamat kustannukset, ehdotetaan asiaa arvioitavaksi tapauskohtaisesti esteettömyysdirektiivin sallimien poikkeusten rajoissa.

3.7.1 Yleisten kirjastojen sähkökirjat

Kustantajien ja kirjastojen yhteistyön myötä voivat kansalaiset nykyään lainata laajaa valikoimaa sähkökirjoja suomalaisista kirjastoista. Näin ollen myös esteettömyysdirektiivin velvoitteet täyttävät sähkökirjat tulevat olemaan lainattavissa kirjastojen kautta. Yleisten kirjastojen kokoelmissa oli 2020 yhteensä 158 548 e-kirjaa (sähkökirjaa). E-kirjoja hankittiin vuonna 2020 142 315 kappaletta. Käytännössä kokoelmalla tarkoitetaan e-kirjojen lukuoikeuksia. Yleisten kirjastojen e-kirjojen käyttökerrat ovat viidessä vuodessa lähes nelinkertaistuneet 405 592 käyttökerrasta (2016) 1 580 236 käyttökertaan (2020). E-kirjat sisältävät myös äänikirjat. E-kirjojen saavutettavuudesta kirjastossa ei ole käytössä kattavaa tietoa ja esteettömyyden toteutusaste vaihtelee kustantajittain. Helsingin kaupunginkirjasto on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella käynnistänyt kehittämishankkeen, jonka tavoitteena on luoda Suomeen kuntien yhteinen e-kirjasto.

3.7.2 Oppikirjat sähkökirjoina

Esteettömyysdirektiivin määritelmän mukaisten sähkökirjojen käyttö koulutusasteilla on vaihtelevaa. Sen vuoksi on muun muassa ollut vaikeaa kerätä tietoa sähkökirjojen käytöstä oppilaitoksissa, joissa niiden käyttöä ei seurata erillisillä tiedonkeruilla ja nykytieto asiaan liittyen perustuu asiantuntijoiden arvioihin sekä Suomen Kustannusyhdistyksen tilastotietoihin. Kaikille koulutusasteille yhteistä on sähkökirjojen käyttötapa, joka ensisijaisesti tapahtuu tietokoneiden ja mobiilipäätelaitteiden välityksellä ja harvemmin sähkökirjojen lukemiseen tarkoitetuilla erillisillä päätelaitteilla (Kindle tms.).

Varhaiskasvatuksessa sähkökirjojen käyttö on vähäisempää, joskin tässä on alueellista vaihtelua ja osa varhaiskasvatuksen järjestäjistä hyödyntää sähköisiä kirjoja osana kasvatustoimintaa. Esi- ja perusopetuksessa, toisen asteen koulutuksessa sekä korkeakoulutuksessa sähkökirjoja käytetään laajasti osana opetusta ja koulutusta. Käytännössä esimerkiksi perusopetuksessa ja lukiossa suurin osa kustantajien koulutusmarkkinoille suunnatusta oppimateriaalista hankitaan kouluille fyysisinä versioina, jonka ohessa oppilaitos saa tai hankkii käyttöönsä lisäksi oppikirjoihin liittyviä sähköisiä luku- ja harjoituskirjoja. Kaikilla koulutusasteilla lisäksi hyödynnetään laajasti pelkästään sähköisiä oppikirjoja ilman vastaavaa fyysistä kappaletta.

Korkeakoulukirjastoilla on lisäksi vakiintunut käytäntö lainata kurssikirjoja sähkökirjaversioina opiskelijoille ja tätä mahdollisuutta hyödynnetään myös muilla koulutusasteilla, esimerkiksi vapaan sivistystyön avoimissa yliopisto-opinnoissa. Vapaan sivistystyön koulutuksessa sähköisiä kirjoja hyödynnetään osana oppilaitosten vapaatavoitteista ja tutkintoon johtamatonta koulutustarjontaa sekä kansanopistojen tarjoamissa perusopetuksen, lukion tai ammatillisen opetuksen opintokokonaisuuksissa.

3.7.3 Näkövammaisten kirjasto

Näkövammaisten kirjastosta annetussa laissa (638/1996) säädetään Näkövammaisten kirjaston (Celia) oikeudesta antaa näkövammaisille ja muille asiakasryhmille, jotka vamman tai sairauden vuoksi eivät voi käyttää tavallisia kirjastoaineistoja, mahdollisuus tiedonsaantiin, opiskeluun, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen ja virkistykseen. Näkövammaisten kirjastoa koskevaa lakia uudistetaan parhaillaan (OKM046:00/2020). Ehdotusta hallituksen esitykseksi valmistelevan työryhmän toimikausi päättyi 30.11.2021. Ehdotuksessa tullaan tarkentamaan Näkövammaisten kirjaston asiantuntijatehtävää.

Kirjaston kokoelmassa oli vuonna 2020 kauno- ja tietokirjoja eri muodoissa yhteensä 55 181 kpl ja oppikirjoja eri muodoissa yhteensä 12 452 kpl. Näkövammaisten kirjaston kirjatutuotanto vuonna 2020 oli yhteensä 1 395 nimekettä, josta kauno- ja tietokirjallisuutta 1 152 ja oppikirjoja 207 nimekettä. Näistä äänikirjoja oli 964, pistekirjoja 150, Daisy Trio/EPUB -kirjoja 290, Daisy e-kirjoja 55, Luetus-kirjoja 24 ja muita tuotteita 20. Suorahankintana eli yhteistuotantona kaupallisten kustantajien kanssa tuotettiin 339 kaupallisen kustantajan äänikirjaa.

Näkövammaisten kirjasto toimii alansa asiantuntijalaitoksena. Kirjaston asiantuntijatoimintaan sisältyvät muun muassa saavutettavan julkaisemisen ja saavutettavien kirjastopalvelujen edistäminen, kuten saavutettavan julkaisemisen suositukset, saavutettavuuskoulutukset ja -konsultointi. Viime vuosina kirjaston rooli saavutettavan julkaisemisen edistäjänä on erityisesti koulutusten ja viestinnän kautta vahvistunut

Mitä saavutettavampia ja esteettömpiä markkinoilla olevat sähkökirjat ovat, sitä laajempi joukko kuluttajia voi hyödyntää niitä. Samalla vähenee tarve valmistaa erillisiä saavutettavassa muodossa olevia teoskappaleita tekijänoikeuslain rajoitussäännösten nojalla.

3.8 Digitaalisten palvelujen saavutettavuus

Digipalvelulain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuuden toteutumista yhteiskunnassa lisäämällä erityisesti vammaisten henkilöiden ja toimintarajoitteisten henkilöiden mahdollisuuksia selvittää itsenäisesti yhteiskunnan erilaisissa toiminnoissa. Lailla on täytäntöön pantu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/2102 julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta (saavutettavuusdirektiivi). Laissa säädetään keinoista, joilla digitaalisten palvelujen saavutettavuutta edistetään. Laki sisältää säännökset saavutettavuusvaatimusten yleisistä perusteista, saavutettavuusselosteesta, valvontaviranomaisesta ja sen tehtävistä sekä verkkosivustojen ja mobiilisovellusten käyttäjien oikeuksien toteuttamisesta.

Digipalvelulakia sovelletaan viranomaisiin, julkista hallintotehtävää hoitaviin ja julkisoikeudellisiin laitoksiin. Laissa säädetään näiden tahojen velvollisuudesta tarjota digitaalisia palveluja hallinnon asiakkaille sekä tähän liittyvistä velvollisuuksista. Lisäksi saavutettavuusvaatimuksia tulee noudattaa, jos yrityksen, säätiön, yhdistyksen ja muun yhteisön digitaalisiin palveluihin

kehittämiseen tai käytön rahoittamiseen osallistuu laissa tarkoitettu viranomaisen vähintään puolella kehittämiskustannuksista tai vuotuisista ylläpitokustannuksista. Digipalvelulakia sovelletaan myös osaan yksityisen sektorin toimijoita siltä osin kuin niiden tarjoaman digitaalisen palvelun tarkoituksena on julkisen hallintotehtävän hoitamisen toteuttaminen. Digipalvelulaki koskee eräitä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien julkisten yritysten digitaalisia palveluja siltä osin kuin ne on tarkoitettu yleisölle. Digipalvelulaki on laajennettu saavutettavuusdirektiivin nähden soveltamisalan osalta kansallisesti finanssialan palveluihin.

Digipalvelulain saavutettavuussäännöksiä tulee soveltaa vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain (617/2009) 12 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin merkittyjen tunnistuspalvelun tarjoajien tunnistuspalveluihin sekä hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 3 §:n 1 momentin 8 kohdassa tarkoitettun verkkomaksamisen kokoamis- ja hallinnointipalvelun kautta käytettäviin digitaalisten palvelujen osiin, joilla voidaan hoitaa maksutoimeksiantoja. Digipalvelulain esitöiden mukaan tunnistuspalvelut liittyvät viranomaisilla olevien julkisten hallintotehtävien hoitamiseen ja julkisen vallan käyttöön. Tästä syystä viranomaisten on varmistettava, että niiden tarjoamat digitaaliset palvelut ovat saavutettavia (HE 60/2018 vp, s. 24). Koska viranomaiset eivät voi julkisia hankintoja toteuttaessa vaikuttaa yksittäisiin tunnistuspalveluihin tai itse kehittää tunnistuspalveluitaan vaikuttamalla tunnistuspalvelujen sisältöön, viranomaisten digitaalisten palvelujen saavutettavuus on turvattava myös tunnistamispalvelujen sisällön osalta laissa olevilla säännöksillä. Digipalvelulain saavutettavuusvaatimuksilla ei kuitenkaan ratkaista tunnistusvälineisiin liittyviä käytön estäviä haasteita, vaan ne on ratkaistava toistaiseksi yhdenvertaisuuslain perusteella kohtuullisten mukautusten kautta (HE 60/2018 vp, s. 55).

Digitaalisiin palveluihin kohdistuva saavutettavuussäätely on läheisessä suhteessa rakennettuun ympäristöön ja laitteisiin kohdistuvaan esteettömyyssäätelyyn ja usein ne muodostavat kokonaisuuden, joilla edistetään erilaisten ihmisten mahdollisuuksia käyttää erilaisia palveluita.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto toimii saavutettavuusvaatimusten valvontaviranomaisena ja sen tehtävistä on säädetty digipalvelulain 12 §:ssä. Aluehallintovirastolle on mahdollista tehdä kantelu saavutettavuusvaatimusten laiminlyönnistä tai saavutettavuusselvityspyyntö. Etelä-Suomen aluehallintoviraston valvontaraportin 2021 mukaan vuonna 2020 saapuneita ilmoituksia kirjattiin vireille yhteensä 34. Näistä saavutettavuuskanteluina käsiteltiin seitsemän (7) ja muina asioina (ohjeet, siirrot toiselle viranomaiselle) 27. Vuonna 2021 ilmoituksia kirjattiin vireille 30.11.2021 mennessä 72, joista saavutettavuuskanteluina käsiteltiin 18 ja muina asioina 54. Kahta vuotta vertaamalla voidaan todeta, että saavutettavuuskantelut ja muut ilmoitukset ovat lisääntyneet. Etelä-Suomen aluehallintovirasto antaa yleistä neuvontaa ja ohjausta saavutettavuusvaatimusten noudattamisessa. Etelä-Suomen aluehallintovirasto ylläpitää verkkosivustoa saavutettavuudesta (www.saavutettavuusvaatimukset.fi), jonka kautta annetaan saavutettavuusvaatimukseen liittyvää neuvontaa. Verkkosivuston kautta on myös mahdollista tehdä kantelu tai saavutettavuus selvityspyyntö palvelun saavutettavuudesta.

Valtiovarainministeriö teki vuodenvaihteessa 2020–2021 kyselyn digipalvelulain toimeenpanosta, joka oli suunnattu lain soveltamisalaan kuuluville organisaatioille. Kyselyn tulosten perusteella digitaalisten palvelujen järjestäminen ja saavutettavuus olivat selvästi edistyneet vuoden aikana. Lähes 80 % vastaajista ilmoitti, että digipalvelulain veloitteet on huomioitu kaikissa tai suurimmassa osassa palveluita. Organisaatiot olivat tehneet yleisesti paljon toimenpiteitä saavutettavuuden edistämiseksi esimerkiksi kontrastien, tekstitysten ja palautekanavien

avulla sekä saavutettavuusauditointien perusteella tehtyjen verkkosivujen korjauksien sekä henkilöstön kouluttamisen avulla. Digitaalisten palveluiden järjestämisen haasteina nähtiin pula henkilöstö- ja/tai talousresursseista, tekniset haasteet erityisesti liittyen Suomi.fi-integraatioon ja epäselvyys digipalvelulain velvoitteiden sisällössä. Erityisinä haasteina tunnistettiin videoiden tekstitys ja palvelujen eri kieliversiot. Kyselyn tulosten mukaan saavutettavuuspalautteita oli annettu toistaiseksi vain vähän. Vain 29 % vastaajista ilmoitti saaneensa saavutettavuudesta palautetta sivustoillaan ja noin 80 % oli tehnyt niiden perustella myös korjauksia. Kyselyssä selvitettiin myös digipalvelulain toimeenpanoon liittyviä tukitarpeita. Vastaajat kaipaisivat yksittäisiin teemoihin liittyviä täsmäinfoja ja tarkistuslistoja velvoitteiden toteutumisen varmistamiseksi. Toisaalta todettiin myös, että materiaalia ja neuvontaa on tarjolla riittävästi, mutta osaaamista omassa organisaatiossa niukasti. Suurin osa vastaajista (77 %) oli tehnyt verkkosivustoille saavutettavuusarvioinnin.

Hallitusohjelman toimeenpanemiseksi valtiovarainministeriö on käynnistänyt digitalisaation edistämishjelman vuosille 2020-2023, joka tukee ja kannustaa viranomaisia tuomaan palvelunsa kansalaisten ja yritysten saataville digitaalisina vuoteen 2023 mennessä. Ohjelman tavoitteena on toimia yhteistyö- ja vuoropuhelukanava kansalaisjärjestöjen, tutkijoiden ja eri viranomaisten välillä. Digi arkeen -neuvottelukunta järjesti pyöreän pöydän keskustelun 29.10.2020 verkkotilaisuutena, johon osallistui lähes 80 henkilöä yli 60 eri organisaatiosta. Tilaisuudessa yhtenä keskusteluteemana oli digitaalinen osallisuus, jonka osalta nostettiin esiin digitaalisten palveluiden saavutettavuuteen liittyvät näkökulmat. Tilaisuudessa tunnistettiin, että tarkastellessa digitaalisten palveluiden saavutettavuutta on arvioitava niiden sopiminen käyttäjien tarpeisiin ja tilanteisiin. Teknisestä näkökulmasta tulee arvioida esimerkiksi palveluiden saavutettavuus apuvälineillä (kuulolaitteet, etätulkkaus, ruudunlukijat) ja käyttäjien tyypillisesti käytettävissä olevat laitteet. Myös tietoturvan näkökulma on arvioitava ja varmistettava, että saatavuuden parantamisella ja palvelun helppokäyttöisyyden kehittämällä ei samalla vaaranneta tietoturvaa. Tilaisuudessa tuotiin myös esiin, että palveluiden ja digitaalisten palveluiden kieli on usein vaikeaa, mikä heikentää saavutettavuutta.

Vuoden 2020 keväällä alkanut koronaviruspandemia on lisännyt etätyön- ja opetuksen määrää ja siten muokannut ihmisten käyttäytymistä yhteiskunnassa. Ihmisten tarve digitaalisten palveluiden ja laitteiden käyttöön on kasvanut pandemian aikana. Näin ollen esteettömyysdirektiivin täytäntöönpanolla ja saavutettavuuteen liittyvien velvollisuuksien laajentamisella yksityisen sektorin toimijoihin on keskeinen merkitys vammaisten henkilöiden toimintamahdollisuuksien edistämiseksi digitalisoituneessa yhteiskunnassa pandemian aikana ja sen jälkeen. Saavutettavuutta koskevaa sääntelyä valmisteltaessa tulee tarkastella digitalisoitunutta yhteiskuntaa kokonaisuutena ja huomioida saavutettavuussääntelyn pidemmän aikavälin tavoitteet huomioiden digitaalisten palveluiden kehitys tulevaisuudessa.

Esteettömyysdirektiivin myötä digipalvelulain soveltamisala laajenee koskemaan nykyistä laajemmin yksityisen sektorin tarjoamia digitaalisia palveluja. Esteettömyysdirektiivin täytäntöönpanon ensisijaisena tavoitteena ei olisi kuitenkaan vastata havaittuihin haasteisiin, jotka johtuvat digipalvelulain toimeenpanosta, sillä direktiivi tuo ensisijaisesti nykyisten saavutettavuusvaatimusten lisäksi tietyille digitaalisille palveluille lisävaatimuksia. Saavutettavuusdirektiiviä ollaan kuitenkin uudelleen arvioimassa keväällä 2022, jolloin käytännön soveltamisessa esiin nousseita haasteita olisi mahdollista ratkoa.

3.9 Julkiset hankinnat

Julkisia hankintoja koskevassa lainsäädännössä on asetettu yleisellä tasolla esteettömyyteen liittyvät vaatimukset hankintakohteen kuvauksia laadittaessa.

Julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 71 §:n 1 momentin mukaan, kun hankinnan kohde on tarkoitettu luonnollisten henkilöiden käyttöön, on asianmukaisesti perusteltuja tapauksia lukuun ottamatta hankinnan kohde määriteltävä siten, että otetaan huomioon esteettömyys vammaisille käyttäjille sekä kaikkien käyttäjien vaatimukset täytävä suunnittelu. Hankinnan kohde on määriteltävä viittaamalla muualla lainsäädännössä tai Euroopan unionin säädöksellä pakollisiksi säädettyihin esteettömyysvaatimuksiin. Vastaava säännös on vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016, jäljempänä erityisalojen hankintalaki) 75 §:n 1 momentissa.

Saavutettavuusdirektiivin perusteella annetun digipalvelulain johdosta saavutettavuusvaatimukset tulivat pakollisiksi julkisten hankintojen toteuttamisessa (digipalvelulaki 7 § 4 mom.). Vastaava säännös tulisi olla myös esteettömyysdirektiivin perusteella annettavassa uudessa laissa tuotteiden esteettömyysvaatimuksista.

3.10 Tuotteiden markkinavalvonta

Markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1020, jäljempänä *markkinavalvonta-asetus*, on soveltamisalaltaan laaja ja horisontaalinen eri tuoteryhmien markkinavalvontaa koskeva säädös. Asetuksessa säädetään muun muassa yleisistä yhdenmukaisista puitteista markkinavalvonnalle ja ulkorajavalvonnalle jäsenvaltioissa sekä vähimmäisvaatimuksista markkinavalvontaviranomaisen toimivaltuuksille. Markkinavalvonta-asetus on jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa sääntelyä, mutta asetuksen tueksi tarvitaan myös kansallista täydentävää sääntelyä.

Täytäntöönpanoa tehdään vaiheittain. Asetuksen soveltaminen alkoi pääosin 16.7.2021, mutta joiltain osin jo 1.1.2021. Markkinavalvontalakia on ehdotettu muutettavaksi hallituksen esityksellä eduskunnalle laiksi eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (139/2021 vp). Lakiin ehdotetaan täydentävää sääntelyä, joka on tarpeen markkinavalvonta-asetuksen täytäntöönpanemiseksi ja asetuksen soveltamisen tueksi. Ehdotettu sääntely on tarkoitettu saadaan voimaan syksyllä 2021. Markkinavalvonta-asetuksen täytäntöönpanon lisäksi markkinavalvontalain tavoitteena on yhdenmukaistaa markkinavalvontasääntelyä kansallisella tasolla. Horisontaalisen markkinavalvontalain soveltamisalan laajentaminen koskemaan uusia lakeja ja tuotesektoreita on kannatettavaa markkinavalvonta-asetuksen täytäntöönpanon kannalta ja kansallisen markkinavalvontasääntelyn yhdenmukaistamiseksi. Samalla yhdenmukaistettaisiin viranomaisten valvontamenettelyjä lain soveltamisalaan kuuluvilla tuotesektoreilla tavoitteena varmistaa, että EU:n tuotelainsäädännön täytäntöönpanoa valvotaan tehokkaasti.

Markkinavalvontaa koskeva sääntely on Suomessa pääosin hajautunutta: eri hallinnonaloilla ja eri tuotesektoreilla säädetään erikseen markkinavalvonnasta. Poikkeuksena hajautuneeseen sääntelyyn on markkinavalvontalaki, jossa säädetään sen soveltamisalaan kuuluvien tuotesektorien osalta markkinavalvonnasta.

Markkinavalvontalaki tuli voimaan 1.1.2017. Laki on horisontaalinen ja tiettyjä sektoreita koskeva valvonnan yleislaki. Markkinavalvontalaki perustuu akkreditointia ja markkinavalvontaa koskevista vaatimuksista ja neuvoston asetuksen (ETY) N:o 339/93 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 765/2008, jäljempänä *NLF-asetus*, ja usean tuotesektorin erityissäätelyyn. Markkinavalvontalailla on pantu täytäntöön EU-tuotesäädösten markkinavalvontaa, unionin markkinoille tulevien tuotteiden tarkastusta sekä unionin suojamenettelyä koskevaa sääntelyä.

Lain soveltamisalaa on laajennettu sen voimaantulon jälkeen koskemaan muita tuoteryhmiä sekä muiden hallinnonalojen lainsäädäntöä. Markkinavalvontalakia ei sovelleta itsenäisesti ilman sen soveltamisalapykälässä mainittua sektorisääntelyä, vaan lain soveltaminen saa sisältönsä sektorisääntelystä. Markkinavalvontalain suhde sen soveltamisalaan kuuluvien sektorilakien valvontasääntelyyn vaihtelee sektoreittain, koska sektorilakien soveltamisalat poikkeavat laajuudeltaan toisistaan. Siltä osin kuin sektorilaeissa erikseen säädetään markkinavalvontaa koskien poikkeavasti tai erityisiä lisävaatimuksia tai toimivaltuuksia, sovelletaan sektorilaeissa säädettyä. Lain 3 §:ssä säädetään valvonnan ylimmästä ohjauksesta, joka kuuluu lain mukaan työ- ja elinkeinoministeriölle.

Laki sisältää yleiset säännökset viranomaisten toimivaltuuksista ja markkinavalvontaviranomaisen valvontakeinoista ja hallintopakkeinoista erilaisissa markkinoilla olevien tuotteiden vaatimustenvastaisuustilanteissa. Laissa on säännökset varmistamaan yhteistyömenettelyn tehokkuutta markkinavalvontaviranomaisten ja Tullin välillä ulkorajavalvonnassa (lain 4.2 §, 5 §, 8–11 §). Lisäksi laissa on säännökset ohjaamaan ja korostamaan markkinavalvonnan riskiperusteisuutta ja valvonnan suunnitelmallisuutta (6 ja 7 §). Näin varmistetaan viranomaisten resurssien tarkoituksenmukaista käyttöä ja valvonnan avoimuutta ja näkyvyyttä. Valvontaviranomaisen oikeudesta tiedonsaantiin talouden toimijalta säädetään lain 8 §:ssä.

Markkinavalvontaviranomaisella on oikeus saada tietoja laissa tarkoitettulta ilmoitetulta laitokselta (12 §). Markkinavalvontaviranomaisen oikeudesta luovuttaa salassa pidettäviä tietoja säädetään lain 13 §:ssä. Valvontaviranomaisen oikeudesta tehdä tarkastuksia, oikeudesta tehdä tutkimuksia ja ottaa näytteitä sekä periä kustannuksia talouden toimijalta säädetään lain 9–10 §:ssä. Markkinavalvontaviranomaisen oikeudesta käyttää ulkopuolista asiantuntijaa säädetään lain 14 §:ssä. Lisäksi poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua markkinavalvontaviranomaiselle säädetään lain 15 §:ssä. Valvontaviranomaisella on kattavat keinot puuttua tuotteen vaatimustenvastaisuuteen ja riskin aiheuttavaan tuotteeseen markkinavalvontalain 16–25 §:n nojalla.

Markkinavalvontaviranomainen voi tehostaa lain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella (28 §). Valvontaviranomaisen toimenpiteet kohdistetaan talouden toimijaan, joka on vastuussa tuotteesta. Vaatimusten vastaisten ja riskin aiheuttavan tuotteen tilanteissa laki mahdollistaa markkinavalvontaviranomaiselle mahdollisuuden antaa toimenpidemääräys (17 §) sekä määrätä tuotetta koskevasta kiellosta joko pysyvästi tai väliaikaisesti (18 ja 21 §:t). Lisäksi markkinavalvontaviranomainen voi antaa kieltoja ja toimenpiteitä täydentäviä määräyksiä (20 §) sekä määrätä talouden toimijaa ottamaan tuote takaisin markkinoilta ja loppukäyttäjiltä markkinavalvontalain 19 §:n mukaisesti. Lisäksi markkinavalvontaviranomainen voi tietyin edellytyksin määrätä talouden toimijaa tiedottamaan määräämällään tavalla tai tiedottaa tietyin edellytyksin talouden toimijan kustannuksella esimerkiksi markkinavalvontaviranomaisen antamasta määräyksestä tai kiellosta (22 §). Ankarampien valvontakeinojen käytölle markkinavalvontalaissa

asetetut edellytykset ovat tiukat. Markkinavalvontaviranomainen voi määrätä maastavientikielosta ja markkinavalvontatoimenpiteiden teettämisestä talouden toimijan kustannuksella sekä tuotteen hävittämisestä tietyin edellytyksin (23–25 §). Lisäksi vakavan riskin tilanteissa, vaikka tuote olisi vaatimustenmukainen ja tuote täyttää 1 §:n 1 momentissa mainituissa laeissa säädetty vaatimukset, markkinavalvontaviranomainen voi lain 16 §:n nojalla antaa 17–22 §:ssä tarkoitettun määräyksen tai kiellon, jos osoittautuu, että tuote tästä huolimatta aiheuttaa vakavan riskin ihmisten terveydelle, turvallisuudelle, ympäristölle, omaisuudelle tai muulle 1 §:n 1 momentissa mainituissa laeissa tarkoitettulle yleiselle edulle.

Markkinavalvontalain 27 §:ssä säädetään Euroopan unionin suojalauseke- ja suojamenettelyn huomioon ottamisesta markkinavalvonnassa. Markkinavalvontalain 28 §:ssä säädetään uhkasakosta ja teettämishuosta. Lain 29 §:ssä on säädetty muutoksenhausta markkinavalvontaviranomaisen päätökseen sekä markkinavalvontaviranomaisen päätöksen täytäntöönpanosta valituksesta huolimatta.

Tuotteiden esteettömyyteen liittyvään valvontaan sovellettaisiin soveltuvin osin markkinavalvontalain säännöksiä. Esteettömyysdirektiivin mukaisten tuotteiden valvontaan sovelletaan myös suoraan markkinavalvonta-asetusta, mutta vain siltä osin kuin esteettömyysdirektiivissä erikseen säädetään 19 artiklan 1 ja 3 kohdassa. Näin ollen markkinavalvonta-asetuksen kaikkia säännöksiä ei sovelleta esteettömyysdirektiivin nojalla. Esteettömyysdirektiivissä viitataan vielä NLF-asetukseen, jota on markkinavalvonta-asetuksella muutettu.

3.11 Rahoitus- ja pankkipalvelut

Digitaalisesti tarjottavien finanssipalveluiden saavutettavuudesta on säädetty digipalvelulaissa. Digipalvelulain 3 §:n mukaan luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014), jäljempänä luottolaitoslaki, 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettujen luottolaitosten, maksulaitoslain (297/2010) 5 §:n 2 kohdassa tarkoitettujen maksulaitosten, sijoituspalvelulain (747/2012) 1 luvun 13 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen sijoituspalveluyritysten, vakuutusyhtiölain (521/2008) 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen vakuutusyhtiöiden ja vakuutusyhdistyslain (1250/1987) 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen vakuutusyhdistysten digitaalisiin palveluihin siltä osin kuin niiden tarkoituksena on tarjota palvelua yleisölle on tarjottava asiakkailleen tarjoamansa digitaalinen palvelu saavutettavasti. Laajemmin finanssi- tai rahoituspalveluiden esteettömyydestä ei ole aikaisemmin yksityiskohtaisesti säädetty.

Digipalvelulain finanssialan soveltamisala on osin laajempi ja osin rajatumpi verrattuna esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan. Lisäksi digipalvelulain soveltamisalassa on säädetty velvoitteet instituutiokohtaisesti, kun taas esteettömyysdirektiivin soveltamisala on määritetty palvelukohtaisesti. Digipalvelulain soveltamisala sisältää vain digitaalisesti tarjottavat palvelut siinä, missä esteettömyysdirektiivissä tällaista rajausta ei selkeästi tehdä direktiivin artiklatoiminnalla, vaan on katsottava, että esteettömyysdirektiivi koskenee mahdollisesti myös laajemmin esimerkiksi kasvotusten tarjottavaa palvelua. On kuitenkin osin epäselvää, soveltuvatko esteettömyysdirektiivin tarkemmat vaatimukset muihin kuin digitaalisesti tarjottaviin palveluihin. Lisäksi digipalvelulain voidaan katsoa kattavan kaikille asiakkaille digitaalisesti tarjottavat palvelut, kun taas esteettömyysdirektiivin soveltamisala sisältää rajauksen kuluttajille tarjottavista pankkipalveluista. Rahoitusmarkkinalainsäädännössä ei tunneta laajasti kuluttaja-käsitettä kuluttajasuojalain ja peruspankkipalveluita koskevan sääntelyn (Luottolaitoslaki 15 luku 6 – 6b §) lisäksi, vaan rahoitusmarkkinalainsäädännössä käytetään asiakkaiden jakoa ammattimaisiin ja ei-ammattimaisiin asiakkaisiin. Ei-ammattimaiset asiakkaat rinnastuvat pitkälti ja useimmiten

kuluttajasuojalaissa tarkoitettuihin kuluttajan asemassa oleviin asiakkaisiin. On kuitenkin huomattava, että myös muu kuin yksityishenkilö esimerkiksi yhteisö, voidaan luokitella ei-ammattimaiseksi asiakkaaksi ja puolestaan yksityishenkilö voi tulla luokitelluksi ammattimaiseksi asiakkaaksi. Kulloinkin sovellettavat menettelytavat asiakassuhteessa määräytyvät asiakasluokittelun pohjalta, eivätkä pelkästään tarjottavan palvelun perusteella.

Lisäksi esteettömyysdirektiivi velvoittaa, että kuluttajille tarjottavasta pankkipalvelusta olisi tietoa saatavilla kielellisesti ymmärrettävässä muodossa, jota tarkentaa vaatimus, että palvelu on annettava vähintään B2-kielitasoisena, ja palveluihin liittyvät tunnistautumispalvelut olisi myös tarjottava esteettömällä tavalla. Kansallisessa laissa ei ole säädetty rahoituspalveluiden osalta kielitasovaatimuksista ja sen osalta on tarve arvioida, kuinka laajasti velvoitetta tarjota tietoja B2-kielitasoisea rahoitus- ja pankkipalveluista tulisi arvioida. Tunnistautumispalveluiden osalta on kansallisesti säädetty digipalveluin 1 luvun 3 §:n 4 kohdassa, että digitaalisesti tarjottavan palvelun osalta myös tunnistautumismenetelmien on oltavat saavutettavia.

Esteettömyysdirektiivin soveltamisala koski kansallisessa lainsäädännössä 1) kuluttajansuojalain 7 luvussa tarkoitettuja kuluttajaluottoja ja 7 a luvussa tarkoitettuja asuntoluottoja, 2) sijoituspalvelulain 1 luvun 15 §:n tietyissä luettelmakohdissa tarkoitettuja sijoituspalveluita, joita ovat rahoitusvälineitä koskevien toimeksiantojen välittäminen sekä niiden toteuttaminen, omaisuudenhoito ja sijoitusneuvonta (1, 2, 4 ja 5 luettelmakehän) ja taas 2 luvun 3 §:n 1 momentin tietyissä luettelmakohdissa tarkoitettuja oheispalveluita, joita ovat rahoitusvälineiden säilyttäminen ja hoito asiakkaan lukuun, sijoituspalveluun liittyvien luottojen ja muun rahoituksen myöntäminen, sijoituspalveluun liittyvän valuuttapalvelun tarjoaminen sekä sijoitustutkimusten, rahoitusanalyysien ja muiden vastaavanlaisten tuottaminen ja levittäminen (7, 1, 3 ja 4 luettelmakehän), 3) maksupalvelulain mukaisia 1 luvun 1 §:n maksupalveluita ja 4) maksutiliin liittyviä palveluita, joista on myös säädetty maksupalvelulaissa sekä 5) maksulaitoslain 1 luvun 5 §:n 6 a luettelmakehän tarkoitettua sähköistä rahaa.

Kuluttajasuojalain 7 ja 7 a luvun mukaisia kuluttajaluottoja voi tarjota mm. luottolaitoslain 1 luvun 7 §:n mukainen luottolaitos, maksulaitos tai rekisteröity luotonantaja tai -välittäjä. Viimeksi mainituista säädetään laissa eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä (853/2016). Lisäksi kuluttajaluottoja voi tietyissä tapauksissa tarjota eräät muutkin tahot. Esteettömyysdirektiivi kattaisi myös muut kuluttajaluottojen tarjoajat kuin luottolaitokset.

Maksupalvelulain 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettuja maksupalveluita ovat 1) palvelu käteispanon tekemiseksi maksutilille tai käteisen nostamiseksi maksutililtä sekä maksutilin hoitoon ja tarjoamiseen liittyvät toimet, 2) maksutapahtuman toteuttaminen tilisiirtona, varojen siirtona palveluntarjoajan maksutilille, suoraveloituksena taikka maksukortilla tai muulla maksuvälineellä, 3) maksuvälineen liikkeeseenlasku, 4) maksunsaajan kanssa tehtyyn sopimukseen perustuva maksutapahtuman hyväksyminen ja käsittelyminen, joka johtaa varojen siirtämiseen maksunsaajalle, 5) rahanvälitys, 6) maksutoimeksiantopalvelu ja 7) tilitietopalvelu. Verrattuna digipalvelulain soveltamisalaan, jossa säädetään instituutiokohtaisesti saavutettavuusvaatimuksista, esteettömyysdirektiivin soveltamisala on laajempi koskien muitakin kuin digitaalisesti annettavaa palvelua mutta myös siten, että palvelulähtöisessä määrittelyssä ei ole rajattu palveluntarjoajia. Luottolaitosten ja maksulaitosten lisäksi maksupalveluja voi tarjota ilman toimilupaa tietyn ehdoin. Maksulaitoslain 2 luvun 7 §:ssä määritetään tällaiset ehdot tällaisille toimijoille, joita yleisemmin kutsutaan rekisteröidyiksi maksupalvelujen tarjoajiksi. Vastaavanlaiset poikkeukset toimiluvasta koskevat myös sähköisen rahan liikkeeseen laskijaa (2 luvun 7 a §) ja tilitietopalvelun tarjoajaa (2 luvun 7 b §). Esteettömyysdirektiivin soveltamisala kattaisi myös nämä

toimijat niiden tarjotessa maksupalveluita, kun taas digipalvelulain asettamat velvoitteet eivät koske näitä toimiluvattomia palveluntarjoajia. Tilitietopalvelun tarjoajaan on PSD2-direktiivin 33 artiklassa tarkkaan määritetty säädökset, joita kyseiseen toimijaan saa soveltaa. Tältä osin on tarve arvioida esteettömyysdirektiivin velvoitteiden suhdetta PSD2-direktiiviin asettamiin velvoitteisiin.

Luottolaitoslain 15 luvussa 6 §:ssä säädetään peruspankkipalveluista ja luvun 6 a-6 d §:ssä perusmaksutilistä. Luvun 6 a §:ssä 1 momentissa säädetään perusmaksutilin ominaisuuksista ja siihen liittyvistä palveluista.

Sijoituspalveluiden osalta on huomattava, että esteettömyysdirektiivin soveltamisala ei kata kuin rajatun osan sijoituspalveluista ja niiden oheispalveluista. Esimerkiksi sijoituspalvelulain 1 luvun 15 § sisältää yhdeksän luetelmakohtaa sijoituspalveluista, joista ainoastaan neljä sisältyy esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan. Osa laissa määritetyistä sijoituspalveluista tai oheispalveluista koskee selkeästi yrityksille tarjottavaa sijoituspalvelua tai oheispalvelua, kuten organisoidun kaupankäynnin järjestäminen (1 luvun 15 §:n 9 luetelmakohta) ja johdannaisiin liittyvien palveluiden tarjoaminen (2 luvun 3 §:n 6 luetelmakohta). Kuitenkin esteettömyysdirektiivin soveltamisala ei kata esimerkiksi rahoitusvälineiden liikkeeseenlaskun järjestämistä (1 luvun 15 §:n 7 luetelmakohta), joka käytännössä mahdollistaa listautumisantien järjestämisen mukaan lukien niihin osallistumisen mahdollistamisen. Suomessa monet kotitaloudet, joita pidetään kuluttajina, osallistuvat listautumisanteihin. Esteettömyysdirektiivin B2-kielitasovaatimukseen liittyy epäselvyyttä etenkin sijoituspalveluiden ja niiden oheispalveluiden osalta. Sijoituspalvelulain lisäksi useisiin rahoitusvälineisiin liittyy tuotekohtaista sääntelyä sisältäen esimerkiksi niiden avaintietoasiakirjan antamisen asiakkaalle. Tarkemmin EU-tason muotovaatimuksista on säädetty erikseen (mm. PRIIPS-asetuksessa (EU) N:o 1286/2014 ja sijoitusrahastoja koskevassa rahastodirektiivissä 2009/65/EY). Valmistelussa on tarve myös tarkastella, miten tietojen antamista koskeva B2-kielitasovaatimus suhteutuu muuhun rahoitusmarkkinalainsäädäntöön ja millä tavoin ja kuinka laajasti tietojen antamista palvelusta ja sen sisällöstä tulisi tulkita.

Koska esteettömyysdirektiivi velvoittaa säätämään siinä määritetyt kuluttajalle tarjottavat pankkipalvelut annettavan esteettömästi, on katsottava sen velvoittavuuden menevän kansallisesti säädettyjen finanssialaa, lukuun ottamatta vakuutusyhtiöitä tai vakuutusyhdistyksiä, koskevien digipalvelulain saavutettavuusvelvoitteiden yli siltä osin, kun velvoitteiden soveltamisalat ovat päällekkäiset. Täten on tarve kansallisesti säätää esteettömyysdirektiivistä finanssialalle tulevista velvoitteista sekä selkeyttää ja yhteensovittaa esteettömyysdirektiivin kuluttajapankkipalveluita koskevat velvoitteet digipalvelulain saavutettavuusvaatimusten kanssa.

Lisäksi esteettömyysdirektiivin soveltamisala kattaa pankkiautomaatit ja maksupäätteet, joiden tarkoituksena on mahdollistaa maksujen suorittaminen maksuvälineellä (maksupalvelulaki 1 luvun 1 §:n 2 luetelmakohdan tarkoittama maksupalvelu). Kansallisesti pankkiautomaattien ja maksupäätteiden esteellisyydestä ei ole aikaisemmin säädetty. Pankkiautomaateista tai maksupäätteistä ei ole kansallista yksityiskohtaista sääntelyä.

3.12 Kansainvälinen kehitys esteettömyyden ja saavutettavuuden osalta

Yhdenvertaisuuteen ja sen edistämiseen liittyviä velvollisuuksia on useissa kansainvälisissä sopimuksissa, joihin Suomi on sitoutunut. Yleisiä yhdenvertaisuuteen liittyviä velvollisuuksia si-

sältyy Yhdistyneiden Kansakuntien kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 26 artiklaan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artiklaan. Sopimuksissa kielletään syrjintä, joka perustuu rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittiseen tai muuhun mielipiteeseen, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, omaisuuteen, syntyperään tai muuhun asemaan.

Suomi ratifioi vammaisyleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan vuonna 2016. Suomi on valtiona yleissopimuksen sopimuspuoli ja siten osaltaan velvollinen toteuttamaan ja täyttämään yleissopimuksessa sopimuspuolille asetetut velvoitteet. Yleissopimuksen 4 artikla sisältää yleisiä velvoitteita, joiden mukaan sopimuspuolet sitoutuvat varmistamaan kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien täysimääräisen toteutumisen kaikille vammaisille henkilöille sekä edistämään sitä ilman minkäänlaista syrjintää vammaisuuden perusteella. Yleissopimuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaan sopimuspuolet kieltävät kaiken syrjinnän vammaisuuden perusteella ja takaavat vammaisille henkilöille yhdenvertaisen ja tehokkaan oikeussuojan syrjintää vastaan syrjintäperusteesta riippumatta.

Vammaisyleissopimuksen 9 artiklassa säädetään esteettömyydestä ja saavutettavuudesta, jotka ovat yleissopimuksen mukaisesti edellytyksiä vammaisten henkilöiden itsenäiselle elämälle ja täysimääräiselle osallistumiselle kaikilla elämänaloilla. Esteettömyys ja saavutettavuus ovat yleissopimuksen läpileikkaavia teemoja, joiden edistämässä sopimuspuolilla on aktiivinen toimintavelvoite. Artikla velvoittaa sopimuspuolet toteuttamaan asianmukaiset toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille muiden kanssa yhdenvertaisen pääsyn fyysiseen ympäristöön, kulkutukseen, tiedottamiseen ja viestintään. Tämä edellyttää toimia, kuten esteiden tunnistamista ja poistamista muun muassa tiedottamisessa ja viestinnässä, sähköiset palvelut ja pelastuspalvelut mukaan lukien. Artikla edellyttää sopimuspuolia varmistamaan, että yleisölle avoimia tiloja ja palveluja tarjoavat yksityiset tahot ottavat huomioon esteettömyyden ja saavutettavuuden osatekijät.

Vammaisten henkilöiden oikeuksien komitea on antanut 9 artiklaa koskevan yleiskommentin (nro 2) (CRPD/C/GC/2). Yleiskommentissa korostetaan, että esteettömyys ja saavutettavuus ovat yksi vammaisyleissopimuksen perustana olevista keskeisistä periaatteista ja tärkeä edellytys sille, että vammaiset henkilöt voivat nauttia yhdenvertaisesti muiden kanssa kansalaisoikeuksista sekä poliittisista, taloudellisista, sosiaalisista ja sivistyksellisistä oikeuksista. Esteettömyyttä ja saavutettavuutta ei pidä tarkastella vain tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta, vaan myös keinona investoida yhteiskuntaan ja olennaisena osana kestävä kehityksen toimintaohjelmaa. Yleiskommentissa tuodaan esille, että mikäli tavarat, tuotteet ja palvelut ovat kaikille avoimia tai tarjolla, niiden on oltava kaikkien saavutettavissa riippumatta siitä, onko niiden omistaja tai tarjoaja viranomainen vai yksityinen yritys. Vammaisilla henkilöillä tulisi olla yhdenvertainen pääsy kaikkiin yleisölle avoimiin tai yleisölle tarjolla oleviin tavaroihin, tuotteisiin ja palveluihin. Esteettömyys ja saavutettavuus tulisi mahdollistaa kaikille eri tavoin vammaisille henkilöille.

Vammaisyleissopimuksen 2 artiklassa on määritelty kaikille sopiva suunnittelu tarkoittamaan tuotteiden, ympäristöjen, ohjelmien ja palvelujen suunnittelua sellaisiksi, että kaikki ihmiset voivat käyttää niitä mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia. Yleissopimuksen 4 artiklan mukaisesti sopimuspuolet ovat sitoutuneet toteuttamaan tai edistämään kaikille sopivaksi suunniteltujen tavaroiden, palvelujen, välineiden ja tilojen tutkimusta ja kehittämistä niin, että ne vaativat mahdollisimman vähän mukautuksia ja kustannuksia vammaisten henkilöiden erityistarpeiden täyttämiseksi. Sopimuspuolet ovat lisäksi sitoutuneita edistämään niiden saatavuutta

ja käyttöä sekä edistämään kaikille sopivaa suunnittelua kehitettäessä standardeja ja suuntaviivoja.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/1972 eurooppalaisesta sähköisen viestinnän säännöstöstä (teledirektiivi) 109 artiklan 5 mukaisesti jäsenvaltioiden on määrä varmistaa, että hätäpalvelut ovat hätäviestien välityksellä vammaisten loppukäyttäjien saatavilla muiden loppukäyttäjien käyttömahdollisuuksia vastaavalla tavalla tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimukset yhdenmukaistavan unionin lainsäädännön mukaisesti. Komissio ja kansalliset sääntelyviranomaiset tai muut toimivaltaiset viranomaiset toteuttavat asianmukaiset toimenpiteet, joilla varmistetaan, että matkustaessaan toisessa jäsenvaltiossa vammaiset loppukäyttäjät voivat käyttää hätäpalveluja vastaavin edellytyksin kuin muut loppukäyttäjät, mahdollisuuksien mukaan ilman ennakkoerokisteröintiä. Näillä toimenpiteillä pyritään varmistamaan yhteentoimivuus kaikissa jäsenvaltioissa, ja toimenpiteiden on perustuttava mahdollisimman suuressa määrin 39 artiklan mukaisesti vahvistettuihin eurooppalaisiin standardeihin tai eritelmiin. Tällaiset toimenpiteet eivät saa estää jäsenvaltiota hyväksymästä lisävaatimuksia artiklassa esitettyjen tavoitteiden toteuttamiseksi.

Muut toimet EU-tasolla

Euroopan vammaisstrategia 2010-2020 laadittiin YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen toteuttamiseksi käytännössä. Vammaisstrategian tavoitteena oli varmistaa vammaisten henkilöiden täysipainoinen osallistuminen yhteiskunnan toimintaan. Vammaisstrategia perustuu EU:n toiminnasta tehtyyn sopimukseen, Euroopan unionin perusoikeuskirjaan, Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilariin ja vammaisyleissopimukseen. Edellisestä strategiasta on tehty laaja arvio, jonka perusteella strategia edisti vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista, mutta haasteita on edelleen.

Maaliskuussa 2021 Euroopan komissio hyväksyi uuden vammaisten henkilöiden oikeuksien strategian vuosille 2021-2030. Vammaisstrategian tavoitteena on varmistaa vammaisten henkilöiden täysipainoinen osallistuminen yhteiskunnan toimintaan. Strategian keskeisiä periaatteita ovat yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys. Keskeistä on huomioida, että sekä EU että kaikki sen jäsenmaat ovat ratifioineet vammaisyleissopimuksen. Yleissopimuksen toimeenpanon vahvistaminen on siten yhteinen tavoite.

Strategia on kunnianhimoinen ja laaja. Se sisältää seitsemän lippulaiva-aloitetta, 57 komission aloitetta sekä 23 jäsenmaille suunnattua toimenpideoitetta. Komissio korostaa, että strategian toimeenpano edellyttää koordinoitua yhteistyötä sekä kansallisella että EU-tasolla, mukaan lukien jäsenmaiden alueellisten ja paikallisten viranomaisten sitoutumista ehdotettuihin toimenpiteisiin.

Strategia sisältää parlamentin tärkeimmät suositukset, jotka vaativat:

1. ottamaan vammaisten oikeudet huomioon kaikilla politiikanaloilla.
2. takaamaan ennaltaehkäisevillä keinoilla, etteivät vammaiset ihmiset kärsi erityisen paljon koronaviruspandemian tapaisista terveyskriiseistä.
3. takaamaan vammaisille yhtäläisen pääsyn terveydenhuollon, julkisen liikenteen, työllisyys-, ja asuntopalveluiden piiriin.

4. kehittämään EU:n pilottiprojektia vammaiskortista, joka helpottaa vastavuoroista vammais- ja vammaisvammaisten tunnistamista tiettyjen EU-maiden välillä.
5. osallistamaan yhdistykset, vammaiset ihmiset ja heidän perheensä strategian suunnitteluun ja täytäntöönpanoon.

Esteettömyys ja saavutettavuus ovat yksi strategian kahdeksasta prioriteettialueesta. Esteettömyys ja saavutettavuus nähdään strategiassa vammaisten henkilöiden oikeuksien, itsenäisyyden, yhdenvertaisuuden ja täysimääräisen osallisuuden mahdollistajina. EU:ssa on otettu käyttöön useita esteettömyyttä ja saavutettavuutta koskevia säädöksiä. Jatkossa on keskeistä arvioida ja vahvistaa olemassa olevien säädösten toimeenpanoa sekä arvioida tarvetta lisäsääntelylle. Komissio tukee jäsenmaita esteettömyys- ja saavutettavuustyössä. Komissio esittää lippulaiva-aloitteessaan eurooppalaisen resurssikeskuksen, EsteetönEU, perustamista. Resurssikeskuksen tehtävänä olisi toimia yhteistyörakenteena EU-tason ja kansallisen tason toimijoille laajasti esteettömyyden ja saavutettavuuden eri osa-alueilla.

Komissio antaa viimeistään 28 päivänä kesäkuuta 2030 ja sen jälkeen joka viides vuosi Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle kertomuksen esteettömyysdirektiivin soveltamisesta. Kertomuksissa käsitellään sosiaalisen, taloudellisen ja teknologisen kehityksen valossa muun muassa edistymistä tuotteiden ja palvelujen esteettömyyden alalla, mahdollista teknologialukkiutumaa tai innovoinnin esteitä sekä talouden toimijoihin ja vammaisiin henkilöihin kohdistuvia direktiivin vaikutuksia.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista. Sääntely koskisi sekä julkista että yksityistä sektoria silloin, kun tuotteita saatetaan markkinoille ja tarjotaan kuluttajille. Uusi laki koskisi esteettömyysdirektiivin mukaisesti tiettyjä valikoituja tuotteita. Soveltamisala olisi ehdotuksessa toteutettu siinä laajuudessa kuin esteettömyysdirektiivi edellyttää. Ehdotetun lain 1 § sisältäisi tavoitesäännöksen, jonka mukaan lain tarkoituksena olisi edistää tuotteiden esteettömyyttä säätämällä tietyille tuotteille pakolliset esteettömyysvaatimukset ja siten parantaa jokaisen ja erityisesti vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia käyttää yhdenvertaisesti tuotteita. Määritelmät perustuisivat pääosin esteettömyysdirektiiviin. Soveltamisala noudattaisi esteettömyysdirektiivin soveltamisalaa, johon on valikoitu vammaisille henkilöille merkitykselliset tuotteet, joista jäsenvaltiot ovat antaneet tai saattavat antaa toisistaan poikkeavia sisämarkkinoiden toiminnalle vahingollisia kansallisia esteettömyysvaatimuksia. Ehdotettavan lain 6 §:ssä säädettäisiin tuotteiden esteettömyysvaatimuksista esteettömyysdirektiivin 4 artiklan mukaisesti. Esteettömyysvaatimukset olisi määritelty esteettömyysdirektiivin liitteessä I jaksoissa I ja II. Nämä vaatimukset saatettaisiin kansallisesti voimaan valtioneuvoston asetuksella. Talouden toimijan tulisi perustella, jos esteettömyysvaatimuksia ei voida toteuttaa joiltakin osin tuotteessa. Laissa olisi säännös, jossa olisi kriteerit kohtuuttoman rasitteen arvioinnille ja sen ilmoittamiselle sekä dokumentoinnille. Ehdotetun lain 9 § ja 10 § :ssä olisi säännökset EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutukselle ja CE-merkinnälle. Molemmat perustuvat olemassa olevaan EU-tasoiseen sääntelyyn, jota täydennettäisiin esteettömyysdirektiivistä tulevilla säännöksillä esimerkiksi kohtuuttoman rasitteen arvioinnin tai CE-merkinnän kiinnittämisen osalta. Ehdotetun lain 11 § - 15 §:ssä säädettäisiin talouden

toimijoille kuuluvista velvoitteista. Ehdotetun lain 16 §:ssä olisi säännökset valvonnasta. Tuotteiden valvonta on markkinavalvontaa ja siihen sovelletaan kansallisesti markkinavalvontalain säännöksiä. Tästä syystä uusi laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista tulisi lisätä markkinavalvontalain soveltamisalaan.

Lisäksi ehdotetaan muutoksia olemassa oleviin lakeihin, jotta esteettömyysdirektiivin palvelukokonaisuus voidaan saattaa kansallisesti voimaan. Muutoksia ehdotetaan digipalvelulakiin, jonne lisättäisiin uusi luku (3 a), joka koskisi digitaalisia palveluja, joiden tulee jatkossa täyttää sekä saavutettavuusvaatimukset että esteettömyysdirektiivistä tulevat lisävaatimukset. Digipalvelulaki tuli voimaan 1.4.2019 ja sillä on voimaansaatu saavutettavuusdirektiivistä tulevat velvollisuudet. Jo lain säätämisen yhteydessä on varauduttu siihen, että lakiin tulisi sisältymään tulevaisuudessa ainakin osa valmisteilla olevasta esteettömyysdirektiivin sääntelystä. Esteettömyysdirektiivin kansallisessa käänöksessä puhutaan ainoastaan esteettömyydestä, mutta digitaalisten palvelujen osalta olisi puhuttava saavutettavuudesta kansallisen sääntelyn johdonmukaisuuden toteuttamiseksi. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 46 mukaan esteettömyysdirektiivin saavutettavuusvaatimusten olisi oltava yhdenmukaisia direktiivin (EU) 2016/2102 vaatimusten kanssa, lukuun ottamatta eroja esimerkiksi seurannassa, raportoinnissa ja täytäntönnönpanon valvonnassa. Osassa esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvasta, julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten kautta toteutettavasta toiminnasta, kuten henkilöliikennepalveluissa tai verkkokaupan palveluissa, olisi lisäksi noudatettava esteettömyysdirektiivin sovellettavia vaatimuksia sen varmistamiseksi, että tuotteiden ja palveluiden verkkomvnti on vammaisten henkilöiden saavutettavissa riippumatta siitä, onko mvviä julkisen vaiko yksityinen talouden toimija. Direktiivissä on edellä kuvatun mukaisesti tunnistettu se, että jo osa saavutettavuusdirektiivin soveltamisalaan kuuluvista verkkosivustoista sekä mobiilisovelluksista kuuluu yhtä lailla esteettömyysdirektiivin soveltamisalan piiriin. Esteettömyysdirektiivin johdosta saavutettavuusvaatimukset laajenevat tietyille verkkokaupan, henkilöliikenteen palvelujen sekä sähkökirjapalveluja tuottaville toimijoille. Pankkipalvelut sisältyvät jo saavutettavuusvaatimusten piiriin sellaisenaan. Jotta saavutettavuusvaatimukset olisivat yhdenmukaisia myös jatkossa, olisi kaikkiin digitaalisiin palveluihin sovellettava saavutettavuussääntelyä siltä osin, kun ne kuuluvat joko saavutettavuusdirektiivin taikka esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan. Esteettömyysdirektiivin sääntely on siten lisäsääntelyä nvkyisiin saavutettavuussäädöksiin ja kyseisiä lisävaatimuksia sovelletaan ainoastaan niihin digitaalisiin palveluihin, jotka sisältyvät esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan.

Digipalvelulakiin lisättäisiin uusi 3 a luku ja kyseisen luvun mukaisten palvelujen tulee jatkossa täyttää digipalvelulain 7 §:n mukaiset saavutettavuusvaatimukset ja esteettömyysdirektiivin liitteen I jaksosta III ja erityisesti jaksosta IV tulevat lisävaatimukset. Käytännössä digitaalisiin palveluihin sovellettavat voimassa olevat digipalvelulain 7 § :n saavutettavuusvaatimukset vastaavat esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III c kohdan vaatimuksia. Tuotteita koskevia vaatimuksia ei juurikaan sovelleta digitaalisiin palveluihin. Sen sijaan liitteen I jakson III kohdan d vaatimuksen katsotaan vastaavan osin digipalvelulain saavutettavuuspalautetta koskeva sääntely. Vaadittavat esteettömyysdirektiivin liitteen V mukaiset tiedot palvelun tarjoaja voi ilmoittaa saavutettavuusselosteessa. On tarkoituksenmukaista, että ei säädetä uudesta tavasta ilmoittaa tietoja vaan käytössä on yksi ja sama kanava digitaalisille palveluille eli tässä tapauksessa saavutettavuusseloste. Selosteen vapaaehtoista osiota voi hvödvntää esteettömyysdirektiivin kautta tulevien lisävaatimusten tietojen ilmoittamiselle. Esimerkiksi kohtuuttomaan rasitteeseen vetoamisen osalta 3 a luvun vaatimukset ovat osin yksityiskohtaisemmat kuin digipalvelulain 8 §:n vaatimukset. Mvös ilmoitusvelvollisuus poikkeukseen vetoamiseen velvoittaa vain 3 a luvun mukaisia palveluja.

Kuluttajien rahoitus- ja pankkipalveluiden toimeenpanon osalta ehdotetaan, että täydennetään digipalvelulain soveltamisalaa tarvittavin osin digitaalisesti tarjottavien rahoitus- ja pankkipalveluiden osalta. Esityksessä ehdotetaan, että rahoitustoimijoiden osalta säilytetään olemassa olevat saavutettavuusveloitteet voimassa, mutta lisäksi esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan liittyvien palveluiden esteettömyysdirektiivin mukaisista vaatimuksista säädettäisiin lain 3 a luvussa. Tämän takia uuteen 3 a luvun 10 a §:n 2 kohdan soveltamisalassa olisi esteettömyysdirektiivin soveltamisalan alaiset kuluttajille tarjottavat rahoitus- ja pankkipalvelut. Käytännössä rahoituspalvelujen tarjoajille, jotka on lueteltu lain 3 §:n 1 momentin 6 kohdassa, tulisi esteettömyysdirektiivin velvoittamat lisävaatimukset esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvien palveluiden osalta.

Lisäksi on huomioitava, että 3 a luvun 10 §:n 2 kohdan rahoituspalveluiden tarjoamista koskeva kirjaus olisi palvelun tarjoajasta riippumaton. Täten velvoite koskisi myös muita toimijoita, jotka tarjoavat näitä palveluita, mutta eivät sisälly lain 3 §:n 1 momentin 6 kohdan toimijoihin. Tällaisia esimerkiksi ovat rekisteröidyt maksupalvelun tarjoajat, rekisteröidyt tilitietopalvelun tarjoajat ja rekisteröityneet kuluttaja luottojenantajat ja -välittäjät.

Ehdotuksen taustalla on aiatus yhteensovittaa esteettömyysdirektiivin vaatimukset digitaalisten palveluiden osalta kansalliseen lainsäädäntöön heikentämättä nkv-tilaa ja palveluntarjoajille toimivalla tavalla välttämättä ylimääräistä hallinnollista taakkaa.

Lisäksi muutoksia ehdotetaan lakiin sähköisen viestinnän palveluista. Kyseessä olevassa laissa säädettäisiin sähköisen viestinnän palvelujen ja audiovisuaaliseen mediapalveluun pääsyn esteettömyydestä. Edellä olevissa palveluissa ei aina ole välttämättä kyse digitaalisesta palvelusta eli verkkosivustosta, mobiilisovelluksesta tai niihin liittyvästä toiminnallisuudesta, joten asiasta ei voi säätää pelkästään digipalvelulaissa.

Liikenteen palveluista annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi muutoksia liittyen tietojen tarjoamiseen esteettömyydestä liikennepalveluista, liikenneympäristön esteettömyydestä ja vammaisille henkilöille tarjottavasta avusta sekä älykkäistä lipunmyyntijärjestelmistä ja reaaliaikaisista matkustustiedoista. Muutoksella saatettaisiin voimaan esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson IV lisävaatimukset alakohdasta c henkilöliikenteen palveluille. Kyseessä olevat tiedot ilmoitettaisiin pääosin digitaalisissa palveluissa.

Edellä olevien tuotteiden ja palvelujen osalta esteettömyysvaatimuksia aletaan soveltaa 28 päivänä kesäkuuta 2025 jälkeen markkinoille saatettaviin tuotteisiin ja kuluttajille tarjottaviin palveluihin.

Kaikkien soveltamisalaan kuuluvien talouden toimijoiden olisi voitava arvioida esteettömyysvaatimusten noudattamisen suhteellisuutta. Suhteellisuuteen liittyvistä syistä esteettömyysvaatimuksia olisi sovellettava siinä määrin kuin ne eivät aiheuta kohtuutonta rasitetta talouden toimijalle, eivätkä edellytä tuotteiden ja palvelujen muuttamista siten, että niistä tulisi perustavanlaatuisesti erilaisia. Kohtuuttoman rasitteen arvion tekeminen ja dokumentointi olisivat jo itsessään rasite ja tästä syystä vaatimuksia ja velvoitteita ei tulisi soveltaa mikroyrityksiin, jotka tarjoavat soveltamisalaan kuuluvia palveluja. Palveluilla tarkoitetaan verkkokauppaa, rahoitus- ja pankkipalveluja, sähkökirjoja, henkilöliikenteen palveluja, sähköisen viestinnän palveluja ja pääsyä audiovisuaaliseen mediaan. Mikroyritysten tulee noudattaa vaatimuksia tuotteiden osalta, mutta mikroyrityksille olisi tuotteidenkin osalta helpotuksia arvion dokumentoinnissa ja ilmoitusvelvollisuudesta valvovalle viranomaiselle.

Laskennallisesti mikroyritysten määrä on suuri. Esimerkiksi henkilöstön määrän mukaan laskettuna henkilöliikenteessä, pankki- ja vakuutuspalveluissa, sekä sähköisen viestinnän palveluissa on yhteensä noin 18 000 yritystä, joista noin 17 000 on mikroyrityksiä (Lähteenä: Tilastokeskus, Yritysten rakenne ja tilinpäätöstilasto 2020). Suomen Kustannusyhdistykseen kuuluu 100 kirja- ja oppimateriaalikustantajaa, joista arvion mukaan 12 ei ole mikroyrityksiä. On kuitenkin huomioitava, että suurimmat toimijat vastaavat isosta osasta palvelujen tarjoamista. Esimerkiksi Suomen Kustannusyhdistyksen 12 suurimman jäsenen julkaisuja oli yhteensä 2202 nimikettä, eli 78 %:ia kaikista Suomen Kustannusyhdistyksen jäsenten julkaisemien sähkökirjojen määrästä. Lisäksi mikroyrityksiä on kannustettava huomioimaan saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimukset, koska on taloudellisesti kannattavaa, jos saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimukset otetaan huomioon heti palvelujen suunnitteluvaiheessa, eikä jälkikäteen korjaamalla. Valvovalla viranomaisella olisi erityinen rooli neuvua ja ohjeistaa mikroyrityksiä vaatimusten huomioon ottamisessa.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hätäkeskustoiminnasta annettua lakia. Esityksen mukaan Hätäkeskuslaitoksen olisi vastattava yleiseen hätänumeroon 112 tehtyihin hätäilmoituksiin, jotka on tehty käyttämällä reaaliaikaista puhetta tai tekstiä. Lisäksi Hätäkeskuslaitos voisi vastata hätäilmoitukseen, joka on tehty muuta hätäilmoituksen tekijän ja Hätäkeskuslaitoksen välisen vuorovaikutuksen mahdollistavaa tapaa käyttäen. Hätäkeskuslaitoksen olisi vastattava yleiseen hätänumeroon 112 asianmukaisesti käyttämällä samaa kommunikaatiotapaa, kuin millä hätänumeroon on otettu yhteyttä. Jos yhteydenottotapana tarjottaisiin videokuvaa, olisi siihen vastattava interaktiiviseksi synkronoidulla puheella, tekstillä sekä videokuvalla. Yleiseen hätänumeroon vastaamisesta voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisen esteettömyyden valvonnasta vastaisi sisäministeriö. Esityksen mukaan hätätekstiviestiä ja hätätekstiviestin käyttäjärekisteriä koskeva sääntely kumottaisiin. Ehdotettu hätäkeskustoiminnasta annetun lain muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 28 päivänä kesäkuuta 2025. Yleiseen hätänumeroon vastaaminen olisi saatettava lain edellyttämälle tasolle vuoden 2025 loppuun mennessä.

Komissio on pyytänyt esteettömyysdirektiivin 15 artiklan mukaisesti yhtä tai useampaa eurooppalaista standardointiorganisaatiota laatimaan yhdenmukaistettuja standardeja liitteessä I säädettyjä tuotteiden esteettömyysvaatimuksista. Sama pyyntö on tehty myös palvelujen esteettömyysvaatimuksista. Komission tavoite on, että standardit olisivat voimassa, kun esteettömyysvaatimuksia aletaan soveltaa 28.6.2025. Yhdenmukaistetut standardit antavan konkreettisia tapoja noudattaa esteettömyysdirektiivin liitteen I vaatimukset tuotteille ja palveluille. Noudattamalla yhdenmukaistettuja standardeja voi osoittaa täyttävänsä vaatimukset (vaatimuksenmukaisuusolettama). Komission pyyntö koskee kolmea uutta standardia (alla 1-3) ja kolmea voimassa olevaa standardia (alla 4-6). Alla lista standardoimispyyntöön sisältyvistä standardeista (englannin kielellä):

1. Harmonised standard(s) setting up requirements on the accessibility of non ICT information related to products
2. Harmonized standard for the accessibility of support services related to products and services (help desks, call centres, technical support, relay services and training services)
3. Harmonized standard for the accessibility of emergency communications and for the answering of emergency communications by the PSAPs (including to the single European Emergency number 112)

4. EN 301 549 Accessibility requirements for ICT products and services
5. EN 17161:2019 Design for All - Accessibility following a Design for All approach in products, goods and services - Extending the range of users
6. EN 17210 Accessibility and usability of the built environment - Functional requirements

Kansainvälisellä tasolla Yhdysvallat on luonut laajan esteettömyyttä koskevan lainsäädäntökehysten, joka sisältää useita yksityiskohtaisia sitovia standardeja ja sääntöjä. Useat sidosryhmät (eritvisesti tieto- ja viestintäteknologian alalla) ovat ilmoittaneet tarpeesta saattaa Yhdysvalloissa sovellettavat säännökset ja EU:n säännöt johdonmukaisiksi. Standardointipyynnön yhteydessä tehtävä standardointityö helpottaa tämän päämäärän saavuttamista. Yhdenmukaisella EU-tasoisella sääntelyllä voidaan edistää sisämarkkinoiden toimintaa ja rajat ylittävää kauppaa.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset talouden toimijoille

Ehdotuksen taloudelliset vaikutukset kohdentuvat lain soveltamisalaan kuuluville tuotteita ja palveluja tarjoaville organisaatioille sekä ehdotuksessa esitetyistä valvontatehtävistä vastaaville viranomaisille.

Ehdotuksen taloudelliset vaikutukset talouden toimijoille jakautuvat pääosin kertaluonteisiin kustannuksiin ja jatkuviin kuluihin yläpidon ja koulutuksen osalta.

Sosiaali- ja terveysministeriö tilasi Owl Group Oy:ltä arvioinnin esteettömyysdirektiivin kokonaistaloudellisista vaikutuksista talouden toimijoille. Raportti on julkaistu kokonaisuudessaan Hankeikkunan asiakirjoissa, [raportti kustannusvaikutusten arvioinnista](#). Tämä talouden toimijoille aiheutuvia kustannuksia koskeva tiedonkeruu toteutettiin pääasiassa haastatteluilla. Arviointia varten toteutettiin yhteensä 24 kappaletta asiantuntijoiden, toimijoiden ja etujärjestöjen haastatteluja. Osa haastatteluista toteutettiin ryhmähaastatteluina ja osa toimitti vastaukset haastattelukysymyksiin sähköpostitse. Osa haastatteluista tunnistettiin yhdessä tilaajan kanssa ja osa tavoitettiin lumipallomenetelmällä. Lisäksi tietoa kerättiin julkisesti saatavissa olevista tietokannoista, internetistä ja Traficomilta. Arvioinnin toteuttajilla oli lisäksi käytössään Ruotsissa julkaistu vastaava selvitys direktiivin vaikutuksista, mitä sovellettiin Suomen kontekstiin sen lähestymistavan sekä joidenkin arvioitujen kustannusten osalta. Selvityksessä pyrittiin haastatteluiden perusteella tuomaan esiin mahdollisimman kattavasti erilaisia vaikutuksia, joita asiantuntijat, toimijat ja etujärjestöt kuvasivat direktiivillä olevan. Arvioinnin tekohetkellä ei ole tarkkaa tietoa, miten direktiivi tullaan implementoimaan.

Haastattelujen perusteella osa talouden toimijoista näkee esteettömyysdirektiivin parantavan palveluja kaikille, lisäävän toimijoiden kilpailukykyä ja mahdollistavan uusia innovaatioita. Ehdotuksen taloudellisten vaikutusten arvioinnissa ei ole voitu ottaa huomioon mahdollista markkinapotentiaalia, joka avautuu, kun tuotteet ja palvelut ovat esteettömämpiä ja saavutettavampia. Tavoite on yhtenäistää EU:n sisämarkkinoita ja näin mahdollistaa tuotteiden ja palvelujen entistä vapaampi liikkuvuus jäsenmaiden välillä. Tällä hetkellä ei välttämättä ole olemassa kaikkia vaadittuja teknologioita esteettömyysvaatimusten täyttämiseksi. Tämä voi mahdollisesti avata markkinoita uudelleen palveluille sekä tuottaa uusia innovaatioita. Talouden toimijat jakoivat myös käsityksen siitä, että usein saavutettavuus- ja esteettömyys parantavat kaikkien

asiakkaiden asiakaskokemusta ja tuo mahdollisesti uusia asiakkaita. Etenkin verkossa tarjottavilla palveluilla on jo lähtökohtaisesti kannustin tuottaa palveluita saavutettavasti, sillä kuvien alt-tekstit mahdollistavat paremman löydettävyyden internethauilla ja esimerkiksi Google nostaa esteettömiä verkkokauppoja muita ylemmäksi hakutuloksissa. Talouden toimijat jakoivat myös käsityksen siitä, että esteettömyys ja saavutettavuus ovat nykypäivää ja niiden tulisi olla osa kauttaaltaan normaalia kehittämistä.

Esteettömyysdirektiivin taloudellisten vaikutusten arvioidaan olevan n. 146 miljoonaa €. Tästä suurin osa (noin 70 miljoonaa €) kohdistunee verkkokaupoille ja toinen merkittävä osa (noin 40 miljoonaa €) jatkuvaan ylläpitoon ja kouluttamiseen. Arvioinnissa ei ole mukana hätäviestien vastaanottaminen eikä rakennettu ympäristö. Finanssialan palvelujen osalta arvio on tehty erikseen, koska finanssialaa koskevat jo digipalvelulain saavutettavuusvaatimukset. Näin ollen osa esteettömyysdirektiivin vaatimuksista täytyy jo tätä kautta finanssialalla.

Lisäksi on otettava huomioon, että verkkokauppaan kohdistuvien vaikutusten osalta arviossa on osittaista päällekkäisyyttä muiden soveltamisalojen kanssa, sillä myös muissa soveltamisaloissa yksi keskeinen kustannus voi syntyä verkkokauppojen päivittämisestä tai uusimisesta. Verkkokaupassa kustannukset jakautuvat tasaisemmin toimijoiden kesken, kun taas muilla toimialoilla (esimerkiksi henkilöliikenne tai sähköinen viestintä) merkittävä osa kustannuksista voi kasaantua muutamille suurille toimijoille.

Käytännössä kustannusvaikutukset jakautuvat usealle vuodelle. Yksittäisille toimijoille aiheuttamiin kustannuksiin vaikuttaa keskeisesti kustannusten aikajänne. Lyhytaikaiset investointikulut voivat näin ollen olla yritykselle merkittävä kuluerä. Toiset toimijat voivat puolestaan huomioida esteettömyysasiat osana normaalia kehitystyötä. Tämä tuo luonnollisesti myös näille toimijoille lisää kustannuksia, mutta kustannukset jakautuvat pidemmälle aikavälille. Tällöin kustannukset syntyvät erityisesti lisätyöstä ja osaamisen kehittämisestä. Ihanteellisessa tilanteessa kaikki järjestelmät rakennetaan lähtökohtaisesti tukemaan esteettömyyttä ja saavutettavuutta.

Yksittäiselle toimijalle aiheutuvat kustannukset voivat myös vaihdella merkittävästi. Yksittäiselle toimijalle aiheutuvat kustannukset voivat olla pienimmillään auditointia siitä, että tuote tai palvelu on esteetön. Suurimpia kustannuksia aiheutuu siitä, että joudutaan uusimaan useita eri verkkosivuja ja -kauppoja, sovelluksia tai muita järjestelmiä tai uusimaan laitteistoja. Keskeisin yksittäiselle toimijalle kustannuksia aiheuttava tekijä on se, montako muutettavaa, päivitettävää tai uusittavaa elementtiä (prosessia, palvelua, verkkosivua, sovellusta, laitetta) toimijalla on. Lisäksi yksittäiselle toimijalle aiheutuviin kustannuksiin vaikuttaa se, millä aikavälillä kustannukset syntyvät. Kustannukset voivat tapahtua esimerkiksi lyhyen aikavälin kertainvestointeina tai ne voivat syntyä lisääntyneenä työnä ja kouluttautumisena pitkällä aikavälillä.

Kohtuuttomia tilanteita voi syntyä pienille toimijoille, jos esteettömyysdirektiivin edellyttämät muutokset ovat kustannuksiltaan suuria suhteessa esimerkiksi liikevaihtoon. Myös suuremmille toimijoille voi syntyä kohtuuttomia vaikutuksia, mikäli direktiivin vaatimuksista ei voida perustellusta syystä poiketa. Haastatteluissa nostettiin esiin, että kohtuuttomaksi koettaisiin tilanne, jossa ennen vuotta 2025 palveluun tuotetun sisällön tulisi olla esteetöntä. Suurimpana riskinä tunnustettiin, että joitain palveluita tai sen osia voidaan joutua vetämään pois markkinoilta kohtuuttomien kustannusten johdosta.

HE 41/2022 vp

Arvioinnissa on toteutettu jokaiselle soveltamisalalle esimerkkilaskelmat sekä tarkasteltu kaikille soveltamisaloille yhteisiä ylläpitoon ja koulutukseen liittyviä kuluja. Näiden pohjalta on esitetty arvioita mahdollisista kokonaiskustannusten suuruusluokista. Esimerkkilaskelmat on toteutettu pääasiassa Standardikustannusmallin metodologiaa hyödyntäen. Tässä kustannuksia on arvioitu tiedonantovelvoitteiden suhteen (”mitä pitää tehdä”) sekä toimijoiden tai tapahtumien määrillä (populaatio) kertoen. Tämän lisäksi ajattelua on sovellettu hyödyntämällä esimerkiksi palkkakustannusten yleiskulukertoimia (esimerkiksi 1,75 kerrointa). Esimerkkilaskelmat perustuvat arvioinnin tekijöiden arvioihin sekä osaltaan toimijoiden ja asiantuntijoiden ajatuksiin siitä, miten direktiiviä mahdollisesti voidaan soveltaa. Näissä tilanteissa arviot ”normaalin tehokkaasta” tilanteesta voivat perustua oletuksiin, joiden toteutumisesta eri toimijat ovat huolissaan. Esimerkkilaskelmien populaatioiden koko on arvioitu saatavilla olevia avoimia lähteitä käyttämällä tai ne perustuvat kuultujen asiantuntijoiden arvioon. Arviot muutostöiden suuruudesta on tehty esteettömyysasiantuntijoiden ja toimijoiden haastatteluiden perusteella. Lisäksi on hyödynnetty Ruotsissa tehtyä selvitystä.

Selvityksessä esimerkkilaskelmat toteutettiin seuraavien kehityskohteiden osalta:

Soveltamisala	Arvioidut kustannukset
Verkkokauppa	Prosessit (Verkkosivut, verkkokauppa ja sähköiset palvelut) Applikaatiot Kuvien muutostyöt (alt-tekstit)
Sähkökirjat	Kirjojen vuosittaiset muutostyöt (5v)
Henkilöliikenne	Prosessit (Verkkosivut, verkkokauppa ja sähköiset palvelut) Applikaatiot Itsepalvelulaitteet
AV-media	Prosessit (Verkkosivut, verkkokauppa ja sähköiset palvelut) Applikaatiot
Sähköinen viestintä	Prosessit (Verkkosivut, verkkokauppa ja sähköiset palvelut) Applikaatiot
Jatkuva ylläpito ja koulutus	Ylläpito ja koulutus

Taulukko 1 Arvioidut kustannukset soveltamisaloittain

4.2.1.1 Kokonaiskustannukset

Esteettömyysdirektiivin kokonaiskustannusten arviointiin liittyy merkittäviä epävarmuuksia. Ensimmäiseksi direktiivi on luonteeltaan sellainen, että direktiivin vaatimusten ratkaisemiseksi toimijat voivat toteuttaa useita eritasoisia toimenpiteitä. Toiseksi kansallisen lainsäädännön mahdollisia tarkempia vaatimuksia ei ole tiedossa ja toimijat eivät tarkkaan tiedä mitä heiltä

HE 41/2022 vp

odotetaan ja toisaalta mitä ei odoteta. Kolmanneksi pankki- ja finanssisektoriin on Suomen kansallisessa saavutettavuusdirektiiviä koskevassa toimeenpanossa sisällytetty vaatimuksia, jotka ovat osin päällekkäisiä esteettömyysdirektiivin kanssa.

Tämän arvioinnin tiedonkeruun perusteella esteettömyysdirektiivin kokonaiskustannusten arvioidaan olevan n. 146 milj. €. Tunnistautumisvälineitä lukuun ottamatta, pankki- ja finanssisektori on jätetty kokonaiskustannusten arvioinnin ulkopuolelle.

Noin puolet arvioituista kokonaiskustannuksista aiheutuu verkkokaupalle. Kuten aiemmin mainittu verkkokaupalle arvioituissa kustannuksissa on päällekkäisyyttä muiden soveltamisalojen kanssa, sillä myös muilla soveltamisaloilla yksi keskeisistä päivitettävistä prosesseista on toimijan verkkokauppa. Jatkuvan ylläpidon ja koulutuksen kustannuksissa n. 80 % arvioidaan kohdistuvan verkkokauppaan. Vaikka esteettömyysdirektiivin arvioidut kustannukset verkkokaupalle ovat suuret, tulevat ne oletetusti jakaantumaan suhteellisen tasaisesti toimijoiden välille. Muilla soveltamisaloilla puolestaan toimii muutamia suurempia toimijoita ja lukuisia pienempiä. Näillä soveltamisaloilla eri toimijoiden välillä voi olla merkittäviäkin eroja kustannusten määrissä. On oletettavaa, että näillä toimialoilla suurin osa kustannuksista syntyy niille muutamille toimijoille, joilla on käytössään useita eri prosesseja (verkkosivuja, verkkokauppoja, sovelluksia tai sähköisiä palveluita). Alla taulukossa on esitetty arviot kustannusvaikutuksista eri soveltamisaloille.

Rakennettuun ympäristöön liittyvät kustannukset on rajattu tämän arvioinnin ulkopuolelle. Asiantuntijat ja toimijat toivat silti esille, että rakennettuun ympäristöön liittyvät esteettömyysvaatimukset voivat olla kuluiltaan merkittävästi muita esteettömyyskustannuksia suurempia. Näiden osalta toimijat toivoivat kohtuullisuutta.

Toimiala	Arvioidut kustannukset	Kustannus minimissään	Kustannus maksimissaan	Kustannus
Verkkokauppa	Verkkosivut ja verkkokauppa	25 000 000 €	100 000 000 €	57 000 000 €
	Sovellukset	1 500 000 €	6 000 000 €	3 000 000 €
	Kuvien muutostyöt	5 000 000 €	10 000 000 €	8 000 000 €
Sähkökirjat	Kirjojen vuosittaiset muutostyöt (5v)	500 000 €	1 000 000 €	800 000 €
Henkilöliikenne	Verkkosivut ja verkkokauppa	2 500 000 €	15 000 000 €	8 000 000 €
	Applikaatiot	250 000 €	1 500 000 €	800 000 €
	Itsepalvelulaitteet	250 000 €	3 000 000 €	800 000 €
AV-media	Verkkosivut ja verkkokauppa	350 000 €	1 700 000 €	800 000 €

HE 41/2022 vp

Toimiala	Arvioidut kustannukset	Kustannus minimissään	Kustannus maksimissaan	Kustannus
	Applikaatiot	100 000 €	600 000 €	200 000 €
Sähköinen viestintä	Verkkosivut ja verkkokauppa	800 000 €	4 000 000 €	1 300 000 €
	Applikaatiot	200 000 €	1 000 000 €	300 000 €
Pankki- ja maksuala	Tunnistautumisvälineet	20 000 000 €	30 000 000 €	25 000 000 €
Jatkuva ylläpito ja koulutus	Ylläpito ja koulutus	10 000 000 €	80 000 000 €	40 000 000 €
Yhteensä		66 450 000 €	253 800 000 €	146 000 000 €

Taulukko 2 Arvioidut kokonaiskustannukset.

4.2.1.2 Kustannukset toimijakohtaisesti

Verkkokauppa

Verkkokauppojen muutostarpeisiin, ja näin ollen niistä aiheutuviin kuluihin, vaikuttaa merkittävästi se, missä määrin verkkokauppa on jo saavutettava tai esteetön. Haastatteluissa asiantuntijat korostavat, että saavutettavuus ja esteettömyys voivat olla verkkokaupoille suuri etu markkinoilla ja näin ollen verkkokauppojen etujen mukaista olisi tehdä palveluistaan saavutettavia ja esteettömiä. Saavutettavampi ja esteettömämpi verkkokauppa saa esimerkiksi Googlen hakutuloksissa paremmin näkyvyyttä mm. alt-tekstien johdosta.

Haastatteluissa nousi esiin, että ne verkkokaupat menestyvät ja niihin palataan, joita on helppo käyttää. Saavutettavuuden ja esteettömyyden kuvataan olevan pohjimmiltaan käytettävyyden parantamista. Asiantuntijat kuvaavat, että verkkokauppojen välillä vaihtelee suuresti se, minkä laajuisia muutoksia näiden tulee tehdä eikä muutostöiden laajuus juurikaan määräydy yrityskoon tai volyymin mukaan. Verkkokaupat itse toteavat, että esteettömyys on edellytys kilpailussa pärjäämiseksi ja esimerkiksi Google ottaa hakutulosten esittämisessä huomioon sivustojen esteettömyyden. Verkkokaupat myös korostavat, että esteettömyyden tulisi olla osa jokapäiväistä tekemistä. Etenkin suuret verkkokaupat joutuvat joka tapauksessa kehittämään palveluitaan jatkuvasti ja esteettömyysdirektiivin vaatimat asiat voidaan ottaa huomioon jo muutenkin tapahtuvassa kehitystyössä.

Verkkokauppojen kokonaismäärää Suomessa on mahdoton sanoa tarkalleen, sillä verkkokauppoja ei erikseen rekisteröidä ja esimerkiksi tilastokeskuksen toimialatilastot kattavat vain ne toimijat, joiden pääasiallinen toimiala on verkkokauppa. Esimerkiksi elokuvateatterien pääasiallinen toiminta ei ole verkkokauppa, mutta yrityksillä voi olla verkkokauppa lippujen myymistä varten. Asiantuntijoiden arvioiden mukaan Suomessa toimii tällä hetkellä noin 30 000 – 35 000 aktiivista verkkokauppaa. Arvioiden perusteella yli 90 % verkkokaupoista on pieniä verkkokauppoja, joille direktiivi oletettavasti aiheuttaisi kohtuutonta haittaa ja näin ollen ne eivät kuulu direktiivin soveltamisalaan. Mikroyritykset on rajattu esteettömyysdirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle. Näin ollen direktiivin soveltamisalan piiriin kuuluvia verkkokauppoja

voidaan olettaa olevan Suomessa alle 3000. Asiantuntijat arvioivat suuria verkkokauppoja olevan Suomessa 200 – 300 kappaletta. Alla esitetyssä esimerkkilaskelmassa on käytetty arviota, jossa esteettömyysdirektiivin vaatimusten piiriin kuuluvia verkkokauppatoimijoita on Suomessa 2250. Näistä 2000 arvioidaan olevan keskisuuria verkkokauppoja ja 250 suurempia verkkokauppoja. Esimerkkilaskelmissa on otettu huomioon myös verkkokaupoille käytössä olevat mobiilisovellukset.

	Määrä	Osuus	Kustannus minimissään	Kustannus maksimissaan	Oletettu kustannus	Minimikustannukset yhteensä	Maksimikustannukset yhteensä	Oletetut kustannukset yhteensä
Verkkokauppoja	2250							
Auditointi	1463	65 %	5 000 €	20 000 €	10 000 €	7 315 000 €	29 260 000 €	14 630 000 €
Auditointi + korjaukset	675	30 %	15 000 €	50 000 €	30 000 €	10 125 000 €	33 750 000 €	20 250 000 €
Auditointi + suuret muutostyöt	113	5 %	80 000 €	300 000 €	200 000 €	9 040 000 €	33 900 000 €	22 600 000 €
Applikaatioita	125							
Auditointi	82	65 %	5 000 €	20 000 €	10 000 €	410 000 €	1 640 000 €	820 000 €
Auditointi + korjaukset	38	30 %	15 000 €	50 000 €	30 000 €	570 000 €	1 900 000 €	1 140 000 €
Auditointi + suuret muutostyöt	7	5 %	80 000 €	300 000 €	200 000 €	560 000 €	2 100 000 €	1 400 000 €
Yhteensä						28 020 000 €	102 550 000 €	60 840 000 €

Taulukko 3 Esimerkkikustannukset verkkokaupoille verkkokaupan muutostarpeen perusteella. Kustannukset kertaluonteisia, mutta voivat jakautua usealle vuodelle.

Sähkökirjat

Tässä arvioinnissa esimerkkilaskelmiin on käytetty Suomen Kustannusyhdistyksen tilastoja vuosittain julkaistuista uusista sähkökirjoista. Helposti esteettömästi muokattaviksi teoksiksi on tilastoista laskettu sähkökirjoista yleiseksi kirjallisuudeksi luokitellut teokset, jotka ovat joko kaunokirjoja tai lasten- ja nuortenkirjoja. Tietokirjat on arvioinnissa puolestaan luokiteltu teoksiksi, joiden esteettömäksi taittaminen vie merkittävästi enemmän aikaa.

Esimerkkilaskelmassa taittoon kuluva tuntihinta (34 €/h) on laskettu Journalistiliiton julkaisemista kustannusalan palkoista korkeimman palkkaluokan (AT 3) mukaisesti. Esimerkkilaskelmat on tehty Kustantajat.fi tilastojen vuosien 2016–2020 tietojen perusteella. Uusien julkaistujen sähkökirjojen trendi on ollut edellisen viiden vuoden aikana kasvava ja on oletettavaa, että

julkaistujen sähköisten kirjojen määrä kasvaa myös tulevaisuudessa. Huomioitavaa on, että todellisuudessa esteettömäksi tahtamiseen vaadittava aika vaihtelee yksilöllisesti teosten välillä ja esimerkiksi tietokirja voi olla helposti esteettömäksi saatettava, kun taas yleiseksi kirjallisuudeksi luokiteltavan teoksen esteettömäksi tahtaminen voi viedä merkittävän määrän aikaa

	Määrä	Vaadittu aika minimissään	Vaadittu aika maksimissaan	Keskimääräinen aika	Keskimääräinen tuntikustannus (€/h)	Kustannus yhteensä (min)	Kustannus yhteensä (max)	Keskimääräinen kustannus yhteensä
Yleiseksi kirjallisuudeksi luokitellut uudet vuonna 2020 julkaistut sähkökirjat	1 796							
Helposti esteettömäksi muutettavat kirjat	1 162	15 min	30 min	20 min	34	9 877 €	19 754 €	13 169 €
Vaativat esteettömäksi muutettavat kirjat	634	4 h	8 h	6 h	34	86 224 €	172 448 €	129 336 €
Yhteensä								142 505 €

Taulukko 4 Esimerkilaskelma vuoden 2020 julkaistujen yleiseksi kirjallisuudeksi luokiteltujen uusien sähkökirjojen esteettömäksi saattamisen kustannuksista tahtoprosessiin.

Laskentataulukko kuvaa esimerkinomaisesti tilannetta, jossa direktiivin mukaisia esteettömyysvaatimuksia olisi alettu soveltaa vuonna 2020. Esimerkissä on siis laskettu muiden toimialojen esimerkeistä poiketen kulut yhden vuoden osalta. Esteettömyysdirektiivin mukaiset vaatimukset tulee olla kirjattuna kansalliseen lainsäädäntöön kesäkuussa 2022 ja esteettömyysvaatimuksia aletaan soveltaa 28 päivänä kesäkuuta 2025 jälkeen kuluttajille tarjottaviin palveluihin tai markkinoille saatettaviin tuotteisiin. On perusteltua olettaa, että uusien julkaistujen sähkökirjojen määrä tulee kasvamaan merkittävästi ja näin ollen niihin liittyvät kulut kasvavat entisestään. Esimerkiksi viiden vuoden kulut edellä esitetyn esimerkin osalta voisivat olla n. 800 000 €-1 000 000 €.

Esteettömyysdirektiivi tuo kustannuksia myös osaamisen kehittämisen ja oppimisen kautta. Esteettömyys- ja saavutettavuusosaamisen ei tällä hetkellä nähdä olevan täysin riittävää, mutta direktiivin johdosta on perusteltua olettaa osaamisen lisääntyvän. Osaamisen kehittäminen tuo kustantamoille lisäkuluja esimerkiksi koulutusten ja rekrytointien kautta. Asiantuntijat näkevät, että tällä hetkellä kustannusalaan liittyvässä korkeakouluopetuksessa ei riittävässä määrin käydä läpi saavutettavuus- ja esteettömyyskysymyksiä, joiden tulisi tulevaisuudessa olla osa kustannustoiminnan perusosaamista. Lähtökohtaisesti kustantajien pitäisi osata vaatia jo tilattaessa esteettömiä kirjoja.

Tällä hetkellä sähkökirjoissa käytetään yleisesti ePub-formaattia. Saavutettavuuden ja esteettömyyden kannalta paras vaihtoehto olisi, mikäli kaikki toimijat alkaisivat käyttää uusinta ePub3-formaattia. Mitä vähemmän tulevaisuudessa on käytössä erilaisia formaatteja, sitä pienemmät ovat kokonaiskustannukset, sillä kustantajien ei tarvitse opetella ja hallita esteettömäksi tekemistä useissa eri sähkökirjaformaateissa.

Kokonaisuutena arvioiden sähkökirjojen esteettömyyden toteuttamiseksi vaaditaan kohtuullisen pienimuotoisia muutoksia ja kehityshankkeita palveluketjun eri paikoissa. Haasteena on ennenkin se, että tehokas direktiivin tavoitteiden toteutuminen edellyttää koko tuotantoketjun kehittämistä. Mikäli kaikki osapuolet eivät noudata saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimusten edellyttämiä teknisiä toimia, voi ”heikoin lenkki” vaikuttaa lopputulokseen. Sähkökirjan tuotantoketjun tulee kokonaisuudessaan toteuttaa soveltuvat saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimukset, jolloin se sisältää monta eri vaihetta ennen asiakkaan käyttöön päättymistä. Tämä edellyttää koulutusta myös esteettömyysvaatimuksista, jotka paremmin tunnettujen, voimassa olevien, saavutettavuusvaatimusten osalta tuovat lisähaasteita riippuen siitä onko kyse sähkökirjasta vai julkisen sektorin julkaisemasta verkkoaineistosta.

Koulutustarpeella voi olla myös taloudellisia vaikutuksia niin yrityksille kuin yleisille kirjastoille tai oppilaitoksille.

Taloudellisiin kustannuksiin vaikuttavina seikkoina on tuotu esiin esteettömyyden määritelmän tulkinnanvaraisuus ja siihen liittyvä ongelmallisuus. Tämä korostuu erityisesti e-kirjapaketeissa, joita kirjastot hankkivat EU-alueen ulkopuolelta (muun muassa Yhdysvalloista). Näissä teoksissa esteettömyys ei välttämättä toteudu EU:n esteettömyysdirektiivin vaatimusten mukaisesti, mutta kyseisiä aineistoja ei välttämättä saa niiltä eurooppalaisilta toimijoilta, joilta esteettömyyttä edellytetään direktiivin mukaisesti. Tällaisten tilanteiden välttämiseksi on panostettava tiedottamiseen erityisesti EU-maissa, jotta aineistojen saatavuus turvataan jatkossa esteettömyysdirektiiviä kunnioittaen.

Vaatimusten epäselvyyteen sisältyy vaara, että sähkökirjojen valikoima kapeutuu tai kuluttajahinnat nousevat, jos tuotantoprosessissa lähdetään valikoimaan entistä tarkemmin, mitä e-kirjoja tuotetaan.

Kustannukset voivat nousta kohtuuttomiksi erityisesti vaikeammille teostypeille, kuten lasten kirjoille ja oppimateriaaleille. Tällaisessa tilanteessa toimija voi vedota poikkeukseen sen sijaan, että tuote jätetään julkaisematta kokonaan liian työläiden muutosten ja korkeiden kulujen vuoksi. Esteettömyysdirektiivi koskee myös sähkökirjojen verkkokauppoja, eikä niissä kiinnitetä riittävästi huomiota metadatatietoon, jonka on arvioitu olevan heikkotasoisista. Tämä näkyy siinä, että verkkokaupan käyttäjät eivät välttämättä tiedä, pitääkö sähkökirjojen tieto esimerkiksi

saavutettavuuden osalta paikkansa. Sähkökirjoihin liittyvää tarkempaa tietoa jäljempänä kappaleessa 4.2.5.

Henkilöliikenne

Henkilöliikenteessä keskeiset kustannukset syntyvät verkkokauppojen, verkkosivujen, sovellusten ja ohjelmistojen muutostöistä tai uusimisesta. Suurimmilla toimijoilla voi olla käytössään useita eri verkkosivuja, sovelluksia, verkkokauppoja sekä itsepalvelulaitteita. Kustannusten suuruus yksittäiselle toimijalle riippuu siitä, missä määrin he joutuvat päivittämään, korjaamaan tai rakentamaan uudelleen alustoja ja toimintoja omille palveluilleen. Lisäksi henkilöliikenteeseen liittyvät oleellisesti itsepalvelupäätteet, joita matkustajat voivat käyttää lippujen ostamisessa tai lähtöselvitysten tekemisessä. Osa henkilöliikennepalveluita tarjoavista yrityksistä, kuten lentoyhtiöt, ostavat itsepalvelupäätteiden toiminnan palveluna. Palveluita tuottavat niin kotimaiset kuin ulkomaalaiset yritykset. Osa henkilöliikennetoimijoista puolestaan hallinnoi itsepalvelupäätteitä itse. Mikäli itsepalvelupäätteitä ei voida muuntaa tai korjata esteettömiksi ohjelmistopäivityksillä ja mikäli direktiivin sallimaa siirtymäaikaa ei hyödynnettäisi, kohoavat niistä aiheutuvat kustannukset merkittävästi.

Tällä hetkellä ei ole tarkkaa tietoa, montako itsepalvelupäätettä Suomessa on ja missä määrin niihin kohdistuu uudistamistarpeita. Haastattelujen perusteella voidaan arvioida Suomessa olevan 250 kpl uusimistarpeessa olevaa itsepalvelupäätettä. Tällöin kulut näiden uusimisesta olisivat 2,5 milj. €-3 milj. €.

Henkilöliikenteen osalta esimerkkilaskelmaan otettiin huomioon 193 henkilöliikennepalveluita tarjoavaa lento-, linja-auto-, laiva- ja junayhtiötä. Määrä perustuu arvioihin henkilöliikennepalveluita tarjoavien toimijoiden (junaliikenne, linja-autoliikenne, lentoliikenne ja vesiliikenne) määrästä, joita direktiivi koskee. Suurin osa esimerkkilaskelmalla huomioituista yrityksistä on linja-autoyhtiöitä. Esimerkkilaskelman projektikustannuksiksi arvioitiin 10 000 € auditoinnille, 30 000 € auditoinnille ja korjaustöille sekä 500 000 € uudelleenrakennusprojekteille. Uudelleenrakennuksen hinta arvioitiin esimerkiksi verkkokauppoja korkeammaksi, sillä henkilöliikenteessä on selkeästi tunnistettavissa muutamia suurempia toimijoita, joilla on käytössään mahdollisesti useita eri esteettömyysdirektiivin piiriin kuuluvia elementtejä. Yksittäisen yrityksen osalta muutuskulut sovellusten ja verkkosivujen kehittämisen osalta voivat kohota yli miljoonaan euroon.

	Määrä	Osuus	Kustannus minimissään	Kustannus maksimissaan	Oletettu kustannus	Minimikustannukset yhteensä	Maksimikustannukset yhteensä	Oletetut kustannukset yhteensä
Toimijoita	193							

HE 41/2022 vp

	Määrä	Osuus	Kustannus minimissään	Kustannus maksimissaan	Oletettu kustannus	Minimikustannukset yhteensä	Maksimikustannukset yhteensä	Oletetut kustannukset yhteensä
Prosessit (Verkkosivut, verkkokauppa ja sähköiset palvelut)	193							
Auditointi	126	65 %	5 000 €	20 000 €	10 000 €	630 000 €	2 520 000 €	1 260 000 €
Auditointi + korjaukset	58	30 %	15 000 €	50 000 €	30 000 €	870 000 €	2 900 000 €	1 740 000 €
Auditointi + suuret muutostyöt	10	5 %	80 000 €	1 000 000 €	500 000 €	800 000 €	10 000 000 €	5 000 000 €
Applikaatioita	20							
Auditointi	13	65 %	5 000 €	20 000 €	10 000 €	65 000 €	260 000 €	130 000 €
Auditointi + korjaukset	6	30 %	15 000 €	50 000 €	30 000 €	90 000 €	300 000 €	180 000 €
Auditointi + suuret muutostyöt	1	0.05	80000 €	1 000 000 €	500 000 €	80 000 €	1 000 000 €	500 000 €
Itsepalvelulaitteet	250		1000 €	12000 €	3 000 €	250 000 €	3 000 000 €	750 000 €
Yhteensä						2 785 000 €	19 980 000 €	9 560 000 €

Taulukko 5 Henkilöliikenne. Kustannukset kertaluonteisia, mutta voivat jakautua usealle vuodelle.

Audiovisuaaliset mediapalvelut

Pääsyyllä audiovisuaalisiin mediapalveluihin tarkoitetaan sitä, että audiovisuaaliseen sisältöön pääsy on saavutettavaa ja esteetöntä ja käytössä on mekanismeja, joiden ansiosta vammaiset henkilöt voivat käyttää avustavia teknologioita.

Alla esitettyssä laskelmassa on esitetty esimerkkikustannuksia perustuen AV-mediapalveluita tuottavien toimijoiden määrään. Toimijoiksi huomioitiin kaikki television ohjelmistotoimiluvan haltijat ja Yleisradio. Laskennassa oletuksena käytettiin tilannetta, jossa kaikille toimijoille kertyy kustannuksia auditoinneista, 30 %:lle lisäksi kustannuksia pienemmistä muutos- ja korjaustöistä ja 5 %:lle kustannuksia kertyy merkittävistä muutostöistä tai prosessien uudistamisesta.

HE 41/2022 vp

	Määrä	Osuus	Kustannus minimissään	Kustannus maksimissaan	Kustannus maksimissaan	Minimikustannukset yhteensä	Maksimikustannukset yhteensä	Oletetut kustannukset yhteensä
Toimijoita	24							
Verkkosivut ja palvelut	24							
Auditointi	16	65 %	€ 5 000	€ 20 000	€ 10 000	€ 80 000	€ 320 000	€ 160 000
Auditointi + korjaukset	8	30 %	€ 15 000	€ 50 000	€ 30 000	€ 120 000	€ 400 000	€ 240 000
Auditointi + suuret muutostyöt	2	5 %	€ 80 000	€ 500 000	€ 200 000	€ 160 000	€ 1 000 000	€ 400 000
Applikaatioita	3							
Auditointi	2	65 %	€ 5 000	€ 20 000	€ 10 000	€ 10 000	€ 40 000	€ 20 000
Auditointi + korjaukset	1	30 %	€ 15 000	€ 50 000	€ 30 000	€ 15 000	€ 50 000	€ 30 000
Auditointi + suuret muutostyöt	1	5 %	€ 80 000	€ 500 000	€ 200 000	€ 80 000	€ 500 000	€ 200 000
Yhteensä						€ 465 000	€ 2 310 000	€ 1 050 000

Taulukko 6 Esimerkkilaskelma AV-mediapalveluilla kohdistuvista kustannuksista. Kustannukset kertaluonteisia, mutta voivat jakautua usealle vuodelle.

Sähköisen viestinnän palvelut

Haastatellut sähköisen viestinnän asiantuntijat sekä toimijat kuvaavat, että sähköisen viestinnän osalta kehitystyötä tulee vielä tehdä saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimusten täyttämiseksi. Esimerkiksi verkkokaupat, digitaaliset palvelut, digiboksit, asiakasmateriaalit, palveluiden käyttöliittymät ja palveluihin liittyvät laitteet eivät vastaa täysin direktiivin vaatimuksia. On mahdollista, että käytössä olevia järjestelmiä tulee uusia, päivittää tai korjata. Suuremmat toimijat tekevät kehittämistyötä osana muuta kehittämistä. Pyrkimys on koulutuksen avulla implementoida saavutettavuus- ja esteettömyysajattelua osaksi kaikkea kehittämistyötä ja ulottaa osaaminen mahdollisimman laajalle yritysten toimintaan.

Sähköisen viestinnän palvelujen osalta haastatellut toimijat arvioivat, että esteettömyysdirektiivin kustannukset syntyvät keskeisesti kouluttamisesta ja jatkuvaan kehittämiseen syntyvistä lisäkuluista. Toimijat arvioivat esteettömyyden huomioinnin tuovan n. 5-10 % lisäkustannukset

HE 41/2022 vp

jatkuvaan kehittämiseen. Haastatellut toimijat kuvaavat, että suuremmille toimijoille kustannuksia voi syntyä enemmän mahdollisista järjestelmien päivittämisestä syntyvistä kerrannaisvaikutuksista, kun pienemmille toimijoille kustannukset voivat olla kevyemmät.

Alla olevassa esimerkkilaskelmassa on kuvattu sähköisen viestinnän palveluja tarjoaville aiheutuvia kustannuksia. Toimijoiden määrä on laskettu teletoimijarekisterissä olevien yritysten perusteella, joiden tiedot henkilöstön määrästä oli noudettavissa yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä ja joiden henkilöstön määrä oli 10 tai enemmän. Vuoden 2021 alusta rekisteriin ilmoituksen tehneet toimijat ovat ilmoittaneet tarjoavatko ne sähköisen viestinnän palveluita. Vuonna 2021 noin kaksi kolmasosaa yrityksistä ilmoitti tarjoavansa sähköisen viestinnän palveluita ja vastaavaa suhdelukua käytettiin arvioissa kaikista teletoimintarekisterissä olevista toimijoista.

	Määrä	Osuus	Kustannus minimissään	Kustannus maksimissaan	Oletettu kustannus	Minimikustannukset yhteensä	Maksimikustannukset yhteensä	Oletetut kustannukset yhteensä
Toimijoita	45							
Prosessit (Verkkosivut, verkkokauppa ja sähköiset palvelut)	45							
Auditointi	30	65 %	5 000 €	20 000 €	10 000 €	150 000 €	600 000 €	300 000 €
Auditointi + korjaukset	14	30 %	15 000 €	50 000 €	30 000 €	210 000 €	700 000 €	420 000 €
Auditointi + suuret muutostyöt	3	5 %	80 000 €	500 000 €	200 000 €	240 000 €	1 500 000 €	600 000 €
Applikaatioita	5							
Auditointi	4	65 %	5 000 €	20 000 €	10 000 €	20 000 €	80 000 €	40 000 €
Auditointi + korjaukset	2	30 %	15 000 €	50 000 €	30 000 €	30 000 €	100 000 €	60 000 €
Auditointi + suuret muutostyöt	1	5 %	80 000 €	500 000 €	200 000 €	80 000 €	500 000 €	200 000 €
Yhteensä						730 000 €	3 480 000 €	1 620 000 €

Taulukko 7 Esimerkkilaskelma sähköiseen viestintään kohdistuvista kustannuksista. Kustannukset kertaluonteisia, mutta voivat jakautua usealle vuodelle.

Pankki- ja maksupalvelut

Pankki- ja maksupalveluissa yhdellä toimijalla voi olla käytössään kymmeniä eri verkkosivuja, sovelluksia ja erilaisia toiminnallisuuksia, joihin esteettömyysdirektiivin vaatimukset voivat ulottua. Finanssiala otettiin mukaan saavutettavuusdirektiivin johdosta säädettyyn digipalvelulain soveltamisalaan ja haastatellut kuvaavat, että kentällä on tehty jo merkittävä määrä uudistustyötä saavutettavuuden parantamiseksi. Mikäli esteettömyysdirektiivin vaatimukset ovat samassa linjassa saavutettavuusdirektiivin kanssa, haastatellut toimijat kuvaavat muutosten olevan esimerkiksi digitaalisen asioimisen osalta jo osa prosessia. Asiantuntijat kuvaavat, että tällöin myös suurin työ on jo tehty.

Keskeinen kysymys pankki- ja maksupalveluiden osalta liittyy siihen, missä määrin saavutettavuusdirektiivin myötä tehty kehittämistyö riittää täyttämään myös esteettömyysdirektiivin pankki- ja maksupalveluihin kohdistamat vaatimukset. Yleinen näkemys alalla on, että toimijat täyttävät jo hyvin saavutettavuusdirektiivin vaatimukset. Näin ollen esteettömyysdirektiivin vaatimukset olisi mahdollista ottaa huomioon jo nyt tehtävässä kehitystyössä ja direktiivi toisi lisäkustannuksia vain esteettömyysosaamisen hankkimisen kautta. Suurena riskinä tunnustetaan, että nyt saavutettavuusdirektiivin vaatimusten täyttämiseksi toteutetut kehittämishankkeet ja uudistukset eivät riitä täyttämään esteettömyysdirektiivin vaatimuksia ja näin ollen toimijat joutuvat tekemään esteettömyysdirektiivin osalta kehittämis- ja uudistamistyön uudelleen. Haastatellut suuremmat pankit kuvaavat muutosten olleen saavutettavuusdirektiivin osalta useita miljoonia euroja.

Yksi arviolta suurimpia pankki- ja maksualalle kohdistuvia kustannuksia koskee erilaisia sopimuksia ja asiakkaille lähetettäviä dokumentteja. Yhden dokumentin esteettömäksi tekeminen vaihtelee. Suurimmilla toimijoilla pankki- ja maksupalveluissa sekä finanssialalla voi olla satoja tai tuhansia dokumentteja, jotka tulee muuttaa esteettömiksi. Koko toimialalla uusittavien dokumenttien määrä voi olla tuhansia tai kymmeniä tuhansia. Esimerkiksi 15 000 dokumentin ja sopimuksen maksaisi arviolta 15 milj. €. Lisäksi pankki- ja maksupalveluiden parissa toimivat voivat joutua uusimaan dokumenttijärjestelmiään esteettömyysvaatimusten täyttämiseksi. Tällöin yksittäisen dokumentin muutoskustannukset nousevat kymmenkertaisiksi. Esimerkiksi 1000 dokumentin uusiminen voi maksaa 10 milj. €. Vaatimus tarjottujen tietojen ymmärrettävyydestä voisi koskea erityisesti sopimuksia ja muita dokumentteja. Haastatellut huomauttavat, että finanssialalla tarjottavia tietoja ja niiden sisältöjä säädellään jo tiukasti.

Tällä hetkellä saavutettavuusdirektiivi ei koske tunnistautumismenetelmiä. Esteettömyysdirektiivi koskee myös tunnistautumismenetelmiä. Esimerkiksi avainlukulistoja muuttamalla ja kehittämällä uusia esteettömyysdirektiivin mukaisia tunnistautumismenetelmiä, tulee kehittämiskustannukset olemaan arviolta 20 milj. € - 30 milj. €.

Lisäksi esimerkiksi käteisautomaatit sekä maksuautomaatit kuuluvat direktiivin soveltamisalaan. Käteisautomaattien osalta direktiivin vaatimusten tuomat muutokset ovat tällä hetkellä toimijoille epäselviä, jolloin kustannuksia on haastavaa arvioida. Suomessa on tällä hetkellä n. 1700 kpl käteisautomaattia. Keskeiset kustannukset syntyvät siitä, missä määrin direktiivi vaikuttaa automaattien elinkaareen ja voidaanko niitä esteettömyysdirektiivin myötä käyttää 5 vuotta vai 20 vuotta. Mikäli automaattia ei voida käyttää koko suunniteltua elinkaartaan, on tämä ollut suunniteltua kalliimpi investointi. Hinta-arviot käteisautomaattien puhutuen kehittämisestä usealle eri kielelle ovat satoja tuhansia euroja. Jos kustannukset ovat mittavat, käteisautomaattien kappalemäärää joudutaan mahdollisesti karsimaan kulujen hallinnoimiseksi. Haastatellut pankit kuvaavat, että esimerkiksi maksuautomaatteja on jossain määrin jo muutettu esteettömiksi.

HE 41/2022 vp

Alla olevaan esimerkkilaskelmassa käytettiin selkeimpinä haastatteluista tunnistettuja pankki- ja maksualalle kohdistuvia kustannuksia (pl. rakennettuun ympäristöön liittyvät kustannukset). Kokonaiskuluja on haasteellista arvioida pankki- maksupalveluiden osalta, koska tällä hetkellä ei tiedetä, mitä tuleva kansallinen lainsäädäntö edellyttää. Alla esimerkin takia käytetty oletusta, jossa saavutettavuusdirektiivin mukaisia muutoksia tai siellä tehtyä kehittämistyötä ei voitaisi hyödyntää lainkaan. Alla esitetyt toimijoiden määrät sekä minimi- ja maksimiyksikkökustannukset perustuvat haastatteluissa esitettyihin suurpirteisiin arvioihin. Pienemmille toimijoille prosessien kehittämiskustannukset arvioitiin pienemmiksi, sillä oletettavasti pienemmillä toimijoilla niihin liittyy vähemmän toiminnallisuuksia.

	Määrä	Kustannus minimissään	Kustannus maksimissaan	Todennäköinen kustannus	Kustannukset yhteensä minimissään	Kustannukset yhteensä maksimissaan	Todennäköinen kustannus yhteensä
Toimijoita yhteensä	100						
Suuria toimijoita	10						
Sopimukset ja dokumentit	500	1 000 €	10 000 €	2 500 €	5 000 000 €	50 000 000 €	12 500 000 €
Prosessit (Verkkosivut, sovellukset ja applikaatiot)	30	100 000 €	1 000 000 €	200 000 €	30 000 000 €	300 000 000 €	60 000 000 €
Suuret toimijat yhteensä					35 000 000 €	350 000 000 €	72 500 000 €
Pienempiä toimijoita	90						
Sopimukset ja dokumentit	50	1 000 €	10 000 €	2 500 €	4 500 000 €	45 000 000 €	11 250 000 €
Prosessit (Verkkosivut, sovellukset ja applikaatiot)	3	50 000 €	200 000 €	100 000 €	13 500 000 €	54 000 000 €	27 000 000 €
Pienet toimijat yhteensä					18 000 000 €	99 000 000 €	38 250 000 €
Tunnistautumisvälineiden kehittäminen					20 000 000 €	30 000 000 €	25 000 000 €
Yhteensä					73 000 000 €	479 000 000 €	135 750 000 €

Taulukko 8 Esimerkkilaskelma pankeille aiheutuvista kustannuksista. Kustannukset kertaluonteisia, mutta voivat jakautua usealle vuodelle.

4.2.1.3 Ylläpitokustannukset

Ylläpitokustannukset vaihtelevat yrityksittäin. Ylläpidon tarve riippuu oleellisesti toimijan koosta ja tarjottujen digitaalisten palveluiden määrästä sekä siitä tehdäänkö saavutettavuus- ja esteettömyysmuutokset projektiluonteisesti vai osana muuta kehittämistyötä. Haastateltujen toimijoiden ja asiantuntijoiden mukaan esteettömyysdirektiivin vaatimusten ylläpito palveluissa ja tuotteissa voi muodostaa toimijoille merkittävän kustannuksen. Ylläpidon kustannukset syntyvät esimerkiksi sivujen ja sovellusten esteettömyysauditoinneista, lisätyöstä, lain ja sen soveltamisen seuraamisesta sekä henkilöstön kouluttamisesta, jotta saavutettavuus- ja esteettömyysosaaminen säilyisi ja lisääntyisi.

Ylläpitokustannuksia on haastava arvioida kokonaisuuden näkökulmasta, sillä yritykset voivat toteuttaa saavutettavuus- ja esteettömyysmuutoksia projekteina tai asiat voidaan huomioida osana jatkuvaa kehittämistä. Samoin yritykset voivat toteuttaa ylläpitoa itse tai ostaa sen osittain tai kokonaan palveluna markkinoilta. Alla on esitetty muutamia erilaisia tapoja hahmottaa esteettömyysdirektiivin yrityksille aiheuttamia ylläpitokustannuksia yksittäisten yritysten näkökulmasta. Osa toimijoista kuvaa, ettei heille juurikaan synny kustannuksia projekteista tai lyhyen aikavälin investoinneista vaan esteettömyysdirektiivin kustannukset syntyvät lisätyöstä jatkuvassa kehittämistyössä. Moni toimija kuvasikin, että kehittämistyötä verkkosivujen ja sovellusten parissa tehdään joka tapauksessa ja saavutettavuus- ja esteettömyysasiat huomioidaan osana tätä kehittämistä. Esteettömyysasioiden huomioon ottaminen tuo kehittämistyöhön lisäkustannuksia. Toimijat arvioivat esteettömyysdirektiivin vaatimusten tuovan n. 5 % - 10 % lisäkustannukset yrityksen vuotuisen kehittämistyöhön.

Sisäisenä työnä tehtynä esteettömyysdirektiivin vaatimusten ylläpito tarkoittaa suuremmille yrityksille n. 1-2 htv lisätyötä ja pienemmille yrityksille arviolta n. 1-2 htkk. Suuremmilla yrityksillä ylläpitokustannukset voivat olla arviolta n. 50 000 € - 100 000 € vuodessa ja pienemmillä n. 15 000 € - 30 000 € vuodessa. Kulut syntyvät esteettömyysasioita osaavan henkilöstön palkkauksesta tai ulkoa ostetuista palveluista. Esteettömyyden ja sen ylläpidon osalta yrityksille muodostuu tarvetta esteettömyysauditoinneille, joiden perusteella palveluita kehitetään edelleen esteettömiksi. Vuotuiset auditointikustannukset vaihtelevat n. 5 000 € - 20 000 € välillä riippuen yrityksen koosta ja sen eri kanavia pitkin tarjoamien digitaalisten palveluiden määrästä. Auditointeja voidaan tehdä koneellisesti tai ihmistyönä. Auditointien kustannusten voidaan olettaa olevan etupainotteisia ja painottuvan lähelle vuotta 2025.

Osa toimijoista hankkii esteettömyyskehittämistä jatkuvana palveluna muilta toimijoilta. Erään asiantuntijan mukaan tällaisen palvelun hinta on arviolta n. 7000 €/kk. Näin ollen kuukausittaisena esteettömyyskehittämispalveluna hankittuna ylläpitäminen maksaisi n. 84 000 € vuodessa. Kouluttautumisen osalta kustannuksia on haastava arvioida tarkkaan. Haastatteluiden perusteella koulutuskulujen voidaan yrityksen koon ja luonteen perusteella vaihtelevan 5 000 € ja 50 000 € välillä vuodessa. Ylläpitokulut pienenevät jossain määrin tulevaisuuteen mentäessä, sillä saavutettavuus- ja esteettömyysosaamisen voidaan perustellusti olettaa kasvavan ja sen ansiosta siitä tulee osa normaalia kehittämistyötä, eikä se näin ollen aiheuta lisäkustannuksia. Samoin saavutettavuus- ja esteettömyysosaamisen kasvaessa tarve kouluttamiselle yrityksissä pienenee.

Kustannuksiin vaikuttaa myös se, missä määrin saavutettavuus ja esteettömyys otetaan huomioon palveluiden ja tuotteiden elinkaarisuunnittelussa: kun saavutettavuus ja esteettömyys on huomioitu tietoarkkitehtuurissa ja työn eri vaiheissa, ”designsysteemiin” integroituneena ei siitä

synny erillisiä kuluja. Samoin kustannuksia voi esteettömyysdirektiivin myötä syntyä siitä, etteivät hankitut laitteet (esimerkiksi pankkiautomaatit, lippuautomaatit tai muut itsepalvelupäätteet) ole käytettävissä koko suunnitellun elinkaarensa ajan vaan ne joudutaan uusimaan suunniteltua aikaisemmin.

4.2.1.4 Yhteenveto

Saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimusten toimeenpanon uskotaan tuottavan kustannuksia etupainotteisesti, pääasiassa kertaluonteisina kustannuksina. Osa toimijoista joutuu toteuttamaan lyhyen aikavälin investointeja auditointeihin, muutos- ja korjaustöihin sekä uudistamisiin. Lisäksi oppimisen kustannukset painottuvat haastatteluiden perusteella etupainotteisesti ja saavutettavuus- ja esteettömyystyö tulee olemaan alussa hitaampaa. Esteettömyysdirektiivin yksittäisille toimijoille aiheuttamiin kustannuksiin vaikuttaa keskeisesti kustannusten aikajänne. Osa toimijoista toteuttaa tai joutuu toteuttamaan muutoksia esteettömyysdirektiivin vaatimusten täyttämiseksi lyhytaikaisina investointeina joko korjaamalla tai muuttamalla nykyisiä verkkosivuja tai sovelluksia. Osa näistä toimijoista sovellukset ja verkkosivut on toteutettu vanhoilla teknologioilla ja näiden toimijoiden kohdalla voi syntyä tarve rakentaa verkkosivu tai sovellus lähes alusta. Lyhytaikaiset investointikulut voivat näin ollen olla yritykselle merkittävä kuluerä. Toiset toimijat voivat puolestaan huomioida saavutettavuus- ja esteettömyysasiat osana normaalia kehitystyötä. Tämä tuo luonnollisesti myös näille toimijoille lisää kustannuksia, mutta kustannukset jakautuvat pidemmälle aikavälille. Tällöin kustannukset syntyvät erityisesti lisätyöstä ja osaamisen kehittämisestä. Ihanteellisessa tilanteessa kaikki järjestelmät rakennetaan lähtökohtaisesti tukemaan saavutettavuutta ja esteettömyyttä.

Puolestaan sellaisilla toimijoilla, joilla ei ole tarvetta elementtien uusimiselle tai merkittävillä päivityksillä, kustannukset jakautuvat yleisinä oppimiskustannuksina pidemmälle aikavälille. Lisäksi kustannusten aikajänteeseen vaikuttaa se, millä logiikalla toimijat elementtejään päivittävät. Etenkin suuremmille toimijoille oli tyypillistä jatkuva kehittäminen. Tällöin kustannukset syntyvät pitkällä aika välillä lisääntyneenä työnä ja oppimis- tai koulutuskustannuksina. Toki nekin painottuvat jossain määrin alkuvaiheeseen, sillä on perusteltua olettaa, että oppimiskustannukset pienenevät mitä pidemmälle tulevaisuuteen liikutaan. Esimerkkilaskelmassa on laskettu tilannetta, jossa 65 % soveltamisalaan kuuluvista yrityksistä joutuu tekemään pieniä tai keskisuuria muutoksia ja 5 % suuria muutoksia tai uusimaan elementtejään. Nämä ovat siis kertaluonteisia kustannuksia.

Nyt arvioitiin taloudellisia kokonaiskustannuksia ja oppimiskustannuksia yhteisesti kaikille soveltamisaloille. Tällöin jatkuvien kustannusten osuus vuositasolla liikkuu kokonaisuudessaan direktiivin osalta 40 miljoonan euron ylläpitokustannusten suuruusluokassa. Todellinen vuosittaisen ylläpito- ja oppimiskustannusten osuus on vain osa tästä kokonaisuudesta. Aikajänteen arviointi oli eri toimijoille hyvin vaikeaa. Varovaisena arvioida voidaan ajatella 5-10 miljoonan euron vuotuisia kustannuksia tämän selvityksen piirissä olevilla aloilla. Haastattelussa ei esitetty arvioita siitä, missä määrin esteettömyysdirektiivin aiheuttamat muutokset siirtyvät kulutajahintoihin. Tätä ei arvioida tapahtuvan suuressa määrin. Käytännössä suurin osa kehittämisestä integroituisi olemassa oleviin kehittämisen prosesseihin, jolloin siitä muodostuisi yrityksille lähinnä normaaliin toimintaan liittyviä kustannuksia. Vastaavaa arviointi myös kohdassa 4.2.4.1.

Toimijan kokoa enemmän kustannusten suuruuteen vaikuttaa se, kuinka monta eri päivitettävää, korjattavaa tai uusittavaa elementtiä toimijalla on sekä kuinka toiminnallisia eri elementit ovat.

Toimijoilla voi olla esimerkiksi verkkokauppa, useita eri verkkosovelluksia, mobiiliapplikaatio sekä merkittävä määrä sopimusdokumentteja, jotka tulee muuttaa esteettömiksi. Lisäksi näiden verkkosivuilla voi olla lukuisia kuvia, jotka tulee saattaa saavutettaviksi. Pienelläkin toimijalla voi olla paljon korjattavia tai uusittavia elementtejä kun taas suurelle toimijalle voivat riittää pelkät saavutettavuus- ja esteettömyysauditoinnit.

Haastattelussa todettiin selkeästi, että toimijat hyötyisivät julkisen tahon opastuksesta ja viestinnästä esteettömyysdirektiivin osalta omien toimintojensa suunnittelussa. Hyvä viestintä voi myös pienentää kokonaiskuluja. Tuleva kansallinen lainsäädäntö ja sen vaatimukset vaikuttavat keskeisesti kokonaiskustannusten määrään. Lisäksi kokonaiskustannuksiin vaikuttaa se, kuinka suuri toimijoiden joukko lopulta kuuluu soveltamisalan piiriin. Samoin kokonaiskustannuksiin vaikuttaa se, kuinka suuriin toimenpiteisiin yritykset ja muut toimijat ryhtyvät.

Haastatellut asiantuntijat ja toimijat korostavat, että direktiivi itsessään on kirjoitettu yleisellä tasolla. He toivovat, että kansallisessa lainsäädännössä on esitetty selkeät ja helposti tulkittavat minimikriteerit. Web Content Accessibility Guidelines -kriteeristöä on pidetty hyvänä ja selkeänä saavutettavuusdirektiivin osalta. Riskinä on, että useille toimialoille ulottuva ylätasoinen tulkinta direktiivistä voi aiheuttaa ristiriitaisuuksia jo nyt eri toimialoja säätelevien regulaatioiden kanssa.

Saavutettavuusdirektiivin ja esteettömyysdirektiivin toivotaan toimivan saumattomasti yhteen ja yksittäishuomiona haastatelussa nostettiin esille, että myös niitä valvovan kansallisen viranomaisen toivotaan olevan sama. On myös mahdollista, että kumpikin direktiivi ja niihin liittyvä kansallinen lainsäädäntö sekä näiden tulkinta kehittyvät ajan myötä. Yhtenä riskinä haastatelussa tunnistettiin kansallisen lainsäädännön ja sen valvonnan aiheuttamat mahdolliset ristiriitaisuudet. Niille toimijoille, jotka toimivat myös muualla kuin EU-lainsäädännön piirissä, voi aiheutua kustannuksia useiden eri valtioiden lainsäädännöistä saavutettavuus- ja esteettömyysasioissa. Joissain maissa lainsäädäntö voi olla kotimaista lainsäädäntöä tiukempi. On myös tiedossa, että muiden valtioiden lainsäädäntö on jo ohjannut osaa kotimaisia toimijoita ja ne uskovat jo täyttävänsä esteettömyysdirektiivin vaatimukset.

4.2.2 Taloudelliset vaikutukset hätäviestien osalta

Tällä hetkellä hätäilmoituksen voi tehdä suullisesti, hätätekstiviestillä sekä Kelan tuottaman kokeiluvaiheessa olevan palvelun avulla suomalaisella viittomakielellä tulkin välityksellä. Kukin näistä yhteydenottotavoista on toisistaan erillisiä, eikä eri kommunikaatiotapoja ole mahdollista synkronoida yhteen. Esteettömyysdirektiivin toimeenpano edellyttää tästä syystä uusien toiminnallisten yhteydenotto- ja vastausmuotojen kehittämistä yleiseen hätänumeroon vastaamisessa.

Puheen ja tekstin välittäminen reaaliaikaisesti hätäilmoitusten käsittelyssä on teknisesti helpoin toteuttaa 112Suomi -sovelluksen kautta. Tämä olisi mahdollista toteuttaa vuoden 2024 aikana ja kustannukset siitä ovat arviolta 0,25 miljoonaa euroa. Toteutuksen jälkeisen ylläpitomaksun arvioidaan 112Suomi -sovelluksen osalta olevan 5000 euroa kuukaudessa eli 60 000 euroa vuodessa. Tämän lisäksi hätäkeskustietojärjestelmään on tehtävä muutoksia, jotta hätäkeskuspäivystäjä voi vastaanottaa ja myös vastata reaaliaikaiseen tekstinsyöttöön. Hätäkeskustietojärjestelmän muutuskustannusten arvioidaan olevan 500 000 euroa ja toteutuksen jälkeiseen 112Suomi -sovelluksen ylläpitoon arvioidaan kuluvan 60 000 euroa/vuosi. 112Suomi sovelluksen käyttö edellyttää kyseisen applikaation lataamista ennen kuin sitä voi käyttää.

Mikäli puheen ja tekstin välittämistä reaaliaikaisesti hätäilmoitusten käsittelyssä ei voida toteuttaa 112 Suomen kautta, on muun teknisen ratkaisun mahdollisuus kartoitettava. 112 chat tai RTT (real time text) -toiminnallisuuden kehittämisen karkea kokonaishinta-arvio on noin 1,5 miljoonaa euroa. Arvio perustuu siihen, että toteutus edellyttää kokonaan toista mobiilipäätelaitesovellusta. Tällä hetkellä tiedossa ei ole, että mobiilipäätelaittevalmistajat olisivat luomassa kyseistä ominaisuutta matkapuhelimiin. Mikäli tällainen ominaisuus syntyy matkapuhelimiin luontaisena kehitystoimenpiteenä, ei sitä tarvitse erikseen rakentaa eikä myöskään kustannuksia mobiililaitteen osalta tule. Hätäkeskustietojärjestelmään muutokset on kuitenkin tehtävä joka tapauksessa.

Teknisestä ratkaisumallista huolimatta, hätäilmoituksen tekijän olinpaikka tulee välittää AML (Advanced Mobile Location) -standardin mukaisella tarkkuudella. Erityisesti taajama-alueiden ulkopuolella paikantamistoiminto on kriittinen tekijä nopean avun välittämiseksi sitä tarvitsevalle.

Yhteenvedo kustannuksista taulukossa:

Kehitettävä osa-alue	Muutostustannus	Ylläpitokustannus/vuosi
112Suomi	250 000 €	60 000 €
ERICA	500 000 €	60 000 €
Kokonaan uusi sovellus	1 500 000 €	150 000 €

4.2.3 Vaikutusten arviointi tarkemmin liikenteen palvelujen osalta

Liikenne- ja viestintäministeriö selvitti erikseen esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 2 kohdan vaikutuksia lento-, linja-auto-, rautatie- ja vesiliikenteen henkilöliikennepalveluihin ja niiden osiin. Vaikutusarviossa ei ole tarkasteltu liikenteen erityisten esteettömyystietoa koskevien vaatimusten vaikutuksia. Vaikutusarvio rajautuu laadulliseen analyysiin, eikä arviossa käsitellä euromääräisiä arvioita vaikutuksista. Selvityksen teki Ramboll Oy. Hankeikkunan asiakirjoissa on koko [raportti vaikutusarvioinnista liikenteen palvelulle](#).

Vaikutusarvion tarkoituksena oli kirkastaa, mitä henkilöliikenteen palveluita ja palveluiden osia, sekä keitä palvelun tuottajia direktiivin kyseisen kohta koskee tai ei koske. Lisäksi tuli arvioida tuon direktiivin kohdan taloudellisia vaikutuksia palvelun tuottajille, vaikutuksia palveluiden käyttäjien kokemaan palvelutasoon, sekä kokonaisvaikutuksia markkinaehtoisille liikenteelle ja välityspalveluiden tarjoajille. Vaikutusarvio ei kata direktiivin I liitteen IV jakson liikennettä koskevien erityisvaatimusten vaikutuksia.

Selvityksen mukaan määrällisesti suurimmat muutostarpeet kohdistuvat henkilöliikennepalveluja tarjoavien yritysten verkkosivustoihin. Direktiivi velvoittaa toimijoita toteuttamaan sivuileen vastaavat uudistukset, jotka toteutettiin digipalvelulain yhteydessä julkisomisteisten yritysten verkkosivuille. Varsinaisten verkkosivustojen uudistaminen riippuu pitkälti sivuston koosta

ja luonteesta. Osa toimijoista voi myös hyödyntää valmiita verkkosivualustoja, jolloin he eivät omista sivun koodia. Esteettömyysdirektiivin myötä valmiiden alustojen tekijöille voidaan luoda painetta tehdä alustoista saavutettavia, jolloin pientenkin toimijoiden olisi helpompi varmistaa sivustojensa saavutettavuus. Verkkopalveluiden saavutettavuudessa tulee huomioida sekä sisällöntuotanto että koodaus. Yhtenä tämän hetken haasteena voi selvityksen mukaan pitää sitä, ettei osalla toimijoista ole tarpeeksi tietoa ja osaamista saavutettavien verkkopalveluiden tekemisestä.

Myös mobiililaitte pohjaiset palvelut ja mobiilisovellukset tulee uudistaa käytännössä digipalvelulain vaatimusten mukaisiksi. Määrällisesti mobiilisovelluksia ei henkilöliikennepalveluja tarjoavilla yrityksillä juurikaan ole, lukuun ottamatta suurimpia toimijoita. Mobiilisovelluksien uudistaminen saavutettavaksi voi olla useissa tapauksissa haasteellisempaa kuin esimerkiksi verkkosivustojen ja verkkosivustojen päällä toimivien verkkokauppojen uudistaminen. Syynä on se, että mobiililaitteita on lukuisia erilaisia ja mobiilisovellukset ovat vielä tänä päivänä ohjelmoitu kahdella eri ohjelmointikielellä.

Sähköiset matkaliput toimitetaan ja matkalippupalvelut toimivat yhä useammin mobiilisovellusten päällä. Tyypillinen tapa on toimittaa verkkokaupasta ostettu matkalippu mobiilisovellukseen, se voidaan toimittaa myös osittain satunnaistetun URL:n verkkosivulle ja tähän osoitteeseen toimitetaan linkki esimerkiksi sähköpostilla tai tekstiviestillä. Useimmat palveluntarjoajat tarjoavat kuluttajalle mahdollisuuden tilata matkalippu myös pdf-tiedostona sähköpostiin. Sähköisiksi matkalipuiksi lasketaan myös sähköiset matkakortit, joihin voidaan ladata verkkosivuilta, mobiilisovelluksesta, liikennepalveluja tuottavan yrityksen tai sen asiamiehen toimipisteestä.

Vuorovaikutteiset itsepalvelupäätteet tarkoittavat henkilöliikenteessä käytännössä matkalippu-automaatteja ja lähtöselvitysautomaatteja. Näiltä automaateilta voi ostaa lipun, tulostaa valmiiksi ostetun lipun tai maihinnousukortin, tehdä sisäänkirjautumisen lennolle tai laivamatkalle taikka tulostaa matkatavaralipukkeet. Esteettömyysdirektiivin myötä kaikkien kyseisten itsepalvelupäätteiden, myös kaupunki- ja esikaupunkiliikennepalveluiden sekä alueellisten liikennepalveluiden itsepalvelupäätteiden tulee olla jatkossa saavutettavia ja esteettömiä. Mikäli näitä automaatteja ei ryhdytä korvaamaan, saa niitä kuitenkin käyttää niiden käyttöiän loppuun tai enintään 20 vuotta. Suurimmat itsepalvelupäätteiden omistajat ovat HSL, VR, Tampereen seudun joukkoliikenne (Nysse) ja Turun seudun joukkoliikenne (Föli).

Selvityksen mukaan direktiivi on epäselvä siltä osin, miten välityspalvelut, kuten niin sanotut MaaS-palvelut (Mobility as a Service-palvelut) ja matkanjärjestäjien sekä matkatoimistojen tarjoamat palvelut ovat direktiivin piirissä. Selvityksen tulokinnan mukaan kyseiset palvelut ja palveluntarjoajat kuuluvat direktiivin piiriin muutoinkin kuin verkkokaupan osalta, mikäli varsinaisia liikkumisen palveluja tarjoavat yritykset maksavat palvelun ylläpidosta ja kehittämisestä. Esimerkkinä tällaisesta palvelusta on Matkahuollon sivut ja verkkokauppa. Muutoin välityspalvelut, matkatoimistot, matkanjärjestäjät sekä MaaS-palvelut, eivät selvityksen tulokinnan mukaan kuulu direktiivin 2 artiklan 2 kohdan c-alakohdan soveltamisalan piiriin, vaan 2 artiklan 2 kohdan f-alakohdan piiriin.

4.2.3.1 Rautatieliikenne

Rautatieliikenteen osalta esteettömyysdirektiivi koskee rautatieyrityksiä, joilla on direktiivin 2012/34/EU mukainen toimilupa sekä asemanhaltijoita, joita ovat esimerkiksi VR ja useat kunnat. Julkisen sektorin toimijoita koskee myös digipalvelulaki, joten esteettömyysdirektiivi ei tuo heille uusia vaatimuksia verkkokaupan ja vuorovaikutteisten automaattien osalta. Rataverkolla harjoitettavan museoliikenteen matkustajia esteettömyysdirektiivi ei koske. VR on jo myös pääsääntöisesti toteuttanut sähköisten matkalippujen ja matkalippupalveluiden saavutettavaksi tekemisen verkkosivujen uudistamisen yhteydessä.

VR:llä on runsaasti lippuautomaatteja, jotka kaikki kuuluvat tämän direktiivin piiriin. Direktiivissä on kuitenkin rajattu, että jo käytössä olevia automaatteja saa käyttää käyttöikänsä loppuun tai enintään 20 vuotta. Näin ollen, mikäli lippuautomaatteja ei lähdetä tässä kohtaa aktiivisesti uudistamaan, ei direktiivi aiheuta suuria kustannuksia lyhyellä aikavälillä.

4.2.3.2 Vesiliikenne

Vesiliikenteen osalta esteettömyysdirektiiviä sovelletaan meri- ja sisävesiliikenteen kaupalliseen aikataulun mukaiseen liikenteeseen. Sisävesiliikenteessä on markkinaehtoista, aikataulun mukaista tarjontaa lähinnä Vuoksen, Kymijoen ja Kokemäenjoen vesistöissä. Sisävesiliikenteessä on kuitenkin myös paljon mikroyritysten tuottamaa palvelua. Näitä esteettömyysdirektiivin palveluja koskevat määräykset eivät koske. Direktiivissä 'mikroyrityksellä' tarkoitetaan yritystä, jonka palveluksessa on alle 10 työntekijää ja jonka vuosittainen liikevaihto on enintään 2 miljoonaa euroa tai jonka vuosittainen taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa. Vesiliikenteen osalta direktiivi koskee myös henkilöliikennesatamia, joista osa on julkisomisteisina jo aiemmin kuulunut digipalvelulain piiriin.

Direktiivin taloudelliset vaikutukset kohdistuvat vesiliikenteen osalta suurimpiin suomalaisiin tai Suomessa tytäryhtiötä pitäviin varustamoihin, jotka eivät ole kuuluneet digipalvelulain piiriin. Sisävesiliikenteessä, rannikkojen edustojen yhteysliikenteessä ja yksityisessä lossiliikenteessä useimmat (muutamaa poikkeusta luukuunottamatta) toimijat, heidän aluksensa ja/tai miehistönsä ovat niin pieniä, että he jäävät direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, retkien ja kiertojelujen tavoin. Tästä syystä suurimmat taloudelliset vaikutukset kohdistuvat neljään suureen varustamoon Finnlines Oyj, Eckerö Line Ab Oy, Viking Line Abp Oyj ja Tallink Silja Oy, joiden tulee uudistaa direktiivin myötä verkkosivustot, mobiilisovellukset ja sähköiset matkaliput ja matkalippupalvelut esteettömiksi. Satamissa direktiivin vaikutukset jäävät pieniksi, vaikka näissä saattaa olla mairinnousuportteja, vuorovaikutteisia tiedotusnäyttöjä ja itsepalvelupäätteitä, jotka kuuluvat direktiivin soveltamisalan piiriin.

4.2.3.3 Lentoliikenne

Lentoliikenteen henkilöliikennepalveluihin kuuluvat kaupalliset lentoliikennepalvelut, joiden lähtö-, kauttakulku- tai saapumispaikka sijaitsee EU:n alueella. Suomen näkökulmasta direktiivi koskee siis käytännössä kaikkea maan sisäistä, Suomesta lähtevää tai Suomeen saapuvaa kaupallisen henkilöliikenteen matkustusta, myös kauttakulkuliikennettä. Suomalaisia reittilentoliikenteen palveluja tarjoavia lentoyhtiöitä on kaksi, Finnair ja Finnairin osittain omistama ja sen brändin alla operoiva Nordic Regional Airlines. Direktiivin kansallinen täytäntöönpano ei kuitenkaan tule koskemaan ainoastaan niitä, vaan kaikkia Suomessa ja Suomeen operoivia lentoyhtiöitä. Lisäksi direktiivi tulee koskettamaan myös lentoasemia operoivia yrityksiä.

Direktiivin vaikutukset suomalaisiin lentoliikenteen palveluihin, suomalaisiin palveluntuottajiin ja markkinaan ovat selvityksen mukaan pieniä. Koska Finavia on jo digipalvelulain piirissä ja Finnair on myös omaehtoisesti aloittanut verkkosivustojen saattamisen saavutettaviksi, ovat suomalaisten toimijoiden verkkosivustojen palveluosaan kohdistuvat direktiivin aiheuttamat kustannukset suhteellisen pieniä tältä osin. Koska suomalaisista lentoyhtiöistä ainoastaan Finnair myy lippuja verkossa, koskettaa direktiivi suomalaisista toimijoista sähköisten matkailippujen osalta ainoastaan Finnairia.

Lentoasemilla sijaitsee runsaasti lähtöselvitysautomaatteja, jotka ovat lentoyhtiöiden hankkimia ja ylläpitämiä. Lähtöselvitysautomaattien avulla matkustaja voi suorittaa lähtöselvityksen, tulostaa maihinnousukortin ja osasta myös matkatavaralipukkeet. Direktiivin mahdollistaman pitkän itsepalvelupäätteitä koskevan siirtymäajan ansiosta lyhyellä aikavälillä näiden saattamisesta esteettömäksi ei aiheudu kustannuksia. Vuorovaikutteisia tiedotusnäyttöjä ei puolestaan ole suurta määrää lentoliikenteen käytössä, joten näiden saattaminen saavutettavaksi ei aiheuta suurta kulueraa.

4.2.3.4 Linja-autoliikenne

Linja-autoliikenteen osalta direktiiviä sovelletaan säännölliseen linja-autoliikenteeseen. Esteettömyysdirektiivissä tarkoitettu kaupunki- ja esikaupunkiliikenne sekä alueellinen liikenne tarkoittavat käytännössä toimivaltaisten viranomaisten hankkimaa ostoliikennettä, jota koskee jo nykyinen digipalvelulaki. Julkisesti järjestetyn liikenteen osalta on siis jo nyt voimassa vaatimus digitaalisten palvelujen eli verkkosivujen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta ja esteettömyydestä. Kaupungit tekevät joukkoliikenteen järjestämisen osalta yhteistyötä. Yhtenä esimerkkinä on 21 kaupunkiseudun ja Helsingin Seudun Liikenne -kuntayhtymän (HSL) omistama IT-hankinta- ja palveluyhtiö TVV lippu- ja maksujärjestelmä Oy (jäljempänä LMJ Oy). Sen nk. Waltti-järjestelmä on tällä hetkellä käytössä seuraavissa kaupungeissa: Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Kajaani, Kouvola, Kotka, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Mikkeli, Oulu, Rovaniemi, Salo ja Vaasa. Muun muassa näissä kaupungeissa on ollut käytössä saavutettavuuskriteerit täyttävä reittiopas- ja lippusovellus vuoden 2021 keväästä alkaen. Helsingin seudun liikenteen (HSL) mobiilisovellus täyttää saavutettavuuskriteerit osittain.

Digipalvelulaki velvoittaa julkisia toimijoita toteuttamaan verkkopalvelut niin, että ne täyttävät WCAG 2.1 -ohjeiden A- ja AA-tason vaatimukset. Paikallisjoukkoliikenteen verkkosivujen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta on saatavilla tietoa kaupunkien ja LMJ Oy:n (Waltti-reittiopaat) saavutettavuusselosteiden kautta. Useammalla kaupunkiseudulla joukkoliikenteen verkkosivujen saavutettavuudessa on selosteiden perusteella vielä kehitettävää, mutta kaupungit ovat sitoutuneet jatkuvaan parantamiseen. Verkkosivuista (WCAG) 2.1 tason AA-vaatimukset täyttävät esimerkiksi Waltti-sivut sekä Fölin verkkosivut.

Esteettömyysdirektiivi tuo tähän liikenteeseen uusia vaatimuksia siltä osin kuin on kyse verkkokaupasta ja vuorovaikutteisista automaateista.

Esteettömyysdirektiivin taloudelliset vaikutukset linja-autoliikenteen kaukoliikenteen palveluihin ja palveluntuottajiin jäänevät vähäisiksi muutoin kuin yksittäisen linja-autoyhtiöiden verkkosivustojen muutosten osalta. Suomessa kaukoliikenteen verkkokaupat ovat keskittyneet käytännössä muutamaan verkkokauppaan, joista Matkahuollon ja Onnibussin verkkokaupat ovat suurimpia. Yksittäisten kaukoliikenteessä toimivien linja-autoyhtiöiden sivut ovat usein varsin yk-

sinkertaiset, koska harvalla yhtiöltä löytyy sivuiltaan itse ylläpitämään aikataulu- tai lipunostopalveluja. Tästä syystä verkkosivujen tekemisestä saavutettavaksi ei koidu merkittäviä kuluja yksittäisille bussiyhtiöille, mutta kokonaisuutena kaikkien yhtiöiden sivustojen muutokset tuovat alalle suuria kustannusvaikutuksia.

Lähiliikenteessä (kaupunki-, esikaupunki ja alueellisessa liikenteessä) lippuautomaatteja käytetään edelleen runsaasti. Direktiivin mahdollistaman pitkän itsepalvelupäätteitä koskevan siirtymäjän ansiosta selvityksessä päädytään siksi toteamaan, että lyhyellä aikavälillä näiden saattamisesta esteettömäksi ei aiheudu erityisiä kustannuksia.

4.2.4 Vaikutusten arviointi tarkemmin sähköisen viestinnän palvelujen osalta

Liikenne- ja viestintäministeriö tilasi erikseen selvityksen esteettömyysdirektiivin vaikutuksista sähköisen viestinnän palveluihin. Selvityksen teki Dittmar&Indrenius Attorneys Ltd.

Vaikutustenarvioinnissa on kiinnitetty erityistä huomiota direktiivin soveltamisalan monitulkintaisuuteen sekä vaikutuksiin, joita direktiivin erilaajuisilla kansallisilla implementoinneilla voisi olla. Direktiivin tavoitteena on saavuttaa sähköinen esteettömyys direktiivin soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja palvelujen kysynnän lisääntyessä, kun vammaisten ja muiden toimintarajoitteisten henkilöiden osuus väestössä kasvaa.

4.2.4.1 Sähköisen viestinnän palvelujen taloudelliset vaikutukset

Direktiivin kansallinen implementointi voi tuoda haasteita erityisesti direktiivin soveltamisalan piiriin kuuluville talouden toimijoille, kun ne joutuvat mukauttamaan tuotteitaan ja palveluitaan esteettömyysvaatimusten mukaisiksi. Toisaalta, mitä paremmin esteettömyysasiat on huomioitu jo tässä vaiheessa, on kustannusten nousu mahdollisesti hyvin maltillista. Euroopan komission arvion mukaan ETA-alueelle kohdistuvat ylimääräiset tuotantokustannukset ovat hyvin matalia tai niitä ei ole lainkaan. Mahdollisten hyötyjen uskotaan olevan kaikille talouden toimijoille suurempia kuin esteettömyyteen liittyvät mahdolliset kustannukset.⁴

Direktiivin vaikutustenarvioinnissa on perusteltua ja tärkeää arvioida myös sääntelyn mahdollisia kustannusvaikutuksia, sillä direktiivi asettaa uusia tai entistä tiukempia vaatimuksia tuotteiden valmistajille, maahantuojille, jakelijoille sekä palveluntarjoajille. Kustannusten arviointi on kuitenkin tässä vaiheessa varsin haastavaa, sillä kansallista lainsäädäntöä ei vielä ole. Esimerkiksi haastatellut yritykset tai järjestöt eivät pysty tällä hetkellä antamaan realistista arviota esteettömyysdirektiivistä todennäköisesti seuraavista kustannusvaikutuksista. Voidaan kuitenkin todeta, että yleisesti kustannukset tulevat nousemaan direktiivin seurauksena ainakin niillä toimijoilla, jotka eivät ole aiemmin huomioineet esteettömyysseikkoja tuotteissaan ja palveluisaan. Intressijärjestöt ovat toisaalta tuoneet esiin näkemyksiä siitä, että lisäkustannusten määrä on ainakin osittain direktiivin soveltamisalaan kuuluvan toimijan omassa vaikutuspiirissä. Varhaisessa vaiheessa vaatimusten täyttämistä aloittaville toimijoille ei välttämättä aiheudu merkittäviä lisäkustannuksia, kun taas hitaammille toimijoille uudet vaatimukset saattavat käydä hyvinkin kalliiksi. Kustannusvaikutukset ovat riippuvaisia myös yrityksen toimialasta.

⁴ Euroopan komissio. European Accessibility Act – Improving the accessibility of products and services in the single market. Saatavilla: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=14869&langId=en>, luettu 29.9.2021.

Haastatellut organisaatiot ovat esittäneet eriäviä näkemyksiä siitä, onko esteettömyysvaatimusten täyttämistä aiheuttavia kustannuksia mahdollista vierittää eteenpäin asiakkaiden kannettavaksi. Osan mielestä on selvää, että kuluttajahinnat tulevat nousemaan. Toisten näkemysten mukaan yhtenäiset markkinat ja lisääntyvä kysyntä ja tarjonta tarkoittavat sen sijaan alhaisimpia hintoja tuotteiden ja palvelujen loppukäyttäjille. Esimerkiksi Ruotsin esteettömyyslainsäädännön esitöissä on todettu, että universaalinen muotoilu voi johtaa alempiin kustannuksiin.⁵ Eri-laisia mahdollisia skenaarioita lisäkustannusten jakautumisesta esimerkiksi toimijoiden hankintaketjussa ja loppukäyttäjien kesken on lukuisia. On myös mahdollista, että vaikka esteettömien tuotteiden ja palvelujen hinnat saattavatkin laskea, tämä voi kuitenkin tarkoittaa yleisen hintatason nousemista niille asiakkaille, jotka eivät aikaisemmin ole käyttäneet esteettömiä tuotteita ja palveluja. Kilpailuilla toimialoilla kuitenkin osa lisäkustannuksista voi jäädä tuottajan kustannettavaksi, toisin sanoen lisäkustannukset alentavat toiminnan kannattavuutta ja palvelutarjontaa voi myös karsiutua (lakata tai keskittyä) sen vuoksi. Jossain tapauksissa lisäkustannukset siirretään kokonaan kuluttajille.

Kustannusten osalta voidaan todeta, että myös yleinen teknologinen kehitys yhteiskunnassa vaikuttaa esteettömien tuotteiden ja palvelujen kehittymiseen.⁶ Mikäli saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimusten kehittäminen saadaan kulkemaan käsi kädessä tuotteiden ja palvelujen yleisen kehityksen kanssa, pelkästään saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimuksista johtuvat kustannukset laskevat. Konkreettinen esimerkki tästä on järjestelmämuutokset, jotka saattavat olla hyvin kalliita.

Direktiivin kansallisessa implementoinnissa olisi tärkeää löytää tasapaino vaatimusten yksiselitteisyyden ja joustavuuden välillä. Kansallisessa saavutettavuus- ja esteettömyyslainsäädännössä tulisi kiinnittää erityistä huomiota säännösten soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja palvelujen yksiselitteisyyteen. Direktiivin soveltamisalan yksiselitteisyyden lisäksi myös eri tuotteisiin ja palveluihin kohdistuvien saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimusten tulee olla selkeitä. Selkeyden ja yksiselitteisyyden tavoittelu ei saa kuitenkaan johtaa säännösten tarpeetomaan joustamattomuuteen tai liialliseen kasuistisuuteen – kansallisten säännösten ei tule muodostaa esteitä uudelle innovoinnille. Tästä näkökulmasta säännösten tulisi olla käyttökelpoisia ja ajankohtaisia myös ajan kuluessa ja tuotteiden sekä palvelujen kehittyessä.

Kustannusvaikutusten osalta on myös tärkeää huomioida, että direktiivin johdanto-osan 66 perustelukappaleen mukaan esteettömyysvaatimusten täyttämistä toimijalle aiheutuvat liialliset taloudelliset lisärasitteet voivat olla peruste soveltaa direktiivin 14 artiklan sisältämää kohtuuttoman rasitteen poikkeusperustetta.

4.2.4.2 Sähköisen viestinnän palvelujen markkinavaikutukset

Esteettömyysvaatimusten vaikutukset tuotteiden ja palvelujen markkinoihin sekä kilpailuun ovat myös herättäneet eriäviä mielipiteitä. Joidenkin toimijoiden mielestä vaikutukset markkinoihin tulevat olemaan vähäisiä, kun taas toiset tahot katsovat, että uudet esteettömyysvaatimukset tulevat yhtenäistämään pirstaleisia markkinoita ja lisäävät tehokkaammin toimivien markkinoiden myötä myös kilpailua. Yhtenäisten markkinoiden ja aktiivisen kilpailun myötä

⁵ SOU 2021:44, s. 438–439.

⁶ SOU 2021:44, s. 432.

toimijoiden olisi helpompi harjoittaa liiketoimintaa samanaikaisesti myös koko EU-alueen markkinoilla, mikä on myös direktiivin tarkoitus.

Direktiivin minimitasoa laajempi kansallinen implementointi muun muassa sen määrittelemien käsitteiden osalta voi vaikuttaa negatiivisesti Suomen kilpailukykyyn suhteessa muihin EU-jäsenvaltioihin. Intressijärjestöt ovat toisaalta esittäneet vastakkaisen näkemyksen, jonka mukaan Suomella on hyvät edellytykset direktiivin minimivaatimustason ylittämiseksi. Järjestöjen mukaan tällaiseen minimitasoon ylittävään implementointiin tulisi itse asiassa pyrkiä, jotta direktiivin merkitys ja tarkoitus eivät vesittyisi. Haasteena on kuitenkin taata pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytykset sekä varmistaa reilun kilpailun edellytykset direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle jäävien mikroyritysten kanssa.

Saavutettavien ja esteettömien tuotteiden ja palvelujen tarjoajia on tällä hetkellä vähän. Direktiivin mahdollinen riski on, että talouden toimijat kokevat saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimusten täyttämisen liian vaikeaksi. Hypoteettisena uhkakuvana on tilanne, jossa ainoastaan pieni määrä markkinoilla toimivista tahoista pystyy tarjoamaan saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimusten mukaisia tuotteita ja palveluja ja laajaa kilpailua ei koskaan muodostu. Mikäli edellä kuvatun kaltainen tilanne syntyy, on mahdollista, että markkinoilla pärjäävät vain suurimmat toimijat, joiden resurssit riittävät direktiivin asettamien vaatimusten täyttämiseksi. Tämän seurauksena markkinoilla tarjolla olevat vaihtoehdot saattaisivat jopa vähentyä, eikä direktiivillä saavutettaisi esimerkiksi sen tarkoitusta lisätä kilpailua ja tuoda kuluttajien saataville laajemmat tuote- ja palvelutarjonnat. Yhtä lailla riskinä on se, että toimijat vetäisivät tuotteita ja palveluja pois markkinoilta sen sijaan, että saattaisivat ne saavutettaviksi ja esteettömiksi.

Toisaalta saavutettavien ja esteettömien tuotteiden ja palvelujen tarjonta voi kuitenkin parantua direktiivin implementoinnin myötä. Saavutettavien ja esteettömien tuotteiden ja palvelujen kysynnän ja tarjonnan kasvaessa yrityksillä on mahdollisuus kasvattaa asiakaskuntaansa. Parhaimmassa tapauksessa, ja direktiivin johdanto-osan 1 perustelukappaleen tarkoituksen mukaisesti, sisämarkkinat toimivat esteettömien tuotteiden ja palvelujen osalta vapaasti. Euroopan komissio on arvioinut, että ennen kaikkea pienet ja keskisuuret yritykset tulevat hyötymään direktiivin asettamista yhtenäisistä vaatimuksista.⁷

Kansallista lainsäädäntöä valmisteltaessa on syytä huomioida jo olemassa olevat säädökset ja pyrkiä välttämään päällekkäisyyksiä. Esimerkiksi sähköisen viestinnän palveluja koskeva laki sisältää jo sähköiseen ohjelmaoppaaseen ja audiovisuaalisten mediapalvelujen sisältöön liittyviä esteettömyyssäännöksiä. Huomiota on kiinnitettävä erityisesti audiovisuaalisiin mediapalveluihin sekä niihin pääsyn tarjoaviin palveluihin. Esiin nousee toimiva ja saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimusten mukainen palveluketju, jossa jokainen osa tukee muiden osien toimivuutta. Konkreettinen esimerkki tästä on päätelaitteiden ja apuvälineiden esteetön käyttö. Esteettömyysdirektiivin vaatimuksia ja sen implementoinnin mahdollisia vaikutuksia on tulkittu haastattelussa hyvin eri tavoin. Kaikki haastateltavat ovat kuitenkin toivoneet selkeyttä ja läpinäkyvyyttä kansallisessa implementoinnissa. Lainsäädännön tulisi lisäksi sisältää riittävä joustovara tulevaisuuden teknologian kehitystä silmällä pitäen, jotta voidaan saada aikaiseksi toimiva ja direktiivin tarkoitusta kunnioittava lainsäädäntö. Se olisi myös omiaan toteuttamaan

⁷ Euroopan komissio. European Accessibility Act – Improving the accessibility of products and services in the single market. Saatavilla: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=14869&langId=en>

vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden oikeuksia uudella tavalla ja parantamaan heidän mahdollisuuksiaan yhdenvertaiseen ja itsenäiseen elämään.

4.2.5 Vaikutusten arviointi tarkemmin sähkökirjojen osalta

Opetus- ja kulttuuriministeriö tilasi jatkoselvityksen Owal Group Oy:ltä koskien sähkökirjoja. Vaikutusarvioinnin mukaan sähkökirjojen osalta suurelle käyttäjäjoukolla, jotka eivät tarvitse saavutettavuutta, direktiivin uskotaan kuitenkin parantavan käytettävyyttä. Tällä tarkoitetaan lukuohjelmien käytettävyyden ja selkeyden kehittymistä ja helpottumista. Lisäksi katsottiin, että haavoittuvassa asemassa olevat kansalaiset voivat saada paremmin ja nopeammin palveluita silloin kun on tarve käyttää saavutettavaa aineistoa. Esteettömyysdirektiivi hyödyttää myös ikääntyneitä ihmisiä helppokäyttöisyyden ja saavutettavuuden kautta.

Näkövammaisten kirjasto Celian rooli saavutettavuusosaamisessa on merkittävä. Mikäli esteettömyysvaatimusten täyttäminen osoittautuu joidenkin julkaisujen, kuten esimerkiksi matemaattisia kaavoja sisältävien teostyyppien osalta kohtuuttomaksi, voi Celia kuitenkin valmistaa kappaleen lukemisesteiselle henkilölle saavutettavassa muodossa tekijänoikeuslain rajoitussääntöjen nojalla ja ehdoin.

Esteettömyysdirektiivin vaatimusten toimeenpanossa tulee haastateltavien mukaan ottaa huomioon yhteiskunnallinen näkökulma vaatimuksia toimeenpantaessa, jolloin esimerkiksi vanhojen historiallisten teosten sähkökirja -versiot ovat haastavia muokata esteettömään muotoon, kun paperisivut on skannattu ja translitteroitu digitaaliseen tiedostomuotoon kaikkine alkuperäisine tekstivirheineen. Tältä osin on huomattava, että direktiivin vaatimuksia tulisi soveltaa vain siinä määrin, kun niiden noudattaminen ei edellytä merkittävää muutosta tuotteeseen tai palveluun tai aiheuta kohtuutonta rasitetta asianomaisille talouden toimijalle.

Haastattelussa arvioitiin, että teknologian kehittyessä kaupallinen äänikirjamarkkina voi myös kehittyä siten, että entistä enemmän uutuuskirjoja tuotetaan myös äänikirjoiksi. Lisäksi mahdollinen koneluenta voi kehittyä niin, että se parantaa myös sähkökirjojen tarjontaa (äänikirjojen lisätuotteena).

Jotta sähkökirjoihin olisi mahdollisimman yhdenvertainen pääsy, on kiinnitettävä erityistä huomiota myös metatietoon, eli koneluettavaan tietoon siitä formaatista, jossa sähkökirjoja on tarjolla. Haastatteluiden mukaan kirjastojen käytännöt teknisen ja kuvailevan metatiedon käytössä sähkökirjapalveluissa vaihtelevat. Tämän hetkisen tiedon mukaan metatieto ei ole niin täsmällistä kuin mitä sen pitäisi olla. Metatiedon osittaisen puutteellisuuden vuoksi esteettömyysdirektiivin vaatimien toimien lisääminen metatiedon osalta edellyttää aineistojen tuotantoprosessien standardoimista ja määritelyjen spesifikaatioiden noudattamista yhteisesti.

4.2.6 Yhteiskunnalliset vaikutukset

4.2.6.1 Vaikutukset lasten asemaan

Ehdotuksella on vaikutuksia vammaisten lasten asemaan. Ehdotukset ovat positiivisia ja lisäävät lasten yhdenvertaisia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Vaikutukset keskittyvät siihen, että tuote tai palvelu sisältää esteettömyys- ja saavutettavuusominaisuuksia ja tiedon niiden toiminnasta. Ehdotuksella edistetään lasten mahdollisuuksia käyttää tuotteita tai palveluita julkisen sektorin lisäksi myös yksityisellä sektorilla.

Ehdotus edistää lasten mahdollisuutta osallistua yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa lapsuudesta lähtien. Ehdotus edistää myös lasten oikeutta tiedonsaantiin, viestintään ja liikkumiseen. Ehdotus tukee lapsen osallistumista koulutukseen ja myöhemmässä elämänvaiheessa työelämään, kun tuotteiden ja palveluiden itsenäinen käyttö ja opettelu mahdollistuvat jo lapsuudessa.

Yleiseen hätänumeroon vastaamiseen liittyvät muutokset edistävät lasten oikeuksien toteutumista. Hätätekstiviestin ennakkorekisteröinnistä luopuminen mahdollistaa alaikäisen lapsen hätätailmoituksen tekemisen tekstiviestillä. Lapsen vanhemmat eivät aina välttämättä syystä tai toisesta rekisteröi lastaan hätätekstiviestin käyttäjäksi ja voimassa olevan sääntelyn mukaan vasta 18 vuotta täyttänyt henkilö voi rekisteröityä itsenäisesti palveluun. Lapsilla ei myös aina ole pankkitunnuksia eivätkä he siten voi tunnistautua palveluun. Esitys parantaa lasten yhdenvertaisuutta hätäkeskuspalvelujen käyttöön yhdenvertaisesti aikuisten loppukäyttäjien kanssa.

Alle 16-vuotiaan lapsen omavaltaisessa huostaanotossa, lapsikaappauksessa tai tilanteessa, jossa joku ulkopuolinen tai tuntematon henkilö kaappaa lapsen tai riistää tämän vapauden, hätätekstiviestin lähettäminen ilman ennakkorekisteröintiä voi pelastaa jopa lapsen hengen.

Vuonna 2019 viranomaisten tietoon tulleissa perhe- ja lähisuhdeväkivaltarikoksissa kaikista uhreista alaikäisiä oli 24,6 prosenttia. Kaikista alaikäisistä uhreista 21 prosenttia oli alle 5-vuotiaita, 40 prosenttia oli 5–9-vuotiaita, 26 prosenttia 10–14-vuotiaita ja 13 prosenttia oli 15–17-vuotiaita. Vanhempien lapsiinsa kohdistama tilastoitu perhe- ja lähisuhdeväkivalta on lisääntynyt. Vuonna 2019 vanhempien lapsiinsa kohdistamaa väkivaltaa tuli tietoon 2 600 tapausta, mikä on 24,3 prosenttia kaikesta tietoon tulleesta perhe- ja lähisuhdeväkivallasta. Vuoteen 2018 verrattuna kasvua on 200 tapausta. Sisaruksien välistä väkivaltaa tuli ilmi vajaat 600 tapausta. Näistä vajaassa 30 prosentissa tapauksista uhri oli alaikäinen. Kaikista alaikäisistä uhreista 52,2 prosenttia oli poikia. Poikien osuus on noussut vuodesta 2009 muutaman prosenttiyksikön. Alle 10-vuotiaista uhreista poikia on hieman alle 60 prosenttia. Tyttöjen osuus kasvaa uhrin iän kasvaessa: 10–14-vuotiaista uhreista jo hieman yli 50 prosenttia ja 15–17-vuotiaista hieman yli 60 prosenttia on tyttöjä. Hätätekstiviestin rekisteröitymisvelvollisuudesta luopuminen parantaa lapsen oikeutta erityiseen suojeluun erityisesti perhe- ja lähisuhdeväkivaltatilanteissa ja vaikutukset kohdistuvat erityisesti alle 10 vuotiaiden poikien ja yli 10 vuotiaiden tyttöjen turvallisuuteen ja avun saantiin.

4.2.6.2 Yhdenvertaisuusvaikutukset

Kansainvälisellä tasolla esteettömyyden lähtökohtana on vammaisyleissopimus, joka takaa kaikille ihmisille yhdenvertaiset oikeudet tuotteisiin ja palveluihin niin, että ne vastaavat myös vammaisten henkilöiden tarpeita.

Kansallisella tasolla lähtökohtana on perustuslain turvaamat perusoikeudet yhdenvertaisuudesta (6 §), liikkumisvapaudesta (9 §), sananvapaudesta (12 §) ja kielellisistä oikeuksista (17 §). Palvelujen tarjoamisen yhdenvertaisuus on erityisesti turvattu yhdenvertaisuuslaissa, joka koskee myös yksityisiä toimijoita. Suomen vammaispolitiikan yksi tärkeä tavoite ja periaate on vammaisasioiden valtavirtaistaminen. Vammaisten henkilöiden oikeudet tulisi huomioida osana kaikkea eri hallinnon aloilla ja tasoilla tehtävää valmistelua ja päätöksentekoa. Myös kaikille sopiva suunnittelu, esteettömyys ja saavutettavuus tulee huomioida läpileikkaavina tavoitteina ja periaatteina kaikkien viranomaisten toiminnassa.

Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan kohdan 1 mukaan direktiivin tarkoituksena on lisätä esteettömien tuotteiden ja palvelujen saatavuutta EU:n sisämarkkinoilla ja parantaa asiaankuuluvien tietojen esteettömyyttä. Tällä hetkellä vammaisella henkilöllä ei välttämättä ole mahdollisuutta valita, mitä tuotetta tai palvelua hän käyttää, sillä suurinta osaa tuotteista tai palveluista ei ole tarjolla esteettöminä. Lisäksi direktiivin johdanto-osan 7 perustelukappaleen mukaan kulluttajille tällä hetkellä tarjottavat esteettömät tuotteet ja palvelut ovat kalliita, koska toimittajien välinen kilpailu on vähäistä. Kansallisten lainsäädäntöjen eroista johtuva hajanaisuus pienentää hyötyä, jota voitaisiin saada vaihtamalla kansallisella ja kansainvälisellä tasolla kokemuksia yhteiskunnalliseen ja tekniseen kehitykseen mukautumisesta.

Vammaisyleissopimuksessa todetaan, että ”vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa saattaa estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa”. Esteettömyysdirektiivi edistää kaikkien ja erityisesti vammaisten henkilöiden täysimääräistä ja tehokasta osallistumista yhteiskuntaan yhdenvertaisesti parantamalla sellaisten yleisten tuotteiden ja palvelujen saatavuutta, jotka alkuperäisessä muodossaan tai myöhemmin mukautettuina vastaavat vammaisten henkilöiden erityistarpeisiin.

Käsite ”toimintarajoitteiset henkilöt” kattaa esteettömyysdirektiivissä henkilöt, joilla on sellainen fyysinen, psyykkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, ikääntymiseen liittyvä vamma taikka jokin muu ihmiskehon toimintaan liittyvä pysyvä tai tilapäinen tekijä, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa rajoittaa kyseisten henkilöiden mahdollisuuksia käyttää tuotteita ja palveluja, minkä vuoksi kyseisiä tuotteita ja palveluja on mukautettava heidän erityistarpeisiinsa. Toimintarajoitteisuudelle ei ole asetettu ikärajaa, joten toimintarajoitteisen henkilön käsite kattaa direktiivissä myös ne ikääntyneet henkilöt, joilla on toimintarajoitteita.

Vammaisten tai toimintarajoitteisten henkilöiden määrää ei tilastoida Suomessa. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisussa on arvioitu suuntaa antavasti vammaisten henkilöiden lukumäärää⁸. Vammaisyleissopimuksen mukainen vammaisen henkilön määritelmä on laaja. Siinä vamma ei määrity henkilön diagnoosin kautta, vaan suhteessa ympäristöön ja niihin esteisiin, jotka voivat estää täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisen yhteiskuntaan. Viitteitä vammaisten henkilöiden määrästä voi saada esimerkiksi vammaispalvelujen käyttäjien tai Kelan vammaisetuksien saajien määrästä. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2019 tekemän kuntakyselyn perusteella kyselyyn vastanneissa kunnissa vammaispalvelujen käyttäjiä oli yhteensä noin 125 600 henkilöä. Kelan vammaistukien saajia oli vuoden 2020 lopussa yhteensä 261 900 eli 4,7 % koko väestöstä. Kelan vammaisten tulkkaukspalveluita sai vuonna 2020 5875 henkilöä. Eri tavoin toimintarajoitteisten henkilöiden määrä on kuitenkin huomattavasti tätä suurempi.

Yli 65-vuotiaiden henkilöiden määrä on Suomessa tilastokeskuksen mukaan (31.12.2020) hieman yli 1,2 miljoonaa, joista naisia on noin 700 000. Väestöennusteiden mukaan yli 65-vuotiaiden osuus Suomessa kasvaa 25,6 %:iin (1,47 miljoonaa) vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi EU:n vammaisten henkilöiden oikeuksien strategiassa todetaan, että lähes puolet yli 65-vuotiaista henkilöistä ilmoittaa jonkinlaisesta vammasta. Väestön ikääntyessä ja elinajan kasvaessa

⁸ [Liikenteen ja viestinnän digitaaliset palvelut esteettömiksi, Toimenpideohjelma 2017-2021, taulukko 1, sivulla 14-16.](#)

ikäntyneen väestön ja sitä myötä esteettömyydestä ja saavutettavuudesta hyötyvien määrä kasvaa entisestään.

THL:n tutkimuksen⁹ mukaan korkeampi ikä, matalampi koulutustaso, tyydyttäväksi tai huonoksi koettu muisti, kokemus riittämättömästä tarmosta arkipäivän elämään ja avun tarve arjessa selittivät sitä, etteivät ikääntyneet asioi välttämättä sähköisesti itse. Ikääntyneet ovat kuitenkin heterogeeninen ryhmä, ja jokaisen yksilön sähköisten palvelujen käyttämättä jättämiseen voi olla useita erilaisia yksittäisiä tai päällekkäisiä syitä. Palvelujen saavutettavuus, ikääntyneiden digiosaamisen vahvistaminen ja tarjottava digituki ovat keskeisessä asemassa ikääntyneiden henkilöiden sähköisessä asioinnissa.

Esteettömyys ja saavutettavuus mahdollistavat paremmin myös iäkkäiden henkilöiden asioinnin. Asiointi helpottuu, kun esimerkiksi varmistetaan, että ohjelmisto reagoi ennakoitavasti tiettyä toimintaa suorittaessa tai esimerkiksi varataan riittävästi aikaa salasanan kirjoittamista varten. On kuitenkin huomattava, että nimenomaan ikääntyneillä henkilöillä korostuu avustetun asioinnin tärkeys. On mahdollista, että apua ei ole tarpeeksi tarjolla tai sitä ei haluta pyytää luottamuskysymysten, kirjautumiskäytäntöjen tai tietojen henkilökohtaisuuden takia. Saavutettavilla palveluilla voidaan siis edistää ja helpottaa sähköisen asioinnin mahdollisuutta, mutta rinnalla tarvitaan myös muita tukitoimia.

Vammaisyleissopimus

Vammaisyleissopimuksen tarkoituksena on edistää, suojella ja taata vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti ihmisoikeudet ja perusvapaudet. Sen keskeisiä periaatteita ovat syrjäntäkielto sekä esteettömyys ja saavutettavuus.

Esteettömyys ja saavutettavuus käsitetään vammaisyleissopimuksessa laajasti. Esteettömyys ja saavutettavuus ovat edellytyksenä vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden toteutumiselle, itsenäiselle elämälle ja täysimääräiselle osallistumiselle kaikilla elämänaloilla. Vammaisyleissopimus velvoittaa sopimuspuolet toteuttamaan asianmukaiset toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille muiden kanssa yhdenvertaisen pääsyn fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tiedottamiseen ja viestintään, muun muassa tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin, sekä muihin yleisöille avoimiin ja tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin sekä kaupunki- että maaseutualueilla.

Vammaispolitiikan periaatteina ovat vammaisten henkilöiden oikeus yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen, osallisuuteen yhteiskunnassa ja päätöksenteossa, itsemääräämisoikeuteen, itsenäiseen elämään sekä tarvittaviin yksilöllisiin palveluihin ja tukeen.

Esteettömyysdirektiivi edistää osaltaan vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanoa, erityisesti sopimuksen esteettömyys- ja saavutettavuusartiklan osalta (artikla 9). Kaikille tarkoitettujen tuotteiden ja palvelujen saavutettavuus ja esteettömyys tukevat vammaisten henkilöiden itsenäistä suoriutumista ja vähentävät vain vammaisille henkilöille tarkoitettujen erityispalvelujen,

⁹ [Sosiaaliselle syrjäytymiselle altistavien tekijöiden yhteys ikääntyneiden sähköiseen asiointiin: Tuloksia COVID-19-epidemian ensimmäisten aaltojen ajoilta \(julkari.fi\)](#)

kuten subjektiivisina oikeuksina turvattujen henkilökohtaisen avun ja kuljetuspalvelujen, tarvetta.

Vammaisten henkilöiden oikeuksien komitea on antanut 9 artiklaa koskevan yleiskommentin (nro 2) (CRPD/C/GC/2). Yleiskommentissa korostetaan, että esteettömyys ja saavutettavuus ovat yksi vammaisyleissopimuksen perustana olevista keskeisistä periaatteista ja tärkeä edellytys sille, että vammaiset henkilöt voivat nauttia yhdenvertaisesti muiden kanssa kansalaisoikeuksista sekä poliittisista, taloudellisista, sosiaalisista ja sivistyksellisistä oikeuksista. Esteettömyyttä ja saavutettavuutta ei pidä tarkastella vain tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta, vaan myös keinona investoida yhteiskuntaan ja olennaisena osana kestävä kehityksen toimintaohjelmaa.

Yleiskommentissa tuodaan esille, että mikäli tavarat, tuotteet ja palvelut ovat kaikille avoimia tai tarjolla, niiden on oltava kaikkien saavutettavissa riippumatta siitä, onko niiden omistaja tai tarjoaja viranomainen vai yksityinen yritys. Vammaisilla henkilöillä tulisi olla yhdenvertainen pääsy kaikkiin yleisölle avoimiin tai yleisölle tarjolla oleviin tavaroihin, tuotteisiin ja palveluihin. Esteettömyys ja saavutettavuus tulisi mahdollistaa kaikille eri tavoin vammaisille henkilöille.

Vammaisyleissopimuksen 9 artiklan 2 kappaleessa määrätään toimista, joita sopimuspuolten on toteutettava kehittääkseen ja saattaakseen voimaan yleisölle avoimien tai tarjottavien tilojen ja palvelujen esteettömyyttä ja saavutettavuutta koskevia kansallisia vähimmäisstandardeja. Sopimuspuolten on myös toteutettava toimia, joilla varmistetaan, että yksityiset tahot, jotka tarjoavat yleisölle avoimia tiloja ja palveluja, ottavat huomioon kaikki esteettömyyden ja saavutettavuuden osatekijät vammaisten henkilöiden kannalta. Edelleen sopimuspuolten olisi lisäksi säädettävä tehokkaista seurantamekanismeista esteettömyyden ja saavutettavuuden varmistamiseksi. Vähimmäisstandardien laatimisessa on kuultava tiiviisti vammaisia henkilöitä ja heitä edustavia järjestöjä yleissopimuksen 4 artiklan 3 kappaleen mukaisesti.

Yleiskommentissa kiinnitetään huomiota siihen, että standardeja voidaan laatia yleissopimuksen 32 artiklan mukaisesti kansainvälisen yhteistyön avulla eli yhdessä muiden sopimuspuolten ja kansainvälisten organisaatioiden ja virastojen kanssa. Vammaisten henkilöiden vapaan liikkuvuuden varmistamiseksi standardien tulisi olla yhteneväisiä muiden sopimuspuolten standardien kanssa.

Yleiskommentin mukaan sopimuspuolet voivat poistaa tavaroiden, tilojen, tuotteiden ja palveluiden esteitä asteittain, mutta jatkuvasti ja järjestelmällisesti. Sopimuspuolten olisi tarkasteltava kattavasti esteettömyyttä ja saavutettavuutta koskevaa lainsäädäntöä ja pyrittävä tunnistamaan, arvioimaan ja osoittamaan lainsäädännön ja sen täytäntöönpanon puutteita.

Vaikutukset vammaisten henkilöiden oikeuksiin

Ehdotuksella on merkittäviä vaikutuksia kansalaisten yhdenvertaisuuden toteutumiseen tuotteiden ja palvelujen käyttömahdollisuuksissa. Ehdotukset edistävät kaikkien mahdollisuuksia käyttää tuotteita ja palveluja esteettömästi ja saavutettavasti. Vammaisten henkilöiden lisäksi esteettömät ja saavutettavat tuotteet ja palvelut edistävät laajasti eri tavoin toimintarajoitteisten ja esimerkiksi monien ikääntyneiden henkilöiden mahdollisuuksia käyttää tuotteita ja palveluita. Ehdotuksen arvioidaan lisäävän merkittävästi vammaisten ja toimintarajoitteisten henki-

löiden mahdollisuuksia selvittää itsenäisesti tuotteiden ja palvelujen käytöstä ja toteuttaa itsemääräämisoikeuttaan. Vammaisyleissopimuksen mukaisesti sopimuspuolten on toteutettava toimet, joilla varmistetaan, että myös yksityiset tahot, jotka tarjoavat tiloja ja palveluja, ottavat huomioon esteettömyyden ja saavutettavuuden. Esityksellä edistetään tämän velvoitteen toimeenpanoa, sillä vaatimukset koskevat myös yksityisiä toimijoita. Vaikutukset henkilöiden ja eri väestöryhmien yhdenvertaisuuteen ovat positiivisia.

Vammaisyleissopimuksessa kehoitetaan sen osapuolia toteuttamaan ja edistämään vammaisille henkilöille soveltuvan uuden teknologian, mukaan lukien mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologian, liikkumisen apuvälineiden, laitteiden ja apuvälineiden laitteiden ja apuvälineteknologian, tutkimusta ja kehittämistä sekä edistämään niiden saatavuutta ja käyttöä. Jäsenvaltioiden on annettava täydentäviä kansallisia säännöksiä tuotteiden ja palvelujen esteettömyydestä. Esteettömyysdirektiivin kansallinen täytäntöönpano auttaa Euroopan unionin jäsenvaltioita täyttämään esteettömyyttä koskevat vammaisyleissopimuksen mukaiset velvoitteensa.

Vammaisyleissopimuksen 24 artiklan mukaisesti sopimuspuolten tulee tunnustaa vammaisen henkilön oikeus koulutukseen yhdenvertaisesti muiden kanssa. Toteuttaakseen tämän oikeuden syrjimättä ja yhdenvertaisesti muiden kanssa sopimuspuolet varmistavat osallistavan koulutusjärjestelmän kaikilla tasoilla sekä elinikäisen oppimisen. Sopimuspuolten pitää varmistaa, että vammaisia henkilöitä ei suljeta yleisen koulutusjärjestelmän ulkopuolelle vammaisuuden perusteella ja että vammaiset henkilöt pääsevät osallistamaan, hyvänlaatuisen ja maksuttomaan ensimmäisen ja toisen asteen koulutukseen yhdenvertaisesti muiden kanssa niissä yhteisöissä, joissa he elävät. Vammaisyleissopimuksen 27 artiklan mukaisesti vammaisilla henkilöillä on oikeus tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa. Heillä on oikeus ansaita elanto valitsemallaan työllä. Työympäristön on oltava avoin, osallistava ja vammaisten henkilöiden saavutettavissa. Oikeus tehdä työtä on turvattava myös niille, jotka ovat vammautuneet palvelussuhteen aikana. Esityksellä edistetään vammaisten henkilöiden koulutusmahdollisuuksia, oikeutta tehdä työtä ja työllistyä muun muassa lisäämällä tietokoneiden ja niiden käyttöjärjestelmien esteettömyyttä sekä lisäämällä liikenteen palvelujen saavutettavuutta. Esimerkiksi tietokoneissa tulee antaa virheilmoitus näytöllä tekstinä tai kuvana, jotta myös kuurot henkilöt voivat havaita virheen. Verkkosivustot tulee suunnitella toimimaan apuvälineillä kuten ruudunlukuohjelmalla. Käytön tulee onnistua ilman hiirtä ja kuvilla tulee olla vaihtoehtoinen kuvaus. Tämä parantaa erityisesti näkövammaisten käyttäjien mahdollisuuksia käyttää palveluja. Heikkonäköisillä henkilöillä ja henkilöillä, joilla on lukivaikeus eli dysleksia, voi olla haasteita lukea tekstiä, joka on liian tiukkaan pakattu tai riviväli on pieni. Lukemista helpottaa vaatimus, että kuvien, kappaleiden, sanojen ja kirjanmerkkien väliä voi suurentaa.

Vammaisyleissopimuksen 19 artikla käsittelee elämistä itsenäisesti ja osallisuutta yhteisöissä. Artiklan mukaisesti koko väestölle tarkoitetut palvelut tulee olla vammaisten henkilöiden saavutavissa yhdenvertaisesti muiden kanssa. Esityksen soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja palveluiden esteettömyydellä ja saavutettavuudella edistetään monin tavoin vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden mahdollisuutta elää itsenäisesti osana yhteisöä.

Vammaisyleissopimuksen artikla 20 käsittelee henkilökohtaista liikkumista. Yleissopimus velvoittaa sopimuspuolet toteuttamaan tehokkaat toimet varmistakseen vammaisille henkilöille mahdollisimman itsenäisen henkilökohtaisen liikkumisen, muun muassa helpottamalla liikkumista sillä tavalla kuin ja silloin kun he haluavat sekä kohtuulliseen hintaan. Esityksellä edistetään vammaisten henkilöiden liikkumista lisäämällä liikenteeseen liittyvien palveluiden, kuten

verkkosivustojen ja mobiilisovellusten ja sähköisten matkalippujen, saavutettavuutta. Kun esimerkiksi verkkosivustolla käytetään johdonmukaisesti samoja sanoja ja esitetään tiedot selkeästi ja loogisesti rakentuen, edistetään kehitysvammaisten henkilöiden mahdollisuuksia käyttää itsenäisesti palveluja. Vuorovaikutteisten itsepalvelupäätteiden esteettömyydellä voidaan parantaa esimerkiksi miehittämättömien juna-asemien käyttömahdollisuuksia, ja tämä voi korostua etenkin maaseudun liikennepalveluissa, joissa miehitettyjä asemia ei välttämättä ole. Digipalvelulain käyttöönoton myötä saavutettavuusauditointeja ja muita siihen liittyviä palveluita tarjoavia asiantuntijayrityksiä tulee jatkuvasti lisää, jolloin liikennepalveluita tuottavien toimijoiden on mahdollista ottaa yhteistyökumppaniksi asiantuntija, jonka avulla toimija saa selkeät suuntaviivat saavutettavuuden toteuttamiseksi. Kyseisten palvelujen tarjonnan lisääntyminen voi näkyä palvelujen kattavammalla käytöllä maaseudunkin liikennepalveluissa ja ylipäätään alueilla, joissa näitä liikennepalveluja on melko vähän.

Vammaisyleissopimuksen artikla 21 velvoittaa sopimuspuolet antamaan suurelle yleisölle tarkoitettua tietoa vammaisille henkilöille oikea-aikaisesti ja ilman lisäkuluja saavutettavassa muodossa ja saavutettavaa teknologiaa käyttäen. Sähkökirjojen saavutettavuudelle turvataan kaikkien oikeutta tietoon ja sananvapauteen, joiden toteutuminen on olennainen osa demokraattista yhteiskuntaa. Esityksellä edistetään vammaisten henkilöiden tiedonsaantia muun muassa säätämällä vaatimuksia sähkökirjojen saavutettavuudelle. Sähkökirjaa tulee voida lukea ja lisäksi kuunnella teksti samanaikaisesti, mikä edistää henkilön jolla on lukivaikeus eli dysleksia, mahdollisuutta käyttää sähkökirjaa. Lisäksi tulee varmistaa, että esimerkiksi sokeat henkilöt voivat tutustua sähkökirjan hakemistoon ja siirtyä seuraavaan lukuun ruudunlukuohjelman avulla.

Vammaisyleissopimuksen 30 artiklan mukaisesti vammaisilla henkilöillä on oikeus osallistua kulttuurielämään, virkistys- ja vapaa-ajantoimintaan ja urheiluun sekä kehittää luovia, taiteellisia ja älyllisiä kykyjään ja ymmärrystään. Esityksellä edistetään vammaisten henkilöiden oikeutta osallistua kulttuurielämään, virkistys- ja vapaa-ajantoimintaa ja urheiluun muun muassa lisäämällä liikenteen palvelujen saavutettavuutta. Näiden oikeuksien toteutumiseksi on oleellista varmistaa tilojen ja palveluiden esteettömyys sekä yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet.

Esityksellä edistetään vammaisten henkilöiden mahdollisuutta tehdä hätäilmoitus ja saada apua hätätilanteessa yhdenvertaisesti muiden kanssa. Vammaisyleissopimuksen 11 artikla koskee vaaratilanteita ja humanitaarisia hätätiloja. Artikla velvoittaa julkisen vallan toteuttamaan kaikki tarvittavat toimet varmistaa vammaisten henkilöiden suojelun ja turvallisuuden vaaratilanteissa. Esityksellä turvataan myös vammaisten henkilön oikeutta elämään ja oikeutta terveyteen. Vammaisyleissopimuksen 10 artiklan mukaisesti sopimuspuolet vahvistavat, että jokaisella ihmisellä on synnynnäinen oikeus elämään, ja sopimuspuolten on toteuttava kaikki tarvittavat toimet varmistaa, että vammaiset henkilöt voivat nauttia tästä oikeudesta tehokkaasti ja yhdenvertaisesti muiden kanssa. Vammaisyleissopimuksen 25 artiklan mukaisesti vammaisilla henkilöillä on oikeus parhaaseen mahdolliseen terveyden tasoon ilman syrjintää vammaisuuden perusteella. Vammaisille henkilöille tulee järjestää saman laajuiset, -laatuiset ja -tasoiset maksuttomat tai kohtuuhintaiset palvelut kuin muille. Hätäkeskuslakia koskeva ehdotus toteuttaa mainittuja velvoitteita, sillä sen keskeisenä lähtökohtana ja tavoitteena on edistää väestön turvallisuutta, järjestää hätäkeskuspalvelujen tuottaminen ja parantaa hätäkeskuspalvelujen saavutettavuutta ja avun saamista.

Esityksessä on toteutettu esteettömyys- tai saavutettavuusvelvoitteet siinä laajuudessa kuin ne ovat esteettömyysdirektiivissä. Esteettömyysdirektiivin tavoite on yhtenäistää sisämarkkinoita ja edistää vapaata liikkuvuutta asettamalla valikoiduille tuotteille ja palveluille tietyt saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimukset. Esteettömyysdirektiivin vaatimuksista tullaan antamaan yhdenmukaistettu standardi. Vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean yleiskommentin mukaisesti vammaisten henkilöiden vapaan liikkuvuuden varmistamiseksi standardien tulisi olla yhteneväisiä muiden sopimuspuolten standardien kanssa. Standardoimistyön käynnistyessä EU:n tasolla, tulee laatimisessa kuulla tiiviisti vammaisia henkilöitä ja heitä edustavia järjestöjä yleissopimuksen 4 artiklan 3 kappaleen mukaisesti.

Esteettömyysdirektiivin täytäntöönpanon ohella Suomen tulee yleiskommentin mukaisesti jatkaa tavaroiden, tilojen, tuotteiden ja palveluiden esteiden poistamista jatkuvasti ja järjestelmällisesti kansallisin toimin sekä EU-tason yhteistyössä.

Yhdenvertaisuuslaki

Yhdenvertaisuuslain 2 luvussa säädetään viranomaisen, koulutuksen järjestäjän ja työnantajan velvollisuudesta edistää yhdenvertaisuutta. Näiden toimijoiden on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Tässä yhteydessä arvioitavaksi tulee myös esteettömyyden, saavutettavuuden ja kaikille sopivan suunnittelun periaatteen toteutuminen ko. toimijan toiminnassa sekä tarvittavat edistämistoimet. Kuten yhdenvertaisuuslain esitöissä (HE 19/2014 vp) todetaan, vammaisyleissopimuksen mukaisesti kohtuullisilla mukautuksilla tarkoitetaan tarvittaessa yksittäistapauksissa toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla ei aiheuteta suhteetonta tai kohtuutonta rasitetta, ja joilla varmistetaan vammaisten ihmisten mahdollisuus nauttia tai käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa. Kohtuulliset mukautukset on käsitteellisesti erotettava yleis- ja pysyväisluonteisista esteettömyys- ja saavutettavuustoimenpiteistä, joista säädetään muualla lainsäädännössä.

Vammaisyleissopimus korostaa kaikille sopivan suunnittelun periaatetta. Kaikille sopivassa suunnittelussa tuotteet, ympäristöt, ohjelmat ja palvelut suunnitellaan sellaisiksi, että kaikki ihmiset voivat käyttää niitä mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erityisjärjestelyjä. Vammaisyleissopimuksessa painotetaan myös kohtuullisten mukautusten tärkeyttä vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiseksi.

Tavaroiden tai palvelujen tarjoaja on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa saada yleisesti tarjolla olevia tavaroita ja palveluita. Kohtuullisten mukautusten epäamisessä voi olla kyse yhdenvertaisuuslain mukaisesti syrjinnästä. Yksittäisissä tapauksissa asiaa tulee tarkastella yhdenvertaisuuslain kohtuullisten mukautusten kautta. Yhdenvertaisuus - ja tasa-arvolautakunta on katsonut esimerkiksi, että palveluntarjoajan tulee ryhtyä riittäviin toimenpiteisiin kohtuullisen mukautuksen tarpeen selvittämiseksi ja toteuttamiseksi käyttäjälle, kun sen tietoon on tullut, että palvelua ei ole voinut käyttää (751/2019 ja 752/2019 koskien verkkopankissa asiointia). Asiassa oli otettava huomioon vammaisyleissopimuksen määräykset koskien palvelujen saavutettavuutta sekä velvollisuutta ryhtyä kommunikoimaan palvelun käyttäjän kanssa kohtuullisen mukautuksen tarpeesta.

Esityksessä sääntelyn soveltamisalaan olisi direktiivin mukaisesti valikoitu tietyt tuotteet ja palvelut, joihin sovellettaisiin tiettyjä esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimuksia, joten sääntely

ei edelleenkään mahdollistaisi kaikissa tilanteissa jokaiselle mahdollisuutta käyttää tuotteita ja palveluja esteettömästi ja saavutettavasti. Kyseessä olevalla ehdotuksella vahvistetaan jokaisen mahdollisuutta käyttää tuotteita ja palveluja yhdenvertaisesti, mutta esimerkiksi yhdenvertaisuuslain mukaiset kohtuulliset mukautukset ovat edelleen tärkeä osa yhdenvertaisuuden toteutumista.

Sähköisen viestinnän palvelut

Sähköisten viestintäpalvelujen taloudellisia vaikutuksia käsittelevässä jaksossa todetulla tavalla tarjonnan kasvaessa esteettömien tuotteiden ja palvelujen hintataso saattaa laskea. Tämä voi kuitenkin tarkoittaa tuotteiden ja palvelujen yleisen hintatason nousua niille asiakkaille, jotka eivät ole aikaisemmin käyttäneet esteettömiä tuotteita tai palveluja. Hintatason lasku esteettömien tuotteiden ja palveluiden osalta tarkoittaa kuitenkin sitä, että esteettömät tuotteet ja palvelut ovat niille henkilöille paremmin saavutettavissa, jotka esteettömiä tuotteita tai palveluita tarvitsevat. Tämä tukee yhteiskunnan yhdenvertaistumista. Myös direktiivin johdanto-osan 2 mukaan yhteiskunnasta tulee yhdenvertaisesti osallistavampi ja vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden itsenäinen elämä helpottuu, kun tuotteista ja palveluista tehdään esteettömpiä. Toisaalta esteettömien tuotteiden ja palvelujen hintatason nousu suhteessa esteellisiin vastaaviin hyödykkeisiin voi heikentää erityisesti vähävaraisempien kansalaisten mahdollisuuksia hankkia mainittuja tuotteita ja palveluja esteellisten, edullisempien vaihtoehtojen poistuttua markkinoilta.

Liikenteen palvelut

Liikenteen palvelujen ja niitä koskevien tietojen esteettömyys vaikuttavat merkittäväällä tavalla yhdenvertaisuuteen. Liikkumispalvelut vaikuttavat niin henkilöiden työssäkäyntiin kuin myös sosiaaliseen elämään. Uudet esteettömyysvaatimukset kasvattavat tältä osin yhdenvertaisuutta. Vaikka kaupunki- ja esikaupunkiliikenteen sekä alueellisen liikenteen osalta vaatimukset ovat rajoitetummat ja koskevat erityisesti vuorovaikutteisia itsepalvelupäätteitä, on hyvä huomioida, että Suomessa tällainen liikenne on usein julkisesti järjestettyä liikennettä, joita koskevat jo digipalvelulain saavutettavuusvaatimukset.

Hätäviestit

Hätätekstiviestin käyttäjiksi on rekisteröitynyt noin 3900 henkilöä. Hätätekstiviestiä käyttävät muun muassa kuurot, huonokuuloiset ja puhevammaiset henkilöt. Ennakkorekisteröinnistä luopuminen edistää vammaisten henkilöiden yhdenvertaista asemaa muiden yleisen hätänumeron loppukäyttäjien kanssa. Vaikka ennakkorekisteröinti on alun perin tarkoitettu turvaamaan vammaisten henkilöiden hätäkeskuspalvelujen saaminen, on kyseinen mukautus kuitenkin osalle vammaisia henkilöitä esteellinen. Rekisteröinnin poistaminen toteuttaa vammaisyleissopimuksen velvoitteita esteettömyydestä. Esitys toteuttaa hätäilmoitusten yhteydenottotavoissa universaalia ja kaikkia palvelevaa tapaa, jolloin kaikki ihmiset voivat käyttää myös hätäkeskuspalveluja mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erikoissuunnittelua.

Vammaisten henkilöiden mahdollisuus ottaa yhteyttä yleiseen hätänumeroon hätätekstiviestillä ilman ennakkorekisteröitymistä edistää erityisesti kuulovammaisen, huonokuuloisen tai puhevammaisen henkilön mahdollisuuksia toimia yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä ja saada

apua hätätilanteessa yhdenvertaisesti kuulevien ja puhuvien loppukäyttäjien kanssa. Hätätekstiviestin ennakkorekisteröinnistä luopumisella on siten suora vaikutus vammaisten henkilöiden henkeen ja terveyteen sekä omaisuuden suojaan.

Esitys vahvistaa vammaisten henkilöiden oikeuksia ja mahdollisuuksia käyttää hätäviestejä yleiseen hätänumeroon 112 yhdenvertaisesti muiden loppukäyttäjien kanssa. Puheella ja reaaliaikaisella tekstillä sekä mahdollisuuksien mukaan tulevaisuudessa muilla eri tavoin hätäilmoituksen tekeminen ja siihen vastauksen saaminen varmistaa, että eri kommunikointitapoja käyttävät vammaiset henkilöt saavat yhteyden hätäkeskukseen ainakin yhdellä tavalla, jonka käyttö ei edellytä näkökykyä tai kuuloa tai puheen tuottamista. Erilaisten toimintojen, käytäntöjen, toimintamallien, menettelyjen ja mukautusten tavoitteena on ottaa huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet ja samalla universaali kaikille sopiva palvelu edistää myös ikääntyvien ihmisten sekä lasten yhdenvertaisuutta.

Muut kansalliset toimet

Esityksessä on päädytty pitäytymään esteettömyysdirektiivin soveltamisalan laajuudessa, koska kyseessä on sisämarkkinoita harmonisoiva direktiivi. Saavutettavuutta ja esteettömyyttä tulee edistää myös muussa lainsäädännössä. On tärkeää, että saavutettavuus- ja esteettömyystyö jatkuu edelleen myös kansallisella tasolla ja nyt asetetut vaatimukset nähdään miniminä, jotka talouden toimijan ja palveluntarjoajan tulee täyttää.

Vammaisyleissopimuksen toinen kansallinen toimintaohjelma on julkaistu vuosille 2020-2023. Siinä määritellään ne keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet, joilla vammaisyleissopimuksen kansallista toimeenpanoa edistetään nykyisellä hallituskaudella. Eri ministeriöt ovat sitoutuneet näihin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin. Toimintaohjelman luvussa 4.4 on kuvattu esteettömyyden ja saavutettavuuden osalta kattavammin keskeistä lainsäädäntöä, käynnissä olevia hankkeita, haasteita näiden oikeuksien toteutumisessa ja lopuksi tavoitteet ja toimenpiteet niiden toteutumisen edistämiseksi. [Linkki kansalliseen toimintaohjelmaan.](#)

Rakennetun ympäristön osalta esteettömyysdirektiivin liitteen III arviointi on erotettu omaksi kokonaisuudeksi. Erillisen vaikutusarvioinnin perusteella harkitaan, onko direktiivin tarkoittamien palvelujen rakennetun ympäristön esteettömyyttä tarkoituksenmukaista kehittää liitteen täytäntönnäpönnän pohjalta vai kansallisin lainsäädäntötoimin. Vammaisyleissopimus ja rakennetun ympäristön esteettömyys -hankkeessa arvioitiin eri ministeriöiden esteettömyyteen liittyvien säästöjen yhteentoimivuutta ja kattavuutta vammaisyleissopimuksen velvoitteiden näkökulmasta. Selvityksessä todetaan, että rakennetun ympäristön esteettömyyttä ei huomioida kokonaisvaltaisesti ja että lainsäädännössä, toteutuksessa ja valvonnassa on vielä kehitettävää, [linkki hanketta koskevaan selvitykseen](#). Parhaillaan on tekeillä selvitys esteettömyysasetuksen poikkeamisen soveltamisesta opiskelija- ja nuorisotasojen wc- ja pesutilojen osalta.

Liikenne- ja viestintäministeriö ja ympäristöministeriö edistävät esteettömyysasioita yhteistyössä hallinnonalojen välillä. Ministeriöiden ja hallinnonalan virastojen yhteisissä esteettömyysasioiden yhteistyötapaamisissa jaetaan tietoa esteettömyyteen, erityisesti esteettömyystietoon, liittyvistä hankkeista ja toimenpiteistä. Molempien ministeriöiden hallinnonalaan kuuluvia esteettömyyttä edistäviä toimia sisältyy MAL-sopimukseen ja Liikenne 12-suunnitelmaan. Edellä mainittujen lisäksi yhteistyön teemoja ovat myös muun muassa liikenteen digitalisaation ja rakennetun ympäristön esteettömyystiedon rajapinnat ja RYHTI-hanke.

Esitykset koskien vammaisten henkilöiden koulutusta edistävät vammaisten henkilöiden oikeuksia yhdenvertaiseen sekä saavutettavaan ja esteettömään koulutukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön valmistelemassa koulutuspoliittisessa selonteossa (2021) valtioneuvosto antaa linjaukset koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseksi niin, että ne palvelevat Suomea, suomalaisia ja ihmiskuntaa laadukkaasti ja vaikuttavasti. Selonteossa esitetään kohti 2040-lukua ulottuva koulutuksen ja tutkimuksen visio ja linjataan tarvittavat voimavarojen, rakenteiden ja ohjauksen muutokset, joilla vastataan ja vaikutetaan kansallisen ja kansainvälisen toimintaympäristön muutostekijöihin ja luodaan merkityksellisen elämän edellytykset kaikille.

4.2.6.3 Vaikutukset sukupuolten yhdenvertaisuuteen

Esteettömyydestä hyötyvät vammaisten henkilöiden lisäksi myös esimerkiksi ikääntyneet henkilöt ja raskaana olevat naiset. On arvioitu, että Euroopan unionissa vammaisuus on yleisempää naisten kuin miesten keskuudessa. Myös ikääntyneistä naisia on miehiä enemmän.

Hätätekstiviestin käyttömahdollisuus ilman ennakkorekisteröitymistä vaikuttaa suoraan erityisesti naisiin. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2019 viranomaisten tietoon tulleissa pari- ja lähisuhdeväkivaltarikoksissa oli 10 600 uhria. Aikuisiin kohdistuneesta perhe- ja lähisuhdeväkivallasta puolet oli avio- tai avopuolisoiden välistä. Aikuisista uhreista 76,8 prosenttia oli naisia. Esitys mahdollistaisi, että myös väkivallan uhri tai väkivallan uhan alla olevat naiset voisivat ottaa yhteyttä yleiseen hätänumeroon ilman ennakkorekisteröitymistä.

4.2.6.4 Vaikutuksen kielellisten oikeuksien toteutumiseen

Ehdotuksella on jonkin verran vaikutuksia kielellisten oikeuksien toteutumiseen. Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista säätäisi, että talouden toimijan tulee antaa tarvittavat dokumentit suomen ja ruotsin kielellä. Muuten kielellisten oikeuksien toteuttamisessa on säädetty kuitenkin erikseen kielilainsäädännössä, eikä ehdotettavat muutokset vaikuta välittömästi kielellisesti oikeuksien toteuttamiseen.

Sen sijaan muutoksilla arvioidaan olevan positiivisia vaikutuksia tuotteiden ja palvelujen esteettömyystiedon antamisen osalta, koska tiedon antamiseen liittyy ymmärrettävyyden vaatimus. Ymmärrettävyyysvaatimukset liittyvät pääosin siihen, että tieto on esitetty ohjelmallisesti oikein.

4.2.7 Esityksen vaikutukset viranomaistoimintaan

4.2.7.1 Vaikutukset tuotteiden ja palvelujen valvontaa suorittavalle

Ehdotetut muutokset lisääisivät viranomaistehtäviä. Varsinaisesti uutta valvontaviranomaista ei ehdoteta perustettavaksi, mutta olemassa olevien valvovaa tekevien viranomaisten tehtäväkenttä laajenisi osin hyvinkin merkittävästi. Tehtävät liittyisivät tuotteiden markkinavalvontaan ja palvelujen valvontaan sekä hätäviestiin vastaamisen valvontaan. Valvonta perustuisi kuitenkin nykyiseen sääntelyyn valvonnan keinoista. Markkinavalvontaa tehtäisiin horisontaalisen markkinavalvonnan keinoin. Palveluja valvottaisiin digipalvelulain ja SVPL:n mukaisesti.

Valvovan viranomaisen tehtäviin liittyisi merkittävästi talouden toimijoiden ja myös tuotteiden ja palvelujen käyttäjien neuvontaa ja ohjausta. Valvovan viranomaisen tulisi osallistua käyn-

nissä olevaan standardointityöhön. Yhdenmukaistettuja standardeja päivitetään ja luodaan uusia, tässä työssä valvovan viranomaisen ja sidosryhmien osallistaminen on tärkeässä roolissa. Myös valvovien viranomaisten keskinäinen yhteistyö on merkittävässä roolissa, jotta valvonta on yhdenmukaista.

Valvontaviranomaisten tehtävä alkaisi heti 28.6.2022 neuvonnalla ja ohjauksella. Varsinainen valvonta alkaisi 28.6.2025 jälkeen. Neuvonnan ja ohjauksen rooli on merkittävässä asemassa, jotta talouden toimijat tietävät, mitä heiltä vaaditaan.

Säännösmuutokset voivat lisätä jonkin verran valituksien käsittelyyn liittyviä tehtäviä valvoissa viranomaisissa sekä jatkokäsittelyä tuomioistuimissa.

4.2.7.2 Vaikutukset Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikköön

Ehdotetut muutokset lisääisivät merkittävästi Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvontayksikön tehtäviä nykyisestä saavutettavuusvalvonnan tehtävistä. Ehdotettavat muutokset laajentaisivat digipalvelulain soveltamisalaa ja valvontatehtäviä merkittävästi myös yksityissektorin digitaalisiin palveluihin, esimerkiksi yksityisiin verkkokauppoihin (pl. mikroyritykset). Ehdotettavien muutosten myötä saavutettavuusvalvontaan liittyvät lakisäätteiset tehtävät lisääntyisivät ja siksi on tarpeen lisätä myös valvontatehtäviä tekevän viranomaisen resursseja ja osaamista.

Digipalvelulakiin ehdotettavat muutokset edellyttäisivät alustavan arvion perusteella vähintään kuuden pysyvän henkilötyövuoden lisäystä Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan nykyisiin resursseihin, yhteensä noin 700 000 euroa vuodessa. Tämän lisäksi valvontatehtävä edellyttäisi pysyvää määrärahakorotusta valvontatehtävien ja ohjauksen toteuttamiseksi. Määrärahakorotuksen taso täsmentyy lainvalmistelun edetessä ja valvontatehtävien sekä ohjaustoiminnan laajuuden tarkentuessa. Arvioidut pysyvät lisäresurssitarpeet kohdistuisivat alustavasti seuraavasti: vuoden 2022 aikana kolmen henkilötyövuoden lisäys painottuen (ennakoivaan) ohjaukseen ja viestintään sekä vuoden 2025 alusta alkaen ratkaisupäätösten valmisteluun sekä hallinnollisen ja teknisen valvonnan suorittamiseen. Alustava arvio ehdotuksen vuotuisista kustannuksista Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimintamenoihin vuodesta 2025 alkaen olisi noin 700 000 euroa.

4.2.7.3 Vaikutukset Liikenne- ja viestintäviraston toimintaan

Liikenne- ja viestintävirasto on alustavasti arvioinut vaikutuksia, joita sähköisen viestinnän palveluista ja liikenteen palveluista annettuihin lakeihin sisältyvistä valvontatehtävistä aiheutuisi.

Liikenne- ja viestintävirastolle sähköisen viestinnän palveluista ja liikenteen palveluista annettuihin lakeihin sisältyvät valvontatehtävät olisivat täysin uudenlaisia - sekä juridista että erityistä esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyvää teknistä asiantuntemusta edellyttäviä - tehtäviä, josta virastolla ei ole entuudestaan kokemusta. Virastolla ei ole osoittaa resursseja esteettömyysdirektiivin edellyttämien tehtävien hoitamiseen olemassa olevista resursseista.

Sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin ehdotetuilla säännöksillä olisi vaikutuksia sähköisiä viestintäpalveluja tarjoaviin teleyrityksiin ja audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyä tarjoaviin palveluntarjoajiin. Direktiivin mukaisia AV-sisältöpalveluun pääsyn tarjoavia

palveluita tarjoavat muun muassa televisiopalveluja jakelevat antenni- kaapeli- ja iptv-operaattorit ja -palveluntarjoajat sekä tilausohjelmanpalvelun tarjoajat, jotka muiden teleyritysten ohella kuuluvat jo voimassa olevan sääntelyn kautta viraston valvottavana olevien yritysten joukkoon. Esteettömyysdirektiivin myötä viraston valvottavana olevien yritysten määrä kasvaisi uusilla palveluntarjoajilla direktiivin kattaessa mm. verkkosivustojen, verkkosovellusten, digisovittujen sovellusten ja mobiilisovellusten tarjoajat. Direktiivistä ei suoraan käy ilmi, sovelletaanko sitä ainoastaan kussakin jäsenvaltiossa sinne sijoittautuneisiin palveluntarjoajiin vaiko myös muualle sijoittautuneisiin, mutta kyseisessä jäsenvaltiossa palveluja tarjoaviin palveluntarjoajiin. Direktiivin asettamien vaatimusten perusteella voidaan kuitenkin päätellä, että sitä on tarkoitettu soveltaa myös tietyssä jäsenvaltiossa kuluttajille palveluja tarjoaviin yrityksiin. Näin ollen Liikenne- ja viestintäviraston valvottavana olevien yritysten määrä kasvaisi merkittävästi sisältäen mm. Whatsappia ja muita vastaavia sovelluksia tarjoavia sähköisen viestinnän palveluntarjoajia. AV-sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavien palveluntarjoajien joukko kasvaisi mm. Netflixin, HBO Nordicin ja Viaplaysin kaltaisilla monikansallisilla yrityksillä.

Direktiivin mukainen sääntely olisi Liikenne- ja viestintävirastolle kaikkienensa täysin uudenlaista eri käyttäjäryhmien tarpeisiin liittyvää osaamista edellyttävää sääntelyä. Virastolla ei entuudestaan ole kokemusta muun muassa eri vammaisryhmien tarvitsemista apuvälineistä eikä niiden edellyttämistä vaatimuksista. Mikäli tehtävä annettaisiin Liikenne- ja viestintävirastolle, valvoisi virasto sähköisille viestintäpalveluille ja AV-sisältöpalveluille asetettujen yleisten esteettömyys/saavutettavuusvaatimusten noudattamisen ohella kyseisiin palveluihin soveltuvia erityisiä vaatimuksia. Yleiset vaatimukset liittyvät mm. siihen, miten palvelun toiminnasta ja siihen liittyvistä esteettömyysominaisuuksista annetaan tietoja ja miten verkkosivuista, mobiilisovelluksista ja tukipalveluista tehdään saavutettavia. Sähköisiä viestintäpalveluita koskevat lisävaatimukset liittyvät muun muassa reaaliaikaisen tekstityksen ja eri viestintämuotojen (video, reaaliaikainen teksti ja ääni) täydellisen interaktiivisuuden varmistamiseen. AV-sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaville palveluille asetetaan vaatimuksia muun muassa sähköisten ohjelmaoppaiden ominaisuuksiin ja toimintavarmuuteen liittyen. Audiovisuaalisten sisältöpalvelujen esteettömyyspalvelut tulee myös välittää kaikilta osin riittävän laadukkaina ja tarkasti esitetyinä sekä äänen ja videon kanssa synkronoituina.

Viraston tehtävät liittyisivät palvelujen vaatimustenmukaisuuden ja toisaalta niistä poikkeamisen arviointeihin. Palvelujen vaatimuksenmukaisuutta arvioitaisiin muun muassa palveluja koskevien yhdenmukaistettujen standardien pohjalta. Viraston panostus ja osallistuminen standardointityöhön riippuisi virastolle mahdollisesti tulevien tehtävien sisällöstä ja laajuudesta sekä kulloinkin valmisteltavana olevasta standardista. Varsinaisen valvonta- ja tarkastustyön ohella viraston tulisi myös seurata tehtyjen valitusten ja raporttien käsittelyä.

Liikenteen palveluista annetun lain mukainen valvonta kohdistuisi erityisesti henkilöliikenteen harjoittajiin, terminaalien pitäjiin, lentoaseman pitäjiin ja asemanhaltijoihin. Valvonnan toteuttamismuodot riippuisivat käytettävissä olevista resursseista ja kuluttajien aktiivisuudesta. Valvontaviranomaisen olisi reagoitava kuluttajilta saapuviin yhteydenottoihin. Näiden määrää on tässä vaiheessa vaikea arvioida. Yhteydenottojen määrään vaikuttaa esimerkiksi se, miten onnistuneesti kuluttajille viestitään toimintaa koskevista vaatimuksista, miten tuotteet, järjestelmät ja teknologia alalla kehittyvät ja miten toimijat kehittävät palveluitaan. Yhteydenottoihin reagoivan valvonnan lisäksi toimintaa voisi valvoa myös järjestelmällisemmin, jos tähän on annettujen resurssien puitteissa kuluttajayhteydenottojen käsittelyn lisäksi mahdollisuus.

Myöskään liikenteeseen liittyvien tehtävien osalta Liikenne- ja viestintävirastolla ei ole valmiita resursseja käytettävissä, vaan nämä uudet tehtävät edellyttäisivät uuden asiakokonaisuuden halluunoton, uusiin tehtäviin liittyvien toimintamallien kehittämisen ja viranomaisvalvonnan ja neuvonnan ylläpitämisen. Esteettömyysdirektiivin sanamuoto on varsinkin sen liikenteen esteettömyystietoja koskevien vaatimusten osalta epäselvä. EU:n matkustajanoikeuksia laajempi soveltamisala merkitsisi sitä, että viraston valvonnan piiri laajenisi huomattavasti. Valvonnan piiriin tulisi aivan uusia toimijoita, kun vain osa toimijoista, kuten henkilöliikenteen harjoittajat ja lentoaseman pitäjät kuuluvat nykyään Liikenne- ja viestintäviraston asiakaskuntaan. Esimerkiksi terminaalipitäjistä valtaosa ei tällä hetkellä kuulu Liikenne- ja viestintäviraston valvonnan piiriin, jolloin osana valvontaa joudutaan ensinnäkin selvittämään, mikä taho yksittäisestä terminaalista tai asemasta vastaa.

Esteettömyysdirektiivin tuotteiden valvonta on markkinavalvontaa. Tuotteen valmistaja vastaa siitä, että tuote on esteettömyysvaatimusten mukainen, siinä on CE-merkintä ja vaadittava EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutus. Vastuuta on myös valtuutetulla edustajalla, maahantuojalla ja jakelijalla. Tuotteiden valvontaan sovelletaan markkinavalvontalakia ja EU markkinavalvontasetusta. Tuotteiden markkinavalvontatehtävää hoitaisi Liikenne- ja viestintävirasto.

Liikenne- ja viestintävirasto tarvitsee esteettömyysdirektiivin mukaisia uusia viranomaistehtäviä varten lisäresursseja. Resurssitarve kasvaa arvioidusti vuosittain siten, että vuonna 2022 resurssitarve on 4 htv:n suuruinen ja vuodesta 2025 eteenpäin 15 htv:n suuruinen (1,5 miljoonaa euroa). Resurssitarvetta olisi kuitenkin tarkasteltava uudelleen siinä vaiheessa, kun nähdään, minkä verran kuluttajayhteydenottoja asiaan liittyen saadaan, minkä verran viranomaisen neuvontaa ja valvontaa todellisuudessa tarvitaan sekä millaista panostusta virastolta edellytettäisiin direktiivin mukaisessa standardointityössä.

4.2.7.4 Vaikutukset viranomaisten toimintaan (häätviestit)

Hätätekstiviestien rekisteröintivelvoitteen poistamisella on suora vaikutus Hätäkeskuslaitoksen toimintaan ja henkilöstöön. Hätätekstiviestien rekisteröintivelvoitteen poistaminen ei lisää konkreettisten hätätilanteiden tai hätäilmoitusten määrää, mutta se voi siirtää hätäilmoitusten tekemistä puheluista tekstiviesteihin etenkin ruuhkatilanteissa. Kaikki hätätekstiviestit, noin 4000 kappaletta vuodessa, käsitellään Turun hätäkeskuksessa. Tekstiviestimuotoisen hätäilmoituksen käsittely vaatii yleensä huomattavasti enemmän käsittelyaikaa kuin puheella vastaanotettu hätäilmoitus. Mikäli viestien määrä kasvaa merkittävästi, niiden käsittely voi olla tarpeen hajauttaa useampaan hätäkeskukseen.

Reaaliaikainen tekstitys ja tekstiviestimuotoinen hätäilmoituksen käsittely tulee sisällyttää omana kokonaisuutenaan hätäkeskuspäivystäjien peruskoulutukseen. Vastaavasti Hätäkeskuslaitoksen päivystyshenkilöstö on koulutettava reaaliaikaisen tekstityksen käyttöön. Koulutus on mahdollista sisällyttää nykyiseen hätäkeskuspäivystäjän koulutukseen, josta vastaa Pelastusopisto.

On todennäköistä ja oletettavaa, että hätätekstiviestit vähenevät jatkossa merkittävästi uuden reaaliaikaisen tekstityksen tullessa käyttöön. Reaaliaikaisen tekstityksen ja teknologian kehityksen myötä nykyisen sms hätätekstiviestin olemassaolo voi jäädä tarpeettomaksi vaihtoehtoisena hätäilmoitustapana. Tässä tapauksessa hätäkeskusten sms tekstiviestin käsittelyyn varattu henkilöstö voi siirtyä reaaliaikaisen tekstityksen kautta tulevien hätäilmoitusten käsittelyyn.

Videokuvalla voidaan välittää kuvaa onnettomuus- tai rikospaikalta, jolloin päivystäjän nähtäväksi voi tulla henkisesti hyvinkin raskasta materiaalia. Jo nykyisellään työ on henkisesti kuormittavaa ja se näkyy runsaina poissaoloina. Videohäätäviestin käyttö voi vaikuttaa hätäkeskus-päivystäjien työn henkisen kuormittumisen kasvuun siten, että se lisää poissaolojen määrää.

Yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisen esteettömyydestä vastaa Hätäkeskuslaitos. Esteettömyysdirektiivi edellyttää esteettömyyden valvontaa, joka säädettäisiin sisäministeriön vastuulle. Tällä hetkellä Hätäkeskuslaitokseen tulee vuosittain noin 40 kanteluasiaa yleiseen hätänumeroon 112 vastaamiseen liittyen. Hätänumeron esteettömyyden osalta kanteluja voidaan arvioida tulevan vuosittain vain murto-osa kaikista kanteluista. Esteettömyyttä koskevat kantelut käsiteltäisiin sisäministeriössä. Valvova viranomainen osallistuu lisäksi komission työryhmään, jonka tehtävänä on muun muassa edistää tietojen ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa viranomais-ten ja sidosryhmien välillä sekä edistää viranomais-ten ja asiaankuuluvien sidosryhmien yhteistyötä direktiivin täytäntöönpanoon liittyvissä asioissa. Valvonta lisää sisäministeriön pelastus-osaston laillisuusvalvontatyötä sekä työryhmätyöskentelyä komission työryhmässä jossain määrin, mutta tehtävät voidaan hoitaa nykyisillä sisäministeriön resursseilla.

4.2.7.5 Vaikutukset valtiontalouteen

Ehdotuksesta aiheutuvat kustannukset valvontaviranomaisen toimintaan ovat arvion mukaan vuonna 2023 ja 2024 yhteensä 1–1,6 miljoonaa euroa vuosittain ja vuodesta 2025 alkaen vuosittain noin 2,2 miljoonaa euroa. Jo vuonna 2022 kustannusten arvioidaan olevan noin puolet koko vuoden (2023) kustannuksista. Arvio perustuu henkilötyövuosiarvioihin valvontatehtävän hoitamisessa.

Valvontaviranomaisen kustannukset kohdistuisivat kahden ministeriön hallinnonaloille. Valtiovarainministeriössä Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimintamenomomentille ja Liikenne- ja viestintäministeriössä Liikenne- ja viestintävirasto Traficommin toimintamenomomentille. Ta-voitteena on kuitenkin keskittää valvontatehtävä yhdelle viranomaiselle vielä ennen valvonnan alkamista 28.6.2025. Tämä työ alkaisi heti kun lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset on hyväksytty 28.6.2022 mennessä.

Valvontaviranomaisen määrärahatasoa tulisi arvioida uudelleen ennen vuotta 2025, kun valvon- tatehtävä ja vaatimusten soveltaminen alkaa. Ennen 28.6.2025 työ keskittyy EU-työryhmätyö- kentelyyn ja standardoimistyöhön osallistumiseen sekä käyttäjien, palveluntarjoajien ja talou- den toimijoiden neuvontaan ja ohjaukseen.

Ehdotuksen taloudelliset vaikutukset valvonnan, neuvonnan ja tuen osalta tulevat olemaan jul- kiselle taloudelle arviolta yhteensä siis 2,2 miljoonaa euroa vuosittain.

Lisäksi ehdotuksella on vaikutuksia sisäministeriön hallinnonalalla Hätäkeskuslaitoksen järjes- telmäkehityksen osalta valitusta vaihtoehdosta riippuen minimissään 250 000 euroa ja maksi- missaan 1,5 miljoonaa euroa. Ylläpitokustannukset valitusta vaihtoehdosta riippuen 60 000 eu- roa–150 000 euroa.

4.2.8 Vaikutukset palvelun tarjoajiin

4.2.8.1 Vaikutukset palvelun tarjoajiin (hätäviestit)

Hätätekstiviestien avaaminen kaikkien käyttöön sekä reaaliaikaisen tekstityksen toiminnan varmistaminen edellyttää toimenpiteitä myös operaattoreiden taholta. Nykyisillä teknisillä järjestyillä hätätekstiviestejä ei voida reitittää puheluiden tapaan, joten operaattoreiden olisi tehtävä tarvittavat muutokset järjestelmiinsä.

4.2.8.2 Vaikutukset palvelun tarjoajiin (sähkökirjat)

Vaikutukset palveluntarjoajiin ovat vähäisemmät, mitä selkeämmin direktiivin vaatimukset voidaan täyttää. Direktiivin vaatimuksenmukaisuusolettaman mukaisesti, ”tuotteita ja palveluja, jotka ovat sellaisten yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden tuotetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, on pidettävä tämän direktiivin esteettömyysvaatimusten mukaisina siltä osin, kuin kyseiset standardit tai niiden osat kattavat nämä vaatimukset.” Siten standardeilla on keskeinen vaikutus esteettömyysvaatimusten toteuttamisessa. Komissio on pyytänyt yhtä tai useampaa eurooppalaista standardointiorganisaatiota laatimaan yhdenmukaistetun standardin (15. artikla), joka voisi sisältää myös ehdotuksen yhteentoimivasta metatiedon kuvauksista sähkökirjan osalta.

Kirjastot eivät ole sähkökirjapalvelujen tuottajia, vaan kirjastopalveluiden tuottajia, jotka tarjoavat myös sähkökirjoja osana palvelujaan. Kirjastot ovat sähkökirja-alalla merkittävä kanava, kun viestitään yksittäisille lukijoille ja laajalle yleisölle esteettömyyttä käsittelevistä asioista. Tiedottamista voisi edistää mm. lukemisen edistämisen kampanjoiden yhteydessä. Tällä hetkellä kirjastoissa ei ole kaikilta osin selvää, mitä uutta esteettömyysdirektiivin vaatimuksista syntyy suhteessa digipalvelulain vaatimuksiin. Siksi on tärkeää, että kirjastoille tuotetaan täsmällistä tietoa eri direktiivien vaatimuksista. Koska esteettömyysdirektiivin vaatimukset eivät ole kovin tarkkarajaiset ei vaikutuksia kuitenkaan voida arvioida tarkkaan.

Ylipäätään vaikutukset tulevat kohdistumaan koko tuotantoketjuun ja eri toimijoihin tässä tuotantoketjussa, jolloin myös viestinnän ja koulutuksen tulisi kohdistua kaikkiin näihin toimijoihin. Koko tuotantoketjunajattelu auttaisi hahmottamaan jokaisen toimijan omaa roolia osana ketjua ja omaa rooliaan esteettömien sähkökirjojen tuottamisessa. Yhteisten koulutustilaisuuksien toteuttaminen esteettömyysdirektiivistä on nähty hyvänä potentiaalisena keinona edistää sähkökirjojen koko tuotantoketjua koskevaa sekä kirja-alan tietoisuutta. Tällöin eri toimivat voivat matalalla kynnyksellä vaihtaa kokemuksia ja oppia toisiltaan hyviä käytäntöjä.

4.2.8.3 Vaikutukset digitaalisten palvelujen tarjoajille

Digipalvelulaisissa säädetään saavutettavuusvaatimukset digitaalisille palveluille. Digipalvelulaki koskee tällä hetkellä pääasiassa julkisen sektorin toimijoita. Esteettömyysdirektiivin kautta tietyille digitaalisille palveluille tulee uusia vaatimuksia, joiden arvioidaan olevan osittain samoja kuin digipalvelulain saavutettavuusvaatimukset mutta osin myös lisävaatimuksia saavutettavuusvaatimuksiin nähden. Esteettömyysdirektiivi koskee myös yksityistä sektoria.

Nyt voimassa olevan digipalvelulain saavutettavuusvaatimukset on laajennettu koskemaan osaa yksityistä sektoria, kuten osaa finanssialan toimijoista ja erityisalojen hankintalain soveltamis-

alaan kuuluvat toimijat. Kyseessä oleva kansallinen laajennus on tehty saavutettavuusdirektiivin implementoinnin yhteydessä ja sillä pyrittiin huomioimaan jo ennakkoon esteettömyysdirektiivin kautta tulevaa uutta sääntelyä. Edellä on tuotu esille se, että esimerkiksi finanssiala täyttää jo digipalvelulain saavutettavuusvaatimukset, joiden voidaan katsoa olevan osin samoja kuin esteettömyysdirektiivin vaatimukset.

Digipalvelulaki kattaa osin samoja palveluja kuin esteettömyysdirektiivi. Nämä palvelut ovat siis jo digipalvelulain saavutettavuusvaatimusten mukaisia. Näin ollen on lain systematiikan, ymmärrettävyyden ja lain soveltamisen kannalta olisi perusteltua, että myös uusilta palveluilta vaaditaan digipalvelulain saavutettavuusvaatimuksia ja sen lisäksi esteettömyysdirektiivin lisävaatimuksia. Tämä lisää jonkin verran palveluntarjoajien työtä esimerkiksi tiedonantamisen osalta. Koska kuitenkin merkittävimmät vaatimukset tulevat jo digipalvelulain saavutettavuusvaatimuksista, ei lisävaatimusten arvioida olevan merkittäviä.

Digipalvelulain lisävaatimus uusille palveluille konkretisoituisi esimerkiksi vaatimuksessa toteuttaa digitaaliseen palveluun palautekanava. Toisaalta tämä vastaisi osin esteettömyysdirektiivin vaatimusta esteettömistä tukipalveluista, joka liitteen I jakson III alakohdan d mukaan palveluntarjoajan on tukipalvelujen kautta tarjottava tietoa palvelun saavutettavuudesta saavutettavaa palvelukanavaa käyttäen. Direktiivi velvoittaa siten rakentamaan jonkun saavutettavan kanavan, mitä kautta palvelun käyttäjä saa tietoa digitaalisen palvelun saavutettavuudesta. Digipalvelulaki asettaisi kuitenkin tiettyjä vaatimuksia palautekanavalle, kuten sen, että palautteeseen tulee vastata kahden viikon kuluessa. Kyseessä olisi näin ollen kansallista lisäsääntelyä. Tämän arvioidaan lisäävän jonkin verran palveluntarjoajien veloitteita, mutta ei merkittävästi. Usein palveluntarjoajilla on jo olemassa olevia palautekanavia, joihin kyseessä olevan palautekanavan voi yhdistää. Esteettömyys- ja saavutettavuus on kaiken taustalla, joten palautekanavan itsessään tulee olla sellainen myös. Tässä vaiheessa ei ole voitu täysin kattavasti arvioida sitä, mikä vaikutus tämän kanavan luomisesta palveluntarjoajille aiheutuu. Selvää on kuitenkin se, että koska osa esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvista palveluista sisältyy myös saavutettavuusdirektiivin soveltamisalaan, näillä toimijoilla on jo olemassa kyseinen palautekanava voimassa olevan lain nojalla. Kansallinen lisäsääntely koskisi siten osaa verkkokaupan, sähkökirjojen sekä henkilöliikenteen palvelujen palveluntarjoajia. Koska vastaamisajasta ei arvioida aiheutuvan merkittäviä vaikutuksia, voitaisiin katsoa perustellusti, että saavutettavuus-palautteeseen vastaamisen rajaaminen pois tiettyjen palveluntarjoajien osalta ei olisi tarkoituksenmukaista direktiivin implementoinnin näkökulmasta.

4.2.8.4 Vaikutukset kuntiin

Kuntia ja hyvinvointialueita koskee digipalvelulain saavutettavuusvaatimukset. Näin ollen verkkosivustot ja mobiilisovellukset ja niihin liittyvät toiminnallisuudet tulee toteuttaa ja hankkia saavutettavuusvaatimusten mukaisina jo nyt. Lisävaatimuksia voi kunnille ja hyvinvointialueille tulla esimerkiksi verkkokaupan tietojenantovelvoitteen kautta, mutta muuten kunnan on tullut noudattaa julkisena toimijana saavutettavuusvaatimuksia jo nyt. Esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimukset tulee ottaa huomioon myös julkisissa hankinnoissa ja erityisalojen hankintalain mukaisissa hankinnoissa.

Sähkökirjoja tulee jatkossa tarjota saavutettavalla tavalla. Kirjastot ovat sähkökirja-alalla merkittävä kanava, kun viestitään yksittäisille lukijoille ja laajalle yleisölle esteettömyyttä käsittelevistä asioista. Kirjastot eivät ole sähkökirjapalvelujen tuottajia, vaan kirjastopalveluiden tuottajia (jotka tarjoavat myös sähkökirjoja osana palveluun).

Kaupunki-, esikaupunki- ja alueellisen liikenteen palvelujen osalta uudet vaatimukset koskevat itsepalvelupäätteitä. Näitä itsepalvelupäätteitä ovat ne, joita käytetään esimerkiksi lähtöselvitykseen tai matkalipun ostamiseen sekä tietojen tarjoamiseen vuorovaiikutteisten itsepalvelupäätteiden avulla. Itsepalvelupäätteitä valmistavien tulee saattaa markkinoille esteettömiä itsepalvelupäätteitä 28 kesäkuuta 2025 alkaen. Palveluntarjoaja voi käyttää itsepalvelupäätettä sen käyttöönsä loppuun saakka, kuitenkin enintään 20 vuotta sen käytön aloittamisesta. Joten tuotteet (kuten esimerkiksi maksupäätteet) päivittyvät esimerkiksi uusien hankintojen yhteydessä.

Yleiseen hätänumeroon vastaavat hätäkeskukset, ja esityksen vaikutukset kohdistuvat Hätäkeskuslaitokseen ja sisäministeriöön. Kunnat ja hyvinvointialueet eivät vastaa hätäilmoitusten vastaanottamisesta, eikä esitys luo niille uusia tehtäviä. Esityksellä ei ole vaikutuksia nykyisten kuntien ja jatkossa hyvinvointialueiden pelastustoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuuseen.

Kunnilla on lakisääteisiä tehtäviä, joiden lisäksi kunnat voivat itse ottaa itselleen muita itsehallinnollisia tehtäviä, jotka liittyvät yleensä talouteen, työllisyyteen ja asumiseen. Esityksessä ei säädettäisi uusia tehtäviä kunnille tai hyvinvointialueille, mutta edellytetään että jatkossa kaikkien talouden toimijoiden kuluttajille tarjoamien, soveltamisalaan kuuluvien, tuotteiden ja palvelujen tulee noudattaa esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimuksia. Esteettömyyden ja saavutettavuuden edistäminen turvaa erityisesti yhdenvertaisuutta ja vammaisten henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksia vammaisyleissopimuksen näkökulmasta. Kunnilla on perustuslain mukainen velvoite edistää esimerkiksi vammaisyleissopimuksen tavoitteiden saavuttamista.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Tuotteet ja palvelut

Tähän esitykseen sisältyvät säädösehdotukset täytäntöönpanisivat esteettömyysdirektiivin pakkavaa sääntelyä. Esityksen valmistelussa on arvioitu myös sitä, missä määrin direktiivin täytäntöönpanossa tulisi ottaa huomioon rakennettua ympäristöä edistäviä toimenpiteitä tai velvoitteita, ottaen kuitenkin huomioon direktiivin täytäntöönpanoa edellyttämän aikataulun. Arviointia on tehty sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa työryhmässä.

Tavoitteena esteettömyysdirektiivin kansallisessa toimeenpanossa pidettiin alusta lähtien sitä, että laaditaan yksi yhtenäinen hallituksen esitys. Lisäksi alusta asti oli selvää, että vaatimukset tulevat vaikuttamaan useaan voimassa olevaan lakiin. Alla on arvioitu eri toteuttamisvaihtoehtoja tuotteiden ja palveluiden osalta ja erikseen rakennetun ympäristön sekä hätäviestien osalta.

Lainvalmistelussa on selvitetty, voitaisiinko esteettömyyssääntely sisällyttää aihealueen keskeisiin voimassa olevaan säädöksiin.

Tässä mallissa markkinavalvontalain soveltamisalaa laajennettaisiin koskemaan vaadittavia tuotekohtaisia lakeja. Soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden osalta jokaista alakohtaista substanssilainsäädäntöä tulisi myös muuttaa niin, että esteettömyysvaatimukset otetaan huomioon. Eri viranomaisille tulisi mahdollisesti antaa asetuksenantovalta esteettömyysdirektiivin liitteen I esteettömyysvaatimuksista. Myöhemmin voimaan tulevat mahdollisesti standardit, joita so-

velletäisiin, kun niiden viitetiedot on julkaistu EU:n virallisessa lehdessä. Mallissa digipalvelulaissa säädettäisiin pääosin digitaalisten palveluiden saavutettavuudesta, sen soveltamisala ja vaatimukset kuitenkin laajenisivat. Tässä vaihtoehdossa ei säädettäisi uutta lakia. Haasteena tässä mallissa olisi sääntelyn hyvin laaja hajautuminen. Esteettömyysvaatimuksista olisi haastava ottaa selvää. Mallissa keskitetty valvonta olisi haastavampi toteuttaa. Myös kansalaisille esteettömyysvaatimusten tai oikeuksien selvittäminen voisi olla haastavaa.

Lainvalmistelussa on selvitetty, voitaisiinko esteettömyyssääntely toteuttaa säätämällä uusi laki eräiden tuotteiden ja palveluiden esteettömyysvaatimuksista. Esteettömyysdirektiivin liitteen I tuotteita ja palveluita koskevat esteettömyysvaatimukset kirjattaisiin tähän yleislakiin tai sen perusteella annettavaan asetukseen tai tekemällä suora viittaus esteettömyysdirektiivin esteettömyysvaatimuksiin koskevaan liitteeseen. Myöhemmin voimaan tulevat mahdollisesti standardit, joita sovellettaisiin, kun niiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Tässä vaihtoehdossa olisi yksi selkeä yleislaki, joka säätäisi esteettömyysvaatimukset soveltamisalaan kuuluville tuotteille ja palveluille. Tämä malli ei hyödyntäisi voimassa olevaa digipalvelulakia, joka säätää digitaalisten palvelujen saavutettavuudesta. Malli ei myöskään erottaisi tuotteita ja palveluita, joille on kuitenkin osin erilaiset esteettömyysvaatimukset esteettömyysdirektiivin liitteen I mukaisesti. Kyseessä oleva vaihtoehto vaatisi edelleen viittauksia esimerkiksi markkinaoikeuslakiin ja muihin liitännäislakeihin. Valvonta olisi tässä mallissa mahdollista keskittää selkeästi yhdelle viranomaiselle.

Lainvalmistelussa on selvitetty, voitaisiinko esteettömyyssääntely toteuttaa säätämällä uusi laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista. Esteettömyysdirektiivin liitteen I tuotteita koskevat esteettömyysvaatimuksista säädettäisiin tässä laissa tai sen perusteella annettavassa asetuksessa tai tekemällä suora viittaus esteettömyysdirektiivin esteettömyysvaatimuksiin säätävään liitteeseen. Myöhemmin voimaan tulevat mahdollisesti standardit, joita tulee soveltaa, kun niiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Tässä vaihtoehdossa olisi yksi selkeä yleislaki, joka säätäisi esteettömyysvaatimukset soveltamisalaan kuuluville tuotteille. Palveluiden esteettömyysvaatimukset säädettäisiin pääosin digipalvelulaissa, jossa säädetään tällä hetkellä digitaalisten palveluiden saavutettavuusvaatimuksista. Digipalvelulaki laajeni soveltamisalan osalta, mutta myös sovellettavien vaatimusten osalta, kun otettaisiin huomioon uudet saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimukset. Tuotteita koskevasta uudesta yleislaista tehtäisiin tarvittavat viittaukset liitännäislakeihin eli esimerkiksi markkinaoikeuslakiin. Valvonta jakaantuisi selkeästi tuotteita koskevaan markkinaoikeuteen ja palveluita koskevaan valvontaa esteettömyysdirektiivin mukaisesti.

Tässä vaihtoehdossa erotetaan tuotteet ja palvelut, joilla on erilaisia vaatimuksia esteettömyysdirektiivissä. Lisäksi tässä mallissa huomioidaan voimassa oleva lainsäädäntö saavutettavuusvaatimuksesta. Edelleen myös terminologia, joka Suomessa on käytössä, otetaan huomioon. Saavutettavuus on määritelty digipalvelulaissa. Saavutettavuus koskee digitaalisia palveluja ja esteettömyys fyysisiä tuotteita ja ympäristöä.

Edellä esitetyistä vaihtoehdoista esteettömyysdirektiivin kansallinen täytäntöönpano esitetään tehtäväksi omana, uutena lakinaan esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden osalta. Kyseessä oleva laki lisättäisiin markkinaoikeuslain soveltamisalaan, koska tuotteiden valvonta on markkinaoikeutta. Tuotteiden markkinaoikeutta hoitaisivat nykyiset markkinaoikeusviranomaiset tai myöhemmin erikseen nimettävä viranomainen tai viranomaiset.

Digipalvelulaissa säädettäisiin digitaalisten palvelujen saavutettavuudesta. Näin huomioidaan myös digipalvelulain valmistelun aikana tehdyt kirjaukset ja huomiot esteettömyysdirektiivistä johtuvasta sääntelystä ja se, että saavutettavuusvaatimusten valvontaviranomainen hoitaisi myös uusien digitaalisten palvelujen saavutettavuusvaatimusten valvontaa. Nyt voimassa olevan digipalvelulain saavutettavuusvaatimukset on laajennettu koskemaan osaa yksityistä sektoria, kuten erityisalojen hankintalain mukaisia toimijoita ja osaa finanssialan toimijoista. Kyseessä oleva kansallinen laajennus saavutettavuusdirektiivin implementoinnin yhteydessä huomioi jo ennakkoon esteettömyysdirektiivin kautta tulevaa uutta sääntelyä. Jos esteettömyysdirektiivin johdosta tullutta lisäsääntelyä saavutettavuusvaatimuksille ei implementoitaisi digipalvelulakiin, johtaisi se käytännön soveltamishaasteisiin siltä osin, että kansallisesti saavutettavuussääntely hajaantuisi useaan eri lainsäädäntöön. Osa esteettömyysdirektiivin soveltamisalan piirissä olevista digitaalisista palveluista kuuluu jo nyt digipalvelulain soveltamisalan piiriin, joten siltä osin olisi tarkoituksenmukaista sijoittaa lisäsääntely myös digipalvelulakiin yhdenmukaisen sääntelyn näkökulmasta.

Lainvalmistelussa ja Euroopan unionin säädösten kansallisessa implementoinnissa on otettava huomioon lainsäädännön laatu ja erityisesti tässä tarkoituksessa sääntelyyn sisältyvien oikeuksien, mutta myös velvollisuuksien, selkeys ja helppo löydettävyys. Yhdenvertaisuutta, esteettömyyttä ja saavutettavuutta edistävän sääntelyn hajanaisuus ei edistä lainsäädännön laatua. Yhdenvertaisuutta, esteettömyyttä ja saavutettavuutta edistävä ja toteuttava lainsäädäntö muodostaa lainsäädännön yhteentoimivuutta edistävän kokonaisuuden, jossa yksilö pystyy muodostamaan selkeän kuvan omista oikeuksistaan. Samalla myös ne toimijat, joilla on velvollisuus edistää ja toteuttaa yhdenvertaisuutta, esteettömyyttä ja saavutettavuutta edistäviä toimenpiteitä, saavat helposti selon omista velvollisuuksistaan.

Soveltamisalan laajuus luo haasteen yhteentoimivan kokonaisuuden muodostamiselle. Osin sääntelyä ja erityisesti valvontaa voisi hajauttaa, jotta voidaan hyödyntää olemassa olevaa osaaamista ja esimerkiksi valtavirtaistaa vaatimusten valvontaa, hyödyntäen olemassa olevaa osaaamista markkinavalvontatehtävissä ja saavutettavuusvalvonnan tehtävissä sekä kansalaisten oikeuksien käyttämisessä.

Lainvalmistelussa on arvioitu, miten digipalvelulain saavutettavuusvaatimukset ja tulevat esteettömyysvaatimukset eroavat ja kuinka paljon uusia vaatimuksia talouden toimijoille tulee esteettömyysdirektiivin kansallisen toimeenpanon myötä. Lainvalmistelussa päädyttiin siihen, että esteettömyysdirektiivin mukaisesti esteettömyysvaatimukset koskevat vain valikoituja tuotteita ja palvelua. Esteettömyysvaatimuksia ei siis lähtökohtaisesti laajenneta koskemaan kaikkia digipalvelulain soveltamisalaan kuuluvia digitaalisia palveluja.

5.1.2 Rakennettu ympäristö

Esteettömyysdirektiivin vaatimukset rakennetulle ympäristölle on esitetty direktiivin liitteessä III. Jäsenvaltiot voivat päättää kansallisesti siitä, otetaanko rakennettua ympäristöä koskeva liite osaksi kansallista lainsäädäntöä. Jäsenvaltiot voivat siis päättää kansallisesti, onko rakennetun ympäristön täytettävä liitteessä III vahvistetut esteettömyysvaatimukset.

Direktiivin liite III edellyttää esteettömyyden huomioon ottamista yleiseen käyttöön tarkoitettujen alueiden osalta seuraavasti:

- a) asiaankuuluvien ulkotilojen ja järjestelyjen käyttö;

- b) rakennuksien sisäänkäynneille johtavat reitit;
- c) sisäänkäyntien käyttö;
- d) kulkuväylien käyttö liikuttaessa vaakasuorassa;
- e) kulkuväylien käyttö liikuttaessa pystysuorassa;
- f) yleiseen käyttöön tarkoitettujen tilojen käyttö;
- g) palvelun tarjoamisessa käytettävien laitteiden ja järjestelyjen käyttö;
- h) käymälöiden ja saniteettitilojen käyttö;
- i) uloskäyntien, hätäpoistumisteiden sekä pelastussuunnitelmakonseptien käyttö;
- j) viestintä ja orientaatio useamman kuin yhden aistikanavan kautta;
- k) järjestelyjen ja rakennusten käyttö niiden ennakoitua tarkoitusta varten;
- l) suojelelu ympäristöön liittyviltä vaaroilta sisä- ja ulkotiloissa.

Euroopan komissio antaa erikseen esteettömyysvaatimukseen liittyvistä standardeista täytäntöönpanopäätökset. Ensimmäinen eurooppalainen rakennetun ympäristön esteettömyyteen liittyvä standardi (EN 17210:2021) julkaistiin kesäkuussa 2021. Kuten esteettömyysdirektiivin liitteen III vaatimukset rakennetulle ympäristölle, myös standardi määrittelee yleiset edellytykset esteettömyyden toteutumiseksi, mutta se ei nykyisellään sisällä tarkkoja kriteerejä tai anna esimerkkejä velvoitteet toteuttavista hyväksyttävistä ratkaisuista. Standardin pohjalta on tarkoitus valmistella yhdenmukaistettu standardi esteettömyysdirektiivin soveltamisen tueksi. Yhdenmukaistettujen standardien on tuettava direktiivin esteettömyysvaatimusten soveltamista ja niissä on esitettävä yksityiskohtaiset tekniset eritelmat esteettömyysvaatimuksista, jotta niitä voidaan noudattaa.

Rakennetun ympäristön osalta on lainvalmistelussa tunnistettu kolme toteuttamisvaihtoehtoa:

- a) rakennettua ympäristöä koskevat vaatimukset otettaisiin heti mukaan kansalliseen toimeenpanoon liitteen III mukaisesti,
- b) rakennettua ympäristöä koskevia vaatimuksia ei otettaisi mukaan kansalliseen toimeenpanoon, tai
- c) rakennettua ympäristöä koskevia vaatimuksia ei otettaisi mukaan hallituksen esitykseen palveluja koskevasta kansallisesta lainsäädännöstä, vaan sen soveltamisesta päätettäisiin myöhemmin.

Direktiivin tavoitteena on parantaa vammaisten ihmisten itsenäisen asioinnin mahdollisuutta, mikä edellyttää myös rakennetun ympäristön esteettömyyttä. Rakennettua ympäristöä koskevien vaatimusten ottamisella osaksi kansallista lainsäädäntöä, joko nyt tehtävien lakimuutosten myötä tai myöhemmässä vaiheessa, voidaan olettaa olevan myönteinen vaikutus kansalaisten

yhdenvertaisuuden toteutumiseen direktiivin soveltamisalaan kuuluvien palvelujen käyttäjinä. Esteetön palvelu, joka sijaitsee esteettömässä ympäristössä, on helppokäyttöinen ja toimiva kaikille käyttäjille. Rakennetun ympäristön esteettömyys edistää myös ikääntyneiden henkilöiden mahdollisuuksia käyttää palveluita. Mikäli rakennettua ympäristöä koskevia vaatimuksia ei otettaisi mukaan kansalliseen toimeenpanoon, voisi se mahdollistaa esteettömyysdirektiivin mukaisen palvelun tarjoamisen myös ympäristössä, jonka esteettömyyttä ei ole varmistettu. Rakennettu ympäristö uudistuu hitaasti ja on vielä monin paikoin esteellinen, eikä tarjoa yhdenvertaisia toimimismahdollisuuksia kaikille.

Velvoitteet rakennetulle ympäristölle on määritelty direktiivin liitteessä varsin yleisellä tasolla vaatimuksenmukaisuuden osoittamisen ja valvonnan kannalta. Ne velvoittavat esteettömyyden huomioon ottamiseen, mutta eivät määrittele tarkkoja kriteerejä tai anna esimerkkejä velvoitteet toteuttavista hyväksyttävistä ratkaisuista. Tämän takia vielä ei ole voitu arvioida, miten esteettömyysdirektiivin liitteen III vaatimukset lopulta vaikuttaisivat kansalliseen lainsäädäntöön. Voidaan kuitenkin pitää todennäköisenä, että tuleva yhdenmukaistettu standardi sisältäisi sellaisia näkö- ja kuunteluympäristön esteettömyyttä koskevia vaatimuksia, jotka eivät nykyisellään sisälly kansalliseen esteettömyyslainsäädäntöön. Erityisesti tarkasteluun tulisivat tällöin direktiivin liitteen III kohta j) viestintä ja orientaatio useamman kuin yhden aistikanavan kautta ja j.) uloskäyntien, hätäpoistumisteiden sekä pelastussuunnitelmakonseptien käyttö.

Direktiivi myös kohdentaa vaatimukset palvelun tarjoajan vastuulla olevaan rakennettuun ympäristöön, mutta direktiivissä ei kuitenkaan määritellä tarkasti, mitä palvelutarjoajan vastuulla olevalla ympäristöllä tarkoitetaan. Määrittelyllä on kustannusten ohella merkittävä vaikutus myös siihen, miten rakennetun ympäristön esteettömyyden voidaan olettaa kehittyvän direktiivin vaikutuksesta. Koska sijoitettaessa esteettömyysdirektiivin mukaista palvelua vastuu esteettömyyden toteutumisesta olisi palvelun tarjoajalla, ei direktiivi asettaisi uusia tai nykyisestä poikkeavia velvoitteita rakennushankkeeseen ryhtyvälle rakennuslupaa edellyttävässä uudis- tai korjausrakentamisessa eikä asettaisi rakennuksen omistajalle velvoitteita esteettömyyskorjausten toteuttamiseen.

Rakentaminen ja muutokset rakennetussa ympäristössä aiheuttavat yleensä kustannuksia. Kansallisen toimeenpanon valmistelun yhteydessä teetetyssä vaikutusten arvioinnissa rakennettu ympäristö oli rajattu tarkastelun ulkopuolelle, mutta osa arvioinnin havainnoista on sovellettavissa myös rakennettuun ympäristöön. Vaikutusten arvioinnin yhteydessä toteutetuissa haastatteluisissa tuli esiin, että rakennetun ympäristön sisällyttämisen kansalliseen lainsäädäntöön arvioidaan aiheuttavan merkittävästi lisäkustannuksia. Direktiivin mukaan esteettömyysvaatimuksia on kuitenkin tulkittava ja sovellettava siten, että otetaan huomioon rakennetun ympäristön nykytila. Koska direktiivin velvoitteita tarkastellaan kohtuullisuuden kautta, varmistaa se taloudellisten vaikutusten kohtuullisuuden myös rakennettuun ympäristöön kohdistuvien muutostarpeiden osalta. Kokonaisuutta tarkasteltaessa on kuitenkin otettava huomioon, että vammaisyleissopimuksen mukaan sopimuspuolet eivät saa käyttää julkisen talouden säästötoimia tekosyynä välttääkseen esteettömyyden ja saavutettavuuden asteittaisen varmistamisen vammaisille henkilöille.

Direktiivistä aiheutuviin kustannuksiin vaikuttaa myös se, millä aikataululla olemassa oleva rakennettu ympäristö, jossa palvelu tarjotaan ja joka on palvelun tarjoajan vastuulla, tulee muuttua esteettömäksi. Siirtymätoimenpiteiden avulla voitaisiin säätää mahdollisuudesta jatkaa palvelujen tarjoamista niiden tarjoamiseen tarkoitettujen itsepalvelupäätteiden taloudellisen käyttöiän loppuun saakka ilman muutoksia. Toisaalta esteetön rakennettu ympäristö voi tehdä palveluista

helpommin käytettäviä kaikille ja sitä kautta vähentää kustannusten syntymistä toisaalla, esimerkiksi toissijaisissa palveluissa. Esteettömyysdirektiivin rakennetusta ympäristöstä yksittäiselle toimijalle aiheutuvia kustannuksia on nykytilanteessa vaikea arvioida, koska direktiiviin velvoitteiden täsmentämiseksi tarkoitettua standardia ei ole vielä yhdenmukaistettu.

Rakennettua ympäristöä koskevien vaatimusten ei tarvitse olla implementoituna kansalliseen lainsäädäntöön vielä kesäkuussa 2022. Lisäksi rakennettuun ympäristöön liittyvien velvoitteiden vaikutusten huolellinen ja riittävän kattava arviointi vaatii aikaa. Vaikutusten arviointia rakennetun ympäristön osalta tulisi jatkaa, jotta löydettäisiin tarkoituksenmukainen ja kustannustehokas tapa esteettömyyden varmistamiseksi palveluja tarjottaessa. Samalla tulisi selvittää vaihtoehdot rakennetun ympäristön soveltamiseksi kansallisessa lainsäädännössä direktiivin soveltamisalaan liittyvien palveluiden osalta sekä tarve direktiivin liitettä yksityiskohtaisempaan kansalliseen sääntelyyn esteettömyyden kehittämiseksi. Lisäksi tulisi odottaa standardin sisällön täsmentymistä. Siirtymäaikaa jäisi toisaalta vähemmän, mikäli soveltaminen alkaisi kuitenkin direktiivin edellytysten mukaisesti vuonna 2025. Toisaalta siirtymätoimenpiteiden avulla voidaan myös säätää mahdollisuudesta jatkaa palvelujen tarjoamista niiden tarjoamiseen tarkoitettujen itsepalvelupäätteiden taloudellisen käyttöiän loppuun saakka ilman muutoksia. Näillä perusteilla lainvalmistelussa ollaan päädytty vaihtoehtoon c).

5.1.3 Yleinen hätänumero 112

Hätäkeskuslaissa voitaisiin säätää, että Hätäkeskuslaitos vastaa yleiseen hätänumeroon 112 tuleviin hätäilmoituksiin, jotka tulevat puheviestinnän ja tekstiviestinnän kautta. Muulla vastaavalla hätäilmoituksen tekijän ja Hätäkeskuslaitoksen väliseen vuorovaikutukseen tarkoitettulla tavalla tehtyihin hätäilmoituksiin vastaamisen osalta sekä yleiseen hätänumeroon vastaamisen tavoista voitaisiin vaihtoehtoisesti antaa valtioneuvoston asetuksenantovaltuutus ja asioista säätää tarkemmin asetuksella. Tämä mahdollistaisi, että asetuksessa voitaisiin säätää tarkemmin, että yleiseen hätänumeroon on vastattava asianmukaisesti käyttämällä samaa kommunikaatiotapaa eli reaaliaikaista puhetta ja tekstiä tai jos viestinnän mahdollisuutena on videokuva, interaktiiviseksi synkronoitua puhetta, tekstiä sekä videokuvaa. Jatkossa asetukseen olisi mahdollista lisätä muita teknisiä kommunikaatiotapoja ja niihin vastaamisen tapoja. Tätä vaihtoehtoa tukisi se, että asetusta on kevyempi ja nopeampi muuttaa tekniikan kehittymisen myötä ja tekniset vastaamistavat olisivat sellaista teknistä yksityiskohtaa, josta olisi perusteltuakin säätää asetuksen tasolla.

Esteettömyysdirektiivin vaatimusten täytäntöönpano laintasoisella sääntelyllä on kuitenkin ensisijaista, joten siitä syystä on valittu esityksen mukainen vaihtoehto lain muuttamisesta ja säätämällä asetuksenantovaltuutuksesta. Hätäkeskuslain muutosehdotukseen on sisällytetty esteettömyysdirektiivin vaatimukset kokonaisuudessaan. Käytännössä tällä hetkellä ei ole muita hätäilmoituksen vastaanottamisen ja vastaamisen tapoja, kuin puhe, teksti ja kokeiluluontoisesti video, joten asetuksella asiasta tarkempi säätäminen ei ole tässä vaiheessa perusteltua. Pykäläehdotus on muotoiltu siten, että se mahdollistaa tulevaisuuden teknologisen kehityksen niin, että yhteydenottotapaa ei ole sidottu kommunikaatiovälineeseen vaan kommunikaatiotapaan ja sääntely mahdollistaa Hätäkeskuslaitoksen osalta hätäilmoitusten vastaanottamisen ja vastaamisen toiminnallisen kehittämisen. Mikäli laissa säädettäisiin, että hätäilmoitukseen vastaamisen tavoista olisi säädettävä tarkemmin valtioneuvoston asetuksella, vaatisi uusien toimintojen ja yhteydenottotapojen käyttöönotto aina asetuksen muutoksen. Tämä hidastaisi Hätäkeskuslaitoksen ydintehtävän kehittämistä.

Tämän esityksen lisäksi vaihtoehtona olisi säätää velvoittavasti videoyhteyden tarjoamista hätäilmoituksen muotona. Tämä sääntely turvaisi viittomakieltä käyttäville henkilöiden videovälitteisen yhteydenottotavan yleiseen hätänumeroon 112. Esteettömyysdirektiivi ei kuitenkaan edellytä videokuvan tarjoamista. Direktiivi edellyttää, että jos videokuva tarjotaan, mukana tulee olla täydellisesti interaktiiviseksi synkronoitua puhetta ja tekstiä (reaaliaikainen tekstitys mukaan luettuna) sekä videokuva. Koska hankkeelle asetetulla aikataululla ei ole ollut mahdollista saada selvyyttä siihen, millaisia tietoteknisiä muutoksia nyt kokeilussa oleva videovälitteinen tulkkaukspalvelu yhteiseen hätänumeroon soittaessa vaatisi direktiivistä johtuen tai onko Kansaneläkelaitoksen ja Hätäkeskuslaitoksen mahdollista vakinaistaa sopimus videovälitteisestä tulkkaukspalvelusta tai miten muutoin videotulkkaukset voitaisiin järjestää tai mitä direktiivin vaatimusten mukainen videovälitteinen tulkkaukspalvelu tulee maksamaan, ei esityksessä esitetä pakollista videovälitteistä yhteydenottotapaa yleiseen hätänumeroon. Ehdotettu sääntely kuitenkin mahdollistaa videovälitteisen tulkkaukspalvelun tarjoamisen sekä muiden toimintatapojen kehittämisen tulevaisuudessa.

Videohätäviestin mahdollistaminen puhelimella ja tietokoneella edellyttäisi hätäkeskustietojärjestelmään teknisiä muutoksia. Videopuheluiden kehittäminen on nähty hätäkeskustoiminnan normaaliin kehittämiseen kuuluvana toimintana, jossa asiassa eteneminen tulisi voida aikatauluttaa Hätäkeskuslaitoksen resurssien ja rahoituksen antamissa rajoissa. Samalla voidaan arvioida toteutuksen vaikuttavuutta hätäkeskustoiminnan tuloksellisuuteen ja seurata teknisten ratkaisujen mahdollisuuksia. Tämän lisäksi videopuheluiden toteuttamiseen liittyy merkittäviä toiminnallisia haasteita huomioiden mm. riskinarvion toteuttaminen videokuvapohjaisena, hätäkeskuspäivystäjien henkisen kuorman kasvu, tietoturvakysymykset, tallennusratkaisut, järjestelmän kapasiteettitarpeet sekä mittavat ohjeistus- ja koulutustarpeet.

Yleisen hätänumeron esteettömyyden valvonta voitaisiin keskittää Etelä-Suomen aluehallintovirastoon tai Traficomiin sisäministeriön sijasta. Digipalvelulakia sovelletaan 3 §:n nojalla Hätäkeskuslaitoksen digitaalisiin palveluihin eli verkkosivustoon tai mobiilisovelluksiin sekä niihin liittyviin toiminnallisuuksiin. Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoo ko. lain noudattamista myös Hätäkeskuslaitoksen osalta. Traficom puolestaan valvoo teleoperaattoreita sähköisen viestinnän palveluista annetun lain nojalla ja valvonta sisältää sen varmistamisen, että viestintäverkkojen- ja -palvelujen kautta saa yhteyden yleiseen hätänumeroon. Hätänumeroon vastaamisen esteettömyysvaatimukset kuuluvat esityksen mukaan Hätäkeskuslaitoksen vastuulle. Koska sisäministeriö suorittaa Hätäkeskuslaitoksen laillisuusvalvontaa muutoinkin, eivätkä aluehallintovirasto tai Traficom valvo sinällään Hätäkeskuslaitoksen hätäilmoituksiin vastaamista, on perusteltua keskittää yleisen hätänumeron 112 vastaamisen esteettömyyden valvonta sisäministeriön laillisuusvalvonnan yhteyteen.

5.1.4 Rahoitus- ja pankkipalvelut

Rahoitus- ja pankkipalvelujen osalta olisi erilaisia toimeenpanoratkaisuja liittyen esteettömyysdirektiivin kansalliseen toimeenpanoon. Esteettömyysdirektiivin kuluttajille tarjottavien pankki- ja rahoituspalveluiden määritelmä on palvelulähtöinen, kun taas aikaisemmin kansallisesti on säädetty digitaalisten rahoituspalveluiden saavutettavuudesta instituutiokohtaisesti. Lisäksi kansallisesti ei ole aikaisemmin tehty jakoa saavutettavuuden osalta kuluttajien ja yritysten välille. Kansallisesti on tarve pyrkiä yhteensovittamaan kansallinen lainsäädäntö yhteen esteettömyysdirektiivin vaatimusten kanssa, tämä voidaan tehdä eri tavoin.

Yksi mahdollisuus olisi, että otettaisiin esteettömyysdirektiivin soveltamisala sellaisenaan ja kumottaisiin nykyinen digipalvelulain soveltamisala rahoituspalveluiden tarjoajien osalta. Tällainen ratkaisu supistaisi nykytilaa heikentämällä digitaalisten rahoituspalveluiden saavutettavuutta. Esimerkiksi vain tiettyjä sijoituspalveluita koskisi esteettömyysvaatimus verrattuna nykytilaan, jossa kaikkien digitaalisesti tarjottavia sijoituspalveluita on tarjottava saavutettavasti. Lisäksi nykytilassa myös yrityksille digitaalisesti tarjottavien palveluiden on oltava saavutettavia, mitä esteettömyysdirektiivin säännöksissä ei veloiteta. Toki on huomioitava, että esteettömyysdirektiivin vaatimukset ovat osin tarkempia ja pidemmälle meneviä verrattuna nykyisiin saavutettavuusvaatimuksiin. Esteettömyysdirektiivin soveltamisalan toimeenpano sellaisenaan heikentäisi nykytilaa. Tällainen toimeenpanovaihtoehto kuitenkin vastaisi eniten EU-direktiivin vaatimuksia ja siten olisi todennäköisesti samankaltaisin muiden jäsenvaltioiden ratkaisujen kanssa. Toisaalta voidaan katsoa, että toimeenpano olisi ristiriidassa esteettömyysdirektiivin päätavoitteen kanssa.

Lisäksi toimeenpanossa on huomioitava, että esimerkiksi esteettömyysdirektiivin soveltamisala ei kata vakuutuksiin liittyviä palveluita, joiden digitaalisesti tarjottavan palvelun saavutettavuudesta on säädetty jo digipalvelulaissa. Osaa vakuutuspalveluista koskee saavutettavuusdirektiivin vaatimukset, joten niihin on sovellettava ainakin tältä osin saavutettavuusdirektiivin vaatimuksia. Ainakin kuluttajien tai heihin rinnastettavien vakuutuksenottajien sekä vakuutettujen näkökulmasta olisi perusteltua, että myös esteettömyysvaatimukset koskisivat vakuutusyhtiöitä ja muita vakuutuksen tarjoajia. Monet vakuutusyhtiöt ovat osa finanssikonserneja, joiden osaa palveluista esteettömyysdirektiivin vaatimukset joka tapauksessa koskevat.

Esteettömyysdirektiivi ei selkeästi rajaa sen soveltamisalaa koskien kuluttajille tarjottavia pankki- ja rahoituspalveluita koskemaan pelkästään digitaalisia palveluita. Kuitenkin tarkemmat liitteissä esitetyt veloitteet ohjaavat tällaiseen tulkintaan. Lisäksi osa esimerkiksi kasvo- tusten tarjottavien rahoitus- ja pankkipalveluiden esteettömyydestä liittyy pankkikonttorien ja muun rakennetun ympäristön esteettömyyteen, jota ei vielä ole tarkemmin tarkasteltu hallituksen esityksen yhteydessä. Ympäristöministeriö aikoo tarkastella esteettömyysdirektiivin liitteen III mahdollista soveltamista rakennettuun ympäristöön erikseen. Tällainen tarkastelu sisältää myös pankkikonttoreiden tarkastelun esteettömyysdirektiivin soveltamisalueen osalta.

Lisäksi IV-jakson sisältämä ymmärrettävyyden tasoon liittyvä vaatimus ja siihen liittyvä B2-kielitasovaatimuksen laajuus on osin epäselvä esteettömyysdirektiivissä. Esteettömyysdirektiivi ei erottele tarkemmin, mitä tietoja vaatimus tarkalleen ottaen sisältäisi. Valvontakäytännön soveltaminen kuluttajien pankki- ja rahoituspalveluihin on haastavaa, jos kielitasovaatimuksen katsotaan koskevan muita kuin rahoitus- tai pankkipalvelusta annettavia tietoja. Jo nyt voimassa olevan lainsäädännön mukaan muun muassa monien rahoituspalvelujen asiakirjojen pitää olla ymmärrettäviä ja esimerkiksi sijoituspalveluiden tarjonnan osalta on tehtävä asiakkaan soveltu- vuusarviointi, jonka perusteella päätetään, millaista palvelua asiakkaalle voi tarjota tälle sopi- vana. Jos esteettömyysdirektiivin vaatimukset ulotettaisiin koskemaan palvelun sisäisiä asiakir- joja, joita saattaa koskea tarkat rahoitusmarkkinalainsäädännössä määritetyt muotovaatimukset, esteettömyyssääntely ja rahoitusmarkkinasääntely voisivat joissakin tapauksissa olla ristiriidassa. Lisäksi tällaisessa tapauksessa tulisi epäselvyyksiä valvojien toiminta-alueissa. Etelä- Suomen aluehallintoviraston valvoessa melko kattavasti nyt jo Finanssivalvonnan hallinnon- alaan kuuluvien palveluiden ja asiakirjojen teknistä saavutettavuutta.

PSD2-direktiivin 33 artiklassa määritetään tilitietopalvelun tarjoajiin sovellettavat säännökset. Esteettömyysdirektiivissä asetetaan uusia vaatimuksia myös näille toimijoille, koska osana

maksupalveluita tilitietopalvelut kuuluvat esteettömyysdirektiivin soveltamisalaa. Esteettömyysdirektiivi ei erikseen ota kantaa tilitietopalvelun tarjoajiin, eikä siinä esitetä PSD2-direktiiviä muuttavaa sääntelyä. Tämän takia on osin epäselvää, miten PSD2-direktiivin ja esteettömyysdirektiivin velvoitteita pitäisi katsoa. Tilitietopalvelun tarjoajat voitaisiin PSD2-direktiivin näkökulmasta säätää esteettömyysvaatimusten soveltamisalan ulkopuolelle, mutta tällainen ratkaisu ei olisi yhteneväinen muiden rahoitustoimijoiden osalta ehdotettavan ratkaisun osalta, eikä tukisi kuluttajalle tarjottavan palvelun esteettömyyttä.

5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

5.2.1 Yleistä

Esteettömyyttä koskevaa sääntelyä on voimassa vaihtelevasti eri maissa. Euroopan unionin jäsenvaltioissa on EU:n lainsäädäntöä voimassa esimerkiksi liikenteen, matkustamisen ja rakentamisen osalta. Esteettömyysdirektiivin osalta muissa jäsenmaissa kansallinen täytäntöönpano on vielä kesken marraskuussa 2021. Alla lyhyesti tietoa muutaman maan kansallisen täytäntöönpanon tilanteesta.

5.2.2 Yleistä hätäviesteihin liittyen

Eurooppalaisesta sähköisen viestinnän säännöstöstä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2018/1972 EU) eli niin sanotun teledirektiivin 109 artiklassa säädetään hätäviestinnästä ja eurooppalaisesta hätänumerosta. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että palvelujen käyttäjät voivat tavoittaa hätäpalvelut hätäviesteillä veloituksetta ja ilman, että heidän tarvitsee käyttää minkäänlaista maksuvälinettä, käyttämällä yhteistä eurooppalaista hätänumeroa 112 ja jäsenvaltioiden määrittelemiä kansallisia hätänumeroita. Joulukuusta 2008 lähtien missä tahansa Euroopan Unionin alueella on saanut yhteyden hätäpalveluihin numeroon 112 soittamalla. Yleiseurooppalaisen hätänumeron rinnalla on käytössä myös kansallisia numeroita.

Hätäkeskusjärjestelyt organisaatiotasolla vaihtelevat. Euroopan unionin alueella hätänumeroon 112 vastaa pääsääntöisesti joko terveys-, pelastus- tai poliisiviranomainen. Suomessa, Virossa, Islannissa ja Liettuassa on olemassa itsenäinen hätäkeskusviranomainen. Näissä maissa hätäkeskuslaitokset ovat itsenäisiä valtion viranomaisia, jotka vastattuaan hätäpuheluun ja tehtyään riskinarvion, hälyttävät tarvittavat viranomaiset. Niissä maissa, joissa erillistä hätäkeskusviranomaista ei ole, puheluihin vastaajat ovat viranomaisia niille kuuluvien toimivaltuuksien. Joissakin maissa, kuten Isossa Britanniassa ja Irlannissa, teleoperaattori tai kaupallinen yritys vastaa ensiksi hätäpuheluun, minkä jälkeen se siirretään hälyttämistä varten viranomaisen omaan hätäkeskukseen.

5.2.3 Saksa

Saksassa on tällä hetkellä sekä liittovaltion että osavaltioiden tasolla useita esteettömyyttä koskevia kansallisia lakeja. Laki joka säätää vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuudesta (Behindertengleichstellungsgesetz) vaatii julkisia toimijoita varmistamaan verkkosivustojen esteettömyyden ja tarjoamaan informaation ja yhteydenpidon, kuten päätökset ja kirjeet, esteettömästi. Se myös edellyttää julkisia toimijoita varmistamaan esteettömän pääsyn rakennuksiin.

Saksa on implementoinut esteettömyysdirektiivin kansalliseen lakiin (Barrierefreiheitsstärkungsgesetz). Konkreettiset esteettömyysvaatimukset, jotka ovat esteettömyysdirektiivin liitteessä I, tullaan implementoimaan asetukseen, jota työstetään syksyn 2021 aikana.

Behindertengleichstellungsgesetz ja Barrierefreiheitsstärkungsgesetz laeissa on erityistä sääntelyä siitä, miten kansalainen voi käyttää oikeuksiaan, esimerkiksi sovittelumenettely tai valitus hallinto-oikeuteen. Saksan siviililaki soveltuu suureen osaan esteettömyysvaatimuksista. Näin on myös uuden lain osalta, jolla täytetään esteettömyysdirektiivi (Barrierefreiheitsstärkungsgesetz).

Saksan liittovaltiossa on useita vastuullisia valvontaa suorittavia tahoja osavaltiotasolla. Esteettömyysdirektiivin osalta Saksassa ei vielä tiedetä minkälaisia valvontatahoja esteettömyysvaatimusten osalta tulee olemaan. Barrierefreiheitsstärkungsgesetz kuitenkin säätää, että liittovaltion työturvallisuus- ja työterveyslaitos on valvontaa koordinoiva, päävastuullinen taho.

Lisää tietoa Saksan tilanteesta [BMAS - Participation and inclusion BMAS - Barrierefreiheitsstärkungsgesetz](#)

5.2.4 Tanska

Tanskan lainsäädäntö esteettömyyden osalta perustuu pääosin EU-tasoiseen sääntelyyn eri sektoreilla. Esteettömyyttä koskevaa lainsäädäntö on myös rakennetun ympäristön säädöksissä. Näiden säännösten tarkoitus on varmistaa rakennusten tekniset vaatimukset ja esimerkiksi saniteettitilojen esteettömyys. Edelleen joillain aloilla on vapaaehtoisia sopimuksia, joilla parannetaan esteettömyyttä vammaisille henkilöille. Näin on esimerkiksi finanssialalla, jossa käydään jatkuvaa dialogia vammaisalan järjestöjen kanssa.

Teollisuus-, elinkeino- ja talousministeriöllä on kokonaisvastuu esteettömyysdirektiivin kansallisesta toimeenpanosta. Lainsäädännön laatimisesta ja viranomaisten välisestä koordinoinnista vastaa Tanskan turvallisuustekniikan viranomainen. Yhteensä seitsemän viranomaista työskentelee esteettömyysdirektiivin parissa.

Tanska aikoo säätää uuden horisontaalisen lain, joka kattaa koko esteettömyysdirektiivin soveltamisalan. Poikkeuksen muodostaa hätänumeroa koskeva osuus, joka tullaan implementoimaan olemassa olevaan lakiin.

Tanskassa tulee suunnitelmien mukaan olemaan useita eri markkinavalvontaviranomaisia, jotka käyttävät samoja perusteita tehdessään valvontaa. Asianomaisten viranomaisten vastualueet on määritelty nykyisen hallituksen vastuualueittain. Toisin sanoen valvonnassa tulee olemaan sektorikohtainen lähestymistapa. Tanskan turvallisuustekniikan virasto vastaa kuitenkin markkinavalvonnasta useimmilla esteettömyysdirektiivin soveltamisalan alueilla.

5.2.5 Norja

Norjassa kulttuuriministeriö koordinoi esteettömyysdirektiivin kansallista toimeenpanoa. Useat ministeriöt, joiden sektorikohtaiseen lainsäädäntöön esteettömyysdirektiivi vaikuttaa, ovat työssä mukana. Kulttuuriministeriö on valmistellut kuulemismuistion, jossa on ehdotukset esteettömyysdirektiivin kansalliseksi toimeenpanemiseksi. Ministeriö on hyödyntänyt muistion laatimisessa kahta ulkoista raporttia.

Kuulemismuistio on lähetetty lausunnolle 7 kesäkuuta 2021. Kuulemiskirje ja vastaukset: [Høring - gjennomføring av tilgjenge-lighetsdirektivet - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/tema/beredning-og-utvalgsarbeid/beredning-og-utvalgsarbeid/horing-til-gjennomforing-av-tilgjengelighetsdirektivet-2021-2022/id2844441)

Esteettömyysdirektiivin kansallisen toimeenpanon tilannetta voi seurata Norjan hallituksen verkkosivulta: [EUs Tilgjengelighetsdirektiv - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/tema/beredning-og-utvalgsarbeid/beredning-og-utvalgsarbeid/tilgjengelighetsdirektivet-2021-2022/id2844441)

5.2.6 Ruotsi

Ruotsi on tehnyt laajan selvityksen, jossa käydään läpi toteuttamisvaihtoehtoja esteettömyysdirektiivin kansalliseksi toimeenpanoksi. Selvityksessä arvioidaan, että esteettömyysdirektiivin kansallinen toimeenpano on paras tehdä säätämällä uusi kattava laki tuotteiden ja palvelujen esteettömyydestä. Tässä uudessa laissa säädettäisiin yleisistä määräyksistä ja velvoitteiden asettamisesta talouden toimijoille. Esteettömyysdirektiivin liitteen 1 esteettömyysvaatimukset säädettäisiin erikseen asetuksen tasolla.

Rakennetun ympäristön osalta Ruotsissa on voimassa olevaa lainsäädäntöä, eikä Ruotsi katso aiheelliseksi ottaa esteettömyysdirektiivin liitettä III käyttöön. Sen lisäksi, että esteettömyyttä tarkastellaan rakennusta rakennettaessa ja siihen muutoksia tehtäessä, kansallinen lainsäädäntö velvoittaa parantamaan olemassa olevia ympäristöjä edellyttämällä (käytännölliset ja taloudelliset edellytykset huomioon ottaen) helppoja esteettömyyskorjauksia tiloissa, joihin yleisöllä on pääsy sekä yleisillä alueilla.

Ruotsin selvityksen mukaan esteettömyysvaatimusten valvontatehtävä olisi jaettava muutaman viranomaisen välillä. Tämä edellyttää kuitenkin selkeitä rajoja eri valvontaviranomaisten välillä, eikä jako saa aiheuttaa kohtuuttomia kustannuksia talouden toimijoille tai kyseiselle valvontaa suorittaville viranomaiselle. Valvontaviranomaisten tehtävissä pyritään hyödyntämään olemassa olevaa tietoa ja osaamista esteettömyyskysymyksistä. Ruotsin suunnitelman mukaan posti- ja televiestintävirasto (PTS) valvoo kaikkia aloja, joille ei ole erikseen nimettyä valvontaviranomaista. Posti- ja televiestintävirasto olisi myös valvontaa koordinoiva valvontaviranomainen.

Lehdistön, radion ja television viranomainen (MPRT) valvoisi vaatimuksia audiovisuaalisten mediapalvelujen osalta. Ruotsin kuluttajavirastolla ja Ruotsin liikennevirastolla olisi valvontavastuu sähköisestä lipunmyynnistä, reaaliaikaisista matkustajatiedoista ja muista liikennepalvelutiedoista. Valvontavastuu henkilöliikenteen matkustaja-asetusten osalta noudattaisi olemassa olevia jakoja valvontaviranomaisten välillä.

Lisää tietoa Ruotsin tilanteesta löytyy täältä: [Tillgänglighetsdirektivet - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/om-regeringen/utvalgsarbete/2021/06/tillganglighetsdirektivet-2021-2022/)

Ruotsissa hätäkeskustoimintaa hoitaa valtion ja kuntien yhdessä omistama osakeyhtiö SOS Alarm, joka vastaa koko maassa 112-numeroon soitettuihin hätäpuheluihin sekä tekstiviesteihin (SMS). Tekstiviestin käyttö on rajattu vammaisille henkilöille ja hätätekstiviestinkäyttäjien tulee ennakkoerätyä palvelun käyttäjiksi.

Toiminta on verkottunutta eli hätäilmoituksiin voi vastata mistä tahansa 15 hätäkeskuksesta. Keskuksia on jaettu kolmeen tuotantoalueeseen ja alueiden valtakunnallisesta ohjauksesta ja johtamisesta vastaa Tukholmassa sijaitseva tilannekeskus. Videolla tapahtuvaa hätäilmoituksen vastaanottojärjestelmää tai viittomakielistä tulkkausta ei ole käytössä.

112-numeron kautta saa kiireellistä apua pelastustoimen ja terveystoimen tehtävissä, mutta poliisitehtävien osalta puhelu ohjataan poliisin omaan hälytyskeskukseen riskinarvioita ja hälyttämistä varten. SOS Alarm vastaanottaa myös hälytyksiä tekstiviesteinä kuulovammaisilta ja muilta erityisryhmiltä, jotka ovat ennakkorekisteröityneet tähän palveluun. Kaikkiaan Ruotsissa toimii tällä hetkellä 40 erilaista hätä- tai hälytyskeskusta, jotka osallistuvat eri tavoin hätäilmoitusten käsittelyyn.

Ruotsissa on tehty selvitys liittyen esteettömyysdirektiivin vaatimuksiin ja voimassa olevaan lainsäädäntöön. [Lue Ruotsin tekemää selvitystä ruotsin kielellä](#). Ruotsissa ei ole tarkoitus tehdä lainmuutoksia yleiseen hätänumeroon vastaanamisen ja vastaamisen esteettömyyteen liittyen. Esteettömyyden varmistamisen katsotaan olevan SOS Alarmin ja valtion välinen sopimusasia.

5.2.7 Viro

Virossa esteettömyysdirektiivin toimeenpanosta vastaa sosiaali- ja terveysministeriö. Taustalla on viiden ministeriön työryhmä, joka koostuu talous- ja viestintäministeriöstä, sisäministeriöstä, valtiovarainministeriöstä ja kulttuuri- ja sosiaaliministeriöstä.

Viro on säätämässä uutta laki, joka säätää esteettömyysdirektiivin vaatimuksista. Myös muuttamaan voimassa olevaan lakiin on tulossa muutoksia.

Suunnitelman mukaan valvonta on keskitetty ja kuluttajansuoja- ja tekninen sääntelyviranomaisen vastaisi tuotteiden ja palvelujen esteettömyyden valvonnasta.

Virossa hätäkeskusjärjestelmä on hyvin samankaltainen Suomen Hätäkeskuslaitoksen kanssa. Viron Hätäkeskuslaitos (Häirekeskus) on sisäministeriön alainen itsenäinen viranomaisen, joka vastaa neljästä eri hätäkeskuksesta verkottuneesti 112- hätäpuheluihin, tekee riskinarvion ja hälyttää asianomaisen viranomaisen. Hätäkeskuslaitos palvelee palo- ja pelastustointia, kiireellistä sairaankuljetusta sekä koko poliisitointia ja meripelastusta. Poliisin toiminta on kuitenkin eriytetty sen omaan johtoon, vaikka nämä toiminnot ovat Häirekeskuksen kanssa fyysisesti samassa tilassa. Viron hätäkeskuslaitoksella on Suomeen verrattuna myös muita tehtäviä, kuten palvelunumero Tallinnan kaupungin alueelle sekä neuvontaa ympäristöasioissa. Hätäkeskuslaitos on järjestänyt myös palvelunumeron ulkomailta tulevia yhteydenottoja varten tilanteissa, joissa hätätilanne on Virossa. Hätäkeskuspäivystäjien koulutusjärjestelmä on hyvin samankaltainen kuin Suomessa.

Virossa hätäilmoituksiin vastataan puheella (soitto 112), tekstiviestillä (SMS) ja e-call:n avulla (autoista tulevat automaattihälytykset). Lisäksi hätäilmoituksia ovat paloilmoinnista tulevat hälytykset. Virossa on kehitystyön alla reaaliaikainen tekstiviestimahdollisuus, jonka tavoiteaikataulu on 2025. Videolla tapahtuvaa hätäilmoituksen vastaanottojärjestelmää ei ole käytössä, mutta myös sen tekninen kehittämistyö on meneillään ja tarjolla on useita ohjelmia. Viittomakielistä palvelua ei ole, koska Virossa on pula viittomakielentulkeista.

Esteettömyysdirektiiviin liittyen Virossa on luonnosvaiheessa oleva yleislaki, joka kattaa tuotteet ja palvelut, sekä myös hätäilmoituksen. Virossa ei ole omaa hätäkeskuslainsäädäntöä, vaan se siihen liittyvät säännökset on sisällytetty pelastuslainsäädäntöön. (Linkkejä: [Rescue Act, Viro](#); [Consumer Protection and Technical Regulatory Authority, Viro](#); [Viron pelastuslaki \(viron kielellä\)](#)).

5.2.8 Latvia

Latviassa esteettömyysdirektiivin kansallisen toimeenpanon osalta on perustettu ministeriöiden välinen työryhmä, johon kuuluu seitsemän vastuullista ministeriötä (sosiaali-, liikenne-, talous-, kulttuuri-, sisä-, rahoitus- ja terveysministeriö) ja useita alajärjestöjä. Sosiaaliministeriö vastaa valmistelun koordinoinnista ja valmistelee lakia, jonka ongelmallisista kohdista keskustellaan työryhmän säännöllisissä kokouksissa.

Latvia on päättänyt valmistella horisontaalisen lain, joka kattaa suurimmaksi osaksi esteettömyysdirektiivin vaatimukset. Lisäksi osa esteettömyysdirektiivin säännöksistä lisätään alakohdittaiseen lainsäädäntöön, kuten hankintalakiin ja sähköisiä viestintäpalveluja koskevaan lakiin.

Esteettömyysdirektiivin liitteen I esteettömyysvaatimukset on tarkoitus tuoda kokonaisuudessaan voimaan asetuksen tasolla.

Latvian suunnitelmien mukaan tuotteiden valvontaa hoitaisi kuluttajansuojakeskus, mutta palveluiden valvontaa hoitaisi usea taho - kukin omalla alallaan (julkisen sektorin toimikunta, kansallinen sähköisen median neuvosto, siviili-ilmailuvirasto, tieliikenne- tai valtion rautatiehallinto, kuluttajansuojakeskus).

5.2.9 Iso-Britannia

Iso-Britanniassa käynnistyy kesäkuussa 2022 ympärivuorokautinen viittomakielinen 999-hätävideopalvelu. [Lue lisää videopalvelusta englanniksi.](#) Videotulkkauspalvelu (Video relay services) palvelee brittiläistä viittomakieltä (British Sign Language) käyttäviä henkilöitä ympäri vuorokauden. Viittomakieltä käyttävä henkilö ottaa videoyhteyden tulkkiin keskuksessa. Tulkki kääntää viittomakielen puheeksi ja viittoo puhutun kielen takaisin viittomakieltä käyttävälle henkilölle.

Videopuhelua voi soittaa sovelluksen tai selaimen kautta ja videopuhelun yhteydessä hätäkeskukseen välittyvät paikannustiedot. Palvelulla toteutetaan vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta hätäkeskuspalveluihin. Voimassa olevat hätätekstipuhelin- ja tekstiviestipalvelut säilytetään käytössä.

6 Lausuntopalaute

6.1 Lausuntojen keskeisin sisältö

Tässä luvussa on esitetty tiiviisti useissa lausunnoissa esiin tulleita päähuomioita hallituksen esitysluonnoksesta.

Lausunnonantajat olivat pääsääntöisesti esitetyn sääntelyn kannalla. Esteettömyysdirektiivi ja sen toimeenpano nähdään hyvin tärkeänä osana vammaisyleissopimuksen periaatteiden ja velvoitteiden toteutumisessa. Lausunnoissa tuli myös esille, että direktiivin tuomat muutokset ovat mahdollisuus kasvattaa asiakaskuntaa ja parantaa kilpailukykyä.

Esitys on monitahoinen ja laaja, jonka usea lausunnonantaja toi esille. Esitys ja säänneltävät asiakokonaisuudet koettiin hajanaisiksi ja vaikeasti hahmotettaviksi. Kuitenkin useissa lausunnoissa kannatettiin ratkaisua, että vaatimuksia on tuotu olemassa oleviin lakeihin. Tämä osaltaan luo edellytyksiä selkeälle ja johdonmukaiselle lainsäädännölle.

Useissa lausunnoissa esitettiin kritiikkiä valmistelun aloittamisen viivästykselle. Viivästyksen takia valmistelun aikataulu on tiukka. Esityksessä tämä näkyy lausuntojen mukaan avoimina kysymyksinä esimerkiksi pankkipalvelujen ja rakennetun ympäristön kohdalla.

Useissa lausunnoissa kysyttiin, edistääkö tämä esitys todellakin riittävällä tavalla vammaisyleissopimuksen velvoitteita. Lausunnoissa korostettiin, että pelkkä minimivelvoitteiden täyttäminen ei ole suomalaisessa toimintaympäristössä riittävä direktiivin ja YK:n vammaisyleissopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Lisäksi kritisoi, ettei YK:n vammaiskomitean yleiskommenttia nro. 2 (2014) artiklan 9 esteettömyydestä ja saavutettavuudesta ole käsitelty.

Useissa lausunnoissa tuotiin esille huomio koskien yhdenvertaisuusvaikutuksia. Yhdenvertaisuusvaikutusten todettiin olevan puutteellisia, erityisesti sen osalta, miten vammaisyleissopimusta toimeenpannaan ja mikä vaikutus esityksellä on sopimuksen artiklojen toteutumiseen käytännössä.

Osa lausunnonantajista toivoi soveltamisalan laajentamista, jotta saavutettavuus- ja esteettömyys toteutuisivat aidosti vammaisyleissopimuksen mukaisesti. Toisaalta lausunnoissa tuotiin esille, että soveltamisalaa ei saa laajentaa ja näin asettaa Suomessa toimijoita eriarvoiseen asemaan muihin jäsenvaltioihin nähden.

Lausunnoissa nousi esiin, että sääntely ei saa olla liian yksityiskohtaista, jotta talouden toimijoilla on mahdollisuus suunnitella ja innovoida tuotteitaan ja palvelujaan joustavasti. Toisaalta lainsäädännön tulee olla riittävän täsmällinen, jotta yritykset voivat selkeämmin ymmärtää siihen perustuvat oikeutensa ja velvollisuutensa. Vastuiden rajat tulee määritellä selkeästi laissa ja perusteluissa. Esitysluonnos jättää lausuntojen mukaan monessa kohtaa avoimeksi vastuukysymykset sisällöntuottajan, päätelaitteiden, sovellusten, käyttöjärjestelmien ja jakelijan osalta.

Osassa lausunnoista toivottiin muutosten vaikutusten arviointia kunnille ja hyvinvointialueille. Lisäksi muutamissa lausunnoissa tuotiin esille, että vaikutustenarvioinnissa arvioidut taloudelliset vaikutukset ovat liian alhaiset. Vaikutustenarviointien summiin on siitä syytä suhtauduttava varauksellisesti.

Lausunnoissa nousi esiin terminologiahaaste. Kyseessä on esteettömyysdirektiivi, joka koskee sekä digitaalisten palvelujen saavutettavuutta että fyysisen ympäristön ja tuotteiden esteettömyyttä. Terminologian johdonmukaisuuteen toivottiin selkeytystä.

Kohtuuton rasite ja perusteellinen muutos tuli esiin useissa lausunnoissa. Toisaalta nähtiin, että poikkeuksiin vetoamiseen tulee olla aito mahdollisuus ja toisaalta tuotiin esille, ettei vetoaminen saa olla liian helppoa. Edellä mainitut termit koetaan haastaviksi ja niihin toivottiin selkeytystä.

Sähkökirjan määritelmää kritisoi useissa lausunnoissa liian suppeaksi verrattuna esteettömyysdirektiivin määritelmään. Lisäksi sähkökirjojen tunnisteiden koettiin olevan virheellinen tapa yksilöidä sähkökirja. Siirtymäsäännösten perusteluja haluttiin tarkennettavan niin, että

niistä käy selkeästi ilmi, että sähkökirja luetaan palveluksi ja vaatimusten soveltaminen alkaa 28.6.2025.

Valvonnan osalta toivottiin, että kuluttajan eli tuotteen tai palvelun käyttäjän näkökulmaa nostettaisiin enemmän esille.

Lausunnonantajia pyydettiin ottamaan erityisesti kantaa valvontakokonaisuuteen ja siihen minkä viranomaisen tai viranomaisten tulisi hoitaa valvontaa. Useissa lausunnoissa tuotiin esille, että valvontakokonaisuus ei hahmotu kokonaisuudessaan, joten siitä on hankala lausua. Useissa lausunnoissa tuotiin esille, että valvonnan tulisi toteutua yhden luukun periaatteella. Lisäksi ehdotettiin, että raportointi EU:n suuntaan tai muu koordinoiva rooli olisi yhden ministeriön vastuulla. Valvonnan resursoinnista oltiin huolissaan kautta linjan. Useassa lausunnossa korostettiin, että valvonnan tulisi olla ennakkollista ja ohjaavaa.

Rakennetun ympäristön esteettömyyden merkitys tuotteiden ja palvelujen saavutettavuuden ja esteettömyyden kannalta nostettiin esiin lukuisissa lausunnoissa. Lausunnoissa korostettiin, että vammaisten henkilöiden näkökulmasta ei ole hyväksyttävää, että nyt voimaansaatettavista sääöksistä huolimatta saavutettavia palveluita olisi mahdollista sijoittaa esteelliseen ympäristöön. Osa lausunnonantajista vaati rakennetun ympäristön esteettömyyttä koskevan liitteen III vaatimusten täytäntöönpanoa heti. Osa lausunnonantajista piti valittua etenemistapaa kuitenkin perusteltuna, edellyttäen että rakennettua ympäristöä koskeva lainsäädäntöhanke käynnistetään viipymättä. Lausunnoissa muistutettiin myös, että valmisteltavan lainsäädännön tavoitteiden ja sisällön on oltava linjassa vammaisyleissopimuksen kanssa ja pidettävä sisällään myös velvoitteita rakennetun ympäristön esteettömyyden edistämiseksi.

Hätätekstiviestin rekisteröitymisveloitteen poistamista kannatettiin yksimielisesti. Esityksen koettiin lisäävän yhdenvertaisuutta ja olevan linjassa vammaisyleissopimuksen kanssa. Esityksen koettiin myös parantavan lasten yhdenvertaisuutta hätäkeskuspalvelujen käytössä. Positiivisena nähtiin myös se, että hätäkeskuksen tulee vastata hätäilmoitukseen samalla tavalla, kuin sinne on otettu yhteyttä.

Hätäkeskustoiminnasta annettuun lakiin ehdotettu muutos hätäviestiin vastaamisen mahdollisista vaihtoehtoisista kommunikaatiotavoista, kuten videokuvasta, todettiin hyväksi edistysaskeleeksi. Toisaalta nähtiin, että videoyhteys tulisi säätää pakolliseksi yhteydenottotavaksi ja että lainsäätäjällä on käsillä olevasta direktiivin implementoinnista riippumatta valtiosääntöinen toiminta-velvoite vakinaistaa kuurojen ja viittomakielisten käytettävissä olevat hätäviestipalvelut siten, että ne ovat vuorokauden ympäri käytettävissä ilman ennakkorekisteröitymistä.

Lausunnoissa tuotiin esiin myös nykyisten mobiililaitteiden ja selainpohjaisen videopuhelualan käytettävyysongelmat. Esiin tuotiin muun muassa avoimen rajapinnan mahdollistava järjestelmä, jonka kautta eri laitteilla ja kommunikaatiotavoilla välittyvät yhteydenotot siirtyvät hätäkeskuksen järjestelmään.

6.2 Lausuntojen huomioon ottaminen ja muu jatkovalmistelu

Yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia on täydennetty merkittävästi erityisesti vammaisyleissopimuksen näkökulmasta. Käynnissä olevasta yhdenvertaisuuslain osittaisuudistuksesta ei lisätty tietoa, koska työ on vielä kesken.

Vaikutuksia kuntiin ja hyvinvointialueisiin on avattu. Taloudellisiin vaikutuksiin osalta ei ole tehty muutoksia laskelmiin, mutta esimerkiksi verkkokauppojen määrän laskentaperuste on tuotu esitykseen. Kokonaistaloudellisten vaikutustenarvioinnin koko raportti on julkaistu Hankeikkunassa suomeksi ja ruotsiksi.

Esityksessä on pitäydytty soveltamisalan osalta siinä laajuudessa kuin se ovat esteettömyysdirektiivissä. Kyseessä on valikoidut tuotteet ja palvelut, joille on asetettu esteettömyysdirektiivissä pakolliset saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimukset. Nämä vaatimukset on jäsenvaltioiden harmonisoitava sellaisenaan. Kyseessä on sisämarkkinadirektiivi, joten kansallisesti on pidättäydyttävä lisäämästä kansalliseen täytäntöönpanolainsäädäntöön sellaisia ehtoja tai vaatimuksia, jotka eivät ole tarpeen ja jotka voivat vaikeuttaa direktiivin tavoitteiden saavuttamista.

Esitystä ja säänneltäviä asiakokonaisuuksia on pyritty selkeyttämään. Esimerkiksi digipalvelulain 3 §:n sisältöä on muutettu ja 3 a lukuun lisätty uusia pykälä selkeyttämään kokonaisuutta. Eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain oikeusturvakeinoja on selostettu tarkemmin esimerkiksi perustuslainmukaisuutta (PL 21 §) koskevassa osuudessa ja myös säännöskohtaisissa perusteluissa. Lakiin on lisätty informatiivisena pykälänä muutoksenhakua koskeva säännös. Edelleen talouden toimijoiden velvoitteet on tarkennettu ja toimijoiden vastuuta ja velvollisuuksia täsmennetty pykälätasolla. Myös toimijoiden velvollisuuksien ja vastuiden rajoja on pyritty avaamaan säännöskohtaisissa perusteluissa. Lisäksi esityksessä on pyritty esimerkein avaamaan itsepalvelupäätteiden ja muiden tuotteiden suhdetta palvelujen tarjoamiseen. Tätä koskee erityisesti eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain pykälissä ja niiden säännöskohtaiset perustelut. SVPL:n osalta todettiin, että on tarkoituksenmukaisempaa sääntelyn soveltamisalasta johtuen puhua palveluntarjoajasta kuin teleyrityksestä.

Eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksia koskevaan lakiin on lisätty viittaus digipalvelulain 3 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisiin tunnistuspalveluja tarjoaviin tahoihin, jotta kaikki tunnistautumisvälineet olisivat sääntelyn piirissä.

Esityksessä käytetään kansallisesti digipalvelulaissa määriteltyä termiä saavutettavuus. Tällä tarkoitetaan periaatteita ja tekniikoita, joita on noudatettava digitaalisten palvelujen suunnittelussa, kehittämisessä, ylläpidossa ja päivittämisessä, jotta ne olisivat paremmin käyttäjien, erityisesti vammaisten henkilöiden. Digitaalisilla palveluilla tarkoitetaan verkkosivustoja ja mobiilisovelluksia sekä niihin liittyviä toiminnallisuuksia. Esteettömyysdirektiivin suomennoksessa käytetään pelkästään termiä esteettömyys. Esityksessä käytetään kuitenkin molempia termejä tilanteen mukaan ja tätä on nyt korostettu läpi esityksen. Erityisesti digipalvelulain vaatimusten osalta on kyse saavutettavuudesta. Tuotteiden ja rakennetun ympäristön osalta on kyse esteettömyydestä. Lisäksi saavutettavuusdirektiivin ruotsinkielinen lyhenne on päivitetty ja se on nyt webbtillgänglighetsdirektiv. Esteettömyysdirektiivin lyhenne on tillgänglighetsdirektiv.

Useassa lausunnossa otettiin kantaa sähkökirjan määritelmään. Toisaalta sen koettiin olevan liian suppea verrattuna esteettömyysdirektiivin määritelmään ja toisaalta tuotiin esille määritelmän haaste, koska sähkökirjaa yksilöivää tunnistetta ei ole. Jatkovalmistelussa ehdotettiin uutta määritelmää, jonka mukaan sähkökirjalla tarkoitettaisiin pääosin teksti- tai graafisessa muodossa olevaa kuluttajalle tarjottavaa kirjallista teosta, joka muodostuu digitaalisesta tiedostosta tai tiedostojen kokonaisuudesta. Kuitenkin tämä määritelmä koettiin liian laajaksi ja epäselväksi. Sähkökirja tulisi voida yksilöidä selkeästi jollakin yhdenmukaisella tavalla. Määritelmää muutettiin niin, että siihen lisättiin maininta teksti- ja graafisesta tiedostomuodosta.

Sen sijaan esiin noussut haaste siitä, että määritelmä ei ota huomioon sähkökirjaa palveluna, ei aiheuttanut muutoksia. Sähkökirjan tarjoaminen palveluna toteutuu digipalvelulain 3 a luvussa. Säännösten mukaan sähkökirjan digitaalisena palvelun tulee täyttää vaadittavat saavutettavuusvaatimukset ja tuossa palvelussa tarjottavan sähkökirjan taas tulee olla saavutettavuusvaatimusten mukainen.

Lausuntojen perusteella tarkennettiin useita kohtia esityksessä sen osalta, että uudet 28.6.2025 jälkeen markkinoille saatetut tuotteet tulee olla esteettömyysvaatimusten mukaisia ja kaikkien 28.6.2025 jälkeen kuluttajille tarjottavien palvelujen tulee olla saavutettavuus- tai esteettömyysvaatimusten mukaisia. Epäselvyyttä tämä on voinut aiheuttaa erityisesti sähkökirjojen osalta, jotka lasketaan tässä esityksessä palveluksi. Lähtökohtaisesti siis kaikki sähkökirjat tulee tarjota saavutettavasti heti 28.6.2025. Jos vanhaa sähkökirjaa ei tehdä saavutettavaksi, tulee se perustella vetoamalla kohtuuttomaan rasitteeseen tai perustavanlaatuisen muutokseen. Toisaalta siirtymäajat mahdollistavat sen, että ennen 28.6.2025 tarjottavaa palvelua voi edelleen tarjota käyttäen olemassa olevia tuotteita, kunnes palvelusopimus uusitaan, kuitenkin maksimissaan 28.6.2030 saakka.

Kuluttajan määritelmä sidottiin kuluttajansuojalain mukaiseen määritelmään. Ei ole tarkoituksemukaista määritelmä termiä uudelleen, kun se on määritelty jo kuluttajansuojalaissa.

Verkkokaupan määritelmän todettiin olevan liian laaja, jos se sidotaan tietoyhteiskunnan palveluun. Verkkokaupan määritelmää korjattiin, niin, että verkkokauppa on digitaalista palvelua, jossa voidaan tehdä kuluttajansuojalain 6 luvun 7 §:n tarkoittamia etämyyntisopimuksia.

Lausunnoissa tuotiin esille, että mikroyrityksen määritelmä on liian laaja Suomen toimintaympäristössä, jossa usea yritys on pieni- tai keskiuuri. Lausunnoissa tuotiin myös esille tarve mikroyrityksiä koskevalle siirtymäajalle sen jälkeen, kun se ei enää täytä mikroyrityksen määritelmää. Mikroyritysten osalta on pitäydytty direktiivin määritelmässä, jotta sääntely olisi yhdenmukaista EU-tasolla. Esityksessä on kuitenkin tuotu perusteluihin tarkennus, että valvojan viranomaisen tulee neuvoa, ohjeistaa ja tarjota mikroyrityksille keinoja saavutettavuuden ja esteettömyyden edistämiseen. Mikroyrityksille ei säädetä erillistä siirtymäaikaa.

Asetuksenantovaltuuksiin liittyvien säännösten sisältöä on täsmennetty eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimusta koskevan lain, digipalvelulain ja SVPL:n osalta. Pykälillä pannaan täytäntöön saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimukset, joiden sisällöstä annetaan erikseen valtioneuvoston asetukset.

Valvontakokonaisuuden osalta esitettiin useita näkökulmia. Useassa lausunnossa toivotaan, että valvonta keskittettäisiin yhdelle toimijalle. Kuitenkin myös se, että valvonta valtavirtaistettaisiin ja siten valvontaa tehtäisiin hajautetusti siellä, missä sitä muutenkin tehdään vastaavalle palvelulle tai tuotteelle, sai kannatusta. Ongelma tämän osalta on se, että jokaiselle tuotteelle ei voida tunnistaa yhtä valvontaviranomaista vaan tuotteita valvotaan nimenomaan niiden ominaisuuksien perusteella.

Digipalvelulain saavutettavuusvalvonnan osalta valvontaa jatkaa Etelä-Suomen aluehallintovirasto ja muuten valvontaa tekee Liikenne- ja viestintävirasto Traficom. Jatkovalmistelussa on tarkoitus selvittää valvontatehtävän keskittäminen yhdelle valvovalle viranomaiselle. Jatkovalmistelussa on tärkeää arvioida myös edellytykset yhtenäistää oikeusturvamenettelyitä, jotta ne olisivat mahdollisimman johdonmukaiset ja toimivat.

Lausuntopalaute huomioon ottaen perusteluja on täydennetty rakennetun ympäristön esteettömyyden nykytilakuvauksen ja perustuslain sekä säätämisyjärjestyksen osalta.

Vammaisyleissopimuksen mukaisesti sopimuspuolten on toteutettava toimet, joilla varmistetaan, että myös yksityiset tahot, jotka tarjoavat tiloja ja palveluja, ottavat huomioon esteettömyyden ja saavutettavuuden. Esityksellä edistetään tämän velvoitteen toimeenpanoa, sillä vaatimukset koskevat myös yksityisiä toimijoita.

Hätäviestin osalta esitys sisältää velvoitteen reaaliaikaisen puheen lisäksi reaaliaikaisen tekstityksen toteuttamisesta ja tämä palvelu on oltava käytössä ympäri vuorokauden. Videovälitteistä viittomakielen hätäilmoituksen tekotapaa ei ole rajattu esityksessä pois, mutta sitä ei ole mahdollista säätää pakolliseksi velvoitteeksi tällä aikataululla, eikä esteettömyysdirektiivi siihen velvoita. Esitetty sääntely nimenomaisesti mahdollistaa myös muiden erilaisten kommunikaatiotapojen kehittämisen hätäviestinnässä, esimerkkinä videovälitteisen hätäilmoituksen kehittäminen. Videovälitteisen hätäilmoitustavan rakentamisessa ja kehittämisessä on vielä selvitetävä tosiasialliset ja mahdolliset tulkkauksen tarjoajat, mahdollinen palvelun tarjoajan kilpailutusvelvoite ja lisäksi sekä suomen että ruotsinkielisten viittomakielen tulkkiin tosiasiallinen saatavuus. Mikäli viittomakielistä videoyhteydenottotapaa tarjotaan, on se tarjottava molemmilla kotimaisilla viittomakielillä ja sen on lisäksi sisällytettävä reaaliaikainen teksti ja puhe. Kansaneläkelaitoksen hätäviestien tulkkauksen kokeilussa ei ole tällä hetkellä mukana reaaliaikaista puhetta ja tekstitystä ja Kansaneläkelaitoksen tosiasiallista mahdollisuutta jatkaa palvelun tuottajana ilman kilpailutusta ei ole arvioitu. Näiden asioiden arvioiminen ja selvittäminen ei ole ollut mahdollista tällä aikataululla.

Lainsäädännön tasolla ei ole perusteltua säätää millaisilla teknisillä ratkaisuilla lain vaatimukset esteettömyyden yhteydenottoon ja vastaamistapaan toteutetaan. Myös esteettömyysdirektiivi lähtee siitä, että Hätäkeskuslaitos voi itse ratkaista, kuinka esteettömyysvelvoitteet toteutetaan.

Hätäkeskuslaitos esitti, että yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisesta tulee säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Esitystä ei ole muutettu tältä osin. Käytännössä tällä hetkellä ei ole muita hätäilmoituksen vastaanottamisen ja vastaamisen tapoja, kuin puhe, teksti ja kokeiluluontoisesti video, joten asetuksella asiasta tarkempi säätäminen ei tässä vaiheessa ole perusteltua. Pykäläehdotus on muotoiltu siten, että se mahdollistaa tulevaisuuden teknologisen kehityksen niin, että yhteydenottotapaa ei ole sidottu kommunikaatiovälineeseen vaan kommunikaatiotapaan ja sääntely mahdollistaa Hätäkeskuslaitoksen osalta hätäilmoitusten vastaanottamisen ja vastaamisen toiminnallisen kehittämisen. Jos asetuksenantovaltuutus säädettäisiin Hätäkeskuslaitoksen ehdottamalla tavalla, ei uusia vastaanotto- ja vastaamistapoja voitaisi ottaa käyttöön ilman asetuksen muutosta.

Iso-Britanniassa käynnistyvät ympäri vuorokautiset viittomakieliset 999-hätäpuhelut ja tämä on lisätty hallituksen esityksen kansainväliseen vertailuosioon.

Lausunnoissa nousi esiin, että jatkovalmistelussa tulisi arvioida, onko hätäviestien esteettömyyttä koskevilla esityksillä vaikutuksia hyvinvointialueisiin. Esitystä ei ole tarkennettu tältä osin, koska hallituksen esitys sisältää vaikutusarvioinnin esityksen mukaisen ratkaisun osalta, mutta sen paikka esityksessä on arvioitu uudelleen. Kustannusarviota on kuitenkin tarkennettu lausuntoaikana. Esitys vaikuttaa Hätäkeskuksen velvollisuuksiin hätäilmoitusten vastaanottamisessa ja niihin vastaamisessa. Esityksellä ei ole vaikutuksia kuntien kustannuksiin tai tehtäviin tai hyvinvointialueisiin.

Esitykseen tehtiin lausuntojen perusteella lisäksi useampia teknisiä päivityksiä³

6.3 Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto

Lainsäädännön arviointineuvosto on antanut hallituksen esityksen luonnoksesta lausunnon 14.3.2022. Lausunnossa mainitaan vaikutustenarviointia koskevia myönteisiä näkökohtia, mutta myös useita kehittämiskohteita. Lainsäädännön arviointineuvosto nostaa esiin kuusi keskeisintä kehittämiskohdetta. Arviointineuvoston lausunnon mukaan esitysluonnoksessa on joi-takin hiukan epäselviä kohtia, joita tulisi selostaa paremmin:

1. Esimerkiksi direktiivin soveltamista koskevat lievennykset vaativat lisäselvitystä sekä esi-tetyn lain ja myöhemmin annettavien standardien suhde.
2. Esitysluonnoksessa on kattava yleisen tason kuvaus esityksen hyödyistä vammaisille ja toi-mintarajoitteisille, mutta keskeisiä hyötyjä tulisi konkretisoida paremmin.
3. Vaikutuksia ikääntyneille henkilöille tulisi arvioida tarkemmin, auttaako esitys heitä toimi-maan digitalisoituneessa yhteiskunnassa.
4. Esitysluonnoksesta ei selviä riittävällä tarkkuudella lain kohderyhmät. Vammaisten henkilöi-den ja toimintarajoitteisten väestöryhmiä tulisi eritellä ja kuvata heidän tarpeitaan.
5. Yritysvaikutuksia tulisi tarkentaa ja havainnollistaa, kuten esimerkiksi kohtuutonta rasi-tetta, jonka perusteella esteettömyysvaatimuksia ei tarvitsisi noudattaa.
6. Nykytilan kuvausta tulisi terävöittää. Esityksessä tulisi selostaa tarkemmin, millaisia esteitä vammaiset ja toimintarajoitteiset tällä hetkellä erityisesti kohtaavat.

Esitykseen on lisätty tietoa lievennyksistä. Näitä ovat mahdollisuus vedota poikkeukseen eli kohtuuttomaan rasi-teeseen ja perusteelliseen muutokseen sekä mikroyrityksiin kohdistuvat lie-vennykset. Näitä on avattu kootusti kappaleen 4.1 lopussa. Samassa yhteydessä on avattu myös standardien suhdetta esitykseen.

Hyötyjä vammaisille henkilöille on avattu konkreettisemmin kappaleen 4.2.6.2 alaotsikon ”Vai-kutukset vammaisten henkilöiden oikeuksiin” alla. Lisäksi on tuotu lisää tietoa hyödyistä ikään-tyneille henkilöille. Kappaletta 4.2.6.2 on selkeytetty sisällön osalta siirtämällä osa tekstistä ny-kytilan kuvaukseen. Nykytilan kuvauksia on pyritty kirkastamaan konkreettisin esimerkein.

Arviointineuvoston muiden ehdotusten johdosta vaikutusten arviointiin on lisätty useita täsmen-nyksiä eri kohtiin. Sen sijaan arviointineuvoston ehdottamaa arviota, minkä palvelujen ja tuot-teiden hinnat todennäköisesti pysyisivät ennallaan ja missä olisi paine hintojen nousuun, ei ole voitu tehdä. Esityksessä on arviota yleisellä tasolla ja todettu, että hinnan kehittymiseen vaikut-taa usea tekijä. Jos vaatimukset huomioidaan osana normaalia kehitystä, ei kustannusten nousua välttämättä tapahdu. Myöskään sitä, missä määrin esitys voisi lisätä esimerkiksi vammaisten ihmisten työllistymistä ja opiskelua, ei ole voitu lukumääräisesti arvioida. Sen sijaan on pyritty konkreettisin esimerkein avaamaan, miten vaatimukset edistävät myös vammaisten henkilöiden työllistymistä ja opiskelua.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista

1 §. *Lain tarkoitus.* Lain tavoitteena olisi edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, jotta kaikkien ja erityisesti vammaisten henkilöiden itsenäinen elämä ja osallistuminen yhteiskuntaan helpottuu.

Ehdotettavalla lailla eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista saatettaisiin kansallisesti voimaan esteettömyysdirektiivi ja sen vaatimukset valikoiduille tuotteilla. Esteettömyysvaatimukset koskevat tuotteita, jotka ovat erityisen merkityksellisiä vammaisille henkilöille ja joista EU:n sisällä jäsenvaltiot ovat antaneet tai saattavat antaa toisistaan poikkeavia, sisämarkkinoiden toiminnalle vahingollisia, kansallisia säännöksiä. Direktiivi edistää täysimääräistä ja tehokasta osallistumista parantamalla sellaisten yleisten tuotteiden saatavuutta, jotka alkuperäisessä muodossaan tai myöhemmin mukautettuina vastaavat vammaisten henkilöiden erityistarpeisiin.

Esteettömistä tuotteista hyötyisivät kaikki. Erityisesti niistä hyötyisivät vammaiset ja toimintarajoitteiset henkilöt.

Esteettömyysdirektiivin 1 artiklan mukaan tarkoituksena on edistää sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa lähentämällä jäsenvaltioiden lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä, jotka koskevat tiettyjen tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia, erityisesti poistamalla ja ehkäisemällä esteitä, joita jäsenvaltioiden erilaiset esteettömyysvaatimukset aiheuttavat tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja palvelujen vapaalle liikkuvuudelle. Direktiivin johdanto-osan 5 mukaan erot jäsenvaltioiden sellaisten lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten välillä, jotka koskevat vammaisten henkilöiden käyttämien tuotteiden ja palvelujen esteettömyyttä, muodostavat esteitä tuotteiden ja palveluiden vapaalle liikkuvuudelle sekä vääristävät toimivaa kilpailua sisämarkkinoilla.

Direktiivin johdanto-osan 15 mukaan Yhdistyneiden kansakuntien vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen eli vammaisyleissopimuksen voimaantulo jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksissä tarkoittaa sitä, että jäsenvaltioiden on annettava täydentäviä kansallisia säännöksiä tuotteiden ja palvelujen esteettömyydestä. Ilman unionin toimia nämä säännökset johtaisivat entistä suurempiin eroihin jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten välillä.

Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 23 mukaan toiminnalliset esteettömyysvaatimukset olisi säädettävä pakollisiksi, ja ne olisi laadittava yleisten tavoitteiden muodossa. Kyseisten vaatimusten olisi oltava riittävän tarkkoja, jotta voidaan luoda oikeudellisesti sitovia velvoitteita, ja riittävän yksityiskohtaisia, jotta voidaan arvioida vaatimustenmukaisuutta ja varmistaa siten sisämarkkinoiden moitteeton toiminta tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja palvelujen osalta, ja niissä olisi jätettävä joustovaraa innovointia varten. Tarkoituksena ei siis ole rajoittaa talouden toimijan mahdollisuuksia tarjota tuotteita markkinoilla, vaan niiden tuottamisessa pitäisi ottaa huomioon esteettömyysvaatimukset ja esimerkiksi vaihtoehtoiset tavat saada tieto käyttäjälle.

Tuotteisiin kohdistuu markkinavalvontaa, joten lailla säädettäisiin myös markkinavalvonnan perusteista.

2 §. *Lain soveltamisala.* Ehdotetun lain 2 §:ssä säädettäisiin asiallisesta soveltamisalasta. Kyseessä oleva pykälä vastaisi esteettömyysdirektiivin soveltamisalaa, 2 artikla 1 kohta, vastaavat tuotteet olisivat tämän lain soveltamisalassa. Näihin valikoituihin tuotteisiin sovelletaan esteettömyysdirektiivin liitteessä I jaksossa I vahvistettuja esteettömyysvaatimuksia. Lisäksi kaikkien tuotteiden, lukuun ottamatta itsepalvelupäätteitä, on oltava liitteessä I jaksossa II vahvistettujen esteettömyysvaatimusten mukaisia. Kyseessä olevat esteettömyysvaatimukset ovat pakollisia esteettömyysvaatimuksia, eivätkä ne mahdollista kansallista liikkumavaraa. Direktiivin johdanto-osan 22 kohdassa todetaan, että on tarpeen täsmentää esteettömyysvaatimukset tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja palvelujen markkinoille saattamista varten, jotta voidaan varmistaa kyseisten tuotteiden ja palvelujen vapaa liikkuvuus sisämarkkinoilla.

Soveltamisen kannalta on merkityksellistä, että vaatimuksia sovellettaisiin tuotteisiin, jotka saatetaan markkinoille 28 päivänä kesäkuuta 2025 jälkeen. Markkinoille saattamisella tarkoitetaan tuotteen asettamista ensimmäistä kertaa saataville unionin markkinoilla. Kaikkia esteettömyysvaatimuksia tulee noudattaa kokonaisuudessaan, ellei ole perusteltua vedota poikkeukseen tietyn esteettömyysvaatimuksen osalta. Poikkeuksia ovat kohtuuton rasite ja perusteellinen muutos.

Lain 2 §:n 1 momentin *1 kohdan* mukaan, tätä lakia sovellettaisiin esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 1 a kohdan mukaisesti yleiskäyttöisiin tietokonelaitteistoihin ja laitteistojen tietokonejärjestelmiin. Direktiivin johdanto-osan 25 mukaan kyseessä on kuluttajille tarkoitettujen yleiskäyttöisten tietokonelaitteistojen. Jotta kyseiset laitteistot toimisivat esteettömästi, myös niiden käyttöjärjestelmien olisi oltava esteettömiä. Kulutuselektronikkatuotteisiin sulautetut erityistietokoneet eivät olisi kuluttajille tarkoitettuja yleiskäyttöisiä tietokonelaitteistoja. Direktiivin johdanto-osan mukaan määritelmän ei olisi katettava tapauskohtaisesti tiettyä toimintoa toteuttavia yksittäisiä osia, kuten emolevyjä tai muistisiruja, joita käytetään tai saatetaan käyttää mainituissa laitteistoissa.

Kuluttajien käyttöön tarkoitettulla yleiskäyttöisellä tietokonelaitteistolla tarkoitetaan direktiivin 3 artiklan 39 kohdan mukaan koko tietokoneen muodostamaa laitteistoyhdistelmää, joka on luonteeltaan monitoiminen, jolla voidaan asianmukaisilla ohjelmistoilla varustettuna suorittaa yleisimpiä kuluttajien haluamia tietojenkäsittelytehtäviä ja joka on tarkoitettu kuluttajien käyttöön. Näitä ovat esimerkiksi henkilökohtaiset tietokoneet, erityisesti pöytätietokoneet, kannettavat tietokoneet, älypuhelimet ja taulutietokoneet.

Käyttöjärjestelmällä tarkoitetaan direktiivin 3 artiklan 38 kohdan mukaan ohjelmistoa, joka muun muassa toimii rajapintana oheislaitteistoon, ajoittaa tehtäviä, osoittaa tallennustilaa ja esittää käyttäjälle oletuskäyttöliittymän, jos käynnissä ei ole sovellusohjelmaa, jossa on oma graafinen käyttöliittymänsä, riippumatta siitä, onko tällainen ohjelmisto kuluttajien käyttöön tarkoitettuna yleiskäyttöisen tietokonelaitteiston erottamaton osa vai muodostaako se itsenäisen ohjelmiston, jota on tarkoitus käyttää kuluttajien käyttöön tarkoitettussa yleiskäyttöisessä tietokonelaitteistossa, mutta tällaisiin ohjelmistoihin eivät kuulu käyttöjärjestelmän latausohjelmat, BIOS-ohjelmat (Basic Input-Output System) tai muut laiteohjelmistot, joita tarvitaan käyttöjärjestelmän käynnistykseen tai asennukseen.

Kuluttajalla tarkoitettaisiin luonnollista henkilöä, joka hankkii tuotteen tai vastaanottaa asiaankuuluvan palvelun tarkoituksessa, joka ei kuulu hänen elinkeino-, liike-, käsiteollisuus- tai ammattitoimintaansa. Kuluttajan määritelmä vastaisi kuluttajansuojalain 1 luvun 4 §:n määritelmää

kuluttajasta. Kuluttajana pidettäisiin luonnollista henkilöä, joka hankkii kulutushyödykkeen pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten.

Kuluttajan käsite on tärkeä, koska esteettömyysdirektiivi koskee tuotteiden tarjoamista kuluttajille. On tärkeää huomioida, että usein muillekin kuin kuluttajille tarjottavat tuotteet on hyvä tarjota esteettömästi ja näin edistetään kaikkien mahdollisuuksia käyttää tuotteita yhdenvertaisesti. Kuluttajille tarjottavien tuotteiden määrittely voi toisinaan olla myös hankalaa, jos kuluttajien lisäksi tuotteita tarjotaan esimerkiksi ammattitoimintaa varten. Laki kuitenkin velvoittaisi esteettömyyttä vain kuluttajille tarjottavien tuotteiden osalta.

Pykälän 2 kohdan mukaisesti lakia sovellettaisiin itsepalveluperiaatteella toimiviin maksupäätteisiin. Maksupäätteellä tarkoitettaisiin esteettömyysdirektiivin 3 artiklan 29 alakohdan mukaisesti laitetta, jonka päätarkoitus on mahdollistaa maksujen suorittaminen käyttämällä direktiivin (EU) 2015/2366 4 artiklan 14 alakohdassa määriteltyjä maksuvälineitä fyysisessä myyntipisteessä muttei virtuaaliympäristössä.

Maksuvälineellä tarkoitetaan henkilökohtaista laitetta ja/tai menettelytapoja, joista maksupalvelunkäyttäjä ja -tarjoaja ovat sopineet keskenään ja joita käytetään maksutoimeksiannon antamiseen.

Pykälän 3 kohdan mukaisesti lakia sovellettaisiin itsepalveluperiaatteella toimiviin itsepalvelupäätteisiin, jotka on tarkoitettu esteettömyysdirektiivin mukaisten palvelujen tarjoamiseen. Näistä esteettömyysdirektiivin määrittelemistä palveluista olisi säädetty kansallisesti digipalvelulain 3 a luvussa. Soveltamisen alaan kuuluisi siis esimerkiksi pankkiautomaatit, pankkien konttorien jonotuslippuautomaatit, tiettyihin palveluihin oikeuttavia lippuja toimittavat lippuautomaatit ja lähtöselvitysautomaatit.

Pykälän 4 kohdan mukaan lakia sovellettaisiin sellaisiin tietojen tarjoamiseen käytettäviin vuorovaihtoteisiin itsepalvelupäätteisiin, jotka on tarkoitettu digipalvelulain 3 a luvussa tarkoitettujen palvelujen tarjoamiseen sekä kaupunki-, esikaupunki- ja alueelliseen linja-auto- ja raide liikenteeseen, lukuun ottamatta ajoneuvojen, ilma-alusten, laivojen tai liikkuvan kaluston kiinteiksi osiksi asennettuja päätteitä, koska ne muodostavat osan kyseisistä ajoneuvoista, lentokoneista, laivoista tai liikkuvasta kalustosta. Pääte katsottaisiin näiden liikkumisvälineiden kiinteäksi osaksi asennetuksi päätteeksi, mikäli pääte olisi asennettu ajoneuvoon, ilma-alukseen, laivaan tai liikkuvaan kalustoon otettaessa tällainen liikkumisväline ensimmäistä kertaa käyttöön. Eli jo käytössä olevaan ajoneuvoon, ilma-alukseen, laivaan tai liikkuvaan kalustoon jälkikäteen asennettu pääte ei täyttäisi poikkeuksen edellytyksiä.

Esteettömyysdirektiiviin sisältyy erityissääntelyä kaupunki- ja esikaupunkiliikenteen sekä alueellisen liikenteen osalta. Direktiivissä nämä määritellään viittaamalla yhtenäisestä eurooppalaisesta rautatiealueesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (2012/34/EU). Esikaupunki-ia kaupunkiliikenteellä tarkoitetaan direktiivin mukaan ”liikennettä, jonka päätarkoituksena on kaupunkikeskuksen tai taajaman, myös rajojen molemmille puolille ulottuvan taajaman, sekä tällaisen kaupunkikeskuksen tai taajaman ja sitä ympäröivien alueiden välisten liikennetarpeiden täyttäminen”. Alueellisella liikenteellä tarkoitetaan ”liikennettä, jonka päätarkoituksena on alueen, myös rajojen molemmille puolille ulottuvan alueen, liikennetarpeiden täyttäminen”. Kyse on näissä siis paikallisesta tai alueellisesta liikenteenharjoittamisesta.

Esteettömyysdirektiivin 3 artiklan 35 ja 36 kohdissa tarkennetaan, että määritelmät koskevat seuraavia liikennemuotoja: raide-, linja-auto-, metro-, raitiovaunu- ja johdinautoliikenne. Tämä tarkennus on sikäli merkityksellinen, että lain liikenteen palveluista 2 §:n kohdassa 12 määritellyt matkustajanoikeusasetukset eivät koske kaupunkiraideliikennettä (raitiovaunu- ja metroliikennettä), joten esteettömyysdirektiivin soveltamisala muodostuu tältä osin kyseisten matkustajanoikeusasetusten soveltamisalaa laajemmaksi.

Koska nämä määritelmät ovat toistaiseksi koskeneet vain rautatieliikennettä, ei niiden soveltamisesta siis toistaiseksi ole luonnollisestikaan kokemuksia muuten kuin rautatieliikenteen osalta. Jonkinlaisen tulkinnan siitä, mitä Suomessa on ainakin katsottu tällaiseksi liikenteeksi, voi löytää tällainen rautatiekuljetuslain (1119/2000) 8 a §:n 3 momentista, joka kuuluu seuraavasti: Rautatievastuuasetuksen 10 artiklaa matkatietojärjestelmistä ja varausjärjestelmistä, 17 artiklaa matkalipun hinnan korvaamisesta sekä 18 artiklan 2 kohdan a ja b alakohtaa ateria- ja majoittamisvelvollisuudesta ei sovelleta taajamajunaliikenteeseen seuraavilla rataosuuksilla:

- 1) Helsinki–Kirkkonummi;
- 2) Helsinki–Karjaa;
- 3) Helsinki–Vantaankoski–Lentoasema–Hiekkaharju–Helsinki;
- 4) Helsinki–Riihimäki–Tampere;
- 5) Helsinki–Lahti;
- 6) Lahti–Riihimäki.

Käytännössä linja-autoliikenteen puolella nämä kaupunki- ja esikaupunkiliikennettä sekä alueellista liikennettä koskevat säännökset kohdistuisivat erityisesti sopimusliikenteeseen eli toimivaltaisten viranomaisten hankkimaan liikenteeseen.

Lainkohdassa mainittujen itsepalvelupäätteiden osalta kyse olisi niistä vuorovaikutteisista itsepalvelupäätteistä, jotka on tarkoitettu esteettömyysdirektiivin mukaisten palvelujen tarjoamiseen. Näistä palveluista olisi säädetty kansallisesti digipalvelulain 3 a luvussa. Nämä vaatimukset kohdistuvat myös kaupunki- ja esikaupunkiliikennepalveluja ja alueellisia liikennepalveluja tarjoaviin vuorovaikutteisiin itsepalvelupäätteisiin. Soveltamisalan ulkopuolelle rajautuisivat sellaiset päätteet, jotka eivät ole vuorovaikutteisia, koska nämä jäisivät ehdotetun lain soveltamisalan ulkopuolelle. Tällaisia päätteitä olisivat esimerkiksi sellaiset juna-asemien seinillä olevat aikataulunäytöt, joihin käyttäjä ei voi vaikuttaa.

Vuorovaikutteisuus tarkoittaisi sitä, että itsepalvelupäätteen käyttäjä voi esimerkiksi tehdä valintoja käyttäessään laitetta. Esimerkiksi henkilöliikenteen matkalippujen ostamiseen tarkoitettuna palveluna tulisi olla saavutettava ja käytettävä itsepalvelupäätteen esteetön. Soveltamisen alaan ei kuuluisi esimerkiksi palveluntarjoajan äänestysautomaatit (palaute palvelusta), koska kyseessä ei olisi digipalvelulain 3 a luvun mukaisen palvelun tarjoamisesta. Soveltamisalaa ei kuuluisi myöskään pysäköinninvalvontaan tarkoitettuja pysäköintilippuautomaatteja, koska näissä ei ole kyse digipalvelulain 3 a luvun tarkoittamista henkilöliikennepalveluista. Käytännössä tässä laissa säädettäisiin niistä itsepalvelupäätteen ominaisuuksista, joita tuotteen tulee jatkossa täyttää. Markkinoille voisi saattaa 28 kesäkuuta 2025 jälkeen vain itsepalvelupäätteen,

jotka täyttävät tässä laissa ja sen perusteella annettavissa säädöksissä vaaditut esteettömyysvaatimukset. Siirtymäsäännöksen mukaisesti palveluntarjoaja voisi kuitenkin käyttää itsepalvelupäätteitä niiden käyttöään loppuun saakka, kuitenkin enintään 20 vuotta niiden käytön aloittamisesta.

Pykälän 5 kohdan mukaisesti lakia sovellettaisiin sähköisiin viestintäpalveluihin käytettäviin kuluttajapäätelaitteisiin, joissa on vuorovaikutteisia tietojenkäsittelyominaisuuksia.

Näitä tuotteita käytettäisiin ensisijaisesti sähköisiin viestintäpalveluihin pääsemiseksi. Kyseisiin laitteisiin olisi luettava reitittimen tai modeemin kaltaiset laitteet, joita käytetään osana sähköisten viestintäpalvelujen käyttöjärjestelyjä.

Vuorovaikutteisilla tietojenkäsittelyominaisuuksilla tarkoitetaan toimintoja, jotka tukevat ihmisen ja laitteen välistä vuorovaikutusta ja joiden avulla voidaan käsitellä ja siirtää tietoja, ääntä tai videokuvaa tai niiden yhdistelmiä.

Pykälän 6 kohdan mukaisesti lakia sovellettaisiin kuluttajapäätelaitteisiin, joissa on vuorovaikutteisia tietojenkäsittelyominaisuuksia ja joiden avulla käytetään audiovisuaalisia mediapalveluja. Direktiivin johdanto-osan 31 mukaan pääsyllä audiovisuaalisiin mediapalveluihin olisi tarkoitettava sitä, että audiovisuaaliseen sisältöön pääsy on esteetöntä ja käytössä on mekanismeja, joiden ansiosta vammaiset henkilöt voivat käyttää avustavia teknologioita. Soveltamisalaa ei siis kuulu tarjoamisen kohteena olevat audiovisuaaliset sisällöt. Audiovisuaalisista mediapalveluista ja niiden sisällöstä säädetään AVMS-direktiivissä sekä kansallisella tasolla sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa.

Audiovisuaalisten mediapalvelujen käyttöön tarkoitetuilla kuluttajapäätelaitteen tarkoitetaan päätelaitteita, joissa on vuorovaikutteisia tietojenkäsittelyominaisuuksia. Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 2 kohdan mukaisesti audiovisuaalisella sisältöpalvelujen määritelmällä (direktiivissä ”audiovisuaalinen mediapalvelu”) tarkoitetaan palvelua tai siitä erotettavissa olevaa osaa, jonka pääasiallinen tarkoitus on tarjota yleisölle televisiolähetysä tai tilausohjelmalveluja elinkeinotoiminnassa ja joista audiovisuaalisen sisältöpalvelun tarjoaja on toimituksellisessa vastuussa. Tässä laissa kyse olisi siis tuotteista eli laitteista, joiden päätarkoitus on tarjota pääsy audiovisuaalisiin mediapalveluihin. Päätarkoitus viittaa siihen, että kyse on nimenomaisesti niistä laitteista, joilla tarjotaan pääsy audiovisuaalisiin mediapalveluihin, esimerkiksi digiboksista.

Pykälän 7 kohdan mukaisesti lakia sovellettaisiin sähköisiin lukulaitteisiin. Määritelmä vastaisi direktiivin määritelmää, jonka mukaan sähköisellä lukulaitteella tarkoitetaan direktiivin 3 artiklan 42 kohdan mukaan erityislaitetta, sen laitteisto ja ohjelmisto mukaan luettuina, jonka avulla käsitellään, luetaan ja käytetään sähkökirjatiedostoja ja navigoidaan niissä. Tässäkin tapauksessa sähkökirjaan liittyviä esteettömyysvaatimuksia sovelletaan niihin sähköisiin lukulaitteisiin, jotka on erityisesti suunniteltu mahdollistamaan sähkökirjan lukeminen, käyttäminen ja navigointi. Sähkökirjasta puhutaan usein myös e-kirjana. Tällainen sähköinen lukulaite on esimerkiksi Kindle lukulaite.

Pykälän 8 kohdan mukaan viitattaisiin digipalvelulakiin, jossa säädettäisiin saavutettavuusvaatimuksista digitaalisille palveluille. Saavutettavuus tarkoittaa digitaalisten palvelujen esteettömyyttä. Digitaalisten palvelut ovat verkkosivustoja, mobiilisovelluksia ja niihin liittyviä toiminnallisuksia. Kyseinen termi on määritelty digipalvelulain 2 §:n 3 kohdassa. Kyseessä olisi osin

informatiivinen viittaus, joka selkeyttää esteettömyysdirektiivin soveltamisalan implementointia, joka koskee tuotteita ja palveluja. Käytännössä digipalvelulain 3 a luvun mukaisten palvelujen tarjoamiseen käytettäviin tuotteisiin sovellettaisiin tämän lain mukaisia esteettömyysvaatimuksia. Jos palveluntarjoaja tarjoaa digitaalista palveluaan esimerkiksi itsepalvelupäätteen kautta, tulee itsepalvelupäätteen (tuotteen) täyttää tämän lain esteettömyysvaatimukset ja digitaalisen palvelun itsessään digipalvelulain 3 a luvun mukaiset vaatimukset. Digipalvelulain mukainen palveluntarjoaja vastaa siitä, että digipalvelulain 3 a luvun vaatimuksia noudatetaan. Näihin velvoitteisiin kuuluu muun muassa kertoa siitä, miten palvelu toimii tuotteen kanssa. Tuotteen valmistaja, maahantuojat, valtuutettu edustaja ja jakelija vastaisivat siitä, että tuote on saatettu markkinoille esteettömyysvaatimusten mukaisena.

Lisäksi tämän lain mukaisia esteettömyysvaatimuksia sovellettaisiin digipalvelulain 3 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisten palvelujen tarjoamiseen. Kyse on vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain (617/2009) 12 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin merkittyjen tunnistuspalvelun tarjoajien tunnistuspalveluihin sekä hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 3 §:n 1 momentin 8 kohdassa tarkoitettu verkkomaksamisen kokoamis- ja hallinnointipalvelun kautta käytettäviin digitaalisten palvelujen osista, joilla voidaan hoitaa maksutoimeksiantoja. Tällainen tuote voi olla esimerkiksi pankin tarjoama tunnistautumisväline. Jotta kansallisesti tunnistutumisvälineiden osalta lainsäädäntö on yhdenvertainen, tulisi tässä kohti viitata myös digipalvelulain 3 §:n 1 momentin 4 kohtaan. Näin kaikki tunnistautumispalveluiden yhteydessä käytettävät tunnistautumisvälineet olisivat vaatimusten piirissä.

3 §. *Suhde muuhun lainsäädäntöön.* Tämän lain mukaisiin tuotteisiin kohdistuu markkinavalvontaa. Ehdotetun lain 3 §:n 1 momentissa viitattaisiin EU:n markkinavalvonta-asetukseen. Markkinavalvonnan, talouden toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön sekä unionin markkinoille tulevien tuotteiden valvonnan puitteista säädetään markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1020/2019 eli markkinavalvonta-asetuksessa. EU:n markkinavalvonta-asetus on sellaiseen velvoittavaa sääntelyä jäsenvaltioissa, ja sisältää viranomaisia koskevia säännöksiä markkinavalvontaan liittyvistä toimista, kuten vakavaa riskiä aiheuttavien tuotteiden poistamisesta markkinoilta, tullitarkastuksista sekä tiedonvaihdosta ja yhteydenpidosta muiden Euroopan unionin jäsenmaiden ja Euroopan komission kesken.

Esteettömyysdirektiiviä ei mainita markkinavalvonta-asetuksen soveltamisalassa (sen liitteessä I). Esteettömyysdirektiivin mukaisten tuotteiden valvontaan sovellettaisiin markkinavalvonta-asetuksessa vahvistettuja sääntöjä sen mukaan kuin ne on lueteltu esteettömyysdirektiivin 19 artiklan kohdissa 1 ja 3. Tämä tarkoittaa, että markkinavalvonta-asetusta sovelletaan osittain esteettömyysdirektiivin tekemän rajauksen vuoksi. Käytännössä esteettömyysdirektiivissä viitataan NLF-asetukseen (EY N:o 765/2008), jota on markkinavalvonta-asetuksella muutettu. Markkinavalvonta-asetuksesta tulee huomioida artikkelit 2 (3), 10 (2,5,6), 11 (2, 5 ja 6), 14 (1 ja 2), 17, 18, 22, 34 (1, 3 a ja 4).

Markkinavalvonta-asetus on edellyttänyt markkinavalvontalain säännöksiin muutoksia. Koska markkinavalvontalakia sovellettaisiin nyt ehdotettavaan lain perusteella, tulisivat nämä markkinavalvonta-asetuksen artikkelit välillisesti sovellettavaksi markkinavalvontalain kautta. Näitä ovat 11 artiklan alakohta 3, jota vastaa markkinavalvontalain 6 §:n, 14 artiklan kohdan 4 alakohtat a, b, e ja j, joita vastaavat markkinavalvontalain 8, 9 ja 10 a §:n, sekä 16 artiklan 3

kohdan alakohta g, jota vastaa markkinavalvontalain 22 §. Lisäksi asetuksen 29 artiklan mukainen verkosto liittyy markkinavalvontalain 4 a §:n mukaisen yhteyspisteen toimintaan, 33 artikla alakohdat i ja k liittyvät komission tehtäviin verkostossa. Erillisiä kohtia, jotka koskevat verkoston toimintaa, ei ole tarpeen todeta tässä laissa (31 artikla kohta 2 alakohdat f, g, m ja o).

Sen sijaan tulisi erikseen viitata säännöksiin markkinavalvonta-setuksen muiden artikloiden perusteella edellä olevan mukaisesti. Näitä ovat siis 2 artiklan kohta 3, joka viittaa tuoteturvallisuusdirektiiviin, 10 artiklan kohdat 2, 5 ja 6 markkinavalvontaviranomaisen nimeämisestä, 11 artiklan kohdat 2, 5 ja 6 testiraporttien hyväksymisestä ja muiden maiden toimien hyväksymisestä, 14 artiklan kohdat 1 ja 2 markkinavalvontaviranomaiselle annettavasta toimivallasta ja tehokkaasta tavasta toteuttaa valvonta, 17 artikla tietojen käytöstä sekä ammatti- ja liikesalaisuuden suojasta, 18 artikla talouden toimijoiden menettelyllisistä oikeuksista, 22 artikla keskinäisestä avunannosta sekä artikla 34 kohdat 1, 3a ja 4, joissa säädetään tieto- ja viestintäjärjestelmästä unionin alueella.

Ehdotetun lain 3 §:n 2 *momentin* mukaan markkinavalvonnasta, markkinavalvonta-asetuksen 25–28 artiklan mukaisesta ulkorajavalvonnasta, valvontaviranomaisista ja muutoksenhausta valvontaviranomaisten päätöksiin säädetään markkinavalvontalaissa. Markkinavalvontalaki on horisontaalinen ja tiettyjä sektoreita koskeva valvonnan yleislaki. Markkinavalvontalaissa todetun mukaisesti sektorilaissa voi olla tarkempia säännöksiä. Myös tässä laissa olisi tarkentavia säännöksiä valvonnalle. Markkinavalvontalain soveltamisalaa on laajennettu sen voimaantulon jälkeen koskemaan muita tuoteryhmiä sekä muiden hallinnonalojen lainsäädäntöä. Myös kyseessä oleva uusi laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista tulisi lisätä markkinavalvontalain soveltamisen alaan, sen 1 §:ään. Markkinavalvontalaissa määritellään esimerkiksi oikeuksista tehdä tarkastuksia, oikeudesta ottaa tuote tutkittavaksi, markkinavalvonnan yhteyspisteestä ja tehtävien hoidosta ja tärkeysjärjestyksestä. Markkinavalvonnan säännösten perusteella esimerkiksi kuluttajalla on oikeus tehdä ilmoitus havaitsemastaan puutteesta tuotteen esteettömyydessä ja markkinavalvontaviranomaisen tulee hoitaa asia tarkoituksenmukaisella tavalla. Markkinavalvontalaissa säädetään myös valvonnan toimenpiteistä ja esimerkiksi uhkasakon määräämisestä kiellon tai määräyksen tehosteeksi.

4 §. Määritelmät. Lain 4 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi lain keskeisten käsitteiden määritelmät, jotka perustuisivat pääosin esteettömyysdirektiiviin 3 artiklan mukaisiin määritelmiin.

Organisatorisen soveltamisalan määrittämiseksi olisi tarpeellista määritellä talouden toimija ja mikroyritys. Organisatorisesti laki koskee sekä julkista että yksityistä sektoria, kun toimijat tarjoavat lain soveltamisalaan kuuluvia tuotteita ja palveluja kuluttajille.

Esteettömyysvaatimuksia tulee koskemaan yhdenmukaistettu standardi, joten sen käsite olisi hyvä määritellä tarkkarajaisuuden vuoksi. Samaa määritelmää käytetään laajasti eri alojen lainsäädännössä.

Soveltamisalaa koskevassa lain kohdassa avattaisiin useita ehdotettavan lain mukaisia määritelmiä, esimerkiksi se, mitä tarkoitetaan audiovisuaalisten mediapalvelujen käyttöön tarkoitetuilla kuluttajapäätelaitteilla. Toiston välttämiseksi näitä termejä ei määritellä erikseen. Määritelmä tulee esille asiayhteydessä eli käytännössä soveltamisalan yhteydessä. Lisäksi lakiin liittyy useita termejä, jotka ovat yhteisiä markkinavalvonnalle ja ne on määritelty markkinavalvontalaissa. Näitä ovat esimerkiksi asettaminen saataville markkinoille ja markkinoille saattaminen.

Lain 4 § 1 kohdassa määriteltäisiin, mitä tarkoitetaan talouden toimijalla tässä laissa. Talouden toimija olisi tuotteen valmistaja, maahantuojaja, jakelija tai valtuutettu edustaja. Talouden toimijan velvoitteet olisi määritelty ehdotetun lain 11–15 §:ssä. Kuluttajansuojalaissa elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä taikka yksityistä tai julkista oikeushenkilöä, joka tuloa tai muuta taloudellista hyötyä saadakseen ammattimaisesti pitää kaupan, myy tai muutoin tarjoaa kulutushyödykkeitä vastiketta vastaan hankittaviksi. Esteettömyysdirektiivi edellyttää, että vaatimuksia sovelletaan talouden toimijoihin yhtä lailla julkisella kuin yksityisellä sektorilla (johdanto-osa 57).

Lain 4 §:n 2 kohdassa määriteltäisiin mikroyritys. Direktiivin 3 artiklan 23 kohdan mukaan 'mikroyrityksellä' tarkoitetaan yritystä, jonka palveluksessa on alle 10 työntekijää ja jonka vuosittainen liikevaihto on enintään 2 miljoonaa euroa tai jonka vuosittainen taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa. Mikroyrityksen määritelmä olisi tärkeä, koska mikroyrityksiin kohdistuu kevennettyjä vaatimuksia esimerkiksi kohtuuttoman rasitteen arvioinnin dokumentoinnin osalta.

Lain 4 §:n 3 kohdassa määriteltäisiin, mitä tarkoitetaan yhdenmukaistetulla standardilla. Yhdenmukaistetun standardin käsitettä käytetään myös muualla eri alojen lainsäädännössä. Yhdenmukaistetulla standardilla tarkoitetaan direktiivin 3 artiklan 25 kohdan mukaan asetuksen (EU) N:o 1025/2012 2 artiklan 1 alakohdan c alakohdassa määriteltyä yhdenmukaistettua standardia. Tuon asetuksen mukaan standardilla tarkoitetaan tunnustetun standardointielimen toistuvaa tai jatkuvaa käyttöä varten vahvistamaa teknistä eritelmaa, jonka noudattaminen ei ole pakollista. Alakohdan c mukaan yhdenmukaistetulla standardilla tarkoitetaan eurooppalaista standardia, joka on vahvistettu komission esittämän pyynnön perusteella unionin yhdenmukaistamislainsäädännön soveltamiseksi. Määritelmä olisi tärkeä, koska komission on esteettömyysdirektiivin 15 artiklan mukaisesti laatinut pyynnön standardointitoimistoille standardien laatimiseksi esteettömyysdirektiivin liitteen I esteettömyysvaatimuksista. Vaatimuksenmukaisuuden voisi siis jatkossa osoittaa, ainakin osittain, noudattamalla yhdenmukaisia standardeja.

5 §. Valvonnan ohjaus. Ehdotetun lain 5 §:ssä säädettäisiin tämän lain mukaisen markkinavalvonnan johdosta ja ohjauksesta. Ehdotuksen mukaisesti se kuuluisi liikenne- ja viestintäministeriölle. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 87 kohdan mukaan jäsenvaltioiden olisi voitava nimetä erikoistunut elin täyttämään direktiivin mukaiset markkinavalvontaviranomaisten ja palvelujen vaatimustenmukaisuuden tarkastamisesta vastaavien viranomaisten velvoitteet.

6 §. Tuotteiden esteettömyysvaatimukset ja niiden täyttäminen. Pykälässä säädettäisiin tuotteiden yleisistä esteettömyysvaatimuksista. Pykälässä implementoitaisiin esteettömyysdirektiivin 4 artikla. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että talouden toimijat saattavat markkinoille ainoastaan tuotteita, jotka täyttävät direktiivin liitteessä I vahvistetut esteettömyysvaatimukset tuotteille. Pykälän 1 momentin mukaan, talouden toimija saisi saattaa tuotteita markkinoille vain, jos ne täyttävät tässä pykälässä ja pykälän nojalla säädetyt esteettömyysvaatimukset, tuotteesta on laadittu EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutus ja tuotteesta on CE-merkintä.

Direktiivin johdanto-osan 22 kohdassa todetaan, että on tarpeen täsmentää esteettömyysvaatimukset tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja palvelujen markkinoille saatamista varten, jotta voidaan varmistaa kyseisten tuotteiden ja palvelujen vapaa liikkuvuus sisämarkkinoilla. Edelleen kohdassa 23 todetaan, että tässä direktiivissä olisi tehtävä toiminnalliset

esteettömyysvaatimukset pakollisiksi, ja ne olisi laadittava yleisten tavoitteiden muodossa. Kyseisten vaatimusten olisi oltava riittävän tarkkoja, jotta voidaan luoda oikeudellisesti sitovia velvoitteita, ja riittävän yksityiskohtaisia, jotta voidaan arvioida vaatimustenmukaisuutta ja varmistaa siten sisämarkkinoiden moitteeton toiminta tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja palvelujen osalta, ja niissä olisi jätettävä joustovaraa innovointia varten.

Kaikkien tämän lain mukaisten tuotteiden on oltava liitteessä I olevassa I jaksossa vahvistettujen esteettömyysvaatimusten mukaisia. Lisäksi kaikkien tuotteiden, lukuun ottamatta itsepalvelupäätteitä, on oltava liitteessä I olevassa II jaksossa vahvistettujen esteettömyysvaatimusten mukaisia.

Ehdotetun 6 § 2 momentin mukaan tuotteet on suunniteltava ja valmistettava siten, että vammaisten henkilöiden voidaan ennakoida pystyvän käyttämään niitä mahdollisimman laajalti. Kyseessä esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson I ja II yleinen velvoite suunnitella tuotteet niin, että niitä voi käyttää mahdollisimman moni.

Vaatimusten mukaisesti tuotteessa itsessään olevien käyttötietojen ja tuotteen käyttöohjeiden tiedot tulisi olla helposti saatavilla tuotteessa itsessään. Vastaavasti tuotteen käyttöohjeet, jotka eivät ole itse tuotteessa vaan jotka asetetaan saataville muiden välineiden kuten verkkosivuston avulla, tulee olla helposti saatavilla. Nämä tuotteen käyttötietoja, käyttöohjeita ja esteettömyystoimintojen käyttöä koskevat tiedot tulisi olla esteettömiä esteettömyysdirektiivin liitteessä I olevan jakson I kohdassa 1 vahvistettujen vaatimusten mukaisesti. Tietojen tulee olla esimerkiksi saatavilla useamman kuin yhden aistikanavan kautta ja esitetty ymmärrettävässä muodossa. Lisäksi olisi esimerkiksi käytettävä riittävää kontrastia.

Tuotteiden käyttöliittymän osien ja toimintojen sekä tuotteen toiminallisuuden tulisi täyttää esteettömyysdirektiivin I liitteessä olevan I jakson 2 kohdassa vahvistetut esteettömyysvaatimukset, joiden avulla tuote on vammaisten henkilöiden helposti käytettävä, hallittava, ymmärrettävä ja ohjattava. Esimerkiksi tuotteen käyttö ei saa edellyttää laajaa ulottuvuutta tai suurta voimaa. sähkökirjan lukulaitteessa tai itsepalvelupäätteessä tulee olla tekstiä puheeksi ominaisuus.

Tukipalvelujen, joita ovat esimerkiksi neuvontapalvelut, puhelinkeskukset, tekninen tuki, välityspalvelut, koulutuspalvelut, tulisi antaa tietoja esteettömyydestä esteettömiä ja saavutettavia viestintätapoja käyttäen. Liitteessä I olevan I jakson 3 kohdan mukaisesti tukipalvelujen on tarvittaessa annettava tietoja tuotteen esteettömyydestä ja sen yhteensopivuudesta apuvälineteknologian kanssa.

Muun tuotteen kuin itsepalvelupäätteen pakkaus tulisi suunnitella esteettömäksi noudattaen liitteen I jakson II vaatimuksia. Tuotteen pakkaus, mukaan lukien siinä annettavat tiedot esimerkiksi avaamisesta, sulkemisesta, käytöstä ja hävittämisestä sekä mahdolliset muut tuotteen esteettömyysominaisuuksia koskevat tiedot on suunniteltava esteettömiksi ja annettava mahdollisuuksien mukaan tuotteen pakkauksessa. Tiedot, jotka eivät ole itse tuotteessa, vaan jotka asetetaan saataville muiden välineiden kuten verkkosivuston avulla, tulisi olla liitteessä I olevassa II jakson alakohdassa b vahvistettujen esteettömyysvaatimusten mukaisesti esteettömiä. Tiedot tulisi olla julkisesti saatavilla, kun tuote saatetaan markkinoille. Tietojen tulee olla esimerkiksi saatavilla useamman kuin yhden aistikanavan kautta ja esitetty ymmärrettävässä muodossa. Lisäksi on esimerkiksi käytettävä riittävää kontrastia ja muuta kuin tekstisisältöä käsittävien ohjeiden on oltava saatavilla myös sisällön vaihtoehtoisessa esitysmuodossa.

Lisäksi olisi huomioitava toiminnallisia suorituskykyä koskevat vaatimukset. Liitteessä I olevan VII jakson mukaan, jos esteettömyysdirektiivin liitteen aiemmissa jaksoissa vahvistetuissa esteettömyysvaatimuksissa ei oteta kantaa tuotteiden suunnitteluun ja tuotantoon tai palvelujen tarjoamiseen yhden tai useamman toiminnon osalta, kyseiset toiminnot tai keinot on tehtävä esteettömiksi noudattamalla asiaan liittyviä toiminnallista suorituskykyä koskevia vaatimuksia, jotta vammaisten henkilöiden voidaan ennakoida pystyvän käyttämään niitä mahdollisimman laajalti. Toiminnallista suorituskykyä koskevia vaatimuksia voi käyttää vain yhden tai useamman erityisen teknisen vaatimuksen vaihtoehtona, kun niihin viitataan esteettömyysvaatimuksissa, jos ja vain jos asiaankuuluvien toiminnallista suorituskykyä koskevien vaatimusten soveltaminen on esteettömyysvaatimusten mukaista ja jos tuotteen valmistaja tai palveluntarjoaja katsoo, että näin tuotteiden suunnittelun ja tuotannon ja palvelujen tarjoamisen tuloksena on vastaava tai parempi esteettömyys vammaisten henkilöiden käyttäessä niitä ennakoitavalla tavalla.

Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä näistä esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson I, II ja VII vaatimuksista ja niiden soveltamisesta tuotteisiin. Jaksot I ja II asettavat ne konkreettiset vaatimukset, joita tuotteen osalta tulee noudattaa. Jakso VII antaa vaihtoisen tavan noudattaa vaatimuksia, jos tuotteen suunnitteluun tai tuotantoon ei oteta aiemmissa jaksoissa kantaa tai jos vaihtoehtoinen tapa mahdollistaa paremman esteettömyyden. Asetuksessa tarkennettaisiin esimerkiksi, miten vaadittava tieto annetaan tuotteessa tai verkkosivulla esteettömästi niin, että se olisi vammaisten henkilöiden kannalta helposti käytettävä, havaittava, hallittava, ymmärrettävä ja ohjattava. Lisäksi tarkennettaisiin, mitä vaatimuksia yksittäiseen tuotteeseen liittyy. Esteettömyysdirektiivin liitteen I vaatimuksia olisi noudatettava, ellei ole perusteltua syytä vedota poikkeukseen.

Ehdotetun lain 6 §:n 3 *momentin* mukaan tuotteet, jotka ovat sellaisten yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä tai jotka ovat komission täytäntöönpanosäädöksissä vahvistamien teknisten eritelmien tai niiden osien mukaisia, olisi pidettävä 6 §:ssä vahvistettujen vaatimusten mukaisena, jotka kyseiset standardit, tekniset eritelmät tai niiden osat kattavat.

Komissio voi pyytää esteettömyysdirektiivin 15 artiklan mukaisesti standardointitoimistoja laatimaan yhdenmukaiset standardit esteettömyysvaatimuksista. Komissio on käyttänyt mandaattiaan artiklan määräajan mukaisesti eli 28 päivänä kesäkuuta 2021 mennessä pyytänyt yhtä tai useampaa eurooppalaista standardointiorganisaatiota laatimaan yhdenmukaistettuja standardeja liitteessä I säädettyjä tuotteiden esteettömyysvaatimuksia varten. Sama pyyntö on tehty myös palvelujen esteettömyysvaatimuksista. Komission tavoite on, että standardit olisivat voimassa, kun esteettömyysvaatimuksia aletaan soveltaa 28 päivä kesäkuuta 2025. Tämä tulee ottaa huomioon jo nyt koskien ehdotettavaa lakia eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista.

Ne tuotteet, jotka ovat sellaisten yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, on pidettävä ehdotettavan lain esteettömyysvaatimusten mukaisina siltä osin, kuin kyseiset standardit tai niiden osat kattavat niihin liittyvät vaatimukset. Standardin osilla tarkoitetaan komission julkaisemista viitetiedoista ilmeneviä standardien osia, joita sovelletaan esteettömyysdirektiivin soveltamisalan mukaisesti. Säännös ei tarkoita mahdollisuudesta säätää kansallisesti, miltä osin standardia noudatetaan.

Käytännössä voi olla myös tilanne, että standardit eivät kata kaikkia esteettömyysvaatimuksia, jotka on lueteltu esteettömyysdirektiivin liitteessä I. Joka tapauksessa kaikkia liitteen I esteettömyysvaatimuksia tulee noudattaa myös jatkossa. Eli jos standardi ei kata kaikkia esteettömyysdirektiivin liitteen I esteettömyysvaatimuksia tuotteille, sovelletaan edelleen esteettömyysdirektiivin liitteen I esteettömyysvaatimuksia näiltä osin. Vaatimuksista annettaisiin 6 §:n 2 momentin mukaisesti valtioneuvoston asetus.

Lain 6 §:n 4 momentissa olisi viittaussäännön hankintalainsäädäntöön vastaavasti kuin digipalvelulaissa. Lain soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden olisi täytettävät vaadittavat esteettömyysvaatimukset, kun tuotteita hankintaan. Säännösehdotuksen mukaan talouden toimijan olisi huomioitava julkisia hankintoja toteuttaessaan saavutettavuusvaatimukset siten kuin julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 71 §:n 1 momentissa ja erityisalojen hankintalain 75 §:n 1 momentissa säädetään.

Direktiivin johdanto-osan 90 kohdan mukaan direktiivissä olisi vahvistettava sen soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja palvelujen pakolliset esteettömyysvaatimukset. Esteettömyysvaatimukset eivät sido tuotteita ja palveluja, jotka eivät kuulu tämän direktiivin soveltamisalaan. Kyseisten esteettömyysvaatimusten käyttäminen muissa unionin säädöksissä kuin tässä direktiivissä vahvistettujen asiaankuuluvien velvoitteiden täyttämiseen kuitenkin helpottaisi esteettömyyden toteuttamista ja edistäisi osaltaan oikeusvarmuutta ja esteettömyysvaatimusten lähentämistä unionissa. Viranomaisia ei olisi estettävä vahvistamasta direktiivin liitteessä I vahvistettuja esteettömyysvaatimuksia tiukempia vaatimuksia. Edelleen johdanto-osan 91 mukaan direktiivillä ei olisi muutettava muissa unionin säädöksissä olevien, esteettömyyttä koskevien säännösten pakollista tai vapaaehtoista luonnetta.

Jotta esimerkiksi koko julkinen hankinta olisi esteetön, tulisi julkisten hankintojen osalta ottaa huomioon esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson VI vaatimukset. Niiden mukaan alla olevien ehtojen on täyttyvä, jotta voidaan olettaa, että tuotteiden ominaisuuksia, osia ja toimintoja koskevat, muissa unionin säädöksissä vahvistetut asiaankuuluvat velvoitteet, täyttyvät:

1) tuotteen toimintaa ja esteettömyysominaisuuksia koskevat tiedot ovat esteettömiä esteettömyysdirektiivin liitteessä olevan I jakson 1 kohdassa vahvistettujen vastaavien osien mukaisesti; näitä ovat tuotteessa itsessään olevat käyttötiedot sekä tuotteen käyttöohjeet, jotka eivät ole itse tuotteessa vaan jotka asetetaan saataville tuotteen käytön tai muiden välineiden kuten verkkosivuston avulla;

2) tuotteen käyttöliittymän ominaisuuksien, osien ja toimintojen esteettömyys sekä tuotteen toiminnallisuus täyttävät tällaista käyttöliittymää tai toiminnallisuutta koskevat, esteettömyysdirektiivin liitteessä olevan I jakson 2 kohdassa vahvistetut vastaavat esteettömyysvaatimukset;

3) tuotteen pakkaus, mukaan lukien siinä annetut tiedot sekä tuotteen asennusta, huoltoa, varastointia ja hävittämistä koskevat ohjeet, jotka eivät ole itse tuotteessa vaan jotka asetetaan saataville muiden välineiden kuten verkkosivuston avulla, itsepalvelupäätteitä lukuun ottamatta, on esteettömyysdirektiivin liitteessä olevassa II jaksossa vahvistettujen esteettömyysvaatimusten mukaisesti esteetön.

Hankintoja koskeva lainsäädäntö edellyttää syrjimättömyyden ja tasapuolisuuden periaatteiden noudattamista julkisissa hankinnoissa. Hankintayksikkö ei näin ollen voi asettaa erilaisia vaatimuksia hankinnan toteuttamiselle riippuen tarjoajan ominaisuuksista kuten henkilöstömäärästä

taikka liikevaihdosta vaan hankinnan toteuttamisen vaatimukset tulee olla samat kaikille tarjoajille. Hankintalaki ei mahdollista poikkeamista vaan hankinnan kohteen vaatimusten, kuten esteettömyysvaatimusten, tulee olla kaikille tarjoajille samat ja hankintamenettelyssä tulee noudattaa hankintalakia sen edellyttämällä tavalla. Näin hankintalainsäädäntö luo osaltaan kannustimia sille, että kaikki yritykset saattavat tuotteensa esteettömyysvaatimusten mukaisiksi.

Direktiivin johdanto-osan 92 kohdan mukaan direktiiviä olisi sovellettava vain hankintamenettelyihin, joita varten on lähetetty tarjouskilpailukutsu tämän direktiivin soveltamisen alkamispäivän jälkeen, tai, jos tarjouskilpailukutsua ei ole tarkoitus lähettää, hankintamenettelyihin, jotka hankintaviranomainen tai -yksikkö on aloittanut tämän direktiivin soveltamisen alkamispäivän jälkeen. Tämän lain esteettömyysvaatimuksia alettaisiin soveltaa 28 päivänä kesäkuuta 2025 alkaen.

7 §. Tuotteen perusteellinen muutos ja kohtuuton rasite. Ehdotetun lain 7 §:ssä säädettäisiin kahdesta poikkeusmahdollisuudesta. Direktiivin johdanto-osan 21 kohdassa todetaan, että esteettömyysvaatimukset olisi muotoiltava niin, että ne aiheuttavat talouden toimijoille ja jäsenvaltioille mahdollisimman pienen rasitteen. Konkreettisesti kohtuuttomuutta arvioitaisiin tämän ehdotetun 7 §:n mukaisten poikkeuksien perusteella. Pykälällä täytäntöönpantaisiin esteettömyysdirektiivin 14 artiklan vaatimukset tuotteille.

Suhteellisuuteen liittyvistä syistä esteettömyysvaatimuksia olisi sovellettava ainoastaan siinä määrin, kuin ne eivät aiheuta kohtuutonta rasitetta asianomaiselle talouden toimijalle, tai siinä määrin, kuin ne eivät edellytä tuotteiden ja palvelujen perusteellista muuttamista siten, että niistä tulisi perustavanlaatuisesti erilaisia tämän direktiivin mukaisesti. Direktiivin johdanto-osan 64 mukaan käytössä olisi oltava valvontamekanismeja, joilla voidaan tarkistaa, onko poikkeaminen esteettömyysvaatimusten soveltamisesta ollut oikeutettua.

Ehdotettavassa pykälässä säädettäisiin perusteellisen muutoksen tai kohtuuttoman rasitteen perusteella tehtävistä esteettömyysvaatimuksista poikkeamisesta sekä tähän liittyvästä osoitus- ja ilmoitusvelvollisuudesta.

Ehdotetun lain 7 §:n *1 momentin* mukaan talouden toimijan talouden toimija voi poiketa esteettömyysvaatimuksista vain, jos se voi arvioinnillaan osoittaa, että 6 §:ssä tarkoitettujen esteettömyysvaatimusten toteuttaminen aiheuttaa:

- 1) sen tuotteelle merkittävän muutoksen, jonka seurauksena tuotteen perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti; tai
- 2) kohtuuttoman rasitteen talouden toimijalle.

Kyseessä olevat poikkeukset voidaan nähdä toisistaan erillisinä eikä molempien vaatimuksien tarvitse täytyä yhtä aikaa.

Pykälän 1 momentin *1 kohta* tarkoittaa tilannetta, jossa jonkun esteettömyysvaatimuksen noudattaminen aiheuttaisi sen, että tuote muuttuisi perusluonteeltaan toisenlaiseksi. Esimerkiksi pieninäppäimistöiseen puhelimeen ei tarvitse tehdä suuria näppäimiä, koska se muuttaisi tuotteen tarkoituksen perustavanlaatuisesti toisenlaiseksi.

Ehdotetun lain 7 §:n 2 momentin mukaan 1 momentin 2 kohdan arvio tulisi tehdä esteettömyysdirektiivin liitteen VI mukaisesti. Ehdotetussa laissa tehtäisiin suora viittaus esteettömyysdirektiivin liitteeseen VI. Vastaavaa liitettä käytetään palvelujen osalta, kun arvioidaan kohtuutonta rasiitetta talouden toimijalle esteettömyys- tai saavutettavuusvaatimuksen noudattamisen osalta.

Liitteen VI mukaisesti talouden toimijan tulee arvioida, aiheuttaako yksittäisen esteettömyysvaatimuksen noudattaminen kohtuuttoman rasiitteen. Arviossa esteettömyysvaatimusten noudattamisen kustannuksia tulisi arvioida suhteessa tuotteen valmistamisesta, jakelusta tai maahantuonnista aiheutuviin kokonaiskustannuksiin (toiminta- ja pääomakustannukset). Kertaluonteisia kustannuksia arvioitaessa otetaan huomioon lisähenkilöstön tarve, koulutuksen ja osaamisen hankkimisen tarve, prosessien kehittäminen (tuotekehitys), ohjemateriaalinen laatimisen tarve ja kertaluonteiset kustannukset, jotka liittyvät tarpeeseen ymmärtää lain vaatimukset. Juoksevia tuotanto- ja kehityskustannuksia laskettaessa otetaan huomioon kustannukset jotka liittyvät tuotteen suunnitteluun, valmistusprosessiin, tuotteen testaamiseen ja dokumentaation laatimiseen.

Lisäksi tulisi tehdä kustannus-hyötyarviot, jossa otetaan huomioon tuotantoprosessit ja investoinnit. Näitä tulisi verrata nimenomaan vammaisille henkilöille aiheutuviin hyötyihin ottaen huomioon tietyn tuotteen käytön määrä ja käyttötiheys.

Edelleen tulisi arvioida nettokustannukset suhteessa talouden toimijan nettoliikevaihtoon. Tässäkin arvioinnissa otetaan kertaluonteisina osatekijöinä huomioon lisähenkilöstön tarve, koulutuksen ja osaamisen hankkimisen tarve, prosessien kehittäminen (tuotekehitys), ohjemateriaalinen laatimisen tarve ja kertaluonteiset kustannukset, jotka liittyvät tarpeeseen ymmärtää lain vaatimukset. Juoksevia tuotanto- ja kehityskustannuksia laskettaessa otetaan huomioon kustannukset, jotka liittyvät tuotteen suunnitteluun, valmistusprosessiin, tuotteen testaamiseen ja dokumentaation laatimiseen.

Lisäksi tulisi tehdä kustannus-hyötyarviot, jossa otetaan huomioon tuotantoprosessit ja investoinnit. Näitä tulisi verrata nimenomaan vammaisille henkilöille aiheutuviin hyötyihin ottaen huomioon tietyn tuotteen käytön määrä ja käyttötiheys. Arvioinnissa tulisi laskea kertaluonteisia kustannuksia ja juoksevia kustannuksia. Arvioinnissa on otettava erityisesti huomioon vammaisten ihmisten tarpeet käyttää kyseistä tuotetta (direktiivin johdanto-osa 66). Mitä suurempi toimija on kyseessä ja mitä suurempi määrä tuotteella on käyttäjiä, sitä vaikeampi on vedota kohtuuttomaan rasiitteeseen. Lähtökohtaisesti talouden toimijan tulee siis noudattaa vaatimuksia ja vain erillisen arvioinnin pohjalta ja edellytysten täytyessä voi vedota kohtuuttomaan rasiitteeseen.

Direktiivin johdanto-osan 66 kohdan mukaan kohtuuttoman rasiitteen aiheuttavien toimenpiteiden olisi katsottava olevan sellaisia, joista talouden toimijalle aiheutuisi liiallinen organisatorinen tai taloudellinen lisärasite, kun otetaan huomioon toimenpiteistä vammaisille henkilöille todennäköisesti koituvat edut tässä direktiivissä säädettyjen perusteiden mukaisesti. Oikeuteuiksi perusteiksi ei olisi katsottava sitä, että asiaa ei pidetä tärkeänä, kuten ei myöskään ajan tai tiedon puutetta. Talouden toimijan tulee arvioida itse perusteellisen muutoksen ja kohtuuttoman rasiitteen toteutumista sen hetkisillä tiedoilla ja osaamisella, jotka ovat talouden toimijan käytettävissä arvioinnin ajankohtana. Poikkeaminen tulee pyrkiä rajaamaan niin lyhyeksi kuin on mahdollista.

Ehdotetun lain 7 §:n 3 *momentin* mukaan kohtuuttomaan rasitteeseen ei voi vedota, jos talouden toimija saa omiin varoihinsa kuulumattomista julkisista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota myönnetään esteettömyyden parantamiseen. Olisi myös huomioitava edellä 6 §:n mukaan julkiset hankinnat on tehtävä noudattaen esteettömyysvaatimuksia. Tämän momentin tarkoitus olisi nimenomaisesti korostaa, että ehdotetun lain 7 §:n mukaiseen poikkeukseen ei voi vedota lainkaan, jos tuotetta varten on saanut rahoitusta, joka on myönnetty erityisesti sitä varten, että tuotteen esteettömyysvaatimuksia parannetaan. Sen selvittäminen, mitä saavutettavuus- tai esteettömyyspuutteita tuotteessa on, ei vielä ole esteettömyysvaatimusten parantamista. Tällainen selvitys teetetään usein ulkopuolisella auditoijalla ja sen kustannukset ovat kertaluonteisia.

Edelleen tulisi huomioida, että kohtuuttomaan rasitteen voi vedota vain osittain, ei koko tuotteen osalta. Eli jos poikkeustapauksissa ehdotetun lain esteettömyysvaatimukset aiheuttaisivat kohtuutonta rasitetta talouden toimijoille, talouden toimijoita olisi vaadittava noudattamaan kyseisiä vaatimuksia vain siltä osin, kuin ne eivät aiheuta kohtuutonta rasitetta. Tällaisissa asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa talouden toimijan ei olisi kohtuudella mahdollista soveltaa täysin yhtä tai useampaa 6 §:n esteettömyysvaatimusta. Näin ollen poiketa voi vain niiden esteettömyysvaatimusten osalta, jotka on arvioitu kohtuuttomiksi noudattaa. Niiden esteettömyysvaatimusten osalta, joiden osalta kohtuuttoman rasitteen edellytykset eivät arvioinnin perusteella täyty, on noudatettava (direktiivin johdanto-osan 66 kohta).

8 §. Ilmoitusvelvollisuus ja poikkeuksen dokumentointi. Ehdotetun lain 8 §:n 1 *momentin* mukaan, jos talouden toimija vetoaa tietyn tuotteen osalta ehdotetun lain 7 §:n poikkeukseen, sen on lähetettävä kyseiset tiedot markkinavalvontaviranomaiselle. Kyseessä olevalla kohdalla saatettaisiin kansallisesti voimaan esteettömyysdirektiivin 14 artiklan 8 kohta.

Edelleen lain sallimaan poikkeukseen vetoamiseen arviointi tulisi dokumentoida (1 kohta). Talouden toimijan olisi 2 *kohdan* mukaan vasta asiaankuuluvien viranomaisten pyynnöstä toimitettava arvioinnista kopio, jossa selvitetään, miksi sen tuote tai palvelu ei ole täysin esteetön, ja toimitettava näyttöä kohtuuttomasta rasitteesta tai perusteellisesta muutoksesta tai molemmista. Talouden toimijan on 3 *kohdan* säilytettävä asiakirjoja viiden vuoden ajan siitä, kun se on viimeksi asettanut tuotteen saataville markkinoille.

Yleinen arvio kohtuuttomasta rasitteesta olisi tehtävä käyttämällä liitteessä VI vahvistettuja perusteita. Talouden toimijan olisi dokumentoitava kohtuutonta rasitetta koskeva arvio ottamalla huomioon asiaankuuluvat perusteet. Tuotteiden osalta arvio on tehtävä, kun tuote on asetettu viimeksi markkinoille ja näin ollen myös ilmoitettava poikkeukseen vetoaminen heti markkinavalvontaviranomaiselle, kun tuote on asetettu markkinoille. Palveluiden osalta kohtuuttomuutta tulee arvioida aina uudestaan, jos tarjottavaa palvelua muutetaan, joka tapauksessa vähintään viiden vuoden välein. Tuotteiden osalta voidaan ajatella vastaavasti, vaikka tuotetta ei useinkaan enää muuteta, kun se saatetaan markkinoille. Tulee myös huomioida, että jos tietyn vaatimuksen noudattaminen on myöhemmin mahdollista, ei kohtuuttoman rasitteen edellytykset enää välttämättä täyty. Arviota tulee silloin päivittää tältä osin.

Lain 8 §:n 2 *momentin* mukaan ilmoitusvelvollisuus, joka olisi säädetty 1 momentissa ei koske mikroyrityksiä. Myöskään dokumentointivaatimus ei koskisi tuotteita käsitteleviä mikroyrityksiä. Mikroyritysten tulisi kuitenkin pyynnöstä toimittaa markkinavalvontaviranomaiselle arviointia koskevat asianmukaiset tiedot. Kyseisellä kohdalla implementoitaisiin esteettömyysdirektiivin 14 artiklan 4 kohta, jonka mukaan arvioinnin dokumentointia koskeva velvoite ei koske tuotteita käsitteleviä mikroyrityksiä. Tuotteita käsittelevien mikroyritysten, jotka ovat

päättäneet vedota perusteelliseen muutokseen tai kohtuuttomaan rasitteeseen, on kuitenkin markkinavalvontaviranomaisen pyynnöstä toimitettava arviointia koskevat asianmukaiset tiedot. Esteettömyysdirektiivin 14 artiklan 8 kohdan toisen alakohdan mukaan mikroyrityksien ei tarvitse lähettää tietoa markkinavalvontaviranomaiselle siitä, että vetoaa perusteelliseen muutokseen tai kohtuuttomaan rasitteeseen.

9 §. *EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutus.* Ehdotetun lain 9 §:ssä määriteltäisiin, että EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksessa olisi ilmoitettava mitkä esteettömyysvaatimukset täyttyvät ja lisäksi yksilöitävä ne vaatimukset, joiden osalta talouden toimija vetoaa 7 §:n mukaiseen poikkeukseen.

Ehdotetun 9 §:n 2 *momentin* mukaan EU:n vaatimustenmukaisuusvakuutus olisi laadittava päätöksen N:o 768/2008/EY liitteessä II olevan mallin mukaisesti. Kyseessä on Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 768/2008/EY, tehty 9 päivänä heinäkuuta 2008, tuotteiden kaupan pitämiseen liittyvistä yhteisistä puitteista ja päätöksen 93/465/ETY kumoamisesta. Kyseessä olevassa päätöksessä säädetään yhteisistä periaatteista ja viitesäännöksistä, joita on tarkoituksella soveltaa kaikessa alakohtaisessa lainsäädännössä, jotta voidaan tarjota johdonmukainen perusta kyseisen lainsäädännön tarkistamista tai uudelleenlaatimista varten. Päätös muodostaa luonteeltaan monialaiset yleiset puitteet tuotteiden kaupan pitämisen ehtojen yhdenmukaistamista koskevaa tulevaa lainsäädäntöä varten.

Esteettömyysdirektiivin mukaan vakuutuksen tulee sisältää selvitys tuotteelle soveltuvista vaatimuksista. Arvioinnin olisi tarvittavassa laajuudessa sisällettävä myös kuvaus tuotteen suunnittelusta, valmistuksesta ja toiminnasta esteettömyysdirektiivin liitteen IV mukaisesti.

Ehdotetun 9 §:n 3 *momentin* mukaan tuotteiden EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksen tulisi sisältää esteettömyysdirektiivin liitteen IV mukaiset osatekijät ja sitä on pidettävä jatkuvasti ajan tasalla.

Liitteen IV mukaisesti sisäinen tuotannonvalvonta olisi vaatimuksenmukaisuuden arviointimenettely, jossa valmistaja täyttää tekniset asiakirjat, valmistuksen ja vastaa velvoitteista CE-merkinnän ja EU-vaatimuksenmukaisuuden osalta.

Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 79 mukaan tuotteiden vaatimustenmukaisuuden arvioinnin osalta tässä direktiivissä olisi käytettävä päätöksen N:o 768/2008/EY liitteessä II vahvistettua sisäisen tuotannonvalvonnan menettelyä (moduuli A), koska sen avulla talouden toimijat voivat osoittaa ja toimivaltaiset viranomaiset varmistaa ilman aiheutonta rasitetta, että markkinoilla saataville asetettavat tuotteet täyttävät esteettömyysvaatimukset. Kyseessä olevan liitteen mukaan sisäinen tuotannonvalvonta ja valvottu tuotetestaus on vaatimustenmukaisuuden arviointimenettely, jossa valmistaja täyttää säädettyt velvoitteet ja varmistaa ja vakuuttaa yksinomaisella vastuullaan, että kyseiset tuotteet täyttävät niihin sovellettavat säädöksen vaatimukset.

Valmistajalla ei ole siis velvoitetta käyttää kolmatta osapuolta arvioinnin tekemiseksi. Valmistajan tulisi varmistaa ja vakuuttaa yksinomaisella vastuullaan, että kyseinen tuote täyttää tämän lain 6 §:n esteettömyysvaatimukset, joita tuotteeseen sovelletaan.

Liitteen IV kohdan 2 mukaan valmistajan olisi laadittava tekniset asiakirjat, joiden perusteella tulee voida arvioida, onko tuote tämän lain 6 §:ssä tarkoitettujen asiaankuuluvien esteettömyys-

vaatimusten mukainen. Jos valmistaja on vedonnut 7 §:n mukaiseen poikkeukseen, tulisi teknisten asiakirjojen perusteella voida arvioida, että asiaankuuluvien esteettömyysvaatimusten täyttäminen aiheuttaisi perusteellisen muutoksen tai asettaisi kohtuuttoman rasitteen. Teknisissä asiakirjoissa täsmennettäisiin sovellettavat vaatimukset ja niiden tulisi kattaa tuotteen suunnittelu, valmistus ja toiminta siinä määrin kuin se on olennaista arvioinnin kannalta.

Vaatimusten täyttämiseksi talouden toimija voisi osittain tai kokonaan soveltaa yhdenmukaisesti standardeja ja teknisiä eritelmiä, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Teknisissä asiakirjoissa tulisi olla ainakin tuotteen yleinen kuvaus ja luettelo kokonaan tai osittain sovelletuista yhdenmukaisista standardeista tai teknisistä eritelmistä, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Lisäksi teknisissä asiakirjoissa tulisi olla kuvaus tämän lain 6 §:ssä tarkoitettujen asiaankuuluvien esteettömyysvaatimusten täyttämiseksi valituista ratkaisuista, jos edellä kuvattuja yhdenmukaisia standardeja tai teknisiä eritelmiä ei ole sovellettu. Jos yhdenmukaisia standardeja tai teknisiä eritelmiä on sovellettu osittain, tulisi teknisissä asiakirjoissa täsmentää ne osat, joita on sovellettu.

Esteettömyysdirektiivin liitteen IV kohdan 3 mukaan vaatimuksenmukaisuuden arviointimenettelyn mukaan valmistajan olisi toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että valmistusprosessilla ja sen valvonnalla taattaisiin, että tuote on teknisissä asiakirjoissa kuvattun lainen ja ehdotetun lain 6 §:n esteettömyysvaatimusten mukainen.

Edelleen liitteen IV kohdan 4 mukaan valmistajan tulisi huolehtia siitä, että CE-merkintä kiinnitetään jokaiseen yksittäiseen tuotteeseen, joka täyttää tämän lain 6 §:n esteettömyysvaatimukset.

Valmistajan olisi laadittava kirjallinen EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus tuotemallille. Siinä olisi yksilöitävä tuote, jota varten se on laadittu. EU-vaatimustenmukaisuusvakuutuksen jäljennös on toimitettava pyynnöstä asiasta vastaaville viranomaisille.

Valtuutettu edustaja voisi täyttää valmistajan puolesta ja tämän vastuulla CE-merkintää ja EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksesta säädettyt valmistajan velvollisuudet (liitteen IV kohta 4) edellyttäen, että ne on eritelty toimeksiannossa.

Jos tuotteeseen sovelletaan useampia unionin säädöksiä, joissa edellytetään EU-vaatimustenmukaisuusvakuutusta, kaikkien kyseisten unionin säädösten osalta laaditaan yksi ainoa EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus. EU-vaatimustenmukaisuusvakuutuksessa on mainittava kyseisten säädösten tunnistetiedot, mukaan lukien niiden julkaisuviitteet.

Pykälän 4 momentin mukaan EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus olisi käännettävä sen jäsenvaltion kielelle tai kielille, jossa tuote saatetaan markkinoille tai jonka markkinoilla se asetetaan saataville. Suomessa tämä tarkoittaa, että EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutus on oltava suomen ja ruotsin kielellä.

Valmistajan on säilytettävä tekniset asiakirjat ja EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus viiden vuoden ajan sen jälkeen, kun tuote saatettiin markkinoille. Valmistaja on vastuussa maahantuojalle siitä, että se antaa markkinavalvontaviranomaisille pääsyn näihin asiakirjoihin.

10 §. CE-merkintä. Ehdotetun lain 10 §:n mukaan tuotteiden CE-merkinnälle asetettavista vähimmäisvaatimuksista säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o

765/2008, annettu 9 päivänä heinäkuuta 2008, akkreditoinnin vaatimusten vahvistamisesta ja asetuksen (ETY) N:o 339/93 kumoamisesta, jäljempänä NLF-asetus. CE-merkinnästä säädetään NLF-asetuksen 30 artiklassa. Esteettömyysdirektiivin 17 artiklassa todetaan, että tuotteiden CE-merkintään sovelletaan kyseessä olevan asetuksen yleisiä periaatteita. Esteettömyysdirektiivin mukaisesti kyseessä olevaa asetusta sovelletaan vain CE-merkinnän osalta, mutta sitä ei sovelleta akkreditointien osalta. Direktiivin johdanto-osan 79 mukaan tuotteiden vaatimustenmukaisuuden arvioinnin osalta tässä direktiivissä olisi käytettävä päätöksen N:o 768/2008/EY liitteessä II vahvistettua sisäisen tuotannonvalvonnan menettelyä (moduuli A), koska sen avulla talouden toimijat voivat osoittaa ja toimivaltaiset viranomaiset varmistaa ilman aiheetonta rasitetta, että markkinoilla saataville asetettavat tuotteet täyttävät esteettömyysvaatimukset. Tuon mallin mukaan sisäinen tuotannonvalvonta on vaatimustenmukaisuuden arviointimenettely, jossa valmistaja täyttää 2 (tekniset asiakirjat), 3 (valmistus) ja 4 (yhdenmukaisuusmerkintä ja vaatimuksenmukaisuusvakuutus) kohdassa säädetyt velvollisuudet ja varmistaa ja vakuuttaa yksinomisella vastuullaan, että kyseiset tuotteet täyttävät niihin sovellettavan säädöksen vaatimukset.

Valmistaja vastaisi siis siitä, että vaatimuksenmukaisuus on arvioitu ja esteettömyysvaatimukset täyttyvät. Esteettömyysvaatimusten osalta ei ole nimettyjä arviointitehtäviä hoitavia laitoksia. Ulkopuolisen asiantuntijan tekemä riippumaton arvio on kuitenkin hyvä lähtökohta esteettömyyden arvioinnille. Tässä vaiheessa akkreditoitujen toimijoiden hyödyntäminen on kuitenkin vapaaehtoista, eikä laki velvoita käyttämään arvioinnissa kolmatta osapuolta. Asiaa on syytä tarkastella uudestaan, kun mahdolliset standardit julkaistaan.

Lisäksi ehdotetun 10 §:n 2 *momentin* mukaan säädettäisiin lisävaatimuksista tämän lain mukaisien tuotteiden CE-merkinnälle. CE-merkintä tulisi kiinnittää tuotteeseen tai sen merkintäkilpeen näkyvästi, helposti luettavasti ja pysyvästi. Jos tämä ei tuotteen luonteen vuoksi ole mahdollista tai perusteltua, se olisi kiinnitettävä pakkaukseen ja liiteasiakirjoihin.

Ehdotetun lain 10 §:n 3 *momentin* mukaan CE-merkintä tulisi kiinnittää ennen tuotteen markkinoille saattamista.

11 §. Valmistajan velvollisuudet. Ehdotetun lain 11 §:llä implementoitaisiin esteettömyysdirektiivin 7 artikla, jonka mukaan saattaessaan tuotteitaan markkinoille valmistajien olisi varmistettava, että tuotteet on suunniteltu ja valmistettu sovellettavien esteettömyysvaatimusten mukaisesti. Direktiivin johdanto-osan 58 mukaan valmistajalla on parhaat mahdollisuudet suorittaa täydellinen vaatimustenmukaisuuden arviointi, koska sillä on yksityiskohtaiset tiedot suunnittelu- ja valmistusprosessista.

Ehdotetun lain 11 §:n 1 *momentin* mukaan valmistajan olisi varmistettava, että tuotteet on suunniteltu ja valmistettu tämän lain 6 §:n esteettömyysvaatimusten mukaisesti, myös sarjatuotannossa. Valmistajan tulee varmistaa, että sarjatuotannossa on menettelyjä sen takaamiseksi, että esteettömyysdirektiivin vaatimukset täyttyvät. Muutokset tulee ottaa asianmukaisesti huomioon.

Pykälän 2 *momentin* mukaan valmistajan olisi laadittava lain 9 §:n mukaisesti EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus ja kiinnitettävä tuotteeseen CE-merkintä lain 10 §:n mukaisesti. Valmistajien on laadittava tekniset asiakirjat liitteen IV mukaisesti ja suoritettava tai suorituttava kyseisessä liitteessä vahvistettu vaatimustenmukaisuuden arviointimenettely. Vaatimuksenmukai-

suuden arvioinnin voi tehdä itse tai sen voi teettää ulkopuolella. Vastuu arvioinnin oikeellisuudesta säilyy valmistajilla. Kun tuotteen vaatimustenmukaisuus sovellettavien esteettömyysvaatimusten suhteen on osoitettu tällaisella menettelyllä, valmistajien on laadittava EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus ja kiinnitettävä CE-merkintä edellä, ehdotetun 9 § ja 10 §:n mukaisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan valmistajan olisi säilytettävä tekniset asiakirjat ja EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus viiden vuoden ajan siitä, kun tuote saatettiin markkinoille.

Pykälän 4 momentin mukaan valmistajan olisi varmistettava, että tuotteeseen on kiinnitetty tyyppi-, erä- tai sarjanumero tai muu merkintä, jolla se voidaan tunnistaa. Jos tuotteen koko tai luonne ei tätä salli, niiden on varmistettava, että vaadittu tieto on annettu pakkauksessa tai tuotteen mukana seuraavassa asiakirjassa. Lisäksi 2 kohdan mukaan valmistajan tulisi ilmoittaa tuotteessa helposti ymmärrettävällä kielellä nimensä, rekisteröity toiminimensä tai rekisteröity tavaramerkkinsä sekä osoitteensa, josta valmistajaan saa yhteyden. Nämä ilmoitettavat tiedot ovat vastaavanlaisia kuin valmistajalta muutoinkin edellytetään erilaisten tuotteiden markkinoille saattamisen yhteydessä, esimerkiksi painelaitelaisissa tai radiolaitteista annetussa laissa.

Pykälän 4 momentin 3 kohdan mukaan valmistajan tulisi ilmoittaa tuotteessa ohjeet ja turvallisuustiedot selkeästi, ymmärrettävästi ja helppotajuisesti. Ohjeet tulee olla pykälän mukaisesti suomen ja ruotsin kielellä. Myös tämä vaatimus on muuallakin vastaavissa tuotteita koskevissa markkinavalvontaan liittyvissä laeissa.

Vastuu tuotteen vaatimuksenmukaisuuden arvioinnista olisi siis valmistajalla. Valmistaja laatisi EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksen ja kiinnittäisi tuotteeseen CE-merkinnän. Näin valmistaja antaisi vakuutuksen ja ottaisi vastuun siitä, että tuote on kaikkien sovellettavien esteettömyysvaatimusten mukainen.

12 §. Valtuutetun edustajan nimeäminen. Ehdotetun lain 12 §:n mukaan valmistaja voisi nimetä erikseen valtuutetun edustajan, joka säilyttää vaadittavia asiakirjoja ja toimittaa ne perustellusta pyynnöstä markkinavalvontaviranomaiselle.

Ehdotetun lain 12 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan valtuutettu edustaja pitää EU:n vaatimustenmukaisuusvakuutuksen ja tekniset asiakirjat markkinavalvontaviranomaisen saatavilla viiden vuoden ajalta tuotteen markkinoille saattamisesta.

Ehdotetun lain 12 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan valtuutetun edustajan tulee toimivaltaisen markkinavalvontaviranomaisen perustellusta pyynnöstä toimittaa kaikki tarvittavat tiedot ja asiakirjat, jotka osoittavat, että tuote on vaatimusten mukainen. Edelleen 3 kohdan mukaan valtuutettu edustajan olisi tehtävä yhteistyötä markkinavalvontaviranomaisten kanssa mahdollisten esteettömyyspuutteiden korjaamiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan valtuutettu edustaja ei voisi vastata tuotteen valmistuksesta eikä valmistaja voi vaatia, että valtuutettu edustaja vastaa tuotteen suunnittelusta ja valmistuksesta tuotteeseen sovellettavien esteettömyysvaatimusten mukaisesti.

13 §. Maahantuojan velvollisuudet. Ehdotetun lain 13 §:n 1 momentin mukaan maahantuoja tulisi ennen tuotteen saattamista markkinoille varmistaa, että tuote on esteettömyysvaatimusten mukainen. Ennen tuotteen saattamista markkinoille maahantuojan olisi varmistettava, että valmistaja on suorittanut liitteessä IV vahvistetun vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyn.

Maahantuojan olisi varmistettava, että valmistaja on laatinut mainitussa liitteessä vaaditut tekniset asiakirjat ja tuotteeseen on kiinnitetty CE-merkintä sekä tuotteen mukana on vaaditut asiakirjat. Direktiivin johdanto-osan 60 mukaan maahantuojien olisi varmistettava, että kolmansista maista peräisin olevat tuotteet, jotka tulevat unionin markkinoille, ovat tämän direktiivin mukaisia ja etenkin, että valmistajat ovat tehneet asianmukaisia vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyitä kyseisten tuotteiden osalta. Maahantuojan tulisi varmistaa, että valmistaja on merkinnyt tuotteeseen tyyppi-, erä- tai sarjanumeron tai muun merkinnän, jolla tuote voidaan tunnistaa. Tai jos tuotteen koko tai luonne ei tätä salli, niiden on varmistettava, että vaadittu tieto on annettu pakkauksessa tai tuotteen mukana seuraavassa asiakirjassa. Lisäksi maahantuojan tulisi varmistaa, että valmistaja on ilmoittanut nimensä, rekisteröidyn toiminimensä tai rekisteröidyn tavaramerkkinsä sekä osoitteensa, josta valmistajaan saa yhteyden. Tiedot tulee olla merkittynä helposti ymmärrettävällä kielellä. Maahantuojan tulisi varmistaa, että tuotteessa on selkeät, ymmärrettävät ja helppotajuiset ohjeet ja turvallisuustiedot. Maahantuojan on myös varmistettava, etteivät varastointi- tai kuljetusolosuhteet vaaranna sovellettavien esteettömyysvaatimusten noudattamista.

Jos maahantuoja epäilee, että tuote ei täytä sovellettavia vaatimuksia, maahantuoja ei voi asettaa tuotetta saataville markkinoilla ennen kuin tuote on vaatimustenmukainen.

Pykälän 2 *momentin* mukaan maahantuojan olisi tuotetta markkinoille saattaessaan ilmoitettava tuotteesta helposti ymmärrettävällä kielellä nimensä, rekisteröity toiminimensä tai rekisteröity tavaramerkkinsä sekä osoitteensa, josta maahantuojaan saa yhteyden. Kyseessä on samat tiedot jotka valmistaja antaa tuotteessa lain 11 §:n 4 momentin 2 kohdan mukaisesti.

Pykälän 3 *momentin* mukaan, jos maahantuoja katsoo, ettei tuote täytä esteettömyysvaatimuksia, maahantuoja ei saisi asettaa tuotetta markkinoille ennen kuin tuote on saatettu vaatimusten mukaiseksi. Jos tuote ei ole esteettömyysvaatimusten mukainen, maahantuojan olisi ilmoitettava siitä valmistajalle ja markkinavalvontaviranomaisille.

Pykälän 4 *momentin* mukaan maahantuojan olisi pidettävä viiden vuoden ajan jäljennös EU-vaatimustenmukaisuusvakuutuksesta markkinavalvontaviranomaisen saatavilla ja varmistettava että tekniset asiakirjat ovat pyynnöstä markkinavalvontaviranomaisen saatavilla.

Pykälän 5 *momentin* mukaan edellä 11 §:n mukaisia valmistajien velvollisuuksia sovellettaisiin maahantuojiin, jotka saattavat tuotteen markkinoille omalla nimellään tai tavaramerkillään taikka muuttavat jo markkinoille saatettua tuotetta tavalla, joka voi vaikuttaa vaatimustenmukaisuuteen suhteessa tämän lain esteettömyysvaatimuksiin.

14 §. Jakelijan velvollisuudet. Ehdotetun pykälän 1 *momentin* mukaan ennen kuin jakelija toimittaisi tuotteen markkinoille sen tulee todentaa, että tuotteessa on CE-merkintä ja mukana tarvittavat asiakirjat, käyttöohjeet ja turvallisuusohjeet. Lisäksi jakelijan tulisi tarkistaa, että valmistaja on noudattanut velvollisuuttaan merkitä tuotteeseen tyyppi-, erä- tai sarjanumeron tai muun merkinnän, jolla tuote voidaan tunnistaa. Tai jos tuotteen koko tai luonne ei tätä salli, niiden olisi varmistettava, että vaadittu tieto on annettu pakkauksessa tai tuotteen mukana seuraavassa asiakirjassa. Lisäksi jakelijan tulisi tarkistaa, että valmistaja on ilmoittanut nimensä, rekisteröidyn toiminimensä tai rekisteröidyn tavaramerkkinsä sekä osoitteensa, josta valmistajaan saa yhteyden. Tiedot tulee olla merkittynä helposti ymmärrettävällä kielellä. Jakelijan tulisi

myös tarkistaa, että maahantuojat on ilmoittanut tuotteessa helposti ymmärrettävällä kielellä nimensä, rekisteröity toiminimensä tai rekisteröity tavaramerkkinsä sekä osoitteensa, josta maahantuojaan saa yhteyden.

Pykälän 2 momentin mukaan jakelijan tulisi varmistua, etteivät varastointi- tai kuljetusolosuhteet vaaranna sovellettavien esteettömyysvaatimusten noudattamista. Tätä on avattu myös direktiivin johdanto-osan 62 kohdassa, jonka mukaan jakelijoiden olisi varmistettava, että niiden tuotteelle suorittama käsittely ei vaikuta haitallisesti tuotteen vaatimustenmukaisuuteen suhteessa esteettömyysvaatimuksiin.

Pykälän 3 momentin mukaan edellä 11 §:n mukaisia valmistajien velvollisuuksia sovellettaisiin jakelijoihin, jotka saattavat tuotteen markkinoille omalla nimellään tai tavaramerkillään taikka muuttavat jo markkinoille saatettua tuotetta tavalla, joka voi vaikuttaa vaatimustenmukaisuuteen suhteessa tämän lain esteettömyysvaatimuksiin.

15 §. Talouden toimijoiden velvollisuudet. Ehdotetun 15 §:n mukaan talouden toimijoille on joitakin yhteisiä vaatimuksia. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sellaisista toiminta- ja yhteistyövelvoitteista, jotka koskevat kaikkia talouden toimijoita.

Pykälän 1 momentin mukaan talouden toimijan on pyynnöstä toimitettava markkinavalvontaviranomaiselle tunnistetiedot viimeisen viiden vuoden ajalta niiden toimittamista tuotteista toiselle talouden toimijalle tai niiden vastaanottamista tuotteista toiselta talouden toimijalta. Näillä tiedoilla tarkoitetaan esteettömyysdirektiivin 12 artiklan mukaisia tietoja. Tuotteen jäljitettävyyden varmistaminen koko toimitusketjussa on tärkeää, jotta esteettömyysvaatimusten vastaisesta tuotteista vastaavat toimijat voidaan saada selville. Talouden toimijoiden tulisi siksi myös säilyttää tietoja niistä talouden toimijoista, joilta ne ovat hankkineet tuotteen tai jolle ne ovat toimittaneet tuotteen.

Pykälän 2 momentin mukaan valmistaja, jakelija tai maahantuojat, joka katsoo tai jolla on syytä uskoa, että heidän markkinoille saattama tuote ei täytä vaatimuksia tuotteeseen sovellettavasta esteettömyydestä, olisi välittömästi toteutettava vaadittavat korjaavat toimet tuotteen saattamiseksi vaatimusten mukaiseksi tai tarvittaessa sen vetämiseksi pois. Kaikilla talouden toimijoilla on velvollisuus oma-aloitteisesti ryhtyä tarvittaviin korjaaviin toimiin, jos niillä on syytä epäillä, ettei markkinoilla oleva tuote ole vaatimusten mukainen. Korjaavia toimenpiteitä olisivat markkinoilta poistaminen, jolla tarkoitettaisiin kaikkia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on estää toimitusketjussa olevan tuotteen asettaminen saataville markkinoilla. Lisäksi korjaavan toimenpiteenä olisi palautusmenettely, jolla tarkoitettaisiin toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on saada loppukäyttäjien saataville jo asetetut tuotteet takaisin. Lisäksi on tiedotettava markkinavalvontaviranomaista. Valmistajan ja maahantuojan olisi pidettävä näistä tuotteista kirjaa mukaan lukien niihin kohdistuvista valituksista.

Pykälän 3 momentin mukaan valmistajan, maahantuojan ja jakelijan olisi tehtävä markkinavalvontaviranomaisen pyynnöstä yhteistyötä antamalla kaikki tarpeelliset tiedot, jotka toteutetaan niiden markkinoille saattamiin tuotteisiin sovellettavien esteettömyysvaatimusten vastaisuuden korjaamiseksi, erityisesti saattamalla tuotteet sovellettavien esteettömyysvaatimusten mukaisiksi. Talouden toimijoiden olisi muun muassa toimitettava viranomaisten pyynnöstä tarpeelliset asiakirjat sen osoittamiseksi, että tuote on esteettömyysvaatimusten mukainen.

Esteettömyysdirektiivin mukaisesti asiakirjat voidaan toimittaa viranomaisen helposti ymmärtämällä kielellä. Säännöksen tavoitteena on helpottaa asiointia viranomaisen kanssa, siksi viranomaiselle toimitettavien asiakirjojen kieltä ei ole rajattu suomen ja ruotsin kieleen. Ainakin standardoinnissa yleisesti työkielenä käytettyä englantia voi suomen ja ruotsin ohella käyttää asiointikielenä myös viranomaisen kanssa. Jos asianosainen haluaa toimittaa asiakirjoja jollain muulla kielellä, sen soveltuvuuden ja ymmärrettävyyden voi varmistaa etukäteen viranomaiselta.

16 §. *Esteettömyysvaatimusten markkinavalvonta.* Markkinavalvontaa tehtäisiin markkinavalvontalain mukaisesti. Markkinavalvontalakiin tulisi tehdä viittaus ehdotetun lain 4 §:ssä. Valvontaa voidaan suorittaa ennakkollisesti ja riskiperusteisesti. Käyttäjän kannalta on ensinnäkin tärkeää, että tuotteessa on tiedot, joiden kautta saa yhteyden tuotteen valmistajan ja/tai maahantuojan. Markkinavalvontaviranomainen vastaanottaa käyttäjien ilmoituksia, jos tuote ei täytä vaadittavia esteettömyysvaatimuksia. Markkinavalvontaviranomaisen tulee ryhtyä tarvittaviin toimiin. Yleensä markkinavalvontaviranomaisten markkinavalvontatoimet havaitaan tarkastuksissa ja niistä saadaan tieto asiakkaiden ilmoitusten kautta. Kansallisesti markkinavalvontaviranomaisen tehtävää hoitaisi Liikenne- ja viestintävirasto Traficom. Asiasta säädettäisiin markkinavalvontalain 4 §:ssä. Traficom on jo nyt markkinavalvontaviranomainen esimerkiksi ilmailulaissa ja ajoneuvolaissa tarkoitettuja tuotteiden osalta

EU:n markkinavalvonta-asetus edellyttää, että kussakin jäsenvaltiossa laaditaan markkinavalvontaa varten valvontaohjelma. Suomessa yleisen, suomalaista markkinavalvontaa kuvaavan ohjelman, on valmistellut työ- ja elinkeinoministeriö yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa. Tästä on säädetty markkinavalvontalain 7 §:ssä.

Markkinavalvonnan toimenpiteistä säädetään markkinavalvontalain 3 luvussa. Luvussa säädetään viranomaisen oikeudesta saada tietoja talouden toimijalta, oikeudesta tehdä tarkastuksia, oikeudesta ottaa tuote tutkittavaksi ja esimerkiksi oikeudesta käyttää ulkopuolista asiantuntija-apua. Markkinavalvontaviranomainen voi antaa markkinavalvontalain 17–22 §:ssä tarkoitetun määräyksen tai kiellon, jos osoittautuu, että tuote ei ole vaadittavien esteettömyysvaatimusten mukainen. Kyseessä olevia määräyksiä tai kieltoja ovat toimenpidemääräys, kiello, palautusmenettely ja väliaikainen kiello. Lisäksi markkinavalvontalaissa säädetään esimerkiksi maastaviennin kieltäminen, toimenpiteen teettäminen ja hävittämismääräys.

Käytännössä markkinavalvontaviranomainen kohdistaisi toimenpiteet sen toimivallan piirissä oleviin talouden toimijoihin. On oletettavaa, että Suomessa suurin osa talouden toimijoista olisi maahantuojan tai jakelijan roolissa. Näihin myös markkinavalvontaviranomaisen toimenpiteet useimmiten kohdistettaisiin, jos talouden toimijat eivät oma-aloitteisesti olisi ryhtyneet korjaaviin toimiin.

Markkinavalvontaviranomaisen tulee noudattaa valvonnassa hallintolain säännöksiä esimerkiksi asianosaisen kuulemisesta.

Markkinavalvontaviranomainen voi tehostaa antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella markkinavalvontalain 4 luvun mukaisesti.

Ehdotetun lain 16 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan markkinavalvontaviranomaisen tulisi erityisesti tarkastaa, että vaadittavia esteettömyysvaatimuksia noudatetaan ja 2 kohdan mukaan,

että talouden toimija on tehnyt vaadittavan perustellun arvion 7 §:n mukaisesti, jos talouden toimija on vedonnut tämän lain soveltamisalaan kuuluvan tuotteen osalta 7 §:n mukaiseen poikkeukseen.

Ehdotetun 3 kohdan mukaan markkinavalvontaviranomaisen tulisi huolehtia, että tiedot tuotteista, jotka eivät ole esteettömyysvaatimusten mukaisia julkaistaan julkisten tietojen osalta. Esteettömyysdirektiivin 19 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että markkinavalvontaviranomaisten hallussa olevat tiedot siitä, noudattavatko talouden toimijat esteettömyysvaatimuksia, sekä velvoitteita 8 §:ssä säädetystä arvioinnista, asetetaan pyynnöstä kulluttajien saataville esteettömässä muodossa, paitsi jos kyseisiä tietoja ei voida antaa markkinavalvonta-asetuksen 17 artiklan mainituista luottamuksellisuussyistä. Arvio tulisi siis olla julkisten tietojen osalta saatavilla esteettömässä muodossa.

Ehdotetun pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että markkinavalvontaviranomaisen on tarvittaessa tehtävä tuotteen kattava arviointi, jos sillä on riittävä syy epäillä, että tuote ei täytä vaadittavia esteettömyysvaatimuksia. Jos tässä arvioinnissa käy ilmi, että tuote ei täytä vaatimuksia ja markkinavalvontaviranomaiset katsovat, ettei vaatimustenvastaisuus rajoitu pelkästään oman jäsenvaltion alueeseen, niiden on ilmoitettava komissiolle ja muille jäsenvaltioille arvioinnin tuloksista ja toimenpiteistä, jotka ne ovat vaatineet talouden toimijaa toteuttamaan. Tällä implementoitaisiin esteettömyysdirektiivin 20 artiklan alakohta 2. Tästä menettelystä säädetään kansallisesti markkinavalvontalain 27 §:ssä, joten siitä ei olisi tarpeen säätää erikseen tässä laissa. Sen sijaan 4 momentissa olisi tarpeen säätää esteettömyysdirektiivin mukaisesti siitä, että jos kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta mikään jäsenvaltio tai komissio ei ole esittänyt vastalauseita jonkin jäsenvaltion toteuttamasta väliaikaisesta toimenpiteestä, toimenpiteen katsotaan olevan oikeutettu.

Pykälän 4 momentin mukaan, jos markkinavalvontaviranomainen havaitsee puutteita 6 §:n esteettömyysvaatimusten noudattamisessa tai 7 §:n perusteella tehdyssä arvioinnissa, sen tulisi kehottaa talouden toimijaa korjaamaan havaitut puutteet. Markkinavalvontaviranomaisen olisi määritettävä ajanjakso, jonka kuluessa tällaisten toimenpiteiden on oltava toteutettuja. Ajan tulee olla kohtuullinen, jotta muutos voidaan tehdä, mutta sen tulee olla myös tehokas niin, että muutoksella on vaikutusta.

Ehdotetun 16 §:n 5 momentissa viitattaisiin markkinavalvontalain 27 §:n 1 momenttiin, jossa säädetään ilmoittamisesta Euroopan komissiolle ja muille Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen jäsenvaltioille. Kansallisiin toimenpiteisiin sovelletaan muutoin, mitä suojalausekeja suojamenettelystä säädetään Euroopan unionin lainsäädännössä, jolla yhdenmukaistetaan tuotteiden kaupan pitämisen ehtoja. Suojalausekemenettelyn tarkoituksena on, että kaikki jäsenvaltioiden kansalliset markkinavalvontaviranomaiset saavat tiedon vaarallisista tuotteista ja että tarvittavat rajoitukset saadaan näin koskemaan kaikkia jäsenvaltioita, jotta varmistetaan samantasoinen suoja koko EU:ssa. Menettelyn avulla komissio voi lisäksi ottaa kantaa tuotteiden vapaata liikkuvuutta rajoittaviin kansallisiin toimenpiteisiin sisämarkkinoiden toiminnan varmistamiseksi. Suojalausekemenettelyllä turvataan tuotteiden vapaata liikkuvuutta ja varmistetaan sitä, onko tuotteen vapaata liikkuvuutta rajoittava kansallinen toimenpide oikeutettu. Suojamenettely käynnistetään ainoastaan, kun jokin toinen jäsenvaltio vastustaa toimenpidettä, joka on toteutettu kyseessä olevan tuotteen osalta. Jos toteutetusta rajoittavasta toimenpiteestä ei ole erimielisyyttä, kaikkien jäsenvaltioiden on toteutettava soveltuvat toimet omalla alueellaan.

Ehdotetulla pykälällä pantaisiin täytäntöön esteettömyysdirektiivin 19, 20 artiklan ja 21 artiklat.

17 §. Muodollinen vaatimustenvastaisuus. Ehdotetun lain 17 §:n mukaan markkinavalvontaviranomaisen olisi, jonkin seuraavista havainnoista tehdessään, vaadittava asianomaista talouden toimijaa korjaamaan vaatimustenvastaisuus, sanotun kuitenkaan rajoittamatta edellä 7 §:n soveltamista:

- 1) CE-merkintä on kiinnitetty tämän lain 10 §:n vastaisesti;
- 2) CE-merkintää ei ole kiinnitetty;
- 3) EU-vaatimustenmukaisuusvakuutusta ei ole laadittu;
- 4) EU-vaatimustenmukaisuusvakuutusta ei ole laadittu oikein;
- 5) teknisiä asiakirjoja ei ole saatavilla tai ne eivät ole täydellisiä;
- 6) mitä tahansa muuta 11 tai 13 §:ssä säädettyä hallinnollista vaatimusta ei ole täytetty.

Jos 1 momentissa tarkoitettu vaatimustenvastaisuus jatkuu, markkinavalvontaviranomaisen olisi ryhdyttävä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin tuotteen markkinoilla saataville asettamisen rajoittamiseksi tai kieltämiseksi tai sen varmistamiseksi, että tuote poistetaan markkinoilta.

Ehdotetun 17 §:n lisäksi markkinavalvontaa tulee tehdä markkinavalvontalain mukaisesti, joten kyseessä oleva pykälä olisi itsenäinen verrattuna markkinavalvontalain säännöksiin. Ehdotetulla 17 §:llä pantaisiin täytäntöön esteettömyysdirektiivin 22 artikla.

18 §. Seuraamukset. Ehdotetun lain 18 §:ssä säädetään seuraamuksista viittaamalla markkinavalvontalakiin.

Markkinavalvontalain 3 luvussa on säädetty niistä valvonnan toimenpiteistä, joilla markkinavalvontaviranomainen voi puuttua vaatimustenvastaisuuteen. Ensinnäkin, jos talouden toimija ei noudata tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, markkinavalvontaviranomaisen on kehotettava talouden toimijaa korjaamaan puutteet määräajassa.

Jos puutteet tai laiminlyönnit ovat vakavia tai olennaisia eikä annetusta kehotuksesta huolimatta puutteita tai laiminlyönnteitä ei ole korjattu, markkinavalvontaviranomainen voi kieltää talouden toimijaa valmistamasta, saattamasta markkinoille, asettamasta saataville markkinoilla tai muuten luovuttamasta tuotetta.

Kun kyse on vakavista puutteista, markkinavalvontaviranomainen voi tehostaa tämän lain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella. Uhkasakosta ja teettämisuhasta säädetään uhkasakolaissa (1113/1990).

Markkinavalvonnassa ilmoitus ja toimet kohdistuva talouden toimijaan. Tässä laissa samoin kuin digipalvelulaissa voisi ratkaisun tai päätöksen tehosteeksi asettaa uhkasakon.

Ehdotettava laki, digipalvelulaki ja SVPL koskevat lähtökohtaisesti yleisesti tuotteen esteettömyyttä tai palvelun saavutettavuutta. Tavaroiden tai palvelujen tarjoajaa ja vammaista henkilöä

koskien voi yksittäistapauksessa tulla kyseeseen myös yhdenvertaisuuslain 15 §:n kohtuulliset mukautukset ja niiden epäämisessä voi olla kyse yhdenvertaisuuslain mukaisesti syrjinnästä.

Pykälän mukaan CE-merkintärikkomuksesta säädetään CE-merkintärikkomuksesta annetussa laissa (187/2010).

19 §. Muutoksenhaku. Ehdotetun lain mukainen valvonta kattaa keinot markkinoille saatettuun tuotteeseen puutumiseksi sekä keinot valvoa käyttöön otettuja tuotteita. Seuraamuksista säädetäisiin 18 §:ssä. Markkinavalvontaviranomaisen päätökseen voi hakea muutosta ja säännös on vastaava kuin markkinavalvontalaissa. Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa ([808/2019](#)).

Muutoksenhaussa uhkasakon asettamista ja maksettavaksi tuomitsemista sekä teettämishan asettamista ja täytäntönpantavaksi määräämistä koskevaan päätökseen sovelletaan kuitenkin, mitä uhkasakkolaissa ([1113/1990](#)) säädetään.

Markkinavalvontalain mukaisesti markkinavalvontaviranomaisen päätös voitaisiin kuitenkin panna täytäntöön mahdollisesta valituksesta huolimatta.

20 §. Voimaantulo. Ehdotetun lain 20 §:ssä säädetäisiin lain voimaantulosta, jonka olisi tarkoitus olla 28 päivänä kesäkuuta 2022. Lain soveltaminen alkaisi 28 päivänä kesäkuuta 2025.

Ehdotettavaan lakiin liittyy siirtymäaikoja.

Pykälän 2 momentin mukaan palveluntarjoajat voisivat edelleen tarjota palvelujaan 28 kesäkuuta 2030 asti käyttäen tuotteita, joita ne käyttivät laillisesti ennen kyseistä päivää heidän palvelujen tarjoamiseen. Kyseessä on siis ne tuotteet, joilla käytetään esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 2 kohdan mukaisia palveluja. Nämä palvelut olisi implementoitu lakiin digitaalisten palvelujen tarjoamisesta ja lakiin sähköisen viestinnän palveluista.

Pykälän 3 momentin mukaan itsepalvelupäätteet, joita palveluntarjoajat ovat laillisesti käyttäneet palvelujen tarjoamiseen ennen 28 päivänä kesäkuuta 2025, voidaan edelleen käyttää vastaavien palvelujen tarjoamisessa 20 vuoden ajan niiden käytön aloittamisesta.

7.2 Laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta

1 §. Soveltamisala. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin soveltamisalaan viittaus eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annettavaan lakiin. Näin ollen tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden valvontaan sovellettaisiin myös markkinavalvontalakia, jollei mainituissa laeissa toisin säädetä. Markkinavalvontalain soveltamisalan laajentaminen tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain soveltamisalaan kuuluviin tuotteisiin on perusteltua, jotta markkinavalvontaa koskeva sääntely olisi myös kansallisella tasolla jatkossa mahdollisimman yhdenmukaista. Lakia sovellettaisiin markkinavalvonta-asetusta täydentävästi markkinavalvonnan toimenpiteisiin. Markkinavalvonta-asetus korvaa jatkossa NLF-asetuksen markkinavalvontaa koskevat 15–24 artiklat, joita on sovellettu osalla niistä tuotesektoreista, jotka kuuluvat markkinavalvonta-asetuksen soveltamisalaan.

4 §. Valvontaviranomaiset. Pykälän 4 momenttiin lisättäisiin tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain mukainen tehtävä Liikenne- ja viestintävirastolle. Liikenne- ja viestintävirasto

toimisi markkinavalvontaviranomaisena tuotteiden esteettömyysvaatimusten osalta ja voisi kohdistaa tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain mukaisiin tuotteisiin markkinavalvontatoimenpiteitä.

7.3 Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta

1 §. Lain tarkoitus. Lain 1 §:ssä säädetään lain tarkoituksesta. Pykälän 2 momentissa säädetään, että digipalveluilla pannaan täytäntöön julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/2102, jäljempänä *saavutettavuusdirektiivi*. Momentin ruotsinkielistä sanamuotoa ehdotetaan muutettavan direktiivin lyhytnimen osalta.

Digipalvelulakia säädettäessä julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/2102 lyhytnimeksi on valittu suomenkielisessä lakitekstissä *saavutettavuusdirektiivi* ja ruotsinkielisessä lakitekstissä *tillgänglighetsdirektivet*. Nyt kansallisesti täytäntöön pantavavaksi aiotun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista (EU) 2019/882 lyhytnimeksi on suomenkielisessä lakitekstissä tarkoitus tulla *esteettömyysdirektiivi* ja ruotsinkielisessä lakitekstissä *tillgänglighetsdirektivet*. Kahdella eri direktiivillä ei voi olla samaa lyhytnimeä. Direktiivin (EU) 2016/2102 vanhasta lyhytnimikkeestä on tullut harhaanjohtava, kun sama lyhytnimike on otettu käyttöön direktiivistä (EU) 2019/882. Tästä syystä momentin ruotsinkielistä sanamuotoa ehdotetaan muutettavan direktiivin (EU) 2016/2102 lyhytnimen osalta siten, että lyhytnimenä olisi *tillgänglighetsdirektivet*-sanana sijaan *webbtillgänglighetsdirektivet*. Suomenkielistä sanamuotoa ei ehdoteta muutettavaksi.

Ruotsissa direktiivistä (EU) 2016/2102 on käytössä lyhytnimi *webbtillgänglighetsdirektivet*. Lisäksi eräissä kansallisissa viranomaisissa direktiivistä (EU) 2016/2102 on jo tälläkin hetkellä käytössä ruotsinkielinen termi *webbtillgänglighetsdirektivet* termin *tillgänglighetsdirektivet* sijaan. Sanan *webb*- lisääminen saavutettavuusdirektiivin lyhytnimeen helpottaisi eri direktiivien erottamista toisistaan. Lisäksi muutos yhtenäistäisi pohjoismaista terminologiaa sääntelyn suhteen. Kahdesta direktiivistä direktiiviä (EU) 2019/882 olisi myös luontevampaa kutsua lyhytnimellä *tillgänglighetsdirektivet*, sillä sen alaan kuuluvat myös esimerkiksi kansallisesti myöhemmässä vaiheessa säänneltäviksi aiotut rakennettua ympäristöä koskevat esteettömyysvaatimukset.

2 §. Määritelmät. Lain 2 §:n soveltamisalaan ehdotetaan säädettäväksi uusia määritelmiä, jotka pohjautuvat esteettömyysdirektiivin sääntelyyn. Määritelmiä käytettäisiin apuna määriteltäessä lain 3 a luvun mukaista soveltamisalaa. 3 a luvun soveltamisalan kohdentamiseksi määriteltäisiin pykälässä uusina kohtina kuluttaja, verkkokauppa, sähkökirja sekä henkilöliikenteen palvelu.

Pykälään lisättäisiin uusi *10 kohta*, jossa määriteltäisiin kuluttajan käsite. Esteettömyysdirektiivin tavoitteena on edistää esteettömien tuotteiden ja palvelujen tarjoamista kuluttajille. Esteettömyysdirektiivin sääntely tulee siten sovellettavaksi ainoastaan 2 artiklan 2 kohdan mukaisiin digitaalisiin palveluihin siltä osin, kuin niitä tarjotaan kuluttajille riippumatta siitä, onko kyseessä yksityinen vai julkinen toimija. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 57 mukaan velvoitteita olisi sovellettava palveluntarjoajiin yhtä lailla julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Määritelmän mukaan kuluttajalla tarkoitettaisiin luonnollista henkilöä, joka hankkii kulutushyödykkeen pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten.

Laissa viitattaisiin kuluttajansuojalain (38/1978) 1 luvun 4 §:ssä tarkoitettua luonnolliseen henkilöön. Mikäli digitaalista palvelua tarjotaan muussa tarkoituksessa, kuin kuluttajalle suunnattuna, ei esteettömyysdirektiivin sääntely tulisi sovellettavaksi

Pykälään lisättäisiin uusi *11 kohta* verkkokaupan määritelmästä. Kohdan myötä implementoitaisiin esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 2 kohdan f alakohta, jossa säädetään direktiiviä sovellettavan verkkokaupan palveluihin. Esteettömyysdirektiivin 3 artiklan 30 kohdan määritelmässä verkkokaupan palveluilla tarkoitetaan etäpalveluna sähköisessä muodossa verkkosivustoilla ja mobiililaitte pohjaisina palveluina kuluttajan omasta pyynnöstä toimitettavia palveluja kuluttajasopimuksen tekemiseksi. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 42 mukaan kyseisessä määritelmässä ilmaisulla ”etäpalvelu” tarkoitetaan palvelua, joka toimitetaan siten, että osapuolet eivät ole samanaikaisesti läsnä. Ilmaisulla ”sähköisessä muodossa” tarkoitetaan palvelua, joka lähetetään alun perin lähetyspaikasta ja vastaanotetaan määränpäässä tietoja elektronisesti käsittelevien (mukaan lukien digitaalinen pakkaaminen) ja tallentavien laitteiden avulla ja joka lähetetään, siirretään ja vastaanotetaan kokonaan linjoja, radioyhteyttä, optisia tai muita elektromagneettisia välineitä käyttäen. Ilmaisulla ”kuluttajan omasta pyynnöstä” tarkoitetaan palvelua, joka toimitetaan omasta pyynnöstä. Verkkokaupalla tarkoitettaisiin siten digitaalista palvelua, jossa voidaan tehdä kuluttajansuojalain 6 luvun 7 §:n tarkoittamia etämyyntisopimuksia.

Pykälään lisättäisiin uusi *12 kohta*, jossa säädettäisiin sähkökirjoista. Esteettömyysdirektiivissä tarkoitetaan ’sähkökirjoilla ja niiden lukemiseen tarkoitetuilla ohjelmistoilla’ palvelua, jolla tarjotaan digitaalisia tiedostoja, joilla kirjan sähköinen versio välitetään siten, että sitä voidaan käsitellä, lukea ja käyttää ja siinä voidaan navigoida”. Sähkökirjan määritelmässä sähkökirjalla tarkoitettaisiin kuluttajalle tarjottavaa teksti- tai graafisessa muodossa olevaa tiedostoa tai tiedostojen kokonaisuutta, joka on yksilöity julkaisuun liittyvällä pysyvällä tunnisteella. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 41 mukaan sähkökirjojen yhteydessä palveluntarjoajan käsitteeseen voisivat sisältyä kustantajat ja muut kirjojen jakeluun osallistuvat talouden toimijat, joten saavutettavuuden huomioimisen velvoitteet ulottuvat koko tuotantoketjuun.

Sähkökirjoissa on useimmiten tunniste (ISBN tai muu) ja sellainen annetaan myös on demand –julkaisuille, mutta määritelmän kannalta keskeistä on, että sisältö on julkaistu, eli kun sen kapaleita on saatettu yleisön saataviin tekijän suostumuksella. Kustantajan tehtävä on hankkia julkaisuilleen ISBN- tai ISMN-tunnus. ISBN-tunnus ei ole lakisääteinen, mutta suurin osa kustantajista käyttää sitä, koska ISBN identifioi kirjan ja sen kustantajan yksiselitteisesti. Lomakkeella voi hakea tunnuksen mm. omakustanteelle, väitöskirjalle tai pienkustantajan yksittäiselle kirjalle. Tunnus tulee hakea ennen kuin kirja painetaan tai julkaistaan verkossa. Kuitenkaan esimerkiksi pdf-tiedostot eivät välttämättä ole sähkökirjoja, vaikka niillä olisi tunniste. Tunniste yksistään ei tee tiedostosta sähkökirjaa.

Soveltamisalaan kuuluisi kaikki digitaalisessa muodossa julkaistut kirjalliset teokset kuten kauno- tieto- ja oppikirjat mukaan lukien matemaattisia kaavioita sisältävät kirjat riippumatta siitä, onko kirja julkaistu myös fyysisessä muodossa. Tietokirjoja ovat myös ammatilliset digikirjastot ja ”verkkokirjahyllyt”, jossa kuukausimaksulla selaimen tai mobiilisovelluksen kautta pääsee lukemaan e-kirjoja.

Sähkökirjatiedostot perustuvat sähköiseen tietokonekoodaukseen, jonka avulla pääosin teksti- tai graafisessa muodossa olevaa kirjallista teosta voidaan lukea ja levittää. Sähkökirja voi myös sisältää liikkuvaa kuvaa tai ääntä. Muuta kuin tekstiä sisältävien julkaisujen kuten sarjakuvien,

lastenkirjojen ja taidekirjojen, ominaispiirteitä olisi tarkasteltava kaikkien sovellettavien saavutettavuusvaatimusten osalta. Tämä tarkoittaa ennen kaikkea metadatasuhteita huomioon otettavaa rakenteista tietoa sisällöstä ja saavutettavuusvaatimusten mukaisuudesta.

Saavutettavuusvaatimukset soveltuvat kuluttajille tarjottaviin sähkökirjoihin riippumatta siitä, onko kyseessä yksityinen vai julkinen toimija, joka niitä julkaisee. Sähkökirjoja tarjotaan niin kirjastoista kuin osana oppilaitosten oppimateriaaleja. Viranomaisten julkaisut eivät kuitenkaan ole sähkökirjoja, ellei niitä ole nimenomaisesti suunnattu kuluttajalle.

Käytännössä direktiivi vaikuttaa digitaalisiin sähkökirjatiedostoihin, sähköisten kirjojen tilauspalveluihin, näitä tarjoaviin toimijoihin sekä verkkosivuihin ja mobiiliapplikaatioihin, joissa sähköisiä kirjoja voidaan lukea.

Lisäksi esteettömyysvaatimukset koskevat myös ohjelmistoa, muun muassa sellaisia mobiililaitteopohjaisia palveluja, mobiilisovellukset mukaan lukien, jotka on tarkoitettu kyseisten digitaalisten tiedostojen käsittelyyn, lukemiseen ja käyttöön ja niissä navigointiin.

Sähkökirjojen lukemiseen tarkoitettujen ohjelmistojen ovat mobiililaitteopohjaisia palveluja ja mobiilisovelluksia, jotka on tarkoitettu digitaalisten tiedostojen käsittelyyn, lukemiseen ja käyttöön ja niissä navigointiin paitsi ohjelmistoa, jotka kuuluvat sähköisten lukulaitteiden määritelmän soveltamisalaan.

Mobiilisovelluksella tarkoitetaan samanlaisia sovellusohjelmistoja, jotka määritellään digitaalisen palvelun 2 §:n 2 momentissa ja jotka ovat erillisiä, esimerkiksi verkkosivustolta tai sovelluskaukasta päätelaitteeseen ladattavia sovelluksia. Tämän lain soveltamisalaan kuuluvana mobiilisovelluksena ei pidettäisi sovelluksia tai käyttöjärjestelmiä, joilla käyttäjä ohjaa tai hallitsee päätelaitetta. Tämä vastaa esteettömyysdirektiivin 3 artiklan 41 kohdan loppuosaa, joka toteaa, että sähkökirjan ja sen lukemiseen tarkoitettuun ohjelmistoon ei lueta ohjelmistoa, joka kuuluu 42 alakohdan määritelmän soveltamisalaan, eli fyysiseen lukulaitteeseen, kuten Kindleen.

Saavutettavan sähkökirjan valmistus edellyttää teoksen erilaisten olennaisten osatekijöiden määrittelyä ja sen rakenteen standardoitua kuvausta. Esteettömyysdirektiivin voimaantulon jälkeen sähkökirjatiedostojen metadatakuvauksiin tulee sisällyttää kuvaus sähkökirjan saavutettavuusominaisuuksista. Esteettömyysdirektiivi ei koske varsinaista metatiedon tekemistä saavutettavaksi vaan metatiedon kuvausrakenteeseen tulee sisällyttää tiedoston saavutettavuus- ja esteettömyysominaisuuksista kertova oma rakenne ja sisältö.

Sähköisen kirjan määritelmään eivät kuuluisi:

1. äänikirjat, koska esteettömyysdirektiivi toteaa, että sähkökirja on pääosin teksti- tai graafisessa muodossa oleva kirjallinen teos kun äänikirja on tekijänoikeuslaissa tarkoitettu ääntä tallentamalla valmistettu kappale kirjallisesta teoksesta;
2. sanomalehdet, aikakauslehdet ja vastaavat, koska vaikka nämä täyttävätkin sähköisinä versioina esteettömyysdirektiivin määritelmän ”sähköinen tiedosto”, ne eivät ole ”kirjoja” ja ne myös pääsääntöisesti julkaistaan aikaperusteisesti;
3. tilapäiseen käyttöön tarkoitettujen aineistojen, kuten mainospainotuotteiden, esitteiden, hinnastojen, vuosikertomusten ja ohjelmien sekä;

4. rakennustietokortisarjat, jotka pääosin sisältävät matemaattisia kaavoja, kuten CAD-aineistoja ja GDL-objekteja vaikeasti esteettömäksi saatettavia sisältöjä.

Pykälään lisättäisiin uusi *13 kohta*, jossa, määriteltäisiin henkilöliikenteen palvelut. Esteettömyysdirektiivin 3 artiklan mukaan direktiivin liikennepalvelut koskevat EU:n matkustajanoikeusasetuksissa tarkoitettuja henkilöliikennepalveluja. EU:n matkustajanoikeusasetukset määriteltäisiin liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 2 §:n 1 momentin 12 kohdassa. Niillä tarkoitettaisiin vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksista lentoliikenteestä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1107/2006, rautatieliikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1371/2007, jonka korvaa 7.6.2023 alkaen rautatie-liikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2021/782, matkustajien oikeuksista meri- ja sisävesiliikenteessä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 1177/2010 sekä matkustajien oikeuksista linja-autoliikenteessä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 181/2011.

EU:n matkustajanoikeusasetukset sisältävät velvoitteita liikenteenharjoittajia kohtaan, mutta myös erilaisia velvoitteita terminaalipitäjille sekä asemanhaltijoille ja lentoaseman pitäjille. Velvoitteet vaihtelevat liikennemuodosta riippuen. Myös matkatoimistoja, matkanjärjestäjiä ja lipunmyyjiä koskevat velvoitteet vaihtelevat eri liikennemuodoissa. Esimerkiksi voimassa olevista asetuksista vain linja-auto- ja vesiliikennettä koskevissa asetuksissa velvoitetaan selkeästi liikenteenharjoittajat, matkatoimistot ja matkanjärjestäjät varmistamaan, että yleiset tiedot matkasta ovat saatavilla, myös verkkovaraus- ja verkkotietopalveluissa asianmukaisessa ja vammaisille ja liikuntarajoitteisille henkilöille sopivassa muodossa.

Määritelmään kuuluisi näissä asetuksissa tarkoitettujen liikennepalvelujen osana tarjottavat digitaaliset palvelut, joiksi tunnistetaan direktiivissä erityisesti verkkosivut, mobiililaitte pohjaiset palvelut ja mobiilisovellukset, sähköiset matkalippupalvelut ja sähköiset liput. Sähköisinä matkalippuina pidetään myös sähköisiä matkakortteja, joihin voidaan ladata verkkosivuilta, mobiilisovelluksesta, palveluja tuottavan yrityksen tai sen asiamiehen toimipisteestä.

Matkatiedoilla tarkoitetaan yleisesti reitti-, pysäkki-, aikataulu-, hinta- ja saatavuustietoja mukaan lukien tietoja liikennehäiriöistä, liityntäpalveluista ja jatkoyhteyksistä. Soveltamisalaan kuuluisi siten esimerkiksi liikennehäiriöstä palveluntarjoajan verkkosivuilla tai mobiilisovelluksessa ilmoitetut tiedot.

Kuljetuspalveluja koskevia tietoja ja reaaliaikaisia matkatietoja välitetään nykyään useimmiten mobiilisovellusten kautta tai, kuten esimerkiksi lentoliikenteessä edelleen, myös tekstiviestitse. Tietoja tarjoavat paitsi varsinaiset kuljetuspalveluja tarjoavat yritykset, mutta myös useat kolmannen osapuolet, kuten esimerkiksi Google. Esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan ei kuitenkaan kuulu kolmannen osapuolen sisältö, jota asianomainen talouden toimija ei rahoita eikä kehitä ja joka ei ole sen valvonnassa, joten lakia ei sovellettaisi tällaiseen toimijaan.

Rautatieliikenteen osalta kyseinen lainkohta soveltuisi rautatieyrityksiin, joilla on direktiivin 2012/34/EU mukainen toimilupa. Käytännössä, koska muita rautatieyrityksiä Suomessa ei ainakaan vielä toimi henkilöliikenteessä, lakia sovellettaisiin vain VR-Yhtymä Oy:n matkustajaliikenteeseen. Julkisen sektorin toimijana laki koskee VR:n kotimaan liikennettä jo nykyisin, joten uusi vaatimus koskisi paitsi sen markkinaehtoista liikennettä, myös yhtiön verkkokauppaa

ja vuorovaikutteisia automaatteja yleensä. Rataverkolla harjoitettavaa museoliikennettä laki ei matkustajanoikeusasetuksen soveltamisalan rajoituksen vuoksi koskisi.

Vesiliikenteen osalta lakia sovellettaisiin meri- ja sisävesiliikenteen kaupalliseen, aikataulun mukaiseen liikenteeseen kuten autolauttaliikenteeseen Ruotsin ja Suomen sekä Viron ja Suomen välillä. Sisävesiliikenteessä on lähinnä Vuoksen, Kymijoen ja Kokemäenjoen vesistöissä markkinaehtoista, aikataulun mukaista tarjontaa, johon lakia myös sovellettaisiin.

Lakia ei EU:n meri- ja sisävesiliikennettä koskevan matkustajaoikeusasetuksen perusteella sovellettaisi matkustajiin, jotka matkustavat:

- enintään 12 matkustajan kuljettamiseen tarkoitetuille aluksilla joiden käytöstä vastaava miehistö koostuu enintään kolmesta henkilöstä;
- liikenteessä, jonka yhdensuuntainen kokonaismatka on alle 500 metriä tai;
- muulla retkellä tai kiertoajelulla kuin risteilyllä matkustaviin
- muulla kuin konevoimalla kulkevilla aluksilla tai historiallisilla aluksilla tai niiden ennen vuotta 1965 rakennetuilla kaksoiskappaleilla.

Sisävesiliikenteessä on paljon mikroyritysten tuottamaa palvelua, joihin tätä lakia ei sovellettaisi. Vesiliikenteen osalta lakia sovelletaan jo nykyisin niihin henkilöliikennesatamiin, jotka ovat julkisomisteisia. Uutta lakia sovellettaisiin myös muihin henkilöliikennesatamiin.

Lentoliikenteen liikennepalveluihin kuuluvat EU:n lentoliikennettä koskevan matkustaja-asetuksen mukaan kaupalliset lentoliikennepalvelut, joiden lähtö-, kauttakulku- tai saapumispaikka sijaitsee EU:n alueella. Suomen näkökulmasta laki koskisi siis käytännössä kaikkea maan sisäistä, Suomesta lähtevää tai Suomeen kaupallisen henkilöliikenteen matkustusta saapuvaa liikennettä mukaan lukien kauttakulkuliikennettä.

Suomalaisista lentoliikenteen palveluja tarjoavista lentoyhtiöistä vaatimukset koskettaisivat erityisesti Finnair Oyj:tä ja Finnairin osittain omistamaa ja sen brändin alla operoivaa Nordic Regional Airlinesia. Suomessa on lisäksi eräitä muita yhtiöitä, joilla on oikeus kuljettaa henkilöliikennettä, mutta vaikutukset näihin yhtiöihin jäävät vähäisiksi yhtiöiden koon tai toiminnan laadun johdosta. Lain vaatimus koskisi suomalaisten yhtiöiden lisäksi myös ulkomaisia Suomessa ja Suomeen operoivia lentoyhtiöitä. Lisäksi lakia sovellettaisiin, kuten jo nykyisin, myös lentoasemia operoivaan Finavia Oyj:n, sekä Enontekiön, Mikkelin, Lappeenrannan ja Seinäjoen lentoasemiin, joita Finavia ei hallinnoi.

Linja-autoliikennettä koskevan EU:n matkustajanoikeusasetuksen mukaan asetusta sovelletaan säännölliseen liikenteeseen. Lakia sovellettaisiin myös esimerkiksi Oy Matkahuolto Ab:n, jolle varsinaisia liikkumisen palveluja tarjoavat yritykset maksavat palvelun ylläpidosta ja kehittämisestä. Tilausajoliikennettä uudet vaatimukset eivät EU-asetuksen rajauksen vuoksi koskisi.

Kaupunki- ja esikaupunkiliikenteen sekä alueellisen liikenteen palveluita koskevia vaatimuksia sovelletaan direktiivin mukaisesti raide-, linja-auto-, metro-, raitiovaunu- ja johdinautoliikenteeseen.

Pykälään lisättäisiin uusi *14 kohta*, jossa määriteltäisiin audiovisuaaliseen sisältöpalveluun pääsyn tarjoava palvelu. Audiovisuaaliseen sisältöpalveluun pääsyn tarjoavalla palvelulla tarkoitettaisiin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 3 §:n 1 momentin 2 c kohdassa kuluttajalle tarkoitettua palvelua. Esteettömyysdirektiivi edellyttää uuden audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavan palvelun määrittelemistä lainsäädännössä. Esteettömyysdirektiiviä sovelletaan audiovisuaalisten sisältöpalvelujen osalta ainoastaan audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin, kuten esimerkiksi mobiilisovelluksiin, jotka välittävät audiovisuaalista mediasisältöä. Direktiivin soveltamisalaan ei sen sijaan kuulu itse tarjoamisen kohteena oleva audiovisuaalinen sisältöpalvelu. Pääsillä audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin tarkoitetaan esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 31 perustelukappaleen mukaan sitä, että audiovisuaaliseen sisältöön pääsy on esteetöntä ja käytössä on mekanismeja, joiden ansiosta vammaiset henkilöt voivat käyttää avustavia teknologioita. Audiovisuaaliseen sisältöpalveluun pääsyn tarjoavan palvelun määritelmä on tarkoitus lisätä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 1 momentin 2 c kohdaksi. Audiovisuaaliseen sisältöpalveluun pääsyn tarjoavan palvelun määritelmä on tarpeen sisällyttää myös digipalvelulakiin, sillä audiovisuaaliseen sisältöpalveluun pääsyn tarjoavasta palvelusta on tarkoitus säätää digipalvelulain soveltamisalaan liittyen lain 3 a luvussa. Digipalvelulaissa ei ole tarkoituksenmukaista määrittellä käsitettä uudelleen, vaan tarkoituksenmukaista on viitata sähköisen viestinnän palveluista annetun lain määritelmään.

Pykälään lisättäisiin uusi *15 kohta*, jossa määriteltäisiin viestintäpalvelu. Viestintäpalvelulla tarkoitettaisiin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 1 momentin 37 kohdassa kuluttajalle tarjottavaa palvelua. Viestintäpalvelun määritelmästä säädetään sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 1 momentin 37 kohdassa, jossa viestintäpalvelulla tarkoitetaan palvelua, joka muodostuu kokonaan tai pääosin viestien siirtämisestä viestintäverkossa sekä siirto- ja lähetysovelu joukkoviestintäverkossa ja henkilöiden välisen viestinnän palvelua. Määritelmää syvennetään sähköisen viestinnän palveluista annettua lakia koskevassa hallituksen esityksessä 221/2013 vp sekä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muutosta koskevassa hallituksen esityksessä 98/2020 vp. Viestintäpalvelun määritelmä on tarpeen sisällyttää digipalvelulakiin, sillä viestintäpalvelusta on tarkoitus säätää lain soveltamisalaan liittyen 10 a §:ssä. Digipalvelulaissa ei ole tarkoituksenmukaista määrittellä käsitettä uudelleen, vaan tarkoituksenmukaista on viitata sähköisen viestinnän palveluista annetun lain määritelmään.

3 §. Lain soveltamisala. Pykälässä säädetään lain soveltamisalasta. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälän 1 momentin *5 kohtaa* korjattaisiin ruotsinkielisen sanamuodon osalta. Suomenkieliseen sanamuotoon ei tehtäisi muutoksia. Ruotsinkielistä sanamuotoa on tarpeen korjata, sillä voimassaolevassa laissa viittaussuhde kohdassa mainittuun vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) lainkohtiin on virheellinen.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi *7 kohta*, jonka mukaan lakia sovellettaisiin lisäksi eräisiin digitaalisiin palveluihin siten kuin 3 a luvussa säädetään. Esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 2 kohdan a-f kohdassa säädetyt palvelut ovat pääosin digitaalisia palveluja ja kuuluvat kansallisen soveltamisalan osalta digipalvelulain soveltamisalan piiriin. Esteettömyysdirektiivin sääntely on saavutettavuuteen liittyvää lisäsääntelyä suhteessa nykyiseen saavutettavuusdirektiiviin. Lain 3 a luvun nojalla täytäntöönpantaisiin esteettömyysdirektiivin mukaiset lisävaatimukset direktiivin soveltamisalaan sisältyville digitaalisille palveluille

Lisäksi pykälän 3 momentin 3 kohtaa ehdotetaan täsmennettävän. Esteettömyysdirektiivin soveltamisalan poikkeukset vastaavat osin saavutettavuusdirektiivin artiklan 4 kohdan soveltamisalan rajoituksia. Saavutettavuusdirektiivin 1 artiklan 3(a) kohdassa on lisäksi rajattu soveltamisalan ulkopuolelle julkisen yleisradiotoiminnan harjoittajan digitaaliset palvelut. Esteettömyysdirektiivissä tällaista poikkeusta ei kuitenkaan ole. Esteettömyysdirektiivin vaatimukset soveltuvat siten myös julkisen yleisradiotoiminnan harjoittajan sellaiseen palveluun, joka tarjoaa pääsyn audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin. Tällaisen palvelun, esimerkiksi verkkosivuston tai mobiilisovelluksen tai digisovittimen sovelluksen, tulee siten täyttää audiovisuaaliseen sisältöpalveluun pääsyn tarjoavalle palvelulle asetetut yleiset esteettömyysvaatimukset ja lisävaatimukset. Yleisiin vaatimuksiin sovelletaan tältä osin digipalvelulain 3 a luvun säännöksiä.

9 §. *Saavutettavuusseloste.* Pykälässä säädetään palveluntarjoajan ylläpidettävästä saavutettavuusselosteesta ja sen sisällöstä. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälän 2 momentin ruotsinkielistä sanamuotoa muutettaisiin. Pykälän 2 momentissa viitataan direktiiviin (EU) 2016/2102 käyttämällä direktiivin lyhytnimeä *saavutettavuusdirektiivi*. Koska lain 1 §:n 2 momentin ruotsinkielistä sanamuotoa muutettaisiin direktiivin (EU) 2016/2102 lyhytnimen osalta siten, että direktiivin ruotsinkielinen lyhytnimi olisi jatkossa *tillgänglighetsdirektivet*-termin sijaan *webbtillgänglighetsdirektiv*, olisi direktiivistä käytettyä lyhytnimeä muutettava myös 9 §:n 2 momentissa. Pykälän suomenkielistä sanamuotoa ei ehdoteta muutettavaksi.

3 a luku Eräiden digitaalisten palvelujen saavutettavuus

10 a §. *Luvun soveltamisala.* Pykälässä säädettäisiin 3 a luvun soveltamisalasta, sillä sitä ei sovellettaisi kaikilta osin digipalvelulain soveltamisalan piiriin kuuluviin digitaalisiin palveluihin. Esteettömyysdirektiivin digitaalisia palveluja koskeva sääntely olisi lisäsääntelyä suhteessa nykyiseen digipalvelulain 3 luvussa säädettyyn. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 46 mukaan osassa esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvasta, julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten kautta toteutettavasta toiminnasta, kuten henkilöliikennepalveluissa tai verkkokaupan palveluissa olisi lisäksi noudatettava esteettömyysdirektiivin sovellettavia esteettömyysvaatimuksia sen varmistamiseksi, että tuotteiden ja palveluiden verkko-myynti on vammaisten henkilöiden saavutettavissa riippumatta siitä, onko myyjä julkinen vaiko yksityinen talouden toimija. Lisäksi johdanto-osan mukaan direktiivin esteettömyysvaatimusten olisi oltava yhdenmukaisia direktiivin (EU) 2016/2102 vaatimusten kanssa, lukuun ottamatta eroja esimerkiksi seurannassa, raportoinnissa ja täytäntöönpanon valvonnassa. Tältä osin katsottaisiin digipalvelulain soveltamisalan osalta tarpeenmukaiseksi soveltaa sekä 3 että 3 a luvun säännöksiä esteettömyysdirektiivin soveltamisalan piiriin kuuluviin digitaalisiin palveluihin, jotta näiden kahden direktiivin sääntely olisi yhdenmukaista. Esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvista palveluista pankkipalveluihin, osaan henkilöliikenteen sekä verkkokaupan palveluista sovelletaan jo nyt digipalvelulain sääntelyä. Pykälässä ehdotettaisiin sääntelyn selkeyden ja yhdenmukaisuuden vuoksi kansallisesti sovellettavan digipalvelulakia kokonaisuudessaan kaikkiin digitaalisiin palveluihin, mukaan lukien esteettömyysdirektiivin mukaiset digitaaliset palvelut. Esteettömyysdirektiivin mukaisia lisävaatimuksia sen sijaan sovellettaisiin vain direktiivissä tarkoitettuihin palveluihin.

Pykälän 1 kohdan mukaan lukua sovellettaisiin henkilöliikennepalvelujen, sähkökirjojen ja verkkokauppojen digitaalisiin palveluihin. Kohta sisältäisi esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista palveluista c, e ja c alakohdat. Kyseisten palvelujen voidaan katsoa ole-

van kuluttajille suunnattuja digitaalisia palveluja sellaisenaan ja siten tarkoituksenmukaista implementoida digipalvelulakiin. Henkilöliikennepalvelut, sähkökirja sekä verkkokaupan palvelu määriteltäisiin edellä 2 §:n 11-13 kohdissa.

Pykälän 2 kohdassa säädettäisiin esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 2 kohdan d alakohdan mukaisista kuluttajapankkipalveluista, jotka sisällytettäisiin 3 a luvun soveltamisalaan digitaalisesti tarjottavan palvelun osalta. Kansallisesti esteettömyysdirektiivin soveltamisala näiden palveluiden osalta on kuluttajansuojalain (38/1978) 7 tai 7 a luvun soveltamisalaan kuuluvat kuluttajaluotot, sijoituspalvelulain (747/2012) 1 luvun 15 §:n 1, 2, 4 ja 5 kohdassa tarkoitettut sijoituspalvelut ja 2 luvun 3 §:n 1 momentin 1, 3, 4 ja 7 kohdissa tarkoitettut oheispalvelut, maksupalvelulain (290/2010) 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettut maksupalvelut, lain luottolaitostoiminnasta (610/2014) 15 luvun 6 a §:n 1 momentissa tarkoitettu perusmaksutili ja siihen liittyviin palvelut sekä maksulaitoslain (297/2010) 1 luvun 5 §:n 6a kohdassa tarkoitettu sähköinen raha. Kuluttajaluotot sisältävät sekä asuntoluotot ja muut kuluttajaluotot. Seuraavat sijoituspalvelut ja niiden oheispalvelut kuuluisivat soveltamisalan piiriin: rahoitusvälineitä koskevien toimeksiantojen välittäminen sekä niiden toteuttaminen, omaisuudenhoito, sijoitusneuvonta, rahoitusvälineiden säilyttäminen ja hoito asiakkaan lukuun, sijoituspalveluun liittyvien luottojen ja muun rahoituksen myöntäminen, sijoituspalveluun liittyvän valuuttapalvelun tarjoaminen sekä sijoitustutkimusten, rahoitusanalyysien ja muiden vastaavanlaisten tuottaminen ja levittäminen. Muiden kuin edellä mainittujen rahoituspalveluiden, mukaan lukien myös tämän lain 3 pykälän 1 momentin 6 kohdassa lueteltujen palveluntarjoajien tarjoamien muiden kuin edellä mainittujen rahoituspalveluiden, osalta nykytila säilyisi ennallaan.

Pykälän 3 kohdan mukaan lukua sovellettaisiin myös direktiivin 2 artiklan 2 kohdan a-b alakohtien mukaisiin kuluttajille tarjottaviin, sähköisen viestinnän palveluista annetun lain mukaisiin viestintäpalveluihin ja audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin siltä osin kuin niissä on kyse digipalvelulain mukaisista digitaalisista palveluista eli verkkosivustosta tai mobiilisovelluksesta sekä niihin liittyvistä toiminnallisuuksista.

Audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavalla palvelulla tarkoitetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain mukaista sähköisten viestintäverkkojen välityksellä tarjottavaa palvelua, jonka avulla yksilöidään, valitaan ja katsellaan audiovisuaalisia sisältöpalveluja ja palvelujen esteettömyysominaisuuksia sekä vastaanotetaan näitä palveluja ja ominaisuuksia koskevia tietoja. Määritelmän mukaisia palveluja ovat verkkosivustot, verkkosovellukset, digisovittimen sovellukset, ladattavat sovellukset, mobiililaitepohjaiset palvelut - muun muassa mobiilisovellukset ja niihin liittyvät mediatoistimet - sekä hybriditelevisiopalvelu. Esteettömyyssääntelyä sovelletaan audiovisuaalisiin sisältöihin pääsyn tarjoaviin palveluihin kuten esimerkiksi mobiilisovelluksiin, jotka välittävät audiovisuaalisista mediasisältöä.

Kuluttajalle tarjottavalla viestintäpalvelulla puolestaan tarkoitetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain mukaista palvelua, joka muodostuu kokonaan tai pääosin viestien siirtämisestä viestintäverkossa sekä henkilöiden välisen viestinnän palvelua. Sähköisellä viestintäpalvelulla viitataan internetyhteyspalveluihin sekä numeroihin perustuviin tai niistä riippumattomiin henkilöiden välisiin viestintäpalveluihin. Määritelmä ei kata sisältöpalveluita. Esimerkkejä sisältöpalveluista ovat internetsivujen tai keskustelupalstojen sisältö tai sosiaalisen median julkaisut samoin kuin internetissä tarjotut videot ja tilausohjelmopalvelut.

Numeroista riippumattomalla henkilöiden välisellä viestintäpalvelulla tarkoitetaan viestintäpalvelua, joka ei yhdisty yleiseen käyttöön osoitettujen numerovarojen eli kansallisessa tai kansainvälisessä numerointisuunnitelmassa olevan numeron tai olevien numeroiden avulla. Käytännössä numeroista riippumattomilla henkilöiden välisillä viestintäpalveluilla tarkoitetaan esimerkiksi Whatsappin tai Messengerin tyyppisiä kohdehenkilöiden väliseen pikaviestintään tarkoitettuja, internetin välityksellä toimivia palveluita. Nämä palvelut eivät toimi numeroinnin perusteella, kuten esimerkiksi perinteiset puhelin- ja ääniviestintäpalvelut sekä SMS-viestit.

Sähköisiä viestintäpalveluja tarjoavat käytännössä toimijat, jotka tarjoavat puhelin- ja laajakais-
tapalveluja sekä toimijat, jotka tarjoavat verkkosivuja tai mobiilisovelluksia, joita käytetään henkilöiden välisiin viestintäpalveluihin. Perinteisiä puhelin- ja muita viestintäpalveluja ja laajakais-
tapalveluja tarjoavat palveluntarjoajat eivät kuulu digipalvelulain soveltamisalaan eikä näissä palveluissa ole lähtökohtaisesti kyse digipalvelulain mukaisista digitaalisista palveluista. Siten esimerkiksi tavalliseen puheluun ja tekstiviestiin sekä laajakais-
tapalveluun soveltuvat ainoastaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain mukaiset esteettömyysvaatimukset.

Edellä esitetty huomioon ottaen digipalvelulain mukaisia digitaalisia palveluita ovat sellaiset mobiilisovellukset ja verkkosivustot, joilla viestitään ja joilla katsotaan ohjelmia. Tällaisia viestimiseen käytettäviä digipalvelulain mukaisia mobiilisovelluksia ovat esimerkiksi Whatsapp ja Skype. Esimerkkeinä AV-sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavista ja digipalvelulain soveltamisalaan kuuluvista palveluista voidaan mainita YLE Areenan, MTV palvelun ja Netflixin kaltaisten palvelujen verkkosivustot ja mobiilisovellukset. On huomattava, että soveltamisalaan ei kuitenkaan kuulu näissä palveluissa saatavilla ja tarjoamisen kohteena olevat audiovisuaaliset sisällöt (varsinaiset suoratoistettavat ohjelmat). Viestintäpalveluun ja AV-sisältöpalveluun pääsyn tarjoaviin palveluihin, siltä osin kuin ne ovat digitaalisia palveluita, soveltuvat digipalvelulain mukaiset vaatimukset.

Mikäli viestintäpalvelussa tai av-sisältöön pääsyn tarjoavassa palvelussa on kyse muusta kuin digitaalisesta palvelusta, määräytyvät palveluihin sovellettavat esteettömyysvaatimukset sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 22 a luvun mukaisesti.

10 b §. Luvun soveltamisalan rajoitukset. Pykälässä säädettäisiin luvun soveltamisalan rajoituksista. Pykälän mukaan 3 a lukua ei sovellettaisi mikroyrityksiin. Esteettömyysdirektiivin 4 artiklan 5 kohdan mukaisesti esteettömyysvaatimukset ja kyseisten esteettömyysvaatimusten noudattamiseen liittyvät velvoitteet eivät koske palveluja tarjoavia mikroyrityksiä. Pykälässä olisi viittaus lakiin tuotteiden esteettömyysvaatimuksista, jossa määriteltäisiin esteettömyysdirektiivin mukainen mikroyritys. Valvontaviranomaisen olisi kuitenkin toiminnassaan tarjottava mikroyrityksille ohjeita ja välineitä, jotka helpottaisivat mikroyritysten saavutettavuusvaatimusten soveltamista. Valvontaviranomaisen olisi kehitettävä kyseisiä ohjeita ja välineitä asian-
kuuluvia sidosryhmiä kuullen.

Hankintoja koskeva lainsäädäntö edellyttää kuitenkin yhtä lailla syrjimättömyyden ja tasapuolisuuden periaatteiden noudattamista julkisissa hankinnoissa. Hankintayksikkö ei näin ollen voi asettaa erilaisia vaatimuksia hankinnan toteuttamiselle riippuen tarjoajan ominaisuuksista kuten henkilöstömäärästä taikka liikevaihdosta vaan hankinnan toteuttamisen vaatimukset tulee olla samat kaikille tarjoajille. Vaikka mikroyrityksiin ei sovelleta esteettömyysdirektiivin sääntelyä, ei hankintalaki mahdollista tällaista poikkeamista vaan hankinnan kohteen vaatimusten, kuten saavutettavuusvaatimusten, tulee olla kaikille tarjoajille samat ja hankintamenettelyssä tulee

noudattaa hankintalakia sen edellyttämällä tavalla. Näin hankintalainsäädäntö luo osaltaan kannustimia sille, että kaikki, myös mikroyritykset saattaisivat palvelunsa saavutettavuusvaatimusten mukaisiksi.

10 c §. *Saavutettavuusvaatimukset eräille digitaalisille palveluille.* Pykälässä säädettäisiin 3 a luvun soveltamisalan piiriin kuuluville digitaalisille palveluille säädetyistä esteettömyysdirektiivin lisävaatimuksista. Vaatimukset olisivat lisäsääntelyä suhteessa voimassa olevaan digipalvelulain saavutettavuussääntelyyn.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin palveluntarjoajan yleisestä veloitteesta varmistaa, että sen tarjoamat digitaaliset palvelut täyttävät esteettömyysdirektiivin mukaiset lisävaatimukset. Pykälässä implementoitaisiin esteettömyysdirektiivin 13 artiklan 1 ja 3 kohdat, jonka mukaan palveluntarjoajien on varmistettava, että niiden palvelut suunnitellaan ja tarjotaan direktiivin vaatimusten mukaisesti. Esteettömyysdirektiivin nojalla annettavat digitaalisia palveluja koskevat saavutettavuusvaatimukset on määritelty esteettömyysdirektiivin liitteessä I jaksossa III, IV ja VII. Lisäksi pykälässä huomioitaisiin yhdenmukaistetut standardit. Pykälässä viitattaisiin lain 7 §:ssä säädettyyn. Palveluntarjoajan olisi tarjotessaan digitaalisia palveluja huomioitava sekä 7 §:n saavutettavuusvaatimukset ja niiden täyttäminen että esteettömyysdirektiivin lisävaatimukset. Tarjotessaan esteettömyysdirektiivin mukaisia digitaalisia palveluja, palveluntarjoajan tulisi esteettömyysdirektiivissä säädetyin mukaisesti yhtä lailla ottaa huomioon julkisia hankintoja toteuttaessaan saavutettavuusvaatimukset. Viittaamalla 7 §:ssä säädettyyn, velvoite ulotettaisiin koskemaan myös 3 a luvun mukaisia palveluja.

Voimassa olevat saavutettavuusvaatimukset on määritelty eurooppalaisessa standardissa EN 301 549 v3.1.2 (2021-03) ”Tieto- ja viestintätekniikan tuotteiden ja palvelujen saavutettavuusvaatimukset”. Standardin uudet viitetiedot on julkaistu 11 elokuuta 2021 ja niitä aletaan soveltaa täytäntöönpanopäätöksen mukaisesti 12 helmikuuta 2022. Esteettömyysdirektiivin 15 artiklan mukaan digitaalisia palveluja, jotka ovat sellaisten yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, on pidettävä esteettömyysdirektiivin saavutettavuusvaatimusten mukaisina siltä osin, kuin kyseiset standardit tai niiden osat kattavat kyseiset vaatimukset. Lisäksi direktiivin liitteen V, kohdan 2 mukaan palveluntarjoaja voi esteettömyysvaatimukset täyttääkseen osittain tai kokonaan soveltaa yhdenmukaistettuja standardeja ja teknisiä eritelmiä, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Sovellettavaa standardia ei kuitenkaan lain kirjoittamisen vaiheessa ole vielä yhdenmukaistettu, joten direktiivissä standardin noudattaminen on vielä vapaaehtoista. Komissio voi pyytää esteettömyysdirektiivin 15 artiklan mukaisesti standardointitoimistoja laatimaan yhdenmukaiset standardit esteettömyysdirektiivin mukaisista vaatimuksista. Komissio on käyttänyt mandaattiaan artiklan määräajan mukaisesti eli 28 päivänä kesäkuuta 2021 mennessä ja pyytänyt yhtä tai useampaa eurooppalaista standardointiorganisaatiota laatimaan yhdenmukaistettuja standardeja liitteessä I säädettyjä palvelujen esteettömyysvaatimuksia varten. Koska yhdenmukaistetut standardit eivät lain kirjoittamisen vaiheessa ole kuitenkaan vielä voimassa, digitaalisten palvelujen saavutettavuusvaatimusten yhdenmukaisuuden vuoksi kansallisesti sovellettaisiin voimassa olevaa standardia 7 §:n mukaisesti siihen asti, että standardit ovat yhdenmukaistettu. Komission standardoimispyyntö koskee EN 301 549: V3.2.2 standardia. Standardien yhdenmukaistamisen jälkeen esteettömyysdirektiivin saavutettavuutta koskevat lisävaatimukset sisältyisivät soveltuvin osin 7 §:ssä mainittuun standardiin.

Sovellettaessa 7 §:n vaatimuksia, täytäntöönpantaisiin lisäksi esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III c-alakohta, jossa säädetään palveluntarjoajan veloitteesta tehdä verkkosivustoista,

muun muassa niihin liittyvistä verkkosovelluksista, ja mobiililaitepohjaisista palveluista, myös mobiilisovelluksista, saavutettavia johdonmukaisella ja riittävällä tavalla siten, että palvelut tietoineen on helppo havaita, että niiden hallinta ja ymmärtäminen on vaivatonta ja että ne toimivat varmasti. Lain 7 §:n 1 momentin mukaan palveluntarjoajan on varmistettava digitaalisten palvelujensa sisältöjen havaittavuus ja ymmärrettävyys sekä käyttöliittymien ja navigoinnin hallittavuus ja toimintavarmuus saavutettavuusvaatimusten mukaisesti. Kyseinen vaatimus on siten sama kuin esteettömyysdirektiivissä säädetty ja tulisi sovellettavaksi pykälän nojalla.

Liitteessä I jaksossa VII säädetään toiminnallista suorituskykyä koskevista vaatimuksista. Toiminnallista suorituskykyä vastaavat vaatimukset sisältyvät EN 301 549 3.2.1 lausekkeeseen 4.2 Functional performance statements ja noudattamalla 7 §:n nojalla voimassa olevaa standardia tulisivat myös liitteen I jakson VII vaatimukset sovellettavaksi.

Pykälän 1 momentissa säädetäisiin lisäksi palvelujen vaatimuksenmukaisuusolettamasta. Momentin mukaisesti palvelut, jotka ovat sellaisten yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä tai jotka ovat komission täytäntöönpanosäädöksissä vahvistamien teknisten eritelmien tai niiden osien mukaisia, olisi pidettävä 3 a luvun asettamien lisävaatimusten mukaisina. Tällä vaatimuksenmukaisuusolettamalla katettaisiin 7§:ssä säädetyn lisäksi esteettömyysdirektiivin 15 artiklan nojalla mahdollisesti annettavat muut standardit.

Komissio voi pyytää esteettömyysdirektiivin 15 artiklan mukaisesti standardointitoimistoja laatimaan yhdenmukaiset standardit esteettömyysdirektiivin vaatimuksista. Komissio on käyttänyt mandaattiaan artiklan määräajan mukaisesti eli 28 päivänä kesäkuuta 2021 mennessä yhtä tai useampaa eurooppalaista standardointiorganisaatiota laatimaan yhdenmukaistettuja standardeja liitteessä I säädettyjä palvelujen saavutettavuusvaatimuksia varten. Komission tavoite on, että standardit olisivat voimassa, kun vaatimuksia aletaan soveltaa 28 päivänä kesäkuuta 2025. Tämä tulee ottaa huomioon myös nyt valmisteltaessa uusia vaatimuksia 3 a luvun mukaisille palveluille. Käytännössä voi tulla myös tilanteita, että standardit eivät kata kaikkia vaatimuksia. Joka tapauksessa kaikkia liitteen I saavutettavuusvaatimuksia tulee noudattaa ja jos standardit eivät kata niitä kaikkia, palveluntarjoajan on varmistuttava muuten palvelunsa ja tuotteensa vaatimustenmukaisuudesta.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin lisävaatimuksista ja niiden johdosta annettavasta asetuksesta. Kaikki vaatimukset eivät täyty noudattamalla saavutettavuusvaatimuksia ja tästä syystä 10 c §:ssä ehdotetaan asetuksenantovaltuuksia muista lisävaatimuksista. Esteettömyysdirektiivistä johdettavat lisävaatimukset sisältyvät direktiivin liitteen I jaksoihin III ja IV. Esteettömyysdirektiivin lisävaatimusten noudattamiseksi palveluntarjoajan olisi annettava tietoa digitaalisen palvelun toiminnasta sekä tarjottava tukipalveluja saavutettavuuden tueksi. Lisäksi 10 a §:n 2 kohdan mukaisten pankkipalvelujen olisi täytettävä Euroopan neuvoston kieliä koskevan yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen B2-taso ja sähkökirjoina tarjottavien digitaalisten palvelujen olisi oltava saavutettavia siten, että niitä voidaan käsitellä, lukea ja käyttää ja niissä voidaan navigoida.

Sähköisen viestinnän ja audiovisuaaliseen sisältöpalveluun pääsyn tarjoavan palvelun osalta lisävaatimuksia sovellettaisiin, mitä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 194 c ja 194 d §:ssä säädetään. Viestintäpalveluihin ja audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin soveltuvat esteettömyysdirektiivin I liitteen jakson III mukaisten yleisten vaatimusten ohella esteettömyysdirektiivin I liitteen IV jakson mukaiset lisävaatimukset, joista säädetään

sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 22 a luvun 194 c-d §:ssä. Kyseisiä lisävaatimuksia sovelletaan soveltuvien osin kaikkiin audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin ja viestintäpalveluihin olivatpa ne digipalvelulain mukaisia digitaalisia palveluita tai eivät. Tältä osin digipalvelulaissa ei säädettäisi uudelleen sähköisen viestinnän ja audiovisuaaliseen sisältöpalveluun pääsyn tarjoavan digitaalisen palvelun esteettömyysdirektiivin lisävaatimuksista, vaan sovellettaisiin mitä sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa säädetään.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia määräyksiä esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III ja IV lisävaatimuksista digitaalisille palveluille. Lain valmisteluvaiheessa ei ole tietoa siitä, tuleeko yhdenmukaistetut standardit jatkossa kattamaan myös liitteen I mukaiset lisävaatimukset. Käytännössä voi kuitenkin olla tilanne, että standardit eivät kata kaikkia saavutettavuusvaatimuksia, jotka on lueteltu esteettömyysdirektiivin liitteessä I. Mikäli standardi ei kattaisi jatkossa esteettömyysdirektiivin liitteen I saavutettavuusvaatimuksia digitaalisille palveluille, sovellettaisiin edelleen asetuksen vaatimuksia näiltä osin.

Liite I sisältää vaatimukset sekä tuotteille että palveluille ja liitteen kaikkia vaatimuksia ei sovelleta digitaalisiin palveluihin. Digitaalisten palvelujen osalta lisävaatimukset määräytyvät liitteen I jakson III ja IV mukaan. Asetuksella annettaisiin tarkemmat määräykset siitä, miltä osin liitteiden vaatimuksia sovelletaan kuhunkin digitaaliseen palveluun ja mitä lisävaatimuksilla tarkoitetaan. Liitteessä III säädetään tarkemmasta tietojen antamisen velvoitteesta, jos digitaalisen palvelun käyttäjä on vuorovaikutuksessa tuotteen kanssa palvelua käyttäessään. Digitaalisten palvelujen osalta tämä velvoite tulisi käytännössä harvoin sovellettavaksi, koska digitaaliseen palveluun ei liity palveluntarjoajan tarjoamaa tuotetta toisin kuin esimerkiksi fyysiseen asiointiin usein liittyy. Liite IV sisältää digitaalisen palvelun tarjoamiseen liittyviä vaatimuksia, jotka luetellaan palvelukohtaisesti. Asetuksella tarkennettaisiin sitä, mitä liitteen vaatimuksia palvelussa tulisi huomioida ja mitä vaatimuksilla tarkoitetaan.

10 d §. Poikkeaminen saavutettavuusvaatimuksista. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin saavutettavuusvaatimuksista poikkeamista kohtuuttoman rasitteen lisäksi perusteellisen muutoksen nojalla. Palveluntarjoajan tulisi arvioinnillaan osoittaa poikkeuserusteiden soveltumisesta kyseiseen digitaaliseen palveluun. Palveluntarjoajan tulisi arvioida itse perusteellisen muutoksen ja kohtuuttoman rasitteen toteutumista sen hetkisillä tiedoilla ja osaamisella, jotka ovat palveluntarjoajan käytettävissä arvioinnin ajankohtana. Pykälällä täytäntöönpantaisiin esteettömyysdirektiivin 14 artiklan 1 - 2, 6 ja 8 kohta. 14 artiklan mukaan palveluntarjoaja voi poiketa saavutettavuusvaatimuksista, mikäli digitaalisen palvelun perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti tai vaatimusten noudattaminen aiheuttaisi kohtuuttoman rasitteen. Lain 8 §:ssä säädetään voimassa olevan saavutettavuussäätelyn nojalla kohtuuttomasta rasitteesta, joten siltä osin sovellettaisiin, mitä 8 §:ssä säädetään.

Palveluntarjoajan tulisi arvioida mahdollisuudet poiketa saavutettavuusvaatimuksista. Perusteellista muutosta tulisi arvioida digitaalisen palvelun perusluonteen muuttumisen perusteella. Arvio digitaalisen palvelun perusteellisesta muutoksesta tulisi tehdä tapauskohtaisesti. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 64 mukaan suhteellisuuteen liittyvistä syistä esteettömyysvaatimuksia olisi sovellettava ainoastaan siinä määrin, kuin ne eivät aiheuta kohtuutonta rasitetta asianomaiselle palveluntarjoajalle, tai siinä määrin, kuin ne eivät edellytä tuotteiden ja palvelujen perusteellista muuttamista siten, että niistä tulisi perustavanlaatuisesti erilaisia direktiivin vaatimusten mukaisesti. Näin ollen palveluntarjoajan tulisi pyrkiä soveltamaan saavutettavuusvaatimuksia digitaalisen palvelun osalta siinä määrin, kuin se ei aiheuta digitaalisen palvelun

perusteellista muutosta. Jos yhden saavutettavuusvaatimuksen soveltaminen johtaisi digitaalisen palvelun perusteelliseen muutokseen, olisi kuitenkin muita saavutettavuusvaatimuksia sovellettava siltä osin kuin ne eivät aiheuta perusteellista muutosta.

Pykälän 2 momentin mukaisesti kohtuutonta rasitteen arvioinnissa ja dokumentoinnissa olisi otettava huomioon 8 §:ssä säädetyn lisäksi esteettömyysdirektiivin liitteen VI mukaiset perusteet. Direktiivin liitteessä VI arviointiperusteet jakautuvat kolmeen pääluokkaan palveluntarjoajan osalta:

1. esteettömyysvaatimusten noudattamisen kustannuksiin suhteessa palvelun tarjoamisesta talouden toimijoille aiheutuviin kokonaiskustannuksiin;
2. palveluntarjoajan kustannus-hyötyarviot verrattuna arvioon vammaisille aiheutuvasta hyödystä ottaen huomioon tietyn palvelun käytön määrä ja käyttöiheys, sekä;
3. esteettömyysvaatimusten noudattamisen nettokustannukset suhteessa palveluntarjoajan nettoliikevaihtoon.

Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 66 kohdan mukaisesti kohtuuttoman rasitteen aiheuttavien toimenpiteiden olisi katsottava olevan sellaisia, joista palveluntarjoajille aiheutuisi liiallinen organisatorinen tai taloudellinen lisärasite, kun otetaan huomioon toimenpiteistä vammaisille henkilöille todennäköisesti koituvat edut esteettömyysdirektiivissä säädettyjen perusteiden mukaisesti.

Pykälän 3 momentin mukaisesti kohtuuttomaan rasitteeseen ei voitaisi vedota, mikäli palveluntarjoaja saa omiin varoihinsa kuulumattomista julkisista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota myönnetään saavutettavuuden parantamiseen. Säännöksellä täytäntöönpantaisiin esteettömyysdirektiivin 14 artiklan 6 kohta.

10 e §. Menettelyt saavutettavuusvaatimuksista poikkeamiseksi. Pykälässä säädettäisiin menettelyistä, joihin palveluntarjoajan tulisi ryhtyä poiketessaan 10 d §:n nojalla saavutettavuusvaatimuksista. Pykälä täydentäisi 14 artiklan 3 kohdan mukaisesti 10 b §:ssä säädettyjä vaatimuksia palveluntarjoajan vedotessa perusteelliseen muutokseen taikka kohtuuttomaan rasitteeseen.

Pykälän 1 momentin mukaan palveluntarjoajan olisi ilmoitettava saavutettavuusvaatimuksista poikkeamisen johdosta vaaditut tiedot valvontaviranomaiselle. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 68 kohdan perusteella palveluntarjoajan on ilmoitettava asiaankuuluville viranomaisille, että se on soveltanut perusteellista muutosta ja/tai kohtuutonta rasitetta koskevia esteettömyysdirektiivin säännöksiä. Palveluntarjoajan olisi 1 momentin 1 kohdan mukaan dokumentoitava 10 d §:ssä säädetty arviointi. Pykälän 1 momentin 2 kohdan nojalla palveluntarjoajan olisi toimitettava kyseinen arvio valvovalle viranomaiselle, mikäli viranomainen sitä nimenomaisesti pyytää. Pykälän 1 momentin 3 kohdassa edellytettäisiin palveluntarjoajaa säilyttämään saavutettavuusvaatimusten poikkeamisen johdosta tehty dokumentoitu arviointi viiden vuoden ajan siitä, kun se on viimeksi tarjonnut digitaalista palvelua. Mikäli palveluntarjoaja ei olisi noudattanut kohtuuttomaan rasitteeseen liittyvää arviointia, Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvovana viranomaisena voisi 12 §:n nojalla velvoittaa palveluntarjoajaa täydentämään poikkeamisen johdosta tehtyä arviointia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kohtuuttomaan rasitteeseen liittyvän arvioinnin uusimisesta esteettömyysdirektiivin 14 artiklan 5 kohdan mukaisesti. Kohtuuttomaan rasitteeseen vedotesaan palveluntarjoajan tulisi uusaa arvio, kun tarjottavaa digitaalista palvelua muutetaan, kun valvova viranomaisiin niin pyytää ja joka tapauksessa vähintään viiden vuoden välein. Palveluntarjoajan tulisi huolehtia siitä, ettei kohtuuttomaan rasitteeseen vetoaminen olisi lopullinen ratkaisu digitaalisen palvelun osalta, vaan palvelua tulisi arvioida erityisesti muutosten yhteydessä sekä vähintään viiden vuoden välein saavutettavuusvaatimusten sisällyttämiseksi osaksi digitaalista palvelua.

10 f §. *Tietojen antaminen digitaalisen palvelun saavutettavuusvaatimusten täyttämiseksi.* Pykälässä säädettäisiin tietojen antamisesta sen osalta, kuinka digitaalinen palvelu täyttää saavutettavuusvaatimukset. Pykälällä täytäntöönpanotaisiin esteettömyysdirektiivin 13 artiklan 2 kohta, jonka mukaan palveluntarjoajan on laadittava tarvittavat tiedot liitteen V mukaisesti ja selitettävä, miten palvelu täyttää sovellettavat saavutettavuusvaatimukset. Esteettömyysdirektiivin mukainen tiedonantovelvollisuus digitaalisen palvelun saavutettavuusvaatimusten täyttämiseksi sisältää osin samat velvoitteet kuin saavutettavuusdirektiivin mukainen saavutettavuusseloste, jossa kuvataan, miltä osin digitaalinen palvelu ei täytä saavutettavuusvaatimuksia. Esteettömyysdirektiivin vaatimukset tiedonantovelvoitteesta sisältävät saman periaatteen kuin saavutettavuusdirektiivin vastaavat. Saavutettavuusselosteessa kuvataankin voimassa olevan sääntelyn myötä se, miltä osin digitaalinen palvelu ei täytä saavutettavuusvaatimuksia. Voidaan katsoa direktiivin tarkoituksen toteutuvan noudattamalla, mitä saavutettavuusselosteesta on säädetty, sekä huomioimalla lisäksi esteettömyysdirektiivistä tulevat uudet tiedonantovelvoitteet. Liitteessä V edellytetään palveluntarjoajaa antamaan yleinen kuvaus palvelusta saavutettavassa muodossa. Palveluntarjoajan olisi 9 §:ssä säädetyn lisäksi julkaistava saavutettavuusselosteella yleinen kuvaus digitaalisesta palvelusta sekä selvitys siitä, miten palvelu täyttää esteettömyysdirektiivin mukaiset lisävaatimukset. 3 a luvun soveltamisalaan kuuluvan palveluntarjoajan olisi siten sovellettava saavutettavuusselosteen ylläpitoon samoja säännöksiä mitä 9 §:ssä on säädetty ja sen lisäksi tuotava ilmi, miten digitaalista palvelua koskevat lisävaatimukset on huomioitu palvelussa.

Saavutettavuusselosteen mallista säädetään komission täytäntöönpanopäätöksessä (EU) 2018/1523, jonka liitteeseen kuuluu jakson I mukaiset saavutettavuusselosteen pakollista sisältöä koskevat vaatimukset sekä jakson II mukainen vapaaehtoinen sisältö. Pykälän tarkoituksena olisi täsmentää, että palveluntarjoaja voi hyödyntää täytäntöönpanopäätöksen jakson II mukaisen vapaaehtoisen sisällön kohtaa 7 (muu tarpeelliseksi katsottava tieto) sen osoittamiseksi, että digitaalinen palvelu täyttää myös esteettömyysdirektiivin saavutettavuusvaatimukset.

Saavutettavuusselosteen myötä jokaisella olisi oikeus 10 §:n nojalla lähettää palautetta saavutettavuusselosteesta ilmenevään palveluntarjoajan sähköiseen yhteystietoon digitaalisessa palvelussa havaitsemistaan saavutettavuusvaatimusten poikkeamista tai pyytää tarkennuksia kohtuuttoman rasitteen perusteluihin. Esteettömyysdirektiivin mukaisissa digitaalisissa palveluissa tulisi yhtä lailla mahdollistaa saavutettavuuspalautteen lähettäminen saavutettavuusselosteen nojalla. Saavutettavuuspalautteen edellyttämisen nojalla implementoitaisiin esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III d alakohdan mukainen vaatimus, jonka mukaan tukipalvelujen on tarvittaessa annettava tietoja palvelun saavutettavuudesta saavutettavia viestintätapoja käyttäen. Saavutettavuuspalautteen edellyttämisen voitaisiin tulkita täyttävän kyseisen vaatimuksen digitaalisten palvelujen osalta.

Lain 10 §:n ulottaminen myös esteettömyysdirektiivin mukaisiin digitaalisiin palveluihin sisältäisi osin kansallista lisäsääntelyä saavutettavuuspalautteeseen vastaamisen osalta. Esteettömyysdirektiivi ei tarkemmin säätele siitä, millä tavalla ja minkä ajan sisällä palveluntarjoajan olisi annettava tietoa palvelun saavutettavuudesta. Lain 10 §:n 3 momentissa kuitenkin edellytetään, että palveluntarjoajan on lähetettävä palautteen vastaanottamisesta lähettäjälle sähköinen vastaanottokuittaus, josta ilmenee palautteen vastaanottoaika. Palveluntarjoajan on lisäksi vastattava palautteisiin ja pyyntöihin viipymättä, mutta viimeistään kahden viikon kuluessa yhteydenotosta. Jos pyyntö saada tiedot saavutettavuusvaatimukset täyttävässä muodossa koskee laajaa digitaalisen palvelun sisältöä, palveluntarjoaja voi jatkaa vastausaikaa enintään kahdella viikolla. Lisääjasta on myös ilmoitettava pyynnön tehneelle palvelun käyttäjälle. Edelleen 10 §:n 4 momentin mukaan, jos palveluntarjoaja ei anna 2 momentissa tarkoitetun pyynnön perusteella digitaalisen palvelun sisällöstä tietoja saavutettavassa muodossa, sen on laadittava tästä pyynnön tehneelle palvelun käyttäjälle kirjallinen perusteltu todistus.

Osassa esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvissa digitaalisissa palveluissa on jo saavutettavuusseloste ja sitä myötä saavutettavuuspalautteita mahdollistettuna siltä osin, kun palvelu kuuluu saavutettavuusdirektiivin soveltamisalaan. Kansallisen sääntelyn sekä digitaalisten palvelujen saavutettavuussääntelyn yhdenmukaistamiseksi sekä palvelujen käyttäjien yhdenvertaisen kohtelun johdosta saavutettavuuspalautteisiin vastaamiseen liittyvä sääntely tulisi ulottaa koskemaan kaikkia digitaalisia palveluja. Vaatimuksen ulottaminen myös esteettömyysdirektiivin mukaisiin palveluihin ei olisi vastoin esteettömyysdirektiivin tavoitteita ja sääntelyä.

10 g §. *Digitaalisen palvelun saavutettavuuspuutteista ilmoittaminen.* Pykälässä säädettäisiin palveluntarjoajan velvollisuudesta ilmoittaa saavutettavuuspuutteista. Mikäli digitaalinen palvelu ei täytä saavutettavuusvaatimuksia, palveluntarjoajan olisi ilmoitettava saavutettavuuspuutteista valvontaviranomaiselle sekä korjaavista toimenpiteistä. Pykälällä täytäntöönpanotaiisiin esteettömyysdirektiivin 13 artiklan 4 ja 5 kohta, jonka mukaan vaatimustenvastaisuustapauksissa palveluntarjoajien on toteutettava tarvittavat korjaavat toimenpiteet palvelun saattamiseksi sovellettavien esteettömyysvaatimusten mukaiseksi. Jos palvelu ei ole sovellettavien esteettömyysvaatimusten mukainen, palveluntarjoajien on välittömästi tiedotettava toimivaltaisille kansallisille viranomaisille, joissa niiden palvelua tarjotaan, ja ilmoitettava yksityiskohtaiset tiedot erityisesti vaatimustenvastaisuudesta ja toteutetuista korjaavista toimenpiteistä

Palveluntarjoajan olisi tehtävä yhteistyötä toimivaltaisen viranomaisen kanssa tarvittavien tietojen toimittamiseksi. Palveluntarjoajan olisi toimivaltaisen viranomaisen perustellusta pyynnöstä toimitettava tälle kaikki tarvittavat tiedot sen osoittamiseksi, mitä saavutettavuuspuutteita palvelussa on ja mitä korjaavia toimenpiteitä palveluntarjoaja on asian korjaamiseksi tekemässä. Säännös velvoittaisi palveluntarjoajaa tekemään yhteistyötä kyseisen viranomaisen kanssa kyseisen viranomaisen pyynnöstä kaikissa toimissa, joilla digitaalisen palvelun saavutettavuuspuutteita ja niiden johdosta tehtäviä toimenpiteitä kartoitetaan. Pykälän tarkoituksena olisi velvoittaa palveluntarjoajaa oma-aloitteisesti ilmoittamaan saavutettavuuspuutteista valvontaviranomaiselle saavutettavuuspuutteiden kokonaiskäsityksen saamiseksi. Lisäksi ilmoitus velvoittaisi palveluntarjoajaa arvioimaan korjaustarpeet sekä aikataulun niiden tekemiselle.

Valvontaviranomaisen tulisi ottaa vastaan ilmoitukset saavutettavuuspuutteista. Markkinavalvontaviranomaisilla on jo käytössä yhteinen järjestelmä, The internet-supported information and communication system for the pan-European market surveillance (ICSMS), jossa ylläpidetään rekisteriä vaatimustenvastaisista tuotteista. Digitaalisten palvelujen osalta tällaista järjes-

telmää ei toistaiseksi ole olemassa, mutta esteettömyysdirektiivin täytäntöönpanovaiheessa komission mukaan kyseisen järjestelmän perustamisesta on tarkoitus keskustella osana tietojenvaihtoa esteettömyysdirektiivin 28 artiklassa mainitussa työryhmässä. Direktiivin 28 artiklan mukaan komissio perustaa työryhmän, joka koostuu markkinavalvontaviranomaisten, palveluiden vaatimustenmukaisuutta valvovien viranomaisten ja asiaankuuluvien sidosryhmien edustajista. Työryhmän tarkoituksena on muun muassa edistää tietojen ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa viranomaisten ja asiaankuuluvien sidosryhmien välillä sekä edistää viranomaisten ja asiaankuuluvien sidosryhmien yhteistyötä direktiivin täytäntöönpanoon liittyvissä asioissa.

4 luku **Saavutettavuusvaatimusten valvonta ja oikeussuoja**

11 §. *Saavutettavuuskantelu ja -selvityspyyntö.* Pykälässä säädettäisiin voimassa olevaa pykälää vastaavasti jokaiselle oikeus tehdä saavutettavuuskantelu valvontaviranomaiselle myös sellaisesta palveluntarjoajasta, joka ei ole noudattanut uudessa 3 a luvussa säädettyjä vaatimuksia ja velvollisuuksia.

Pykälän *1 momenttiin* lisättäisiin viittaus 3 a luvun mukaisiin palveluntarjoajiin. Muutoksella implementoitaisiin esteettömyysdirektiivin 29 artikla, jonka mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että direktiivin noudattamisen varmistamiseksi on olemassa riittävät ja tehokkaat keinot. Tällaisiin keinoihin kuuluvat artiklan 2 kohdan a ja b alakohtien mukaan kansalliset säännökset, joiden nojalla kuluttaja voi viedä asian tuomioistuimen tai toimivaltaisen hallintoviranomaisen käsiteltäväksi, jotta voidaan varmistaa direktiivin täytäntöön panemiseksi annettujen kansallisten säännösten noudattaminen sekä kansalliset säännökset, joiden nojalla julkiset elimet tai yksityiset yhdistykset, järjestöt tai muut oikeushenkilöt, joilla on oikeutettu intressi varmistaa direktiivin noudattaminen, voivat aloittaa tuomioistuimessa tai toimivaltaisessa hallintoviranomaisessa direktiivin mukaisten velvoitteiden täytäntöön panemiseksi säädetyin oikeudellisen tai hallinnollisen menettelyn joko kantajan puolesta tai kantajaa tukeakseen tämän suostumuksella.

Muutoksen johdosta jokaisella olisi oikeus tehdä saavutettavuuskantelu valvontaviranomaiselle palveluntarjoajasta, joka ei ole noudattanut 3 a luvussa säädettyjä vaatimuksia ja velvollisuuksia. Pykälän 1 momentissa tarkoitettussa tilanteessa saavutettavuuskantelun tekeminen olisi jokaisen oikeus silloin, kun olisi selvää, ettei lain organisatoriseen soveltamisalaan kuuluva palveluntarjoaja olisi noudattanut digitaalisessa palvelussa saavutettavuusvaatimuksia tai noudattanut saavutettavuusvaatimuksiin liittyviä tietojen antamisen laadinta- ja ylläpitovelvollisuutta taikka palveluntarjoaja ei ole vastannut tiedusteluun saavutettavuusvaatimuksista poikkeamiselle. Saavutettavuuskanteluiden käsittelyyn sovellettaisiin hallintokantelun käsittelyyn koskevia säännöksiä, joten viittaus hallintolain 8 a lukuun säilyisi sellaisenaan.

Pykälän 1 momentissa säädetyin saavutettavuuskantelun johdosta valvontaviranomainen voisi antaa kanteluratkaisussaan hallinnollista ohjausta palveluntarjoajalle myös 3 a luvun vaatimusten ja velvollisuuksien toteuttamiseksi. Jos palveluntarjoaja ei noudattaisi hallinnollista ohjausta, voisi valvontaviranomainen suorittaa lain 12 §:n 2 momentin 6 kohdassa tarkoitetun tarkastuksen ja määrätä tällä perusteella palveluntarjoajan saattamaan digitaalinen palvelu saavutettavuusvaatimusten mukaiseksi. Tämä kuitenkin tapahtuisi omana prosessinaan kanteluasian käsittelyn jälkeen, jos on ilmeistä, ettei saavutettavuusvaatimuksia toteuteta palveluntarjoajan digitaaliseen palveluun hallinnollisesta ohjauksesta huolimatta. Lain 11 §:n 1 momentin perusteella tehtävien saavutettavuuskantelujen johdosta valvontaviranomainen voisi pyytää selvitystä 3 a luvun mukaiselta palveluntarjoajalta saavutettavuusvaatimuksista havaituista puutteista sekä

ohjata palveluntarjoajaa saavutettavuusvaatimusten toteuttamiseksi tai saavutettavuusvaatimuksiin liittyvien tietojen antamisen laatimiseksi. Tällaiseen tilanteeseen liittyen valvontaviranomaisen toimenpiteet kohdistuvat palveluntarjoajaan, jolla on vain välillinen vaikutus saavutettavuuskantelun tekijän oikeuksiin. Tältä osin ei ole erikseen tarvetta turvautua muutoksenhakukeinoin. Valvontaviranomaisen toimenpiteet saavutettavuuskantelun johdosta eivät olisi sellaisia, joiden perusteella kantelun tekijä tai palveluntarjoaja olisi hallintolainkäyttölain mukaisen oikeussuojan tarpeessa. Jos kantelun tekijä katsoo valvontaviranomaisen toimenpiteiden olevan riittämättömiä, hän voi kannella valvontaviranomaisen toimista ylimmille laillisuusvalvojille siten kuin erikseen lainsäädännössä säädetään.

Palvelun käyttäjä voisi tehdä saavutettavuusselvityspyynnön valvontaviranomaiselle 3 a luvun mukaisesta palveluntarjoajasta siten, kuin pykälän 2 momentissa säädetään.

12 §. Valvontaviranomainen, sen tehtävät ja toimivalta. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus valvontaviranomaisen valvontatehtävien ulottamisesta 3 a luvun mukaisiin palveluihin. Jatkossa Etelä-Suomen aluehallintoviraston tulisi puuttua myös 3 a luvun mukaisten palvelujen vaatimuksenvastaisuustilanteisiin. Muutoksen myötä valvontaviranomaiselle ei ehdoteta uusia toimivaltuuksia, vaan valvontaviranomainen valvoisi jatkossa sekä 3 luvussa että 3 a luvussa säädettyjen velvollisuuksien ja vaatimusten noudattamista.

Pykälän 2 momentin 1 kohtaan lisättäisiin valvontaviranomaiselle tehtäväksi antaa yleistä ohjausta ja neuvontaa myös 3 a luvussa säädettyjen vaatimusten, velvollisuuksien ja oikeuksien toteuttamisesta. Valvontaviranomaisen tehtäviin kuuluisi antaa yleistä ohjausta ja neuvontaa myös 3 a luvussa säädettyjen vaatimusten, velvollisuuksien ja oikeuksien toteuttamisesta sekä palveluntarjoajille että palvelujen käyttäjille saavutettavuusvaatimusten poikkeamisen perusteista ja palvelun saavutettavuusvaatimusten tiedonantovelvoitteen laatimisesta. Yleinen ohjaus ja neuvonta olisi vastaavaa teknistä ja sisällöllistä opastusta kuin 3 luvun mukaisten palvelujen kanssa.

Pykälän 2 momentin 3 kohtaan tehtäisiin muutos pykälän ruotsinkielisen sanamuodon osalta. Pykälän 2 momentin 3 kohdassa viitataan direktiiviin (EU) 2016/2102 käyttämällä direktiivin lyhytnimeä *saavutettavuusdirektiivi*. Koska lain 1 §:n 2 momentin ruotsinkielistä sanamuotoa muutettaisiin direktiivin (EU) 2016/2102 lyhytnimen osalta siten, että direktiivin ruotsinkielinen lyhytnimi olisi jatkossa *tillgänglighetsdirektivet*-termin sijaan *webbtillgänglighetsdirektivet*, olisi direktiivistä käytettyä lyhytnimeä muutettava myös 12 §:n 2 momentin 3 kohdassa. Suomenkielistä sanamuotoa ei ehdoteta muutettavaksi.

Pykälän 2 momentin 5 kohtaan tehtäisiin muutos pykälän ruotsinkielisen sanamuodon osalta. Pykälän 2 momentin 5 kohdassa viitataan direktiiviin (EU) 2016/2102 käyttämällä direktiivin lyhytnimeä *saavutettavuusdirektiivi*. Koska lain 1 §:n 2 momentin ruotsinkielistä sanamuotoa muutettaisiin direktiivin (EU) 2016/2102 lyhytnimen osalta siten, että direktiivin ruotsinkielinen lyhytnimi olisi jatkossa *tillgänglighetsdirektivet*-termin sijaan *webbtillgänglighetsdirektivet*, olisi direktiivistä käytettyä lyhytnimeä muutettava myös 12 §:n 2 momentin 5 kohdassa. Suomenkielistä sanamuotoa ei ehdoteta muutettavaksi.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin 6 kohta, jonka nojalla valvontaviranomaisen tehtävänä olisi valvoa ja tarkastaa, että 3 a luvussa säädetty vaatimukset on toteutettu. Tehtävä liittyy esteettömyysdirektiivin 23 artiklan 1 kohdan a-c -alakohtiin, joiden mukaan jäsenvaltioiden on toteu-

tettava riittävät menettelyt sen mahdollistamiseksi, että voidaan tarkistaa, ovatko palvelut esteettömyysdirektiivin vaatimusten mukaisia. Direktiivin mukaisesti valvontaviranomaisen olisi seurattava valitusten ja raporttien käsittelyä, jotka koskevat tapauksia, joissa digitaaliset palvelut eivät täytä esteettömyysdirektiivin vaatimuksia sekä lopuksi todentaa, että korjaavat toimenpiteet on tehty.

Valvontaviranomaisen tulisi seurata 3 a luvun nojalla tehtyjen kanteluasioiden käsittelyä ja korjaavien toimenpiteiden edistymistä. Valvontatehtävään liittyisi erityisesti tilanteet, joissa palveluntarjoaja on poikennut saavutettavuusvaatimuksista 10 d §:n mukaisesti. Viranomaisen tulisi tarkistaa, että vaadittava arvio on tehty ja arvioinnissa on käytetty oikeita ja riittäviä perusteita esteettömyysdirektiivin liitteen VI mukaisesti. Momentin 6 kohdan perusteella valvontaviranomainen voisi lisäksi tehdä oma-aloitteista valvontaa ja siihen liittyviä tarkastuksia esimerkiksi kanteluasian käsittelyn jälkeen, jos palveluntarjoaja ei olisi ryhtynyt hallinnollisesta ohjauksesta huolimatta toimiin digitaalisen palvelun saattamiseksi saavutettavuusvaatimusten mukaiseksi. Pykälässä lisäksi säädettäisiin valvontaviranomaiselle velvollisuus todentaa, että palveluntarjoaja on tehnyt vaaditut korjaavat toimenpiteet.

Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin valvontaviranomaiselle keino varmistaa saavutettavuusvaatimusten täyttyminen sekä palvelujen käyttäjien oikeuksien toteutuminen myös 3 a luvun mukaisen palvelujen osalta. Pykälään lisättäisiin valvontaviranomaiselle mahdollisuus määrätä 2 momentin 6 kohdan mukaisia tehtäviä suorittaessaan palveluntarjoajan saattamaan kohtuullisessa määräajassa digitaalisen palvelun vastaamaan säädettyjä saavutettavuusvaatimuksia siten, kuin voimassa olevan pykälän 3 momentissa säädetään.

Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi siirtymäajoista, jotka vastaisivat esteettömyysdirektiivissä olevia siirtymäsäännöksiä uusien saavutettavuusvaatimusten soveltamiseksi 3 a luvun mukaisissa digitaalisissa palveluissa.

Siirtymäsäännöksissä säädettäisiin esteettömyysdirektiivin mukaisesta soveltamisajankohdasta sekä palvelusopimusten jatkamisesta siirtymäajan jälkeen. Esteettömyysdirektiivin sääntelyä sovelletaan 28 päivästä kesäkuuta 2025 lukien. Kuitenkin direktiivin 32 artiklan 1 kohdan mukaan palvelusopimuksia, joista on sovittu ennen 28 päivää kesäkuuta 2025, voidaan jatkaa entisellään, kunnes niiden voimassaolo päättyy, mutta ei kuitenkaan pidempään kuin viisi vuotta kyseisestä päivämäärästä. Direktiivin 2 artiklan 4 kohdan e alakohdan mukaisesti saavutettavuussääntelyä ei sovelleta verkkosivustojen ja mobiilisovellusten sisältöihin, jotka on arkistoitu ennen 28 päivää kesäkuuta 2025.

Siirtymäsäännösten mukaan palvelusopimukset, jotka ovat voimassa ennen 28 päivä kesäkuuta 2025 saavat olla voimassa viisi vuotta siitä, kun ne on solmittu. Kuitenkaan 28 päivänä kesäkuuta 2030 jälkeen ei enää sallita palvelusopimuksia, jotka eivät ole saavutettavuusvaatimusten mukaisia. On siis mahdollista, että viimeistään 28 päivä kesäkuuta 2025 on solmittu palvelusopimus digitaalisen palvelun tarjoamisesta, jonka ehdot eivät edellytä saavutettavuutta. Tämän palvelusopimuksen mukainen digitaalinen palvelu saa olla saatavilla enintään 28 päivä kesäkuuta 2030 asti. Toisin sanoen uusia palvelusopimuksia saa edelleen sopia lain voimaantumisen jälkeen ns. vajailla saavutettavuusvaatimuksilla, mutta ne ovat voimassa enintään 28 päivä kesäkuuta 2030 saakka. Enimmillään siirtymäaika on 8 vuotta.

Sähkökirjojen osalta siirtymäsäännöksiä sovelletaan esteettömyysdirektiivin tavoitteen mukaisesti, eli esteiden asteittaiseksi poistamiseksi esteettömien tuotteiden ja palveluiden tarjoamiselle. Lähtökohtaisesti vaatimuksia sovelletaan 28 päivä kesäkuuta 2025 alkaen ja vain vetoamalla 10 d §:n mukaiseen poikkeukseen, voi perustella sähkökirjan saavutettavuusvaatimuksista poikkeamisen. Kohtuuttomaan rasitteeseen tai perustavanlaaiseen muuttamiseen tulisi voida vedota vain yksittäistapauksissa ja perusteluissa tilanteissa.

Kuitenkin siirtymäsäännöksen mukaisesti vasta, kun palvelusopimus tietyn kustantajan ja sähkökirjojen tarjoajan kanssa uusitaan, olisi julkaisut muutettava saavutettavuutta tukevaan formaattiin. Vanhojen teosten osalta tämä velvoite koskee tilannetta, jossa kyseisen teoksen tehnyt kirjailija tulee uudelleen ajankohtaiseksi, esimerkiksi voitettuaan kirjallisuuspalkinnon niin, että kirja tehdään uudelleen sähkökirjaksi. Näin voisi käydä esimerkiksi silloin, kun kirjailijan vanhempi tuotanto nousee erityisen kiinnostuksen kohteeksi esimerkiksi kirjailijan saaman kirjallisuuspalkinnon takia. Tällöin on varsin todennäköistä, että kustantaja tuottaisi muutenkin aiemmin julkaistuista teoksista uuden, saavutettavan version.

Lähtökohtaisesti direktiivi edellyttää, että siirtymäsäännöksen jälkeen sähkökirja täyttää saavutettavuusvaatimukset, kun sitä tarjotaan kuluttajalle. Yksittäin varsinaisen lukuoikeuspalvelun ulkopuolella tarjottavien sähkökirjojen saavutettavuus riippuu siitä, onko markkinoilla olevat ohjelmistot sellaisia, että ne tukevat esteettömyysvaatimukset täyttävää tiedostoa. Tämä tulisi direktiivin mukaan toteutua viimeistään direktiivin vaatimusten voimaantulosta lähtien eli kesäkuussa 2025. Siitä on vastuussa muut muin kustantaja ja palveluketjun päädyssä oleva sähkökirjan julkaisija palvelusopimuksessa säädetyin ehdoin.

Ehdotettavan lain 3 a lukua sovellettaisiin valmiiksi tallennettuun aikasidonnaiseen mediaan, joka on julkaistu 28 päivästä kesäkuuta 2025 lukien. Säännös perustuu esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 4 kohdan a alakohtaan, jonka mukaan direktiiviä ei sovelleta valmiiksi tallennettuun aikasidonnaiseen mediaan, joka on julkaistu ennen 28 päivää kesäkuuta 2025.

Lakiin lisättäisiin lisäksi siirtymäsäännös verkkosivustoilla ja mobiilisovelluksissa oleviin toimisto-ohjelmien tiedostoihin, jotka on julkaistu 28 päivänä kesäkuuta 2025 lukien. Esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 4 kohdan b alakohdan mukaan saavutettavuusvaatimuksia ei sovelleta verkkosivustojen ja mobiilisovellusten toimisto-ohjelmien tiedostoihin, jotka on julkaistu ennen 28 päivää kesäkuuta 2025. Mikäli digitaalisessa palvelussa on ennen 28 päivää kesäkuuta 2025 julkaistu toimisto-ohjelmistojen tiedostoja, ei niihin sovelleta 3 a luvun lisävaatimuksia, vaikka muuten digitaalista palvelua koskisi saavutettavuusvaatimukset.

7.4 Laki sähköisen viestinnän palveluista

3 §. Määritelmät. Pykälään ehdotettaisiin uutta audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavan palvelun määritelmää. Uuden 2 c kohdan audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavalla palvelulla tarkoitetaan sähköisten viestintäverkkojen välityksellä tarjottavia palveluja, joiden avulla yksilöidään, valitaan ja katsellaan audiovisuaalisia sisältöpalveluja ja palvelujen esteettömyyttä direktiivin 2010/13/EU 7 artiklan mukaisesti edistävien toimenpiteiden toteuttamisen tuloksena toimitettuja ominaisuuksia, joita ovat esimerkiksi kuuroille ja huonokuuloisille tarkoitettut tekstitykset, kuvailutulkkaus, puhuttu tekstitys ja viittomakielen tulkkaus, sekä vastaanotetaan näitä palveluja ja ominaisuuksia koskevia tietoja; ja joihin kuuluvat sähköiset ohjelmaoppaat. Määritelmän mukaisia palveluja ovat direktiivin johdanto -osan 31 perustelukap-

paleen mukaan verkkosivustot, verkkosovellukset, digisovittimen sovellukset, ladattavat sovellukset, mobiililaitepohjaiset palvelut - muun muassa mobiilisovellukset ja niihin liittyvät mediatoistimet - sekä hybriditelevisiopalvelut. Määritelmä kattaa kaikki teledirektiivin (2018/1972) 2 artiklan 1 kohdan määritelmän mukaisten sähköisten viestintäverkkojen välityksellä tarjottavat audiovisuaaliset sisältöpalvelut teknologiasta riippumatta. Soveltamisalaan kuuluu siten muun muassa kiinteät ja matkaviestintäverkot, radio- ja televisiolähetyksiin käytetyt verkot kuten antennitelevisioverkot sekä kaapelitelevisioverkot.

Audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavat palvelut tulee erottaa audiovisuaalisista sisällöistä. Pääsillä audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin tarkoitetaan direktiivin johdanto-osan 31 perustelukappaleen mukaan sitä, että audiovisuaaliseen sisältöön pääsy on esteetöntä ja käytössä on mekanismeja, joiden ansiosta vammaiset henkilöt voivat käyttää avustavia teknologioita.

Säännös vastaa esteettömyysdirektiivin 3 artiklan 6 kohtaa.

22 a luku. *Palveluihin sovellettavat esteettömyysvaatimukset.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 22 a luku, joka sisältäisi säännökset palveluihin sovellettavista esteettömyysvaatimuksista

194 a §. *Luvun soveltamisala.* Ehdotettaisiin säädettäväksi 22 a luvun mukaisten esteettömyysvaatimusten soveltamisalan määrittävä pykälä. Pykälän 1 momentin mukainen luvun soveltamisala vastaa esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 2 kohdan a ja b alakohtien mukaista soveltamisalaa. Lisäksi soveltamisalan ulkopuolelle on rajattu esteettömyysdirektiivin 4 artiklan 5 kohdan mukaisesti palveluja tarjoavat mikroyritykset.

Luvun vaatimuksia sovellettaisiin pykälän mukaisesti kuluttajalle tarjottaviin palveluihin. Luvussa kuluttajalla tarkoitetaan kuluttajansuojalain (38/1978) 4 §:ssä määriteltyä kuluttajaa. Mainitun lainkohdan mukaan kuluttajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä, joka hankkii kulutushyödykkeen pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten. Esteettömyysdirektiivin tavoitteena on edistää esteettömien tuotteiden ja palvelujen tarjoamista kuluttajille. Esteettömyysdirektiivin sääntely tulee siten sovellettavaksi ainoastaan 2 artiklan 2 kohdan mukaisesti palveluihin siltä osin, kuin niitä tarjotaan kuluttajille. Määritelmä vastaa esteettömyysdirektiivin 3 artiklan 22 kohtaa. Mikäli palvelua tarjotaan muussa tarkoituksessa, kuin kuluttajalle suunnattuna palveluna, ei esteettömyysdirektiivin sääntely tulisi sovellettavaksi. Palvelun hankkiminen voisi tapahtua vastiketta vastaan tai vastikkeetta.

Esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 4 kohdassa on luettelo sellaisista verkkosivustojen ja mobiilisovellusten sisällöistä, joihin esteettömyysdirektiiviä ei sovelleta. Poikkeuksissa on kysymys verkkosivustojen ja mobiilisovellusten sisällöstä eli digitaalisten palveluiden saavutettavuudesta ja siten poikkeuksista on riittävää säätää digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetussa laissa (306/2019). Esteettömyysdirektiivin soveltamisalan poikkeukset vastaavat osin saavutettavuusdirektiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/2102) 1 artiklan 4 kohdan soveltamisalan rajoituksia. Saavutettavuusdirektiivin 1 artiklan 3(a) kohdassa on lisäksi rajattu soveltamisalan ulkopuolelle julkisen yleisradiotoiminnan harjoittajan digitaaliset palvelut. Esteettömyysdirektiivissä tällaista poikkeusta ei kuitenkaan ole. Lain 22 a luvun mukaiset esteettömyysvaatimukset soveltuvat siten myös julkisen yleisradiotoiminnan harjoittajan sellaiseen palveluun, joka tarjoaa pääsyn audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin. Tällaisen palvelun, esimerkiksi verkkosivuston tai mobiilisovelluksen tai digisovittimen sovelluksen, tulee siten täyt-

tää audiovisuaaliseen sisältöpalveluun pääsyn tarjoavalle palvelulle asetetut yleiset esteettömyysvaatimukset ja lisävaatimukset. Huomattava kuitenkin on, että audiovisuaalisten sisältöpalvelujen eli televisiolähetysten ja tilausohjelmajärjestelmien ohjelmistojen esteettömyydestä säädetään lain 211 §:ssä.

194 b §. *Yleiset esteettömyysvaatimukset.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin palveluntarjoajan yleisestä veloitteesta varmistaa, että sen tarjoamat palvelut tarjotaan esteettömyysdirektiivin vaatimusten mukaisesti. Palveluntarjoajan on varmistettava, että käytössä on menettelyt, joilla varmistetaan, että sovellettavat esteettömyysvaatimukset täyttyvät koko sen ajan, kun palvelua tarjotaan. Säännös edellyttää, että palveluntarjoaja ottaa riittävällä tavalla huomioon muutokset palvelun tarjoamisen ominaispiirteissä, sovellettavissa esteettömyysvaatimuksissa ja yhdenmukaistetuissa standardeissa tai teknisissä eritelmissä, joihin nähden palvelun ilmoitetaan täyttävän esteettömyysvaatimukset. Pykälällä täytäntöönpantaisiin esteettömyysdirektiivin 13 artiklan 1 ja 3 kohta.

Esteettömyysdirektiivin nojalla annettavat viestintäpalveluja ja audiovisuaalisiin sisältöihin pääsyn tarjoavia palveluja koskevat yleiset esteettömyysvaatimukset määräytyvät esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III mukaisesti. Lain 22 a luvun mukaisten palvelujen on oltava kyseisessä liitteessä I jaksossa III vahvistettujen vaatimusten mukaisia. Palvelujen on täytettävä myös direktiivin liitteen I jakson IV jakson tiettyihin palveluihin sovellettavat esteettömyyttä koskevat lisävaatimukset, joista säädetään tarkemmin lain 194 c §:ssä ja 194 d §:ssä.

Viestintäpalvelun ja audiovisuaalisen sisältöpalvelun tarjoaminen voi muodostua erilaista palveluketjuista, joissa palvelun tuottamiseen ja välittämiseen osallistuu useita eri tahoja. Audiovisuaalisen sisältöpalvelun tarjoaja vastaa siitä, että sen palvelussaan tarjoama sisältö on esteetöntä siten kuin sähköisen viestintäpalvelulain 211 §:ssä säädetään. Audiovisuaalisten sisältöpalvelujen esteettömyysvaatimukset perustuvat EU:n audiovisuaalisia mediapalveluita koskevaan direktiivin (2010/13/EU). Mikäli audiovisuaalista sisältöä käytetään esimerkiksi audiovisuaalisen sisältöpalveluntarjoajan oman internet-sivun tai sovelluksen kautta, vastaa palveluntarjoaja myös siitä, että audiovisuaaliseen sisältöpalveluun pääsy on esteetöntä esteettömyysdirektiivin edellyttämällä tavalla. Mikäli palvelua käytetään jonkun muun palveluntarjoajan internetsivun tai sovelluksen kautta, vastaa tämä taho audiovisuaaliseen sisältöpalveluun pääsyn esteettömyydestä. Palvelun esteettömyydestä vastaa omalta osaltaan myös sisältöä välittävä verkko-operaattori. Lähtökohtaisesti siis kukin toimija tarjontaketjussa vastaa osaltaan palvelun esteettömyydestä. Televisiotoiminnan harjoittaja ei esimerkiksi ole vastuussa siitä, että audiovisuaalisesta sisältöpalvelusta suodattuu joitakin ominaisuuksia pois sisältöä välitettäessä.

Se, mitä edellä on todettu vastuunjakautumisesta eri toimijoiden kesken, soveltuu myös sähköisiin ohjelmaoppaisiin. Audiovisuaalisen sisältöpalveluntarjoajan kuten tv-kanavan on toimitettava ohjelmaoppaan tiedot esteettömästi. Tiedon välittäjä vastaa omalta osaltaan palvelun esteettömyydestä ja se palveluntarjoaja, joka lopulta sisällön kokoa ja näyttää, vastaa omalta osaltaan siitä, että pääsy ohjelmaoppaaseen on katselijalle esteetöntä.

Audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavat palvelut, kuten YLE Areena, toimivat tietyillä päätelaitteilla. Päätelaitteiden tulee täyttää tuotteiden esteettömyydestä annetun lain mukaiset esteettömyysvaatimukset. Audiovisuaaliseen sisältöpalveluun pääsyn tarjoavan palveluntarjoajan ei voida edellyttää tarjoavan palveluaan siten, että se toimisi aina ja kaikissa päätelaitteissa. Jos palvelua käytetään esimerkiksi tietyllä sovelluksella, päätelaite joko tukee tai ei tue kyseistä sovellusta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin palveluntarjoajan velvollisuudesta antaa tietoja palvelun toiminnasta. Mikäli palvelun tarjoamiseen käytetään tuotteita, on tietoa annettava myös siitä, miten kyseiset tuotteet liittyvät palveluun, millaiset esteettömyysominaisuudet niillä on sekä miten ne toimivat yhdessä apuvälineiden ja -järjestelyjen kanssa. Velvollisuus antaa tietoja palveluun liittyvistä tuotteista soveltuu tilanteeseen, jossa palveluntarjoaja tarjoaa itse myös tuotteen, jolla palvelua käytetään. Vaatimusta sovelletaan siten palveluntarjoajaan, jolla on tosiallisesti tieto palveluun käytettävän tuotteen ominaisuuksista. Velvollisuus antaa tietoja palveluun käytettävän tuotteen ominaisuuksista soveltuisi esimerkiksi IPTV-palvelun tarjoajaan, sen tarjotessa asiakkaalle "koko paketin" eli sekä päätelaitteen että itse palvelun. Mikäli palvelua käytetään sovelluksella, joka edellyttää tietynlaista päätelaitetta tai käyttöjärjestelmää, on palveluntarjoajan annettava tietoa niistä vaatimuksista, joita päätelaitteelta ja/tai käyttöjärjestelmältä edellytetään. Pykälä vastaa direktiivin liitteen I jakson III tiedonantamiseen liittyviä vaatimuksia. Pykälän 6 momentin mukaisesti tarkempia määräyksiä tietojen antamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 3 momentin mukaan tukipalvelujen, kuten neuvontapalvelujen, puhelinkeskuksien ja teknisen tuen, on annettava tietoja palvelun esteettömyydestä ja sen yhteensopivuudesta apuvälineteknologioiden kanssa. Tukipalvelujen tulisi antaa mainitut tiedot esteettömiä viestintätapoja käyttäen. Tukipalvelujen esteettömyysvaatimuksista on annettu tarkempaa sääntelyä standardin EN 301 549 v3.2.1 lausekkeessa 12.2. Säännös vastaa esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III d kohdan vaatimuksia.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin palvelujen vaatimuksenmukaisuusolettamasta. Momentin mukaisesti palvelut, jotka ovat sellaisten yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä tai jotka ovat komission täytäntöönpanosäädöksissä vahvistamien teknisten eritelmien tai niiden osien mukaisia, on pidettävä 22 a luvun asettamien vaatimusten mukaisena.

Komissio voi pyytää esteettömyysdirektiivin 15 artiklan mukaisesti standardointitoimistoja laatimaan yhdenmukaiset standardit esteettömyysvaatimuksista. Komissio on käyttänyt mandaattiaan artiklan määräajan mukaisesti eli 28 päivänä kesäkuuta 2021 mennessä yhtä tai useampaa eurooppalaista standardointiorganisaatiota laatimaan yhdenmukaistettuja standardeja liitteessä I säädettyjä palvelujen esteettömyysvaatimuksia varten. Komission tavoite on, että standardit olisivat voimassa, kun esteettömyysvaatimuksia aletaan soveltaa 28 päivänä kesäkuuta 2025. Tämä tulee ottaa huomioon myös nyt valmisteltaessa uusia vaatimuksia 22 a luvun mukaisille palveluille. WCAG 2.1 ohjeisiin sisältyy vaatimuksia, joita voidaan soveltaa annettaessa tietoja palvelun toiminnasta esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III kohdan b mukaisesti. WCAG-kriteereihin sisältyy vaatimuksia siitä, miten tiedot voidaan esittää ymmärrettävästi (WCAG 2.1, luku 3), miten tietoja voidaan esittää tavoilla, jotka voidaan havaita, riittävällä kirjaisin- ja sanavälillä, riittävällä kontrastilla ja tekstille vaihtoehdoisessa muodossa (WCAG 2.1, luku 1).

Käytännössä voi tulla myös tilanteita, että standardit eivät kata kaikkia esteettömyysdirektiivin liitteen I esteettömyysvaatimuksia. Joka tapauksessa kaikkia liitteen I esteettömyysvaatimuksia tulee noudattaa ja jos standardit eivät kata niitä kaikkia, palveluntarjoajan on varmistuttava muuten palvelunsa ja tuotteensa vaatimustenmukaisuudesta.

Edelleen pykälän 5 momentissa säädettäisiin yleisten esteettömyysvaatimusten soveltamisala. Soveltamisala vastaa 22 a luvun soveltamisalaa, mutta momentissa on avattu tarkemmin palve-

luja, joihin yleisiä esteettömyysvaatimuksia sovelletaan. Yleisiä esteettömyysvaatimuksia sovellettaisiin numeroihin perustuviin ja numeroista riippumattomiin henkilöiden välisiin viestintäpalveluihin, audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin sekä internetyhteyspalveluihin. Internetyhteyspalveluihin ei niiden luonteen vuoksi sovellettu palvelujen esteettömyysvaatimukset. Niitä koskevat kuitenkin soveltuvin osin esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III tiedonantovaatimukset.

Siltä osin kuin edellä mainituissa palveluissa on kyse digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 2 §:n 7 kohdan mukaisista digitaalisista palvelusta kuten verkkosivustoista tai mobiilisovelluksista, sovelletaan niihin digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain 3 a luvun vaatimuksia. Säännöstä ei sovelleta laitteiden välisiin siirtopalveluihin.

Audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavalla palvelulla tarkoitetaan lain määritelmän mukaisesti sähköisten viestintäverkkojen välityksellä tarjottavaa palvelua, jonka avulla yksilöidään, valitaan ja katsellaan audiovisuaalisia sisältöpalveluja ja palvelujen esteettömyysominaisuuksia sekä vastaanotetaan näitä palveluja ja ominaisuuksia koskevia tietoja. Määritelmän mukaisia palveluja ovat verkkosivustot, verkkosovellukset, digisovittimet, ladattavat sovellukset, mobiililaitteita käyttävät palvelut - muun muassa mobiilisovellukset ja niihin liittyvät mediatoistimet - sekä hybriditelevisiopalvelut, muut televisiopalvelut ja sähköinen ohjelmaopas. Esteettömyysvaatimukset sovelletaan audiovisuaalisiin sisältöihin pääsyn tarjoaviin palveluihin kuten esimerkiksi mobiilisovelluksiin, jotka välittävät audiovisuaalisista mediasisällöä.

Esteettömyysdirektiivin mukaista sääntelyä sovelletaan *sähköisen viestinnän palveluista annetun lain mukaiseen palveluun*, joka muodostuu kokonaan tai pääosin viestien siirtämisestä viestintäverkossa sekä henkilöiden välisen viestinnän palvelua. Sähköisellä viestintäpalvelulla viitataan internetyhteyspalveluihin sekä numeroihin perustuviin tai niistä riippumattomiin henkilöiden välisiin viestintäpalveluihin. Määritelmä ei kata sisältöpalveluita. Esimerkkejä sisältöpalveluista ovat internetsivujen tai keskustelupalstojen sisältö tai sosiaalisen median julkaisut samoin kuin internetissä tarjotut videot ja tilausohjelmajärjestelmät.

Numeroista riippumattomalla henkilöiden välisellä viestintäpalvelulla tarkoitetaan viestintäpalvelua, joka ei yhdisty yleiseen käyttöön osoitettujen numerovarojen eli kansallisessa tai kansainvälisessä numerointisuunnitelmassa olevan numeron tai olevien numeroiden avulla. Käytännössä numeroista riippumattomilla henkilöiden välisillä viestintäpalveluilla tarkoitetaan esimerkiksi Whatsappin tai Messengerin tyyppistä kohdehenkilöiden väliseen pikaviestintään tarkoitettuja, internetin välityksellä toimivia palveluita. Nämä palvelut eivät toimi numeroinnin perusteella, kuten esimerkiksi perinteiset puhelin- ja ääniviestintäpalvelut sekä SMS-viestit.

Sähköisiä viestintäpalveluja tarjoavat käytännössä toimijat, jotka tarjoavat puhelin- ja laajakais- tapalveluja sekä toimijat, jotka tarjoavat verkkosivuja tai mobiilisovelluksia, joita käytetään henkilöiden välisiin viestintäpalveluihin. Perinteisiä puhelin- ja muita viestintäpalveluja ja laajakais- tapalveluja tarjoavat palveluntarjoajat eivät kuulu digipalvelulain soveltamisalaan eikä näissä palveluissa ole lähtökohtaisesti kyse digipalvelulain mukaisista digitaalisista palveluista. Siten esimerkiksi tavalliseen puheluun ja tekstiviestiin sekä laajakais- tapalveluun soveltuvat ai- noastaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain mukaiset esteettömyysvaatimukset.

Edellä esitetty huomioon ottaen digipalvelulain mukaisia digitaalisia palveluita ovat sellaiset mobiilisovellukset ja verkkosivustot, joilla viestitään ja joilla katsotaan ohjelmia. Tällaisia viestimiseen käytettäviä digipalvelulain mukaisia mobiilisovelluksia ovat esimerkiksi Whatsapp ja

Skype. Esimerkkeinä AV-sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavista ja digipalvelulain soveltamisalaan kuuluvista palveluista voidaan mainita YLE Areenan, MTV palvelun ja Netflixin kaltaisten palvelujen verkkosivustot ja mobiilisovellukset. On huomattava, että soveltamisalaan ei kuitenkaan kuulu näissä palveluissa saatavilla ja tarjoamisen kohteena olevat audiovisuaaliset sisällöt (varsinaiset suoratoistettavat ohjelmat). Viestintäpalveluun ja AV-sisältöpalveluun pääsyn tarjoaviin palveluihin, siltä osin kuin ne ovat digitaalisia palveluita, soveltuvat digipalvelulain mukaiset vaatimukset.

Mikäli viestintäpalvelussa tai audiovisuaaliseen sisältöön pääsyn tarjoavassa palvelussa on kyse muusta kuin digitaalisesta palvelusta, määräytyvät palveluihin sovellettavat esteettömyysvaatimukset sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 22 a luvun mukaisesti. Viestintäpalveluihin ja audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin soveltuvat esteettömyysdirektiivin I liitteen jakson III mukaisen yleisten vaatimusten ohella esteettömyysdirektiivin I liitteen IV jakson mukaiset lisävaatimukset, joista säädetään sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 22 a luvun 194 c–194 d §:ssä. Kyseisiä lisävaatimuksia sovelletaan soveltuvin osin kaikkiin audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin ja viestintäpalveluihin olivatpa ne digipalvelulain mukaisia digitaalisia palveluita tai eivät.

Ehdotetun pykälän 6 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä palvelujen tarjoamisen yhteydessä vaadittavien tietojen antamisesta.

194 c §. *Viestintäpalveluun sovellettavat lisävaatimukset.* Pykälä sisältää henkilöiden välisiin viestintäpalveluihin sovellettavat lisävaatimukset. Säännöstä sovelletaan sekä numeroihin perustuviin, että numeroista riippumattomiin henkilöiden välisiin viestintäpalveluihin. Säännöksen mukaisia lisävaatimuksia sovelletaan myös digipalvelulain mukaisiin digitaalisiin palveluihin siltä osin kuin niissä on kyse sähköisen viestinnän palvelulain mukaisista viestintäpalveluista.

Säännöksen 1 momentin mukaan kyseisten palvelujen on tarjottava reaaliaikainen tekstitysominaisuus puheviestinnän lisäksi ja tarjottava täydelliset interaktiivisuusominaisuudet (total conversation), kun puheviestinnän lisäksi tarjotaan videokuva. Puheviestinnän lisäksi olisi siten aina tarjottava reaaliaikainen tekstitys. Täydellisten interaktiivisuusominaisuuksien, eli samanaikaisen reaaliaikaisen tekstin, äänen ja videon tarjoamista taas vaaditaan silloin, kun palveluntarjoaja tarjoaa videokuva puheviestinnän lisäksi.

Reaaliaikaisella tekstityksellä tarkoitetaan henkilöltä henkilölle (pisteestä pisteeseen) -tilanteissa tai ryhmäkeskustelussa (monipisteneuvotteluissa) käytettävää eräänlaista tekstipohjaista keskustelua, jossa lisättävä teksti lähetetään merkki merkiltä siten, että käyttäjä kokee viestinnän jatkuvana. Direktiivin II liitteessä on esitetty esimerkkinä, että on varmistettava, että huonokuuloiset henkilöt voivat kirjoittaa ja vastaanottaa tekstin vuorovaikutteisesti ja reaaliajassa. Reaaliaikaisella tekstityksellä teksti lähetetään kirjain kirjaimelta sellaisenaan. Tämä tarkoittaa käytännössä, että vastaanottaja voi lukea tekstin samanaikaisesti, kun sitä kirjoitetaan.

Eri viestintämuotojen täydelliseen interaktiivisuuteen perustuvilla palveluilla tarkoitetaan reaaliaikaista multimediapalvelua, jolla toteutetaan liikkuvan videokuvan, reaaliaikaisen tekstin sekä äänen kaksisuuntainen, symmetrinen ja reaaliaikainen siirto kahdessa tai useammassa paikassa olevan käyttäjän välillä (total conversation, (EU) 2018/1972 2 artiklan 35 alakohta). Palvelulla tarkoitetaan tekniikkaa, jonka avulla videota, tekstiä ja puhetta voidaan käyttää samanaikaisesti samassa keskustelussa. Palvelun avulla on mahdollista valita itse viestintätapa sen

mukaan, mikä toimii parhaiten kyseisessä tilanteessa ja kyseiselle käyttäjälle. Viittomakieltä käyttävä kuulovammainen henkilö voi kommunikoida muiden viittomakielisten ihmisten kanssa. Viittomakieltä käyttävä kuurosokea henkilö voi kommunikoida toisen kuulovammaisen henkilön kanssa siten, että kuurosokea henkilö käyttää viittomakieltä ja kuulovammainen henkilö kirjoittaa kuurosokealle henkilölle.

Pykälän 1 momentilla pannaan täytäntöön esteettömyysdirektiivin 1 liitteen IV jakson a alakohta.

Pykälän 2 momentin perusteella sitä sovelletaan numeroihin perustuviin ja numeroista riippumattomiin henkilöiden välisiin viestintäpalveluihin. Säännöstä ei sovelleta internetyhteyspalveluihin eikä laitteiden välisiin siirtopalveluihin.

Viestintäpalvelun tarjontaan liittyvien eri tahojen vastuunjaon osalta viitataan siihen, mitä edellä on 194 b §:n säännöskohtaisissa perusteluissa todettu.

Pykälän 3 momentin mukaan direktiivin 1 liitteen IV jakson a alakohdan vaatimuksista voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

194 d §. *Audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin sovellettavat lisävaatimukset.* Pykälässä säädetään audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin sovellettavista lisävaatimuksista. Säännöksen mukaisia lisävaatimuksia sovelletaan myös digipalvelulain mukaisiin digitaalisiin palveluihin siltä osin kuin niissä on kyse sähköisen viestinnän palvelulain mukaisesta audiovisuaaliseen sisältöpalveluun pääsyn tarjoavasta palvelusta.

Vaatimuksilla varmistetaan, että vammaiset henkilöt pystyvät käyttämään audiovisuaalisia sisältöpalveluja mahdollisimman laajasti. Palvelujen tarjoamisessa on käytettävä toimintoja, käytäntöjä, toimintaperiaatteita, menettelyjä sekä mukautuksia, joilla otetaan huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet ja varmistetaan yhteen toimivuus avustavien teknologioiden kanssa.

Säännöksen mukaisesti audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavissa palveluissa on tarjottava sähköisiä ohjelmaoppaita, jotka niissä tarjottavine tietoineen ovat helposti havaittavia, hallittavia ja ymmärrettäviä ja jotka ovat toimintavarmoja sekä annettava tietoa esteettömyysominaisuuksien saatavuudesta. Direktiivin II liitteen mukaan on esimerkiksi varmistettava, että sokeat henkilöt voivat valita televisio-ohjelmia. Havaittavuus, hallittavuus, ymmärrettävyys ja toimintavarmuus ovat WCAG-ohjeisiin kuuluvat neljä perusperiaatetta, jotka esteettömän verkkopalvelun tulee täyttää. Havaittavuudella tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että informaatio ja käyttöliittymäkomponentit tulee esittää tavoilla, jotka käyttäjä voi havaita ja esimerkiksi tietoja sisältävien kuvien vaihtoehtona on tekstiä, joka välittää samaa tietoa. Hallittavuus tarkoittaa, että käyttöliittymäkomponenttien ja navigoinnin pitää olla hallittavia ja sivustoa pitää voida esimerkiksi käyttää pelkän näppäimistön avulla. Ymmärrettävyys tarkoittaa, että tekstisisältöjen tulee olla luettavia ja ymmärrettäviä. Toimintavarmuudella tarkoitetaan sitä, että sisällön tulee olla riittävän lujatekoinen, jotta se voidaan luotettavasti tulkita laajalla joukolla asiakasohjelmia, mukaan lukien avustavat teknologiat. Mikäli ohjelmaopas sisältyy digitaaliseen palveluun, on huomattava, että esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III kohtaan c sisältyy edellä mainittuja vaatimuksia vastaavat vaatimukset digitaalisille palveluille.

Lisäksi audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavissa palveluissa on varmistettava, että audiovisuaalisten sisältöpalvelujen esteettömyyspalvelut välitetään kaikilta osin riittävän laadukkaina ja tarkasti esitettyinä sekä äänen ja videon kanssa synkronoituina ja siten, että käyttäjä voi hallita niiden esittämistä ja käyttöä. Audiovisuaalisten sisältöpalveluiden esteettömyyspalveluilla tarkoitetaan mm. kuuroille ja huonokuuloisille tarkoitettuja tekstityksiä, kuvailutulkkausta, puhuttua tekstitystä (äänitekstitystä) ja viittomakielen tulkkausta. Palvelussa olisi esimerkiksi tuettava mahdollisuutta valita, räätälöidä ja esittää näitä esteettömyyspalveluita. Palvelussa olisi lisäksi tarjottava keinot järjestää langaton yhteys kuulemista edistävään teknologiaan sekä tarjottava käyttäjälle audiovisuaalisia sisältöpalveluja varten "esteettömyyspalvelut" aktivoivat hallintasäätimet yhtä näkyvästi kuin päämedian säätimet.

Vaatimukset voisivat tarkoittaa esimerkiksi sitä, että palvelun, joka tarjoaa pääsyn audiovisuaaliseen mediapalveluun, olipa kyseessä sitten verkkosivusto, mobiilisovellus tai sähköinen ohjelmaopas, on tuettava teknisiä ratkaisuja sekä esitettävä esteettömyystoiminnot selkeällä ja helposti saatavilla olevalla tavalla. Jälkimmäinen tarkoittaa sitä, että helppokäyttötoimintojen käyttäjän ohjaimia ei pitäisi "piilottaa", vaan niiden on oltava helposti löydettävissä. Vaatimus esteettömyyspalveluiden välittämisestä riittävän laadukkaina voidaan ymmärtää vaatimuksena, jonka mukaan esimerkiksi tekstitykset ja / tai kuvailutulkkaus on synkronoitava sen ohjelman kanssa, johon se kuuluu, eli tekstitykset eivät saa tulla liian myöhään tai liian aikaisin suhteessa ohjelmaan, johon toiminnot kuuluvat. Vaatimus, jonka mukaan käyttäjän tulee voida hallita toimintojen käyttöä, liittyy osittain siihen, että käyttäjä voi aktivoida ja deaktivoida toiminnot, ja osittain siihen, että käyttäjä voi säätää esimerkiksi tekstitysten kokoa, taustaa ja kontrastia ja kuvailutulkkauksen äänenvoimakkuutta suhteessa ohjelman muihin ääniin.

Audiovisuaalisten sisältöpalvelujen tarjontaan osallistuvien eri tahojen välisten vastuukysymysten osalta viitataan siihen, mitä edellä on esitetty 194 b §:n säännöskohtaisissa perusteluissa.

Säännöksellä pannaan täytäntöön esteettömyysdirektiivin I liitteen IV jakson b alakohdan vaatimukset.

Pykälän 2 momentin mukaan direktiivin 1 liitteen IV jakson b alakohdan vaatimuksista voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

194 e §. *Velvollisuudet vaatimustenvastaisuustapauksissa.* Pykälässä säädettäisiin palveluntarjoajan velvollisuuksista vaatimustenvastaisuustapauksissa. Pykälällä täytäntöönpantaisiin esteettömyysdirektiivin 13 artiklan 3 ja 4 kohdat.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin palveluntarjoajan velvollisuudesta ilmoittaa valvontaviranomaiselle välittömästi puutteista palvelun esteettömyydessä, mikäli palvelu ei täytä säädettyjä esteettömyysvaatimuksia. Lisäksi palveluntarjoajan tulee ilmoittaa valvontaviranomaiselle ne korjaavat toimenpiteet, joita toteutetaan saatettaessa palvelu vaatimustenmukaiseksi.

Ehdotetun 2 momentin mukaisesti palveluntarjoajan olisi vasta toimivaltaisen viranomaisen pyynnöstä toimitettava tälle kaikki tarvittavat tiedot sen osoittamiseksi, että palvelu on sovellettavien esteettömyysvaatimusten mukainen. Säännös velvoittaisi palveluntarjoajat tekemään yhteistyötä kyseisen viranomaisen kanssa kyseisen viranomaisen pyynnöstä kaikissa toimissa, joilla palvelu saatetaan kyseisten vaatimusten mukaiseksi.

194 f §. *Poikkeaminen esteettömyysvaatimuksista.* Pykälässä säädettäisiin perusteista poiketa esteettömyysvaatimusten noudattamisesta 22 a luvun soveltamisalaan kuuluvien palveluiden osalta sekä näitä koskevasta arvioinnista, ilmoituksista ja dokumentoinnista. Pykälällä täytetään pantaisiin esteettömyysdirektiivin 14 artiklan kohdat 1 - 3, 6 ja 8.

Lain 194 f §:n 1 momentti koskee esteettömyysvaatimuksista poikkeamista kahdella erillisellä perusteella. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaisesti luvun 22 a soveltamisalaan kuuluva palveluntarjoaja voi vedota palvelun perusteelliseen muutokseen poiketukseen esteettömyysvaatimuksista. Palvelun voidaan katsoa muuttuvan perusteellisesti, mikäli esteettömyysvaatimuksen noudattaminen aiheuttaa sen, että palvelun perusluonne muuttuu perustavanlaatuisesti. Esteettömyysdirektiivissä ei ole kuvattu tarkemmin, millä perusteilla palvelun perusluonteen muutosta arvioidaan, joten arvio olisi tehtävä tapauskohtaisesti. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 64 kohdan mukaan suhteellisuuteen liittyvistä syistä esteettömyysvaatimuksia olisi sovellettava ainoastaan siinä määrin, kuin ne eivät aiheuta kohtuutonta rasitetta asianomaiselle palveluntarjoajalle, tai siinä määrin, kuin ne eivät edellytä tuotteiden ja palvelujen perusteellista muuttamista siten, että niistä tulisi perustavanlaatuisesti erilaisia tämän direktiivin mukaisesti. Näin ollen palveluntarjoajan tulee pyrkiä soveltamaan esteettömyysvaatimuksia palvelun osalta siinä määrin kuin se ei aiheuta palvelun perusteellista muutosta. Jos yhden esteettömyysvaatimuksen soveltaminen johtaisi palvelun perusteelliseen muutokseen, olisi kuitenkin muita esteettömyysvaatimuksia sovellettava siltä osin kuin ne eivät aiheuta perustavanlaatuista muutosta.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaisesti palveluntarjoaja voi vedota kohtuuttomaan rasitteeseen. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 66 kohdan perusteella palveluntarjoajan olisi tehtävä esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluva palvelu mahdollisimman esteettömäksi soveltamalla kyseisiä vaatimuksia siinä määrin, kuin niistä ei aiheudu kohtuutonta rasitetta. Suhteellisuuteen liittyvistä syistä palveluntarjoaja voisi vedota kohtuuttomaan rasitteeseen vain osittain, ei koko palvelun osalta. Lisäksi direktiivin johdanto-osan 66 perusteella kohtuuttomaan rasitteeseen voidaan vedota vain oikeutetun perusteen perusteella, joksi ei voida katsoa esimerkiksi ajan tai tiedon puutetta. Palveluntarjoajan tulee arvioida kohtuutonta rasitetta 1 momentin nojalla silloin, kun ilmenee syitä, joiden perusteella palveluntarjoaja ei voi täyttää esteettömyysvaatimuksia.

Pykälän 2 momentin nojalla kohtuuttomaan rasitteeseen ei voi vedota, jos palveluntarjoaja saa omiin varoihinsa kuulumattomista julkisista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota myönnetään esteettömyyden parantamiseen. Säännöksellä täytetään pantaisiin esteettömyysdirektiivin 14 artiklan 6 kohta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös palveluntarjoajan ilmoitusvelvollisuudesta esteettömyysvaatimuksista poikkeamisesta koskevista tiedoista. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 68 kohdan perusteella palveluntarjoajan on ilmoitettava asiaankuuluville viranomaisille, että se on soveltanut perusteellista muutosta ja/tai kohtuutonta rasitetta koskevia tämän direktiivin säännöksiä. Palveluntarjoajan tulee ilmoittaa tiedot palvelujen vaatimustenmukaisuuden tarkistamisesta vastaavalle viranomaisille.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin palveluntarjoajan velvollisuuksista arvioinnin suorittamisessa, mikäli esteettömyysvaatimuksista poiketaan pykälän 1 momentin 2 kohdan perusteella. Palveluntarjoajan poiketessa esteettömyysvaatimuksista kohtuuttoman rasitteen perusteella tulee arvioinnissa noudattaa esteettömyysdirektiivin liitteen VI mukaisia perusteita.

Pykälän 4 momentissa säädetään dokumentointivelvollisuudesta palveluntarjoajan vedotessa 1 momentin mukaisiin poikkeusperusteisiin. Momentissa säädettäisiin myös palveluntarjoajan velvollisuudesta säilyttää dokumentoitu arviointi. Direktiivin liitteessä VI arviointiperusteet jakautuvat kolmeen pääluokkaan palveluntarjoajan osalta: 1. Esteettömyysvaatimusten noudattamisen kustannukset suhteessa palvelun tarjoamisesta palveluntarjoajien kokonaiskustannuksiin; 2. Palveluntarjoajan kustannus-hyötyarviot verrattuna arvioon vammaisille aiheutuvasta hyödystä ottaen huomioon tietyn palvelun käytön määrä ja käyttöiheys; ja 3. Esteettömyysvaatimusten noudattamisen nettokustannukset suhteessa palveluntarjoajan nettoliikevaihtoon. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 66 kohdan mukaisesti kohtuuttoman rasitteen aiheuttavien toimenpiteiden olisi katsottava olevan sellaisia, joista palveluntarjoajille aiheutuisi liiallinen organisatorinen tai taloudellinen lisärasite, kun otetaan huomioon toimenpiteistä vammaisille henkilöille todennäköisesti koituvat edut tässä direktiivissä säädettyjen perusteiden mukaisesti. Pykälän 3 momentin mukaan palveluntarjoajan olisi vasta palvelujen vaatimustenmukaisuuden tarkistamisesta vastaavien viranomaisten pyynnöstä näille kopio dokumentoidusta arviosta, jossa selvitetään, miksi sen palvelu ei ole täysin esteetön.

Ehdotetussa 5 momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisen tehtävistä, mikäli se havaitsee puutteita tämän pykälän perusteella tehdyssä arvioinnissa sekä arvioin uudelleen suorittamisesta. Ehdotetun momentin mukaisesti valvontaviranomaisen tulee kehottaa palveluntarjoajaa korjaamaan havaitut puutteet sekä määritettävä ajanjakso, jonka aikana toimenpiteiden on oltava toteutettuja. Lisäksi valvontaviranomainen voi määrätä palveluntarjoajan suorittamaan uuden arvioinnin. Momentissa säädettäisiin myös, että arviointi tulisi suorittaa uudelleen, mikäli palvelua muutetaan. Joka tapauksessa arviointi tulisi suorittaa uudelleen vähintään viiden vuoden välein.

194 g §. *Tietojen antaminen esteettömyysvaatimusten täyttämistä.* Pykälässä säädettäisiin, että palveluntarjoajan on julkaistava kuvaus palvelusta ja sen toiminnasta sen arvioimiseksi, kuinka 22 a luvun soveltamisalaan kuuluva palvelu täyttää esteettömyysvaatimukset. Pykälällä pantaisiin täytäntöön esteettömyysdirektiivin 13 artiklan 2 kohta.

Ehdotetussa 194 g §:n 1 momentissa säädettäisiin palveluntarjoajan velvollisuudesta antaa tiedot siitä, kuinka palvelu täyttää sovellettavat esteettömyysvaatimukset. Palvelukuvauksessa tulisi siten arvioida sovellettavia esteettömyysvaatimuksia ja sitä, miten palvelu täyttää nämä vaatimukset. Palvelukuvaus tulisi antaa esteettömyysmuodoissa. Tietojen antaminen noudattaisi siten esteettömyysdirektiivin liitteen V vaatimuksia.

Pykälän 2 momentin mukaan palveluntarjoajan tiedonantovelvollisuus koskisi myös sitä, mitä esteettömyysvaatimuksia palvelu ei täytä, jos palveluntarjoaja on vedonnut lain 194 f §:n 1 momentissa tarkoitettuihin poikkeusperusteisiin. Esteettömyysdirektiivin 23 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti jäsenvaltioiden on luotava ja toteutettava riittävät menettelyt sekä säännöllisin väliajoin ajantasaistettava niitä, jotta voidaan tarkistaa, ovatko palvelut esteettömyysdirektiivin vaatimusten mukaisia, mukaan lukien 14 artiklassa tarkoitettu arviointi esteettömyysvaatimuksista poikkeamiselle. Menettelyihin sovelletaan direktiivin 19 artiklan 2 kohtaa soveltuvin osin, joka koskee markkina- ja valvontaviranomaisen tarkistusvelvollisuutta tuotteiden osalta poikkeusperusteiden arvioinnista ja esteettömyysvaatimusten noudattamisesta. Koska palveluita koskevilla menettelyillä on yleisesti samoja piirteitä kuin tuotteita koskevilla menettelyillä EU-vaatimustenmukaisuusvakuutuksen osalta, voidaan palveluntarjoajan edellyttää antavan myös palvelun osalta tiedot siitä, mitä esteettömyysvaatimuksia palvelu ei täytä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin palveluntarjoajan velvollisuudesta säilyttää 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja palvelun esteettömyysvaatimusten täyttämistä. Tietoja tulisi säilyttää niin kauan kuin asianomaista palvelua tarjotaan.

194 h §. *Toiminnallista suorituskykyä koskevat vaatimukset.* Pykälä sisältää säännökset niin sanotuista suorituskykykriteereistä, jotka liittyvät palvelujen toimintatapoihin. Esteettömyysdirektiivin johdantokappaleen 24 mukaisesti kyseisiä vaatimuksia ei ole tarkoitettu yleisesti käytettäväksi vaihtoehdoksi direktiivin esteettömyysvaatimuksille, vaan niitä olisi käytettävä vain hyvin erityisissä olosuhteissa.

Pykälän 1 momentin mukaan palvelun ei tarvitse täyttää lain 194 b – 194 d §:ssä säädettyjä esteettömyysvaatimusi tilanteessa, jossa esteettömyysvaatimus sisältää tietyitä teknisiä vaatimuksia ja palvelussa ne on täytetty vaihtoehdoisella teknisellä ratkaisulla. Käytetyn vaihtoehdoisen teknisen ratkaisun on oltava asiaankuuluvien esteettömyysvaatimusten mukainen ja esteettömyydeltään vähintään vastaavan tasoinen asiaankuuluvien suorituskykyä koskevien vaatimusten mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan toiminnallista suorituskykyä koskevista vaatimuksista säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

304 §. *Liikenne- ja viestintäviraston erityiset tehtävät.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 1 momentin 19 kohta. Uuden 19 kohdan johdosta kohdan 18 lopussa oleva piste muutetaan puolipisteeksi.

Ensimmäisen momentin ehdotetussa uudessa 19 kohdassa tarkennetaan Liikenne- ja viestintäviraston tehtäviä 22 a luvun esteettömyysvaatimusten valvonnassa. Kohdan mukaisesti Liikenne- ja viestintäviraston tulee valvoa ja tarkastaa, että 22 a luvussa tarkoitettujen palvelujen täyttävät mainitussa luvussa säädetyt vaatimukset ja seurata luvun nojalla tehtyjen valitusten ja raporttien käsittelyä. Erityisesti palveluntarjoajan poiketessa esteettömyysvaatimuksista 194 f §:ssä säädettyjen poikkeusperusteiden nojalla, tulee Liikenne- ja viestintäviraston tarkistaa mainitun pykälän mukainen arviointi.

Ehdotetuilla lisäyksillä pannaan täytäntöön esteettömyysdirektiivin 23 artiklan 1 kohdan a-c alakohdat.

308 §. *Yhteistyö eri viranomaisten kanssa.* Pykälään ehdotettaisiin lisättävän maininta yhteistyöstä Etelä-Suomen aluehallintoviraston kanssa. Etelä-Suomen aluehallintovirasto on digipalvelulain (306/2019) mukainen lain soveltamisalaan kuuluvien digitaalisten palvelujen saavutettavuusvaatimusten valvontaviranomainen. Digipalvelulain mukaiset saavutettavuusvaatimukset ovat osin samoja kuin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain mukaiset vaatimukset ja on tärkeää varmistaa näiden vaatimusten yhdenmukainen soveltaminen. Liikenne- ja viestintävirasto voisi esimerkiksi pyytää Etelä-Suomen aluehallintovirastolta lausuntoa verkkosivujen ja mobiilisovellusten saavutettavuusvaatimusten täyttämistä, kun kysymys on sähköisen viestinnän palveluista annetun lain soveltamisalaan kuuluvasta palvelusta.

313 §. *Valvonta-asioiden käsittely Liikenne- ja viestintävirastossa.* Ehdotetaan muutettavaksi 313 § 1 momenttia valvonta-asioiden tutkittavaksi ottamisesta. Ehdotetun 313 §:n muutoksen mukaan jokaisella asianosaisella ja muulla taholla, jolla on asiassa oikeutettu intressi olisi oikeus tehdä tutkintapyyntö valvontaviranomaiselle palveluntarjoajasta, joka ei ole noudattanut

22 a luvussa säädettyjä vaatimuksia. Pykälässä tarkoitettussa tilanteessa tutkintapyyntöön tekeminen olisi jokaisen oikeus silloin, kun olisi selvää, ettei 22 a luvun soveltamisalaan kuuluva palveluntarjoaja olisi noudattanut esteettömyysvaatimuksia tai palveluntarjoaja ei ole vastannut tiedusteluun esteettömyysvaatimuksista poikkeamiselle. Muulla taholla, jolla on asiassa oikeutettu intressi, tarkoitetaan esteettömyysdirektiivin 29 artiklan 2 b kohdan mukaisia julkisia elimiä, yksityisiä yhdistyksiä, järjestöjä ja muita oikeushenkilöitä, joilla on oikeutettu intressi varmistaa direktiivin noudattaminen.

Ehdotetulla muutoksella pannaan täytäntöön esteettömyysdirektiivin 29 artikla.

7.5 Laki hätäkeskustoiminnasta

10 a §. *Yleiseen hätänumeroon 112 vastaaminen ja numeron esteettömyys.* Ehdotetussa uudessa pykälässä säädettäisiin yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisesta. Lain muutoksella toimeenpantaisiin esteettömyysdirektiivin vaatimuksia yleiseen hätänumeroon vastaamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan Hätäkeskuslaitoksen olisi vastattava yleiseen hätänumeroon 112. Sääntely vastaa voimassa olevaa tilannetta, koska voimassaolevan lain 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan Hätäkeskuslaitos vastaa hätäkeskuspalvelujen tuottamisesta ja 2 momentin mukaan Hätäkeskuslaitos vastaanottaa hätäilmoitukset. Esityksen mukaan hätäilmoitus olisi voitava tehdä vähintään reaaliaikaisella puheella ja reaaliaikaisella tekstillä. Puheella tehtävät ilmoitukset ovat esimerkiksi yleiseen hätänumeroon 112 soitetut puhelut sekä e-Call ilmoitukset. Lisäksi vaihtoehtona olisi tarjottava reaaliaikaisen tekstityksen käyttömahdollisuus. Esteettömyysdirektiivissä määritellään 'reaaliaikainen tekstitys', jolla tarkoitetaan pisteestä pisteeseen (PP) -tilanteissa tai monipisteneuvotteluissa käytettävää eräänlaista tekstipohjaista keskustelua, jossa liittävä teksti lähetetään merkki merkiltä siten, että käyttäjä kokee viestinnän jatkuvana.

Esitys mahdollistaisi, että Hätäkeskuslaitos voisi ottaa vastaan hätäilmoituksia myös muilla vuorovaikutuksen mahdollistavilla tavoilla, kuten esimerkiksi nykyisin käytössä oleva 112 tekstiviesti tai pikaviesti, videoviestintä tai muut näihin verrattavissa oleva, tyyppillisesti IP-pohjaiseen tiedonsiirtoon perustuva viesti hätäkeskukseen. Esitys mahdollistaisi teknologian kehittymisen myötä mahdollisesti tulevaisuuden muut yhteydenotto- ja vastaamistavat. Hätäilmoitus olisi tehtävä kuitenkin vuorovaikutuksen mahdollistavalla tavalla, koska muutoin hätäkeskuspäivystäjä ei pysty tekemään riskinarviota tai arvioimaan kenelle yhteistyöviranomaiselle tehtävä tulisi välittää ja millä kiireellisyydellä.

Puheviestintä on nopein kommunikaatiotapa hätätilanteissa ja se olisi edelleen ensisijaisesti suositeltava yhteydenottotapa niille henkilöille, jotka pystyvät kommunikoimaan puheella. Tekstiviestinnän ja mahdollisten muiden yhteydenottotapojen, kuten esimerkiksi videoyhteyden tarjoamisen tavoitteena on, että vammaisilla henkilöillä on muiden kanssa yhdenvertainen mahdollisuus saada yhteys yleiseen hätänumeroon 112 ilman erillistä rekisteröitymistä. Erilaisien kommunikaatiotapojen mahdollistavien yhteydenottotapojen tavoitteena on varmistaa, että hätäkeskuspalvelut ovat hätäilmoituksen välityksellä vammaisten loppukäyttäjien saatavilla muiden loppukäyttäjien käyttömahdollisuuksia vastaavalla tavalla. Tämä edellyttää, että vaihtoehtoiset yhteydenottotavat eivät ruuhkaudu niiden käyttäjien toimesta, jotka voivat käyttää puhetta kommunikoinnissaan. Tietyissä hätätilanteissa, kuten kaappaus-, perheväkivalta- tai vapaudenriistotilanteissa, tekstitys tai video voi kuitenkin olla ainoa tapa myös puheella kommunikoivalle ottaa yhteyttä Hätäkeskuslaitokseen.

Teleyritys olisi jatkossakin velvollinen huolehtimaan siitä, että käyttäjät saavat puhelimitse, tekstiviestillä sekä hätäkeskustoiminnasta annetussa laissa säädetyllä tavalla yhteyden maksutta yleiseen hätänumeroon 112. Liikenne- ja viestintävirasto voisi antaa edelleen tarkempia määräyksiä tämän velvollisuuden täyttämiseksi välttämättömistä teknisistä toimenpiteistä.

Pykälän 2 momentin mukaan Hätäkeskuslaitoksen olisi vastattava yleiseen hätänumeroon 112 saapuviin hätäilmoituksiin asianmukaisesti käyttämällä samaa kommunikaatiotapaa, kuin millä Hätäkeskuslaitokseen on otettu yhteyttä. Käytännössä reaaliaikaiseen puheeseen tulisi siten vastata reaaliaikaisella puhella, tekstiviestiin tekstiviestillä ja reaaliaikaiseen tekstitykseen reaaliaikaisella tekstityksellä. Videokuvan tarjoaminen hätäilmoituksen tekotapana ei olisi pakollista, mutta jos videokuvaa tarjotaan hätäilmoituksen tekotapana, videoon vastattaessa videokuvan lisäksi mukana tulisi olla täydellisesti interaktiiviseksi synkronoitu puhe ja tekstitys.

Hätäkeskuslaitos voisi toteuttaa yleiseen hätänumeroon 112 vastaamiseen liittyviä esteettömyysvaatimuksia Hätäkeskuslaitokselle parhaiten sopivalla tavalla. Tällä tarkoitetaan esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 44 kohdan mukaan sitä, että hätäviesteihin vastaamisen esteettömyyteen liittyvät toimenpiteet olisi toteutettava rajoittamatta hätäpalvelujen organisointia ja vaikuttamatta kyseisten palvelujen organisointiin, joka kuuluu edelleen jäsenvaltioiden yksinomaiseen toimivaltaan. Esimerkiksi kirjoitustulkkaus tai videovälitteinen viittomakielinen tulkkauspalvelu olisi mahdollista hankkia ulkopuoliselta toimijalta. Hätäkeskuslaitoksen ei esimerkiksi olisi välttämätöntä toteuttaa videovälitteistä tulkkausta oman henkilökuntansa toimesta. Jos esimerkiksi videotulkkaus järjestettäisiin ulkopuolisen palveluntarjoajan kautta, ei videokuvaa edellytettäisi viittomakielen tulkin ja hätäkeskuksen päivystäjän välillä. Viittomakielen tulkin ja yhteydenottajan välisessä viestinnässä olisi oltava videokuvan lisäksi täydellisesti interaktiiviseksi synkronoitu puhe ja tekstitys.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin asetuksenantovaltuutuksesta. Nopeasti muuttuvat tietotekniikan vaatimukset ja mahdollisuudet olisi perusteltua säätää tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella. Tietotekniikka kehittyy nopeasti ja komissio on aloittamassa standardointityön, jossa tullaan määrittämään tarkemmin myös yleiseen hätänumeroon vastaamiseen liittyvät standardit. Näistä standardeista voi olla tarvetta säätää jatkossa asetuksessa. Standardointityössä otetaan mahdollisesti kantaa tarkemmin siihen, mitä interaktiiviseksi synkronoitu puhe ja tekstitys tarkoittaa. tarvittaessa näistä vaatimuksista voitaisiin siten säätää valtioneuvoston asetuksella.

10 b §. *Yleisen hätänumeron esteettömyyden valvonta.* Pykälän 1 momentin mukaan esteettömyysvaatimusten noudattamista ja toteuttamista yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisessa valvoisi sisäministeriö. Voimassa olevan lain 3 §:n mukaan sisäministeriö ohjaa ja valvoo Hätäkeskuslaitosta. Sisäministeriön toteuttama laillisuusvalvontaa sisältää muun muassa hallintokanteluiden ja kansalaiskirjeiden käsitteleminen sekä laillisuusvalvontatarkastukset. Sisäisen laillisuusvalvonnan tehtävänä on valvoa, että viranomaistoiminta on lainmukaista ja että siinä noudatetaan virkavelvollisuuksia ja ohjeistusta. Ministeriön suorittamaa laillisuusvalvontaa on perusteltua suunnata sellaiseen toimintaan, joka liittyy perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

Koska yleisestä hätänumerosta 112 säädetään sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 278 §:ssä, on kyseessä sähköinen palvelu. Teleyritysten valvonta myös esteettömyyden osalta kuuluisi jatkossakin Traficomille. Digipalvelulakia sovelletaan 3 §:n nojalla Hätäkeskuslaitoksen digitaalisiin palveluihin eli verkkosivustoon tai mobiilisovelluksiin sekä niihin liittyviin toiminnallisiin. Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoo ko. lain noudattamista näiltä osin jatkossakin.

13 b §. Häätätekstiviesti. Esityksellä kumottaisiin häätätekstiviestiä koskeva sääntely ja hätäilmoituksen voisi tehdä häätätekstiviestillä ilman erillistä palveluun rekisteröitymistä. Rekisteröitymisvelvoitteesta luopuminen tarkoittaisi, että yleiseen hätänumeroon 112 voisi ottaa yhteyttä tekstiviestillä ilman ennakkorekisteröitymistä. Muutoksella toimeenpantaisiin esteettömyysdirektiivin vaatimusta vammaisten henkilöiden yhdenvertaisesta mahdollisuudesta käyttää yleistä hätänumeroa.

Pykälän kumoaminen ja uuden 10 a §:n säätäminen yhtäaikaaisesti mahdollistaisi häätätekstiviestistä luopumisen, mikäli reaaliaikainen tekstitys ja muu tietotekninen kehitys aiheuttaisi sen, että häätätekstiviestin olemassaolo kävisi tarpeettomaksi. Häätätekstiviestipalvelu olisi kuitenkin mahdollista säilyttää uuden 10 a §:n 1 momentin nojalla.

25 a §. Häätätekstiviestin käyttäjärekisteri. Esityksessä ehdotetaan kyseisen pykälän kumoamista. Kun ennakkorekisteröintivelvoite häätätekstiviestin käyttäjiltä poistetaan, ei tarvita myöskään häätätekstiviestin käyttäjärekisteriä. Muutoksella toimeenpantaisiin esteettömyysdirektiivin vaatimusta vammaisten henkilöiden yhdenvertaisesta mahdollisuudesta käyttää yleistä hätänumeroa.

7.6 Laki liikenteen palveluista

2 §. Määritelmät. Pykälään ehdotettaisiin yhtä uutta määritelmää. Esteettömyysdirektiivin soveltamisala on henkilöliikenteen palveluiden osalta määritelty viittauksilla EU:n matkustajanoikeusasetuksiin, jotka on yksilöity liikenteen palveluista annetun lain 186 §:ssä, joka sisältyy viranomaisten toimintaa kuvaavaan 22 lukuun. Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan matkustajanoikeusasetuksia käsiteltäviksi myös henkilöliikennepalveluja käsittelevässä lain 17 luvussa.

EU:n matkustajanoikeusasetuksia on neljä ja niillä on pitkät nimet.¹⁰ Lain luottavuuden ja ymmärrettävyyden kannalta olisi tarkoituksenmukaista käyttää asetusten kokonaisuudesta nimitystä EU:n matkustajanoikeusasetukset. Koska niihin viitattaisiin useammassa luvussa, olisi määritelmä sijoitettava lain alkuun. Rautatieliikenteen matkustajanoikeusasetus 1371/2007 on jo kumottu sen uudistavalla rautatieliikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2021/782, mutta vuoden 2007 asetusta sovelletaan 6.6.2023 saakka.

¹⁰ Lentoliikenteessä sovelletaan vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksista lentoliikenteestä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1107/2006, rautatieliikenteessä rautatieliikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1371/2007, jonka korvaa 7.6.2023 alkaen rautatieliikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2021/782, meri- ja sisävesiliikenteessä sovelletaan matkustajien oikeuksista meri- ja sisävesiliikenteessä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 1177/2010 ja linja-autoliikenteessä matkustajien oikeuksista linja-autoliikenteessä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 181/2011.

150 §. *Henkilöliikennepalvelun tarjoajan tiedonantovelvollisuus.* Pykälän 1 momentin 5 kohta, joka koskee esteettömyyteen liittyvien tietojen tarjoamista, ehdotetaan kumottavaksi, koska tarkoituksena on keskittää liikenteenharjoittajille, terminaalinpitäjiä, lentoaseman pitäjiä ja asemanhaltijoita koskevat esteettömyyteen liittyvät säännökset erilliseen pykälään. Pykälään esitetään uutta 4 momenttia, joka korvaisi nykyisen 5 kohdan ja, joka koskisi vain sellaisten henkilöliikennepalvelun tarjoajia, joihin ei sovelleta 150 a §:ssä tarkoitettuja, tarkempia tiedonantovelvoitteita, kuten henkilöliikenneluvan haltijoita, joilla on lupa harjoittaa taksiliikennettä- tai jotka tuottavat vain kaupunki- tai esikaupunkiliikenteen taikka alueellisen liikenteen palveluja.

150 a §. *Henkilöliikennepalvelujen esteettömyyttä koskevat tiedot ja tietojen esteettömyys.* Pykälä olisi uusi. Pykälän tarkoituksena olisi panna täytäntöön esteettömyysdirektiivin I liitteen IV jakson c kohdan erityisvaatimukset henkilöliikennepalveluja koskevista esteettömyystiedoista ja näiden tietojen esteettömyydestä. Kyseisen liitteen kohdan mukaan palvelujen tarjoamisessa on otettava käyttöön toimintoja, käytäntöjä, toimintaperiaatteita ja menettelyjä sekä mukautuksia, joilla pyritään ottamaan huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet ja varmistamaan yhteentoimivuus avustavien teknologioiden kanssa. Mainitun c-kohdan mukaan lento-, linja-auto-, rautatie- ja vesiliikenteen henkilöliikennepalveluissa tulee varmistaa, että ajoneuvon, ympäröivän infrastruktuurin ja rakennetun ympäristön esteettömyyttä ja vammaisille henkilöille tarjottavaa apua koskevat tiedot ovat saatavilla sekä varmistaa, että saatavilla on tiedot älykkäistä lipunmyyntijärjestelmistä ja reaaliaikaisista matkustustiedoista sekä tiedot liikennehäiriöistä, liityntäpalveluista ja jatkoyhteyksistä muita liikennemuotoja käyttäen sekä palvelua koskevat lisätiedot. Tämä vaatimus ei kuitenkaan koske kaupunki- tai esikaupunkiliikenteen palveluja eikä myöskään alueellisen liikenteen palveluja.

Direktiivin 3 artiklan määritelmien mukaan direktiivissä henkilöliikennepalveluilla tarkoitetaan EU:n matkustajien oikeuksia koskevissa asetuksissa tarkoitettuja palveluja. Pykälän 1 momentissa edellytettäisiin, että EU:n matkustajanoikeusasetuksien mukaisia lento-, linja-auto-, rautatie- ja vesiliikenteen henkilöliikennepalveluja tarjoavien yritysten sekä asetuksissa tarkoitettujen asemien, terminaalien ja satamien ylläpitäjien on, kunkin omalta osaltaan, tarjottava hallussaan olevat tiedot palvelun tuottamisessa käytettävien liikennevälineiden esteettömyydestä, liikennepalveluja ympäröivän infrastruktuurin ja rakennetun ympäristön, kuten asemien, terminaalien ja satamien sekä pysäkkien esteettömyydestä, vammaisille henkilöille tarjottavasta avusta, tiedot älykkäistä lipunmyyntijärjestelmistä, reaaliaikaiset matkustustiedot mukaan lukien erityisesti aikataulutiedot, tiedot liikennehäiriöistä, liityntäpalveluista ja jatkoyhteyksistä muita liikennemuotoja käyttäen sekä palvelun käyttöä koskevat lisätiedot kuten tiedot asemien henkilöstöstä, epäkunnossa olevista hisseistä tai palveluista, jotka eivät tilapäisesti ole saatavilla. Hallussaan olevilla tiedoilla tarkoitetaan sellaisia esteettömyystietoja, joita palvelun tarjoajalla on jo saatavilla, ja joita kyseinen henkilöliikennepalveluja tarjoava toimija matkustajille tarjoaa. Pykälässä ei siten asetettaisi velvoitetta uusien esteettömyystietojen tuottamiseen. Pykälässä ei käytetä termiä ”luvanhaltija”, vaan sen sijasta pykälässä käytetään termiä ”liikenteenharjoittaja”. ”Liikenteenharjoittaja”-termiä käytetään laajalti EU:n matkustajanoikeuksia koskevissa asetuksissa, ja koska pykälässä on kyse EU:n matkustajanoikeuksia koskevien asetusten soveltamisesta, on pykälässä pitäydytty kyseisessä termissä. ”Liikenteenharjoittaja”- ja ”luvanhaltija”-termien välille ei kuitenkaan ole tässä yhteydessä tarkoitettu tehtävän eroa, vaan liikenteenharjoittaja rinnastuu pykälässä vaikutuksiltaan luvanhaltijaan.

Lentoliikenteen matkustajanoikeusasetusten osalta tämä pykälä velvoittaisi lentoliikenteen harjoittajia ja lentoaseman pitäjää. Näin ollen lentoyhtiön olisi tarjottava tiedot esimerkiksi vam-

maisille henkilöille tarjoamastaan avusta ja lentoaseman pitäjän olisi tarjottava hallussaan olevaa tietoa terminaalien esteettömyydestä. Rautatieliikenteen matkustajanoikeusasetuksen osalta vaatimus koskisi rautatieyrittäjästä ja aseman haltijaa. Merenkulun matkustajanoikeusasetuksen osalta tämä tarkoittaisi liikenteenharjoittajaa ja terminaalipitäjää. Linja-autoliikenteen matkustajanoikeusasetuksen osalta vastuutahoina olisivat vastaavasti liikenteenharjoittaja ja terminaalipitäjä.

Käytännössä työnjako ja vastuu tietojen tuottamisesta jakautuisi luontevasti niin, että liikenteen harjoittajat tuottavat esimerkiksi tiedon käyttämiensä liikennevälineiden esteettömyydestä ja niissä vammaisille henkilöille mahdollisesti tarjottavasta avusta sekä tiedot älykkäistä lipunmyyntijärjestelmistä, ja aikataulutiedoista. Terminaalipitäjät, lentoaseman pitäjät sekä asemanhaltijat puolestaan tuottaisivat tiedot hallinnoimiensa tilojen esteettömyydestä ja siellä tarjottavasta avusta. Pitkämatkainen linja-autoliikenne hyödyntää sekä valtion maantieverkon linja-autopysäkkejä että kuntien katuverkon pysäkkejä. Valtion maantieverkon pysäkeistä vastaavat alueelliset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja kuntien katuverkon pysäkeistä kunnat. Täten olisi luontevaa, että vastuu pysäkkeistä koskevista tiedoista olisi pysäkkien ylläpitäjillä. Liikennehäiriöistä tietoa tuottavat puolestaan liikenteen ohjauskeskukset, erityisesti Fintraffic.

Pykälän 2 momentissa edellytettäisiin, että nämä 1 momentissa asetetut tiedot on tarjottava sähköisesti pykälässä veloitettujen tahon verkkosivuilla ja mobiilisovelluksilla siten kuin digitaalisista palveluista annetussa laissa edellytetään. Liitteen 1 IV jakson c kohdan velvoite poikkeaa tietojen esteettömyyden eli esimerkiksi näkö- ja kuulovammaisille saavutettavuuden osalta olennaisesti muista direktiivin tietoa koskevista vaatimuksista. Tämän veloitteen mukaan palvelussa, jossa esteettömyystietoja, kuten tietoja kaukoliikenteen linja-autopalveluissa käytetyn kaluston matalalattiaisuudesta, ilmoitetaan, tulee ottaa huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet ja varmistaa yhteentoimivuus avustavien teknologioiden kanssa. Tämän vuoksi olisi riittävä, että pykälässä veloitettujen tahojen osalta edellytettäisiin, että esimerkiksi tiedot liikennevälineiden ja terminaalien esteettömyydestä ilmoitettaisiin kyseisten tahojen verkkosivuilla ja mahdollisissa mobiilisovelluksissa siten kuin digipalvelulain 3 a luvussa niiden saavutettavuudesta edellytetään. Lisäksi pykälän 2 momentin vaatimus koskee vuorovaikutteisia itsepalvelupäätteitä ja niiden osalta tiedot tulee antaa vastaavasti digipalvelulain 3 a luvun vaatimusten mukaisesti.

Valvontaviranomaiseen sovellettaisiin lain 197 §:ssä säädettyjä valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeuksia. Valvontansa tehosteeksi viranomaisen voisi asettaa lain 255 §:ssä tarkoitetun uhkasakon, teettämishuhan tai keskeyttämishuhan.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Ehdotus sisältää asetuksenantovaltuuksia. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä esteettömyysdirektiivin liitteen I esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimuksista. Esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimukset seuraavat suoraan esteettömyysdirektiivin liitteestä I. Sääntely on teknisen luonteensa vuoksi tarkoituksenmukaista sijoittaa lakia alemman asteiseen sääntelyyn. Valtuussäännökset sijoitettaisiin eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain 6 §:ään, digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain 10 c §:ään ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 194 b–194 d §:än ja 194 h §:ään.

8.1 Valtioneuvoston asetus tuotteiden esteettömyysvaatimuksista

Esteettömyysdirektiivin liitteen I mukaisesti tuotteessa tulee antaa tiedot tuotteen toiminnasta ja esteettömyysominaisuuksista. Tuotteen käyttöohjeet tulee esittää tuotteessa esteettömästi, digitaalisissa palveluissa saavutettavasti. Käyttöliittymän toiminallisuuden tulee olla käyttäjän helposti käytettävä, havaittava, hallittava, ymmärrettävä ja ohjattava. Tukipalvelujen tulee kertoa tuotteen esteettömyydestä ja toiminnasta apuvälineteknologian kanssa.

Sisältö tulee kattamaan alla olevan ja mahdollisesti esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson VII.

1. Tiedonantovaatimukset:

a) tuotteessa itsessään olevien tuotteen käyttötietojen (merkintöjen, ohjeiden ja varoitusten) on oltava

i) saatavilla useamman kuin yhden aistikanavan kautta;

ii) esitetty ymmärrettävässä muodossa;

iii) esitetty käyttäjille tavoilla, jotka he voivat havaita;

iv) esitetty käyttäen ennakoitaviin käyttöolosuhteisiin nähden riittävän suurta kirjasin-kokoa, asianmukaista kirjasinlajia ja riittävää kontrastia sekä säädettävää kirjasin-, rivi- ja kappaleväliä;

b) tuotteen käyttöohjeet, muun muassa ohjeet tuotteen esteettömyystoimintojen käytöstä, niiden aktivoinnista ja niiden yhteentoimivuudesta tukiratkaisujen kanssa, jos ne eivät ole itse tuotteessa vaan ne asetetaan saataville tuotteen käytön tai muiden välineiden kuten verkkosivuston avulla, on asetettava julkisesti saataville, kun tuote saatetaan markkinoille, ja lisäksi niiden on

i) oltava saatavilla useamman kuin yhden aistikanavan kautta;

ii) oltava esitetty ymmärrettävässä muodossa;

iii) oltava esitetty käyttäjille tavoilla, jotka he voivat havaita;

iv) oltava esitetty käyttäen ennakoitaviin käyttöolosuhteisiin nähden riittävän suurta kirjasin-kokoa, asianmukaista kirjasinlajia ja riittävää kontrastia sekä säädettävää kirjasin-, rivi- ja kappaleväliä;

v) oltava saatavilla tekstimuodossa, joka soveltuu niiden sisällön esittämiseen myös vaihtoehtoisissa avustavissa muodoissa usealla eri tavalla ja useamman kuin yhden aistikanavan kautta;

vi) oltava muun kuin tekstisisältönsä osalta saatavilla myös vaihtoehtoisessa esitysmuodossa;

vii) sisällettävä tuotteen käyttöliittymän kuvaus (käsittely, komennot ja palaute, syöte ja tuloste)

viii) sisällettävä tuotteen toiminnallisuuden kuvaus toiminnoilla, joilla pyritään vastaamaan vammaisten henkilöiden tarpeisiin

ix) sisällettävä kuvaus tuotteen ohjelmistosta ja laitteistosta, jonka välityksellä tuote liitetään apuvälineisiin; kuvaukseen on sisällytettävä luettelo apuvälineistä, joiden toimivuus tuotteen kanssa on testattu.

2. Käyttöliittymä ja toiminnallisuus:

Tuotteen, muun muassa sen käyttöliittymän, osissa ja toiminnoissa on oltava ominaisuuksia, joiden avulla tuote on vammaisten henkilöiden kannalta helposti käytettävä, havaittava, hallittava, ymmärrettävä ja ohjattava.

Tätä varten on varmistettava, että

a) jos kyseessä on viestintätuote, henkilöiden välinen viestintä, sen hallinta, siihen liittyvien tietojen välittäminen sekä sen ohjaaminen ja orientaatio mukaan luettuina, tuote mahdollistaa kyseiset toiminnot useamman kuin yhden aistikanavan kautta; tähän kuuluvat näkö-, kuulo- ja tuntoaistiin sekä puheeseen perustuvien toimintojen vaihtoehdot;

b) jos tuotteessa käytetään puheeseen perustuvia toimintoja, siinä on viestintää, käytön ohjausta ja orientaatiota varten vaihtoehtoisia ratkaisuja puhe- ja äänitoiminnoille;

c) jos tuotteessa käytetään visuaalisia elementtejä, sen viestintään, tiedonvälitykseen ja hallintaan liittyviä elementtejä on helppo suurentaa ja niiden kirkkautta ja kontrastia on helppo säätää ja varmistaa yhteentoimivuus ohjelmien ja apuvälineiden kanssa käyttöliittymässä navigointia varten;

d) jos tuotteessa välitetään tietoja, ilmaistaan toimia, edellytetään vastausta tai osoitetaan elementtejä värien avulla, se sisältää väreille vaihtoehtoiset toteutustavat;

e) jos tuotteessa välitetään tietoja, ilmaistaan toimia, edellytetään vastausta tai osoitetaan elementtejä äänimerkkien avulla, se sisältää äänimerkeille vaihtoehtoiset toteutustavat;

f) jos tuotteessa käytetään visuaalisia elementtejä, siinä on joustavat keinot selkeyttää näkyviä merkkejä;

g) jos tuotteessa käytetään ääniominaisuuksia, käyttäjä voi säätää tuotteen äänenvoimakkuutta ja äänen nopeutta ja tuotteessa on tehostettuja ääniominaisuuksia esimerkiksi ympäröivistä tuotteista tulevien häiritsevien äänisignaalien vähentämiseksi sekä äänen selkeyden parantamiseksi;

h) jos tuotetta käytetään ja ohjataan käsin, siinä on sekvenssiohjaus ja vaihtoehdot hienomoto-riikkaa vaativalle ohjaukselle, jotta tuotteen hallinta ei edellyttäisi usean eri ohjaimen samanaikaista käyttöä; lisäksi tuotteessa on käytettävä tuntoaistin avulla erottuvia osia;

i) tuotteen käyttötavat eivät edellytä laajaa ulottuvuutta ja suurta voimaa;

j) tuotteessa vältetään valoherkkyyskohtauksille altistavia käyttötapoja;

- k) tuote suojaa käyttäjän yksityisyyttä tämän käyttäessä esteettömyysominaisuuksia;
- l) tuotteessa on biometriselle tunnistukselle ja hallinnalle vaihtoehtoinen toteutustapa;
- m) tuotteen toiminnot ovat johdonmukaisia ja käyttäjän toimille on varattu riittävästi aikaa;
- n) tuotteessa on oltava ohjelmisto ja laitteisto, jonka välityksellä tuote liitetään apuvälineisiin;
- o) tuote on seuraavien alakohtaisten vaatimusten mukainen:

i) itsepalvelupäätteet:

- tuotteessa on tekstistä puheeksi -ominaisuus;
- tukevat omien kuulokkeiden käyttöä;
- ilmoittavat käyttäjälle useamman kuin yhden aistikanavan kautta, kun käyttäjältä edellytetään oikea-aikaista vastausta;
- antavat mahdollisuuden pidentää vastausaikaa;
- on varustettava sormin koskettamalla erottuvilla näppäimillä ja ohjaimilla, jos tuotteessa on näppäimiä ja ohjaimia, ja lisäksi tuotteessa on oltava riittävä kontrasti;
- on suunniteltava niin, että esteettömyysominaisuuksia tarvitsevien käyttäjien ei erikseen tarvitse ottaa ominaisuuksia käyttöön;
- on suunniteltava yhteensopiviksi unionin tasolla saatavilla olevan apuväline-tekniikan kanssa, jos tuotteessa käytetään ääniominaisuuksia tai äänimerkkejä; tällaisia apuvälineitä ovat esimerkiksi kuulemista edistävät teknologiat, kuten kuulolaitteet, T-ohjelmat, sisäkorvaistutukset ja kuulemisen apuvälineet;

ii) sähköiset lukulaitteet: tuotteessa on tekstistä puheeksi -ominaisuus;

iii) sähköisten viestintäpalvelujen tarjoamiseen käytettävät kuluttajapäätelaitteet, joissa on vuorovaikuttaisia tietojenkäsittelyominaisuuksia:

- on varustettava reaaliaikaisella tekstitysominaisuudella ja hifi-äänentoiston tuella, jos tällaisissa tuotteissa käytetään äänen lisäksi tekstiä;
- jos tuotteissa käytetään tekstin ja äänen lisäksi tai niihin yhdistettynä videoominaisuuksia, niissä on täydelliset interaktiivisuusominaisuudet (total conversation), synkronoidut ääniominaisuudet, reaaliaikainen tekstitys ja viittomakielisen viestinnän mahdollistavaa resoluutiota käyttävä videokuva mukaan luetuina;
- on kyettävä yhdistämään langattomasti kuulemista edistävään teknologiaan;

- eivät saa aiheuttaa häiriötä apuvälineille;

iv) kuluttajapäätelaitteiden, joissa on vuorovaikutteisia tietojenkäsittelyominaisuuksia ja joiden avulla käytetään audiovisuaalisia mediapalveluja, on tuotava vammaisten henkilöiden käyttöön audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoajan valikoimaan kuuluvat esteettömyysominaisuudet, jotka liittyvät käyttöön, valintaan, hallintaan, henkilökohtaiseen räätälöintiin ja apuvälineisiin tehtävään tiedonsiirtoon.

3. Tukipalvelut: Tukipalvelujen (neuvontapalvelut, puhelinkeskukset, tekninen tuki, välityspalvelut ja koulutuspalvelut) on tarvittaessa annettava tietoja tuotteen esteettömyydestä ja sen yhteensopivuudesta apuvälineteknologian kanssa esteettömiä viestintätapoja käyttäen.

Tuotteen pakkaus, mukaan lukien siinä annetut tiedot (esimerkiksi avaaminen, sulkeminen, käyttö ja hävittäminen) sekä mahdolliset tuotteet esteettömyysominaisuuksia koskevat tiedot, on suunniteltava esteettömiksi. Tiedot on lisäksi mahdollisuuksien mukaan annettava tuotteen pakkauksessa, esimerkiksi pakkauksessa ilmoitetaan, että puhelimesta on esteettömyysominaisuuksia vammaisia henkilöitä varten.

Tuotteen käyttöä, asennusta, huoltoa, varastointia ja hävittämistä koskevien ohjeiden, jotka eivät ole itse tuotteessa vaan jotka asetetaan saataville muiden välineiden kuten verkkosivuston avulla, on oltava julkisesti saatavilla, kun tuote saatetaan markkinoille ja lisäksi täytettävä seuraavat vaatimukset:

- 1) Ohjeet saatavilla useamman kuin yhden aistikanavan kautta eli esimerkiksi toimitetaan sähköiset tiedostot, joita tietokone voi lukea käyttämällä näytönlukijoita.
- 2) Tiedot esitetään ymmärrettävässä muodossa. Esimerkiksi käytetään johdonmukaisia samoja sanoja tai esitetään tiedot selkeästi ja loogisesti rakentuen.
- 3) Tiedot esitetään käyttäjälle tavoilla, joita ja voivat havaita. Esimerkiksi esitetään sormin tuntuva kohokuvio tai toistetaan ääni tekstimuotoisen varoituksen yhteydessä.
- 4) Tiedot esitetään käyttäen ennakoitavaa käyttöolosuhteisiin nähden riittävän suurta kirjainkokoja, asianmukaista kirjainlajeja ja riittävää kontrastia sekä säädettävää kirjain-, rivi- ja kappaleväliä.
- 5) Ohjeiden sisällön on oltava saatavilla tekstimuodossa, jotka soveltuvat sellaisten vaihtoehtoisten avustavien muotojen tuottamiseen, jotka voidaan esittää eri tavoin ja useamman kuin yhden aistikanavan kautta. Esimerkiksi tulostetaan tiedot pistekirjoituksella.
- 6) Muuta kuin tekstisisältöä käsittävien ohjeiden on oltava saatavilla myös sisällön vaihtoehtoisissa esitysmuodoissa. Esimerkiksi liitetään kaavioihin tekstikuvaus kaavion keskeisistä osista ja toimista (alt-teksti).

8.2 Valtioneuvoston asetus digitaalisten palvelujen saavutettavuusvaatimuksista

Esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III ja IV mukaisesti palvelussa tulee antaa tietoa palvelun toiminnasta tuotteiden ja apuvälineiden kanssa. Digitaaliset palvelut tulee toteuttaa saavutettavuusvaatimusten mukaisesti.

Sisältö tulee kattamaan alla olevan ja mahdollisesti esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson VII.

Jotta vammaisten henkilöiden voidaan ennakoida pystyvän käyttämään palveluja mahdollisimman laajalti, esteettömyys on otettava huomioon kyseisten palvelujen tarjonnassa seuraavasti:

a) varmistetaan, että palvelun tarjoamiseen käytettävät tuotteet ovat tämän liitteen I ja tarvittaessa myös II jaksossa vahvistettujen sääntöjen mukaiset;

b) annetaan tietoa palvelun toiminnasta, ja jos palvelun tarjoamiseen käytetään tuotteita, annetaan tietoa siitä, miten kyseiset tuotteet liittyvät palveluun, millaiset esteettömyysominaisuudet niillä on sekä miten ne toimivat yhdessä apuvälineiden ja -järjestelyjen kanssa, seuraavien seikkojen osalta:

i) annetaan tiedot saataville useamman kuin yhden aistikanavan kautta;

ii) esitetään tiedot ymmärrettävässä muodossa;

iii) esitetään tiedot käyttäjille tavoilla, jotka he voivat havaita;

iv) annetaan tietosisältö saataville tekstimuodoissa, jotka soveltuvat sellaisten vaihtoehtoisten avustavien muotojen tuottamiseen, jotka voidaan esittää eri tavoin ja useamman kuin yhden aistikanavan kautta;

v) esitetään tiedot käyttäen ennakoitaviin käyttöolosuhteisiin nähden riittävän suurta kirjasin kokoa, asianmukaista kirjasinlajia ja riittävää kontrastia sekä säädettävää kirjasin-, rivi- ja kappaleväliä;

vi) täydennetään tietoja muun kuin tekstisisältönsä osalta esittämällä sisältö myös vaihtoehtoisessa muodossa; ja vii) annetaan palvelun tarjoamisessa tarvittavat sähköiset tiedot johdonmukaisella ja riittävällä tavalla siten, että palvelut tietoineen on helppo havaita, että niiden hallinta ja ymmärtäminen on vaivatonta ja että ne toimivat varmasti.

c) Tehdään verkkosivustoista, muun muassa niihin liittyvistä verkkosovelluksista, ja mobiililaitte pohjaisista palveluista, myös mobiilisovelluksista, esteettömiä johdonmukaisella ja riittävällä tavalla siten, että palvelut tietoineen on helppo havaita, että niiden hallinta ja ymmärtäminen on vaivatonta ja että ne toimivat varmasti.

d) Tukipalvelujen (neuvontapalvelut, puhelinkeskukset, tekninen tuki, välityspalvelut ja koulutuspalvelut) on tarvittaessa annettava tietoja palvelun esteettömyydestä ja sen yhteensopivuudesta apuvälineteknologian kanssa esteettömiä viestintätapoja käyttäen.

Tiettyihin digitaalisiin palveluihin liittyvät lisävaatimukset:

Jotta vammaisten henkilöiden voidaan ennakoida pystyvän käyttämään palveluja mahdollisimman laajalti, on palvelujen tarjoamisessa otettava käyttöön toimintoja, käytäntöjä, toimintaperiaatteita ja menettelyjä sekä mukautuksia, joilla pyritään ottamaan huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet ja varmistamaan yhteentoimivuus avustavien teknologioiden kanssa:

a) kuluttajapankkipalvelut:

i) tarjotaan tunnistustapoja, sähköisen allekirjoittamisen tapoja, turvallisuusominaisuuksia ja maksupalveluja, jotka tietoineen ovat helposti havaittavia, hallittavia ja ymmärrettäviä ja jotka ovat toimintavarmoja;

ii) varmistetaan, että tiedot ovat ymmärrettäviä siten, että vaikeusaste on enintään Euroopan neuvoston kieliä koskevan yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen B2-taso;

b) sähkökirjat:

i) varmistetaan, että sekä ääntä että tekstiä sisältävä sähkökirja tarjoaa synkronoitua tekstiä ja ääntä;

ii) varmistetaan, että sähkökirjan digitaaliset tiedostot eivät estä avustavaa teknologiaa toimimasta moitteettomasti;

iii) varmistetaan pääsy sisältöön, navigointi tiedostosisällössä ja näkymässä, dynaaminen näkymä mukaan luettuna, sekä sisällön esittäminen selkeällä, joustavalla tavalla käyttäjän valintojen mukaan;

iv) mahdollistetaan sisällön vaihtoehtoiset esittämistavat ja sen yhteentoimivuus eri avustavien teknologioiden kanssa siten, että sisältö on havaittavissa, ymmärrettävissä, hallittavissa ja toimivaa;

v) tehdään sähkökirjat helpommin löydettäviksi välittämällä metadatan avulla tietoa niiden esteettömyysominaisuuksista;

vi) varmistetaan, että digitaalisten oikeuksien hallintamenetelmät eivät estä esteettömyysominaisuuksien toimintaa;

c) verkkokaupan palvelut:

i) annetaan tietoa myytävien tuotteiden ja palvelujen esteettömyydestä, jos siitä vastuussa oleva talouden toimija on toimittanut kyseiset tiedot;

ii) varmistetaan, että tunnistus-, suojaus- ja maksutoiminnot ovat esteettömiä, jos ne toimitetaan osana palvelua eikä erillisenä tuotteena tekemällä ne sellaisiksi, että ne on helppo havaita, että niiden hallinta ja ymmärtäminen on vaivatonta ja että ne toimivat varmasti;

iii) tarjotaan tunnistustapoja, sähköisen allekirjoittamisen tapoja ja maksupalveluja, jotka tietoineen ovat helposti havaittavia, hallittavia ja ymmärrettäviä ja jotka ovat toimintavarmoja.

8.3 Valtioneuvoston asetus esteettömyysvaatimuksista sähköisen viestinnän ja audiovisuaalisen median palveluissa

Esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III mukaisesti palvelussa tulee antaa tietoa palvelun toiminnasta tuotteiden ja apuvälineiden kanssa. Sähköisen viestinnän palvelut tulee toteuttaa vaatimusten mukaisesti. Lisäksi palveluille on lisävaatimuksia liitteen I jaksossa IV.

Sisältö tulee kattamaan alla olevan ja mahdollisesti esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson VII.

Jotta vammaisten henkilöiden voidaan ennakoida pystyvän käyttämään palveluja mahdollisimman laajalti, esteettömyys on otettava huomioon kyseisten palvelujen tarjonnassa seuraavasti:

a) varmistetaan, että palvelun tarjoamiseen käytettävät tuotteet ovat tämän liitteen I ja tarvittaessa myös II jaksossa vahvistettujen sääntöjen mukaiset;

b) annetaan tietoa palvelun toiminnasta, ja jos palvelun tarjoamiseen käytetään tuotteita, annetaan tietoa siitä, miten kyseiset tuotteet liittyvät palveluun, millaiset esteettömyysominaisuudet niillä on sekä miten ne toimivat yhdessä apuvälineiden ja -järjestelyjen kanssa, seuraavien seikkojen osalta:

i) annetaan tiedot saataville useamman kuin yhden aistikanavan kautta;

ii) esitetään tiedot ymmärrettävässä muodossa;

iii) esitetään tiedot käyttäjille tavoilla, jotka he voivat havaita;

iv) annetaan tietosisältö saataville tekstimuodoissa, jotka soveltuvat sellaisten vaihtoehtoisten avustavien muotojen tuottamiseen, jotka voidaan esittää eri tavoin ja useamman kuin yhden aistikanavan kautta;

v) esitetään tiedot käyttäen ennakoitaviin käyttöolosuhteisiin nähden riittävän suurta kirjasin kokoa, asianmukaista kirjasinlajia ja riittävää kontrastia sekä säädettävää kirjasin-, rivi- ja kappaleväliä;

vi) täydennetään tietoja muun kuin tekstisisältönsä osalta esittämällä sisältö myös vaihtoehtoisessa muodossa; ja vii) annetaan palvelun tarjoamisessa tarvittavat sähköiset tiedot johdonmukaisella ja riittävällä tavalla siten, että palvelut tietoineen on helppo havaita, että niiden hallinta ja ymmärtäminen on vaivatonta ja että ne toimivat varmasti.

c) Tehdään verkkosivustoista, muun muassa niihin liittyvistä verkkosovelluksista, ja mobiililaitte pohjaisista palveluista, myös mobiilisovelluksista, esteettömiä johdonmukaisella ja riittävällä tavalla siten, että palvelut tietoineen on helppo havaita, että niiden hallinta ja ymmärtäminen on vaivatonta ja että ne toimivat varmasti.

d) Tukipalvelujen (neuvontapalvelut, puhelinkeskukset, tekninen tuki, välityspalvelut ja koulutuspalvelut) on tarvittaessa annettava tietoja palvelun esteettömyydestä ja sen yhteensopivuudesta apuvälineteknologian kanssa esteettömiä viestintätapoja käyttäen.

Palveluihin liittyvät lisävaatimukset:

a) sähköiset viestintäpalvelut, myös direktiivin (EU) 2018/1972 109 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu hätäviestintä:

i) tarjotaan reaaliaikainen tekstitysominaisuus puheviestinnän lisäksi;

ii) tarjotaan täydelliset interaktiivisuusominaisuudet (total conversation), jossa puheviestinnän lisäksi tarjotaan videokuvaa;

iii) varmistetaan, että sähköisten viestintäpalvelun tarjoajat välittävät puheviestintää ja tekstiä (reaaliaikainen tekstitys mukaan luettuna) hyödyntävän hätäviestinnän synkronoituna ja, jos lisänä on videokuvaa, välittävät hätäviestinnän täydellisesti interaktiiviseksi synkronoituna sopivimpaan hätäkeskukseen;

b) palvelut, joilla tarjotaan pääsy audiovisuaalisiin mediapalveluihin:

i) tarjotaan sähköisiä ohjelmaoppaita, jotka tietoineen ovat helposti havaittavia, hallittavia ja ymmärrettäviä ja jotka ovat toimintavarmoja, sekä annetaan tietoa esteettömyysominaisuuksien saatavuudesta;

ii) varmistetaan, että audiovisuaalisten mediapalvelujen esteettömyysominaisuudet (esteettömyyspalvelut), kuten kuuroille ja huonokuuloisille tarkoitetut tekstitykset, kuvailutulkkaus, puhuttu tekstitys ja viittomakielen tulkkaus, välitetään kaikilta osin riittävän laadukkaina ja tarkasti esitettyinä sekä äänen ja videon kanssa synkronoituina ja siten, että käyttäjä voi hallita niiden esittämistä ja käyttöä;

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 28.6.2022. Esteettömyysdirektiivin 31 artiklan mukaisesti jäsenvaltioiden on annettava ja julkaistava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset viimeistään 28 päivänä kesäkuuta 2022. Niiden on viipymättä toimitettava nämä säännökset kirjallisina komissiolle.

Lakien soveltaminen ja viranomaisvalvonta alkaisi kuitenkin esteettömyysdirektiivin 31 artiklan mukaisesti 28.6.2025.

Hätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamisesta annettu laki tulisi kuitenkin voimaan vasta 28.6.2025. Häätetekstiviestin käyttäjärekisterissä olevat tiedot olisi poistettava vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Yleiseen hätänumeroon vastaaminen olisi saatettava tämän lain 10 a §:n mukaiseksi vuoden 2025 loppuun mennessä.

10 Toimeenpano ja seuranta

Direktiivin toimeenpanoa tukee STM:n asettama työryhmä, joka on osallistunut myös hallituksen esityksen valmisteluun. Työryhmän toimikausi päättyy 31.12.2022.

Esteettömyysdirektiivin 33 artiklan mukaan komissio antaa 28 päivänä kesäkuuta 2030 ja sen jälkeen joka viides vuosi Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaaliskomitealle sekä alueiden komitealle kertomuksen tämän direktiivin soveltamisesta.

Kertomuksissa käsitellään sosiaalisen, taloudellisen ja teknologisen kehityksen valossa muun muassa edistymistä tuotteiden ja palvelujen esteettömyyden alalla, mahdollista teknologialuk-

kiutumaa tai innovoinnin esteitä sekä talouden toimijoihin ja vammaisiin henkilöihin kohdistuvia tämän direktiivin vaikutuksia. Kertomuksissa arvioidaan myös, onko rakennetun ympäristön soveltaminen osaltaan lähentänyt henkilöliikennepalvelujen, kuluttajapankkipalvelujen ja sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajien kauppojen asiakaspalvelukeskusten rakennettua ympäristöä koskevia, toisistaan poikkeavia esteettömyysvaatimuksia, jotta ne voitaisiin mahdollisuuksien mukaan vaiheittain yhdenmukaistaa liitteessä III vahvistettujen esteettömyysvaatimusten kanssa

Kertomuksissa käsitellään myös tämän direktiivin 14 artiklan soveltamisen vaikutuksia sisämarkkinoiden toimintaan, soveltuvin osin myös 14 artiklan 8 kohdan mukaisesti saatujen tietojen perusteella, sekä mikroyritysten vapautuksia. Kertomuksissa esitetään päätelmä siitä, onko esteettömyysdirektiivillä saavutettu sen tavoitteet ja olisiko sen soveltamisalaan asianmukaista lisätä uusia tuotteita ja palveluja tai olisiko tiettyjä tuotteita tai palveluja poistettava siitä; lisäksi kertomuksissa kartoitetaan mahdollisuuksien mukaan aloja, joilla rasitetta voitaisiin vähentää, jotta voidaan valmistella direktiivin mahdollista tarkistusta. Komissio ehdottaa tarvittaessa asianmukaisia toimenpiteitä, jotka voisivat olla lainsäädäntötoimenpiteitä.

Jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle hyvissä ajoin kaikki tiedot, jotka komissio tarvitsee laatiakseen kyseiset kertomukset. Komission kertomuksessa otetaan huomioon talouden toimijoiden ja asiaan liittyvien valtiosta riippumattomien järjestöjen näkemykset, mukaan lukien vammaisjärjestöt.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Ministeriöissä on parhaillaan valmistelussa ja eduskunnassa on käsittelyssä hallituksen esityksiä, joissa esitetään muutoksia eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain soveltamisalaa koskevaan 1 §:än ja viranomaisia koskevaan 4 §:än, joihin ehdotetaan muutoksia myös käsiteltävänä olevassa esityksessä. Nämä muutosesitykset tulisi huomioida ja sovittaa yhteen eduskuntakäsittelyn yhteydessä. Nämä ovat hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 139/2021 vp), hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi jalkineiden ja tekstiilituotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE 208/2021 vp) ja hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vaarallisten aineiden kuljetuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 220/2021 vp).

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esityksellä olisi vaikutuksia valtion talousarvioon valvovan viranomaisen roolin kautta. Tehtävät olisivat alussa jaettu kahdelle viranomaiselle. Tehtävät olisivat uusia ja niillä olisi vaikutuksia valvovan viranomaisen resurssitarpeeseen. Arvion mukaan resurssitarve on vuosina 2023-24 vuosittain 10-16 henkilötyövuotta ja 22 henkilötyövuotta, kun valvonta kokonaisuudessaan alkaa 2025.

Vuoden 2022 osalta lisäresurssitarve olisi 4 henkilötyövuotta Liikenne- ja viestintävirastossa ja 3 henkilötyövuotta Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikössä sekä vuosien 2023 ja 2024 talousarvioissa samassa toimijakohtaisessa järjestyksessä 7, 11 henkilötyövuotta ja 3, 5 henkilötyövuotta vuosittain.

Resurssitarve kasvaa ja on vuoden 2025 lopussa yhteensä 15 henkilötyövuotta Liikenne- ja viestintävirastossa ja 7 henkilötyövuotta Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikössä.

Valvontaa keskittämällä voidaan mahdollisesti saada kustannus- ja resurssisäästöjä.

Ministeriöiden tulisi huomioida hallinnonalansa resurssi- ja järjestelmäkehitystarpeet tulevissa talousarvioissa ja lisätalousarvioissa. Mahdollisuuksien mukaan henkilötyövuosimäärät tulisi huomioida toisessa lisätalousarviossa 2022 ja talousarviossa 2023.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Uusi ehdotettava laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista ja ehdotettavat muutokset lakiin digitaalisten palvelujen tarjoamisesta, lakiin sähköisen viestinnän palveluista, lakiin liikenteen palveluista ja lakiin hätäkeskustoiminnasta ovat usean perustuslain säännöksen kannalta katsottuna merkityksellisiä.

Ehdotuksella on liittymäkohta perustuslain 1 §:n säännökseen, jonka mukaan valtiosääntö turvaa ihmisarvon loukkaamattomuuden ja yksilön vapauden ja oikeudet sekä edistää oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa.

Ehdotettua sääntelyä on arvioitava perustuslain 2 §:n 3 momentissa turvatus oikeusvaltioperiaatteen ja hallinnon lainalaisuuden kannalta, koska kyseessä on osin julkisen vallan käyttöä määrittelevä laki. Perustuslain mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Näin ollen viranomaisista sekä viranomaisten toimivaltuuksista ja niiden käytöstä ehdotetaan säädettävän täsmällisesti ja tarkkarajaisesti lakitasolla.

Ehdotettua sääntelyä on asianmukaista käsitellä perusoikeuksien näkökulmasta. Näitä ovat erityisesti yhdenvertaisuus (6 §), oikeus työhön ja elinkeinonvapaus (18 §), oikeusturva (21 §), perusoikeuksien turvaaminen (22 §) sekä hätäkeskustoiminnan osalta vastuu ympäristöstä (20 §) ja oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen (7 §). Edelleen esitystä tulee arvioida asetuksen antamisen ja lainsäädäntövallan siirtämisen osalta (80 §) ja kansallisen liikkumavaran osalta.

Euroopan unionin perusoikeuskirjan mukaisista oikeuksista turvataan suoraan tai välillisesti esimerkiksi oikeutta ihmisarvoon (artikla 1), oikeutta henkilökohtaiseen koskemattomuuteen (artikla 3), oikeutta koulutukseen (artikla 14), oikeutta tehdä työtä (artikla 15), ikääntyneiden henkilöiden oikeuksia (artikla 25), vammaisten sopeutumista yhteyskuntaan (artikla 26) sekä liikumis- ja oleskeluvapautta (artikla 45). Talouden toimijoiden osalta turvataan erityisesti elinkeinonvapautta (16 artikla) ja omistusoikeutta (artikla 17), mahdollistamalla tuotteiden ja palveluiden vapaa liikkuvuus EU:n alueella ja poistamalla esteitä, joita vapaalle liikkuvuudelle on.

Ehdotuksen kannalta keskeinen ihmisoikeussopimus on YK:n vammaisyleissopimus. Edellä yhdenvertaisuusvaikutuksissa osiossa (4.2.6.2) on avattu tarkemmin, miten esteettömyysdirektiivi ja nyt ehdotettu kansallinen sääntely edistävät osaltaan vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanoa.

12.1 Yhdenvertaisuus

Ehdotuksella pyritään vahvistamaan yhdenvertaisuutta. Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella (HE 309/1993 vp, s. 44, PeVL 31/2014 vp). Sääntely edistää positiivisesti perustuslaissa tarkoitettua yhdenvertaisuuden toteuttamista ja syrjinnän kieltoa.

Vaikutukset henkilöiden ja eri väestöryhmien yhdenvertaisuuteen ovat positiivisia. Ehdotettavat lait ja yhdenvertaisuuslaki muodostavat kokonaisuuden, jolla taataan kaikkien mahdollisuudet ja erityisesti vammaisten henkilöiden mahdollisuudet asioidensa hoitoon itsenäisesti.

On kuitenkin huomioitava, että sääntelyn soveltamisalaan on valikoitu tietyt tuotteet ja palvelut, joten sääntely ei edelleenkaan mahdollistaisi kaikissa tilanteissa jokaiselle mahdollisuutta käyttää tuotteita ja palveluja esteettömästi. Lisäksi näiden tuotteiden ja palveluiden tulee täyttää tietyt esteettömyysvaatimukset ja nämä vaatimukset eivät edelleenkaan mahdollista välttämättä kaikille esteetöntä tuotteen tai palvelun käyttöä. Kyseessä olevalla ehdotuksella vahvistetaan jokaisen mahdollisuutta käyttää tuotteita ja palveluja yhdenvertaisesti, mutta yhdenvertaisuuslain mukaiset kohtuulliset mukautukset ovat edelleen tärkeä osa yhdenvertaisuuden toteutumisessa. Tarvittaessa jokaisella olisi oikeus vaatia kohtuullisia mukautuksia yhdenvertaisuuslain perusteella siten, että tuotteen tai palvelun käyttö on yksittäistapauksessa mahdollista. Perustuslakivaliokunta on esimerkiksi kiinnittänyt huomiota vammaisyleissopimuksen 24 artiklaan, jossa korostetaan sitä, ettei vammaisia henkilöitä saa sulkea koulutusjärjestelmän ulkopuolelle ja että heitä varten tehdään heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaisia kohtuullisia mukautuksia (ks. PeVL 17/2018 vp, s. 3 ja, PeVL 60/2010 vp).

Hätätekstiviestiä käyttävät muun muassa kuurot, huonokuuloiset ja puhevammaiset henkilöt. Ennakkorekisteröinnistä luopuminen edistää vammaisten henkilöiden yhdenvertaista asemaa muiden yleisen hätänumeron loppukäyttäjien kanssa. Vaikka ennakkorekisteröinti on alun perin tarkoitettu turvaamaan vammaisten henkilöiden hätäkeskuspalvelujen saaminen, on kyseinen mukautus kuitenkin osalle vammaisia henkilöitä esteellinen. Esitys toteuttaa hätäilmoitusten yhteydenottotavoissa universaalia ja kaikkia palvelevaa tapaa, jolloin kaikki ihmiset voivat käyttää myös hätäkeskuspalveluja mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erikoissuunnittelua. Universaali kaikille sopiva palvelu edistää myös ikääntyvien ihmisten sekä lasten yhdenvertaisuutta.

12.2 Elinkeinonvapaus, oikeus työhön

Perustuslain 18 § sisältää säännökset työn, ammatin ja elinkeinon valinnan vapaudesta (1 momentti), julkisen vallan velvollisuudesta huolehtia työvoiman suojelusta (1 momentti) sekä edistää työllisyyttä (2 momentti).

Perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvataan jokaiselle oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Lisäksi säännöksessä vahvistetaan yrittämisen vapauden periaate, kun ammatti ja elinkeino mainitaan nimenomaan toimeentulon hankkimisen keinona (HE 309/1993 vp, s. 67).

Elinkeinovapautteen kohdistuvien rajoitusten perustuslainmukaisuus ratkaistaan perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten perusteella (PeVM 25/1994 vp, s. 4-5). Tältä kannalta keskeistä on se, onko rajoitus tarkkarajainen ja täsmällisesti määritetty, onko rajoitukselle olemassa perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta hyväksyttävät perusteet sekä täyttyykö perusoikeusrajoitukselle asetettu oikeasuhtaisuusvaatimus eli onko rajoitus välttämätön tavoitteen saavuttamiseksi ja muutoinkin oikeasuhtainen.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt elinkeinovapautta perustuslain mukaisena pääsääntönä, mutta katsonut elinkeinotoiminnan luvanvaraisuuden olevan mahdollista poikkeuksellisesti. Tällaisen sääntelyn tulee täyttää perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset (ks. esim. PeVL 31/2006 vp, s. 2 ja PeVL 8/2006 vp, s. 2). Kyseessä olevaan lakiehdotukseen ei liity elinkeinon harjoittamiseen liittyvää rajoittamista, kuten luvanvaraisuutta. Mutta jatkossa markkinoille ei voi saattaa ehdotetun lain soveltamisalaan kuuluvaa tuotetta tai kuluttajalle ei voi tarjota soveltamisalaan kuuluvaa palvelua, joka ei ole tämän lakiehdotuksen mukaisten esteettömyysvaatimusten mukainen. Tällä ei kuitenkaan rajoiteta talouden toimijan oikeutta työhön tai elinkeinon vapautta perustuslain näkökulmasta. Joissakin tapauksissa voi tulla eteen tuotteiden ja palvelujen rajoittaminen valvontatoimin.

Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä vakiintuneesti edellyttänyt elinkeinoluvan peruuttamismahdollisuuden sitomista vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (ks. esim. PeVL 42/2013 vp, s. 3 ja PeVL 34/2012 vp, s. 2). Ehdotettavassa laissa ei ole kyse luvan peruuttamisesta, mutta valvonnalla voitaisiin puuttua tilanteeseen, jossa talouden toimijan tarjoama tuote tai palvelu ei ole saavutettavuus- tai esteettömyysvaatimusten mukainen. Ehdotettavassa laissa valvonnassa toimivallan käyttö on porrastettu siten, että valvontaviranomaisen olisi ensin käytettävä lievempiä toimivaltuuksia valvontaa tehdessään. Lisäksi talouden toimija voi vedota perustellusti poikkeukseen, jos esteettömyysvaatimuksen toteuttaminen aiheuttaa tuotteen tai palvelun perusteellisen muutoksen tai aiheuttaa talouden toimijalle kohtuuttoman rasitteen. Vaatimukset on mahdollista myös täyttää monella tavalla. Ehdotetun sääntelyn tarkoituksena on osaltaan edistää elinkeinonvapautta yhdenmukaistamalla vaatimuksia EU:n alueella ja näin yhtenäistämällä sisämarkkinoita. Tavoite on myös lisätä uusien innovaatioiden mahdollisuuksia.

Näin ollen voidaan katsoa, että rajoitukset olisivat perusteltuja ja oikeasuhtaisia ja talouden toimijat voivat myös hyötyä niistä sisämarkkinoilla.

12.3 Kansanvaltaisuus ja oikeusvaltioperiaate

Ehdotettu sääntely on merkityksellistä perustuslain 2 §:n 3 momentissa turvatun oikeusvaltioperiaatteen kannalta, koska esityksessä ehdotetaan lisättävän viranomaisvalvontaa tuotteiden ja palveluiden esteettömyyden varmistamiseksi. Perustuslain mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia (ks. esimerkiksi 51/2006 vp, s.2). Markkinavalvontaviranomaisten ja palvelujen valvontaa tekevien viranomaisten toimivaltuuksista ehdotetaan säädettävän tarkkarajaisesti lakitasolla.

Ehdotettava sääntely ei lisäisi valvovan viranomaisen keinoja puuttua vaatimuksenvastaisuustilanteisiin, mutta valvovien viranomaisten tehtäväkenttä kasvaisi, kun uusia tuotteita ja palveluja tulisi esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten piiriin.

Esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten valvonnalla pyritään edistämään kaikkien yhdenvertaista mahdollisuutta käyttää tuotteita ja palveluja ja näin osallistua yhteiskuntaan yhdenvertaisesti. Valvontaa koskevien säännösten katsotaan olevan perusteltuja näiden tärkeiden intressien suojaamiseksi. Ehdotettua sääntelyä ei siten arvioida ongelmalliseksi perustuslain kannalta.

12.4 Oikeusturva

Perustuslain 21 §:n 1 momentti sisältää yleissäännöksen jokaisen oikeudesta saada itseään koskeva asia lain mukaan toimivaltaisen tuomioistuimen tai muun viranomaisen ratkaistavaksi. Lähtökohtana on yksilön oikeus omasta aloitteestaan saada asiansa käsitellyksi. Käsittelyn tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa on lisäksi aina tapahduttava asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä.

Kun tuotteet ja palvelut ovat esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten mukaisia ja yhä useamman henkilön käytettävissä, voivat esimerkiksi vammaiset henkilöt hakea ja ottaa selkoa talouden toimijan toiminnasta itsenäisesti ilman avustajia. Myös erilaiset ohjeet, tiedotteet ja oppaat olisivat helpommin käytettävissä, koska esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten toteuttaminen mahdollistaisi esimerkiksi useimmille vammaisille henkilöille itsenäisen, avustajasta riippumattoman, mahdollisuuden saada tietoa talouden toimijan tarjoaman tuotteen tai palvelun toiminnasta. Saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimukset edistäisivät näin myös perustuslain 21 §:ssä säädettyjen oikeusturvaan ja hyvään hallintoon liittyvien vaatimusten toteuttamista. Saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimukset täyttävien palvelujen avulla useimmille tuotteiden ja palvelun käyttäjille tulee mahdollisuus käyttää palvelua sekä saada apuvälineilläkin tulkittavassa muodossa asiassaan tieto tai esimerkiksi päätös.

Valvonnan osalta tulee arvioitavaksi perustuslain 21 §, jonka mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Oikeus hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Tuotteiden markkinavalvonnan yhteydessä käyttäjillä olisi oikeus ilmoittaa valvovalle viranomaiselle havaitsemistaan puutteista tuotteessa. Valvontaviranomaisen olisi ryhdyttävä riittäviin ja tarpeellisiksi katsomiinsa toimiin. Lisäksi valvontaviranomaisen tulisi valvoa tuotteita suunnitelmallisesti markkinavalvontalain säännösten mukaisesti. Valvontatehtävä olisi uusi, mutta perustuisi olemassa olevaan lainsäädäntöön valvonnan keinoista. Valvontaa tehtäisiin kansallisen markkinavalvontalain ja EU:n markkinavalvonta-asetuksen mukaisesti.

Eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetussa laissa määritellään markkinavalvontaa ja tuotteiden taloudellisten toimijoiden velvoitteita koskevat säännökset. Tuotteen vaatimuksenmukaisuudesta vastaa valmistaja. Valmistajalla on parhaat mahdollisuudet suorittaa täydellinen vaatimustenmukaisuuden arviointi, koska sillä on yksityiskohtaiset tiedot suunnittelu- ja valmistusprosessista. Valmistajat laatisivat EU-vaatimustenmukaisuusvakuutuksen ja kiinnittäisivät CE-merkinnän tuotteeseen ja näin antaisivat vakuutuksen siitä, että tuote on kaikkien sovellettavien esteettömyysvaatimusten mukainen ja että valmistaja ottaa tuotteesta täyden vastuun.

Kuluttajat voisivat varmistua tuotteiden esteettömyysvaatimustenmukaisuudesta, kun tuotteeseen on kiinnitetty säädetyt merkinnät, erityisesti CE-merkintä, ja liitetty valmistajan vakuutus, käyttöohjeet sekä muut vaaditut tiedot.

Seuraamuksia olisi tilanteessa, jossa valmistaja ja muut jakeluketjussa olevat toimijat laiminlöisivät merkintöjä ja asiakirjoja koskevat velvoitteensa.

Valvontatoiminnassa tarvittavien asiakirjojen ja tietojen saaminen taloudellisilta toimijoilta olisi turvattava eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetussa laissa. Valvovalla viranomaisella olisi oikeus ottaa tuotteita tutkittavaksi, jos on perusteltua syytä epäillä puutteita tuotteen esteettömyysvaatimuksissa, niiden merkinnöissä tai asiakirjoissa.

Valvova viranomainen voisi kieltää tuotteen maahantuonnin, kaupan pitämisen, myynnin ja käytön vain, jos itse tuotteet ovat olennaisella tavalla vaatimustenvastaisia.

Eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetussa laissa olisi markkinavalvontalain mukainen muutoksenhakua hallinto-oikeuteen koskeva säännös, joka turvaa osaltaan asiankäsittelyn asianosaisen oikeusturvan.

Ehdotetun digipalvelulain 3 a luvun mukaisia säännöksiä valvottaisiin voimassa olevan digipalvelulain 4 luvun mukaisesti. Jokaisella on oikeus tehdä saavutettavuuskantelu valvontaviranomaiselle palveluntarjoajasta, joka ei ole noudattanut digipalvelulaissa säädettyjä vaatimuksia ja velvollisuuksia. Kanteluasiaan annetaan hallinnollista ohjausta, jolloin kantelun vireillepanneella ei olisi oikeutta valittaa valvontaviranomaisen kanteluasian ratkaisusta. Lisäksi digitaalisen palvelun käyttäjä voi tehdä saavutettavuusselvityspyynnön, jos palveluntarjoaja ei esimerkiksi anna pyydettyjä tietoja saavutettavassa muodossa tai palveluntarjoaja ei vastaa asiakkaan palautteeseen säädetyllä tavalla tai säädetyssä ajassa. Saavutettavuusselvityspyynnön, johon annetaan valitusoikeudellinen päätös. Valvontaviranomainen voi tehdä oma-aloitteisesti tarkastuksen digitaaliseen palveluun saavutettavuusvaatimusten täyttymisen todentamiseksi, jos sen hallinnollista ohjausta ei noudateta sekä tarvittaessa määrätä tarkastuksen perusteella saavutettavuusvaatimukset toteutettavaksi. Määräyksestä annetaan päätös, josta voi hakea oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätöksestä saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain mukaisesti asioita käsitellään valvonta-asioina. Ehdotetun muutoksen mukaisesti jokaisella asianosaisella ja muulla taholla, jolla on asiassa oikeutettu intressi olisi oikeus tehdä tutkintapyyntö valvontaviranomaiselle palveluntarjoajasta, joka ei ole noudattanut sähköisen viestinnän palveluista annetun 22 a luvussa säädettyjä vaatimuksia. Pykälässä tarkoitettussa tilanteessa tutkintapyynnön tekeminen olisi siten jokaisen asianosainen tai tahon, jolla on asiassa oikeutettu intressi, oikeus silloin, kun olisi selvää, ettei 22 a luvun soveltamisalaan kuuluva palveluntarjoaja olisi noudattanut esteettömyysvaatimuksia tai palveluntarjoaja ei ole vastannut tiedusteluun esteettömyysvaatimuksista poikkeamiselle. Valvonta-asiaan annetaan päätös, josta voi valittaa hallinto-oikeuteen.

Liikenteen palveluista annetun lain mukaisesti asioita käsitellään valvonta-asioina. Pykälien 150 ja 150 a mukaisia toiminnanharjoittajan tiedonantovelvollisuutta ja tarjottavia tietoja koskevan valituksen voi tehdä valvoville viranomaisille 186 §:n mukaisesti, jos valituksen tekijä

on matkustaja tai kuluttaja. Pykälissä 150 ja 150 a mainitut toiminnanharjoittajat voivat tehdä oikaisuvaatimuksen valvovalle viranomaiselle valvontapäätöksestä 256 §:n mukaisesti.

Hätäkeskuslain mukaan Hätäkeskuslaitokselle säädettyjen velvollisuuksien toteuttamisen valvontaa käsiteltäisiin sekä kanteluasioina että sisäministeriön oma-aloitteisena laillisuusvalvontana.

Asiankäsittelyn viivytyksettömyysvaatimus valvontaviranomaisessa jo ensi vaiheessa päätöstä tehtäessä edistää oikeusturvan toteuttamista.

12.5 Perusoikeuksien turvaaminen

Perustuslain 22 §:ssä julkiselle vallalle säädetään velvoite turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Esteettömyysdirektiivin kansallisella toimeenpanolla turvataan useaa perusoikeutta.

Valtiolla ja kunnilla on jo perustuslain mukainen velvoite edistää vammaisyleissopimuksen tavoitteiden saavuttamista. Ehdotetuissa laeissa ei säädetä uusia tehtäviä esimerkiksi kunnille, mutta edellytetään että jatkossa myös kuntien tarjoamien, soveltamisalaan kuuluvien, tuotteiden ja palvelujen tulee noudattaa esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimuksia.

Ehdotetuissa uusissa säännöksissä talouden toimijoille asetetut velvollisuudet tarjota tuotteita ja palveluja esteettömästi ja saavutettavasti edistävät jokaisen mahdollisuuksia asioida itsenäisesti ja osallistua yhteiskuntaan. Ehdotuksen arvioidaan lisäävän merkittävästi erityisesti vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden mahdollisuuksia selvittää itsenäisesti tuotteiden ja palvelujen käytöstä ja toteuttaa itsemääräämisoikeuttaan perustuslain 7 §:n mukaisesti. Esteettömyyden ja saavutettavuuden edistäminen turvaa erityisesti perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuutta. Tuotteiden ja palveluiden esteettömyys ja saavutettavuus ovat edellytyksiä vammaisten henkilöiden itsenäiselle elämälle ja täysimääräiselle osallistumiselle monilla elämänaloilla, jolla edistetään perustuslain 7 §:n mukaista itsemääräämisoikeutta.

Hätäviesteihin vastaamisen osalta merkityksellinen on perustuslain 7 §:n 1 momentti, jonka mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Perustuslain 7 §:n säännöksellä ja siitä aiheutuvilla velvoitteilla on kaksi ulottuvuutta. Julkisen vallan on itse pidättäydyttävä loukkaamasta näitä oikeuksia, mutta sen on myös luotava olosuhteet, joissa kyseiset perusoikeudet nauttivat suojaa yksityisiä loukkauksia vastaan. Erityisesti henkilökohtainen turvallisuus korostaa julkisen vallan positiivisia toimintavelvoitteita yhteiskunnan jäsenten suojaamiseksi heihin kohdistuvilta oikeudenvastaisilta teoilta. Viranomaisen laiminlyönti toteuttaa vaaran torjumiseksi siltä olosuhteiden valossa edellytettäviä toimenpiteitä voi merkitä mainitun oikeuden loukkausta. Yksilön oikeus elämään on perusoikeuksista tärkein. Hätäkeskuslain muutokset turvaavat perustuslain 7 §:n mukaisia oikeuksia, koska henkilön avun saaminen hätätilanteessa mahdollistettaisiin erilaisten kommunikatiovaihtoehtojen kautta. Esitys vahvistaa erityisesti vammaisten henkilöiden suojelua ja turvallisuutta vaara- ja hätätilanteissa.

Liikenteen esteettömyystietojen esittäminen ja henkilöliikenteen palvelujen esteettömyys edistäisivät osaltaan perustuslain 9 §:n mukaista liikkumisvapautta. Sähköisen viestinnän palvelujen ja sähkökirjojen saavutettavuus edistäisi perustuslain 12 §:n mukaista sananvapautta, kun tieto on laajemmin kaikkien käytettävissä. Perustuslain 17 §:n mukaisia kielellisiä oikeuksia edistäisi

esimerkiksi sähköisen viestinnän palveluihin käytettävien tuotteiden vaatimukset, joilla mahdollistetaan samanaikaisesti video viittomakielen ja tekstin näyttöä varten.

Perustuslain 20 §:n mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Lisäksi julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöönsä koskevaan päätöksentekoon. Häätäkeskuslain muutosesityksellä arvioidaan olevan välittömiä ympäristövaikutuksia. Erilaisten kommunikaatiotapojen käytön mahdollistamisella on vaikutuksia ympäristöön. Kaikkien mahdollisuus tehdä hätäilmoitus turvaa pelastustoiminnan tehokkuuden, joka puolestaan edes auttaa myös, että onnettomuuksista johtuvia haitallisia ympäristövaikutuksia kyetään vähentämään.

Esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvien palvelujen esteettömyyteen ja saavutettavuuteen kuuluu olennaisesti myös palvelujen käyttöpaikkojen rakennetun ympäristön esteettömyys. Tämän vuoksi direktiiviin on lisätty liite III, jonka mukaan palveluntarjoajan vastuulla olevien yleiseen käyttöön tarkoitettujen alueiden esteettömyys on otettava huomioon seuraavasti: a) asiaankuuluvien ulkotilojen ja järjestelyjen käyttö; b) rakennuksien sisäänkäynneille johtavat reitit; c) sisäänkäyntien käyttö; d) kulkuväylien käyttö liikuttaessa vaakasuorassa; e) kulkuväylien käyttö liikuttaessa pystysuorassa; f) yleiseen käyttöön tarkoitettujen tilojen käyttö; g) palvelun tarjoamisessa käytettävien laitteiden ja järjestelyjen käyttö; h) käymälöiden ja saniteettitilojen käyttö; i) uloskäyntien, hätäpoistumisteiden sekä pelastussuunnitelmakonseptien käyttö; j) viestintä ja orientaatio useamman kuin yhden aistikanavan kautta; k) järjestelyjen ja rakennusten käyttö niiden ennakoitua tarkoitusta varten; l) suojele ympäristöön liittyviltä vaaroilta sisä- ja ulkotiloissa. Saatavilla ei vielä ole sellaista standardia, jossa yhdenmukaistettaisiin edellä mainittujen vaatimusten tekniset yksityiskohdat.

Direktiivin 4 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat päättää kansallisten olosuhteiden mukaan, onko rakennetun ympäristön, jota käyttävät direktiivin soveltamisalaan kuuluvien palvelujen käyttäjät, täytettävä liitteessä III vahvistetut esteettömyysvaatimukset.

Suomessa rakennuksen sekä sen piha- ja oleskelualueiden esteettömyydestä säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa sekä sitä tarkentavassa valtioneuvoston asetuksessa rakennuksen esteettömyydestä. Asiasta on siten jo olemassa yksityiskohtaista kansallista sääntelyä. Toisaalta voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö ei kata kaikkia esteettömyysdirektiivissä tarkoitettuja tilanteita. Yleisten alueiden esteettömyydestä ei ole yksityiskohtaista sääntelyä. Lisäksi voimassa oleva sääntely ei velvoita muuttamaan olemassa olevaa rakennusta esteettömäksi luvanvaraisten uudisrakennus- taikka korjaus- tai muutoshankkeiden ulkopuolisissa tilanteissa.

Perustuslain 22 §:n ja vammaisyleissopimus velvoittavat voimassa olevaa lainsäädäntöä täydentäviin lainvalmistelutoimiin rakennetun ympäristön esteettömyydestä. Ne voidaan toteuttaa tästä esityksestä erillisinä toimina, koska esteettömyysdirektiivi jättää tältä osin jäsenvaltioille harkintavaltaa. Valmistelussa on huomioitava muun muassa voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö, käynnissä oleva maankäyttö- ja rakennuslain uudistus, tulevat eurooppalaiset standardit, vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean yleiskommentti nro 2 (2014) sekä esteettömyysdirektiivin tavoitteiden saavuttaminen täysimääräisesti. Ympäristöministeriössä on käynnistetty arviointi siitä, millaisia vaikutuksia olisi sääntelyn toteuttamisella esteettömyysdirektiivin liitteen III täytäntöönpanona. Toinen vaihtoehto on toteuttaa sääntelyä kansallisista lähtökohdista mutta kansainvälinen yhteistyö huomioon ottaen. Lisäksi vammaisyleissopimuksen

määräykset on otettava huomioon voimassa olevaa lainsäädäntöä sovellettaessa. Erityisen merkityksellisiä rakennettua ympäristöä koskevan lainsäädännön kannalta ovat 4 artiklan 3 kappaaleen neuvottelu- ja osallistamisvaatimus sekä 9 artiklan määräykset esteettömyydestä ja saavutettavuudesta (ks. PeVL 38/2020 vp).

12.6 Komission täytäntöönpanosäädökset ja asetuksenantovaltuudet

Ehdotus liittyy perustuslain 80 §:ään, jonka mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla.

Ehdotetun lain voimaantulon jälkeen voidaan antaa Euroopan komission täytäntöönpanosäädöksiä, jotka ovat teknisluonteisia jäsenvaltioiden yhdenmukaisiin menettelytapoihin liittyviä. Täytäntöönpanosäädökset tullaan antamaan komission antamina täytäntöönpanosäädöksinä noudattaen menettelytapaa, joka on säädetty esteettömyysdirektiivin 26 artiklassa. Komissiolle on säädetty direktiivissä toimivalta antaa teknisluonteisia täytäntöönpanosäädöksiä, joilla ei luoda sinällään uusia velvoitteita tai tehtäviä, vaan tarkennetaan esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyviä teknisiä vaatimuksia.

Perustuslakivaliokunta on korostanut, että Euroopan unionin oikeuden täytäntöönpanosäätelyn on täytettävä esimerkiksi yleiset vaatimukset perusoikeuksia koskevan sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta samoin kuin hyvästä lainkirjoittamistavasta (ks. PeVL 9/2004 vp, s. 2-3). Valiokunta on edelleen katsonut, että muun muassa näiden vaatimusten vuoksi kansallisia täytäntöönpanotoimia edellyttävät Euroopan unionin säädökset tulee pääsääntöisesti sisällyttää kansalliseen lainsäädäntöön EU-säädösten asiasisältöä vastaavilla kansallisilla säädöksillä (PeVL 50/2006 vp, s. 2). Viittaustekniikan käyttämistä direktiivin täytäntöönpanossa tulisikin valiokunnan käytännön mukaan välttää (PeVL 5/2013 vp, s. 2). Viittaustekniikka on erityisen ongelmallinen, mikäli viittaus on dynaaminen, eli sen tarkoituksena on myös tulevan EU-sääntelyn – käytännössä direktiivin liitteisiin tulevaisuudessa tehtävien muutosten – täytäntöönpano etukäteen (PeVL 5/2013 vp, s. 2 ja PeVL 35/2020 vp).

Ehdotettavissa laeissa viitataan esteettömyysdirektiivin liitteeseen VI, joka on luonteeltaan tekninen. Liitteessä säädetään kohtuutonta rasitetta koskevan arvioinnin perusteista. Sen sijaan viittauksia muihin liitteisiin ei tehdä lain tasolla. Sen sijaan asetuksella yksilöidään tarkemmin liitteen I mukaiset esteettömyysvaatimukset tuotteille ja palveluille. Jatkossa vaatimuksenmukaisuuden voi osoittaa noudattamalla yhdenmukaistettuja standardeihin. Komission voi pyytää esteettömyysdirektiivin 15 artiklan mukaisesti yhtä tai useampaa eurooppalaista standardointiorganisaatiota laatimaan yhdenmukaistettuja standardeja liitteessä I säädettyjä esteettömyysvaatimuksia varten. Komissio on toimittanut ensimmäisen tällaisen laatimispyynnön esteettömyysdirektiivin mukaisesti. Komission mukaan standardien on tavoite olla voimassa, kun esteettömyysdirektiivi soveltaminen alkaa 28 päivä kesäkuuta 2025.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Perustuslain 80 §:n takia on olennaista, että säänneltävästä asiasta on riittävät perussäännökset laissa ja että valtuus on syytä sijoittaa pääsääntöisesti lain asianomaisen perussäännöksen yhteyteen (esimerkiksi PeVL 10/2016 vp ja PeVL 49/2014 vp s. 5). Kun asetuksia voidaan antaa vain laissa säädetyn valtuuden nojalla eikä asetuksenantovaltaa voida antaa asioissa, joista perustuslain mukaan on säädettävä lailla, on lakiin

otettava asetuksenantovaltuus laadittava niin, että valtuuden sisältö selvästi ilmenee laista ja että se rajataan riittävän tarkasti (esimerkiksi PeVL 26/2017 vp, PeVL 38/2013 vp s. 3-4).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt asetustasoista sääntelyä perusteltuna, kun kyse on ollut teknisluonteisen ja Euroopan unionin yksityiskohtaisen lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi tarkoitettua sääntelyä. Muutoin sääntely muodostuisi lain tasolla tarpeettoman yksityiskohtaiseksi ja tapauksittaiseksi (PeVL 1/2013 vp, s. 2). Valiokunta muistuttaa kuitenkin, että perustuslain 80 §:n 1 ja 2 momentin säännökset rajoittavat joka tapauksessa suoraan valtuussäännösten tulkintaa samoin kuin valtuuksien nojalla annettavien säännösten sisältöä eikä asetuksella siten voida antaa yleisiä oikeussääntöjä lain alaan kuuluvista asioista (ks. PeVL 1/2013 vp, s. 2, ja myös PeVL 44/2010 vp, s. 4 ja PeVL 58/2010 vp, s. 3). Valtuutus on myös pääsääntöisesti syytä sijoittaa lain asianomaisen perussäännöksen yhteyteen (PeVL 10/2016 vp, s. 5 ja PeVL 49/2014 vp, s. 6).

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi valtioneuvoston asetus eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista (eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain 6 § :n nojalla), valtioneuvoston asetus saavutettavuusvaatimuksista erälle digitaalisille palveluille (digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain 10 c §:n 3 momentin nojalla) ja valtioneuvoston asetus esteettömyysvaatimuksista sähköisen viestinnän palveluille ja audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaville palveluille (sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 194 b §:n ja 194 h §:n nojalla).

Digipalvelulain 10 c §:n osalta kyseessä on kuitenkin myös dynaaminen viittaus, koska saavutettavuusvaatimuksista on säädetty voimassa olevan digipalvelulain 7 §:ssä. Saavutettavuusvaatimukset määritellään Euroopan unionin virallisessa lehdessä Euroopan komission julkaisemissa viitetiedoissa, jotka koskevat yhdenmukaistettuja standardeja tai niiden osia. Kyseessä olevat vaatimukset viittaavat voimassa olevaan yhdenmukaistettuun standardiin EN 301 549. Voimassa olevat saavutettavuusvaatimuksia täyttävät suurimman osan nyt esteettömyysdirektiivin kautta tulevista vaatimuksista ehdotettavan lain 3 a luvun mukaisille digitaalisille palveluille. Noudattamalla voimassa olevia saavutettavuusvaatimuksia täyttää siis myös esteettömyysdirektiivin vaatimukset digitaalisille palveluille. Kuitenkaan kaikki vaatimukset eivät täyty noudattamalla saavutettavuusvaatimuksia ja tästä syytä 10 c §:ssä ehdotetaan asetuksenantovaltuuksia. Näitä ovat kuluttajapankkipalveluihin kohdistuva vaatimus varmistaa, että tiedot ovat ymmärrettäviä siten, että vaikeusaste on enintään Euroopan neuvoston kieliä koskevan yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen B2-taso (jakso VI kohta e (ii)) sekä sähkökirjoihin kohdistuvat vaatimukset (jakso VI kohta f).

Valtioneuvoston asetuksen sisällön tulisi perustua pääosin Euroopan unionin lainsäädäntöön. Tähän sisältyisivät komission delegoidut säädökset sekä niiden täytäntöönpanosäädökset.

Asetuksien tarkoituksena olisi konkretisoida Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/882 tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista, jäljempänä esteettömyysdirektiivi, liitteessä I asetettuja valikoitujen tuotteiden ja palveluiden esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimuksia. Kyseessä on tietyille tuotteille ja palveluille esteettömyysdirektiivissä säädetty pakolliset esteettömyysvaatimukset.

Ehdotettua asetuksenantovaltuutta voidaan näin pitää täsmällisenä ja tarkkarajaisena. Asetuksen sisältö johtuisi lähes suoraan EU-sääntelystä, mutta komission täytäntöönpanosäädösten yksityiskohtaisuuden taso ja suhde kansalliseen sääntelyyn olisi ratkaisevaa myös valtioneuvoston

asetuksen sisällön osalta. Kun täytäntöönpanosäädökset ovat käytettävissä olisi kuitenkin arvioitava tarkemmin asetuksenantovaltuuksien sekä niiden nojalla annettavan sääntelyn suhdetta komission täytäntöönpanosäädöksiin, erityisesti EU-lainsäädännön ensisijaisuuden näkökulmasta.

Toiminnalliset esteettömyysvaatimukset yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisesta sisällytettäisiin hätäkeskustoiminnasta annettuun lakiin. Laissa säädettäisiin myös asetuksenantovaltuutuksesta, jolloin esimerkiksi tietoteknisistä yksityiskohdista tai standardointityössä määriteltävistä standardeista voi olla tarvetta säätää tulevaisuudessa asetuksessa.

12.7 Kansallisen liikkumavaran hyödyntäminen

Perustuslakivaliokunta on korostanut, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä on otettava huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (ks. PeVL 1/2018 vp ja PeVL 25/2005 vp). Perustuslakivaliokunta on painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (ks. PeVL 1/2018 vp, PeVL 26/2017 vp, PeVL 2/2017 vp, PeVL 44/2016 vp).

Esitys ei sisällä sääntelyä, joka hyödyntäisi direktiivin kansallista liikkumavaraa sääntelyn sisällön näkökulmasta. Koska kyseessä on sisämarkkinoita harmonisoiva esteettömyysdirektiivi, ei esteettömyysvaatimusten osalta ole liikkumavaraa. Soveltamisalaa ei ole myöskään voitu laajentaa esimerkiksi mikroyrityksiin. Mahdolliset kansalliset poikkeamiset direktiivin säännöksistä eivät saa aiheuttaa esteitä sisämarkkinoilla. Kaupunki-, esikaupunki tai alueellisen liikenteen palvelujen osalta on myös toteutettu esteettömyysdirektiivin tavoite ja vaatimuksia sovelletaan esteettömyysdirektiivin tasolla. On huomioitava, että kaupunki-, esikaupunki ja alueelliseen liikenteen palveluja velvoittaa digipalvelulain saavutettavuusvaatimukset ja myös eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetussa laissa säädetyt vaatimukset itsepalvelupäätteille. Rakennettua ympäristöä koskeva liite mahdollistaa kansallista harkintaa. Suomi ei ota tässä vaiheessa esteettömyysdirektiivin liitettä III käyttöön, mutta jatkaa tästä hallituksen esityksestä erillisenä hankkeena sen selvittämistä, toteutetaanko rakennetun ympäristön esteettömyys direktiivin liitteen III täytäntöönpanolla vai kansallisella lainsäädäntöratkaisulla. Selvittämisessä tehdään yhteistyötä sidosryhmien kanssa.

Direktiivin sisältämien velvoitteiden sisällyttäminen olemassa oleviin kansallisiin lakeihin, kuten digipalvelulakiin tarkoittaa kuitenkin, että sääntelyssä ei voida noudattaa yksityiskohtaisesti direktiivin soveltamisalan systematiikkaa ja muotoiluja. Kansallisten lakien sekä direktiivin soveltamisalojen vertailu on niiden systematiikan erilaisuuden vuoksi osin haastavaa. Sääntelyssä on pyritty noudattamaan direktiivin tasoa, mutta on mahdollista, että sääntely joissakin tapauksissa tuo lisävaatimuksia sellaisille digitaalisille palveluille, joiden osalta esteettömyysdirektiivi ei tätä yksiselitteisesti edellytä. Suomessa digipalvelulaki kattaa jo nyt osin samoja palveluja kuin esteettömyysdirektiivi. Näin ollen on lain systematiikan, ymmärrettävyyden ja lain soveltamisen kannalta on perusteltua, että myös uusilta palveluilta vaaditaan digipalvelulain mukaisien velvoitteiden täyttämistä.

Käytännössä lisäsääntelyä ehdotetaan säädettäväksi digipalvelulain 10 §:n mukaisesta saavutettavuuspalautteen käsittelyyn liittyvästä menettelystä. Esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson

III d alakohdan nojalla palveluntarjoajan on mahdollistettava tukipalvelun kautta tietojen antaminen digitaalisen palvelun saavutettavuudesta. Voidaan tulkita, että saavutettavuuspalautteen mahdollistaminen, kattaa kyseisen direktiivin veloitteen. Esteettömyysdirektiivissä ei kuitenkaan säädellä tukipalvelun kautta saavutettavuustietojen antamiseen liittyvästä menettelystä. Digipalvelulain 10 §:ssä edelleen säädetään, että palveluntarjoajan on lähetettävä palautteen vastaanottamisesta lähettäjälle sähköinen vastaanottokuittaus, josta ilmenee palautteen vastaanottoaika. Palveluntarjoajan on vastattava palautteisiin ja pyyntöihin viipymättä, mutta viimeistään kahden viikon kuluessa yhteydenotosta. Jos pyyntö saada tiedot saavutettavuusvaatimukset täyttävässä muodossa koskee laajaa digitaalisen palvelun sisältöä, palveluntarjoaja voi jatkaa vastausaikaa enintään kahdella viikolla. Lisäajasta on ilmoitettava pyynnön tehneelle palvelun käyttäjälle. Kyseistä menettelysäädoksestä ei säädetä esteettömyysdirektiivissä, vaan kyse olisi kansallisesta lisäsääntelystä niiden palveluntarjoajien osalta, jotka eivät vielä kuulu digipalvelulain soveltamisalan piiriin. Menettelysäännöksestä säätäminen ei kuitenkaan ole esteettömyysdirektiivin tarkoituksen vastaista ja sen voidaan katsoa noudattavan myös direktiivin tarkoitusta siltä osin, kun tavoitteena on yhdenmukainen sääntely saavutettavuusdirektiivin ja esteettömyysdirektiivin soveltamisalan osalta. Menettelysäännösten edellyttäminen kaikilta digitaalisten palvelujen tarjoajilta olisi tarkoituksenmukaista digitaalisten palvelujen yhdenmukaisuuden sekä sääntelyn selkeyden vuoksi. Mikäli menettelysäännökset rajattaisiin osasta esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvista digitaalisista palveluista pois, ei palvelun käyttäjällä olisi käytössään samoja oikeussuojakeinoja kuin niissä palveluissa, jossa menettelysäännöksistä säädetäisiin. Voidaankin perustellusti katsoa, että kyseinen kansallinen liikkumavaran käyttäminen edistäisi yhdenvertaista lain soveltamista sekä digitaalisten palvelun käyttäjien oikeusturvaa.

12.8 Esteettömyysdirektiivin sääntely suhteessa valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan väliseen toimivallanjakoon

Ahvenanmaa on lausunut hallituksen esitysluonnoksesta esteettömyysdirektiivin kansalliseksi täytäntöönpanoksi 9.2.2022. Lausunnon mukaan ehdotus sisältää sekä valtakunnan toimivaltaan että maakunnan toimivaltaan kuuluvia kokonaisuuksia. Lausunnon mukaan esteettömyysdirektiivin soveltamisala koskee osin myös sellaista sisältöä, josta ei säädetä Ahvenanmaan itsehallintolaissa (1144/1991). Erityisesti sähköiset ratkaisut sisältävät täysin uudenlaisia kysymyksiä lainsäädäntötoimivaltaan liittyen, joita ei ole huomioitu nyt voimassa olevassa laissa.

Ahvenanmaan itsehallintolain 18 ja 27 §:ssä säädetään Ahvenanmaan maakunnan ja valtakunnan välisestä toimivallan jaosta. Vastuu Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanossa jakautuu itsehallintolaissa säädetyn toimivallanjaon mukaisesti. Maakunta vastaa Euroopan unionin säädösten täytäntöönpanosta siltä osin kuin asia itsehallintolain mukaan kuuluu sen toimivaltaan.

Esteettömyysdirektiivin kansallisessa täytäntöönpanossa ehdotetaan säädettäväksi uusi laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista. Lisäksi ehdotetaan muutoksia digipalvelulakiin, lakiin sähköisen viestinnän palveluista, lakiin liikenteen palveluista, hätäkeskuslakiin ja markkinavalvontalakiin.

Esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan on valikoitu erilaisia tuotteita, joiden esteettömyys on tärkeää erityisesti vammaisille henkilöille. Näille valikoiduille tuotteille asetetaan samat esteettömyysvaatimukset. Talouden toimijoihin kohdistuvat veloitteet voivat kuulua sekä valtakunnan että maakunnan toimivaltaan. Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 8 kohdassa säädetään

yhdistyksiä ja säätiöitä, yhtiöitä ja muita yksityisoikeudellisia yhteisöjä sekä kirjanpitoa koskevan sääntelyn kuuluvan valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Näin ollen talouden toimijoihin kohdistuvat vaatimukset voidaan säätää valtakunnan tasolla.

Esteettömyysvaatimuksia valvotaan markkinavalvontalain ja EU:n markkinavalvonta-asetuksen mukaisesti. Voimassa olevan markkinavalvontalain horisontaalinen luonne on pitkälti tekninen ratkaisu, jolla on yhdenmukaistettu eräiden tuotesektoreiden markkinavalvontaa, ulkorajavalvontaa ja viranomaisia koskevat säännökset ja koottu ne yhteen lakiin. Horisontaalinen laki on vahvasti riippuvainen sen soveltamisalan tuotesääntelystä. Tässä tapauksessa soveltamisalaan valikoiduille tuotteille ei ole asetettu esimerkiksi turvallisuuteen liittyviä vaatimuksia vaan esteettömyysvaatimusten tarkoitus on, että kaikki saavat tiedon tuotteesta (esimerkiksi tuotteen käyttöohjeet ovat saatavilla esteettömällä ja saavutettavalla tavalla).

Ahvenanmaan maakunnalla on oma markkinavalvontalaki ([Landskapslag \(2017:37\) om marknadskontrollen av vissa produkter](#)), joten tuotteiden esteettömyysvaatimusten markkinavalvonnan osalta Ahvenanmaa on toimivaltainen.

Ahvenanmaa on täytäntöönpannut saavutettavuusdirektiivin vaatimukset maakunnan lailla ([Landskapslag \(2019:7\) om tillgängliga webbplatser och mobila applikationer inom förvaltningen](#)). Laki koskee julkisen sektorin digitaalisia palveluja. Nyt soveltamisala laajenee kosemaan myös yksityisen sektorin toimijoita, kun palveluja tarjotaan kuluttajille. Soveltamisalaan kuuluvat verkkokauppa, sähkökirjat, henkilöliikenteen palvelut ja pankkipalvelut kuluttajille.

Verkkokaupan ja sähkökirjapalvelun osalta Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 8 kohdassa säädetään yhdistyksiä ja säätiöitä, yhtiöitä ja muita yksityisoikeudellisia yhteisöjä sekä kirjanpitoa koskevan sääntelyn kuuluvan valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Näin ollen lähtökohtaisesti palvelun tarjoajiin kohdistuvat vaatimukset voidaan katsoa kuuluvan valtakunnan toimivaltaan. Tämä koskee esimerkiksi verkkokaupan ja sähkökirjapalvelun tarjoajiin kohdistuvia velvoitteita.

Liikenteen palveluista annetun lain osalta maakunnan toimivaltaan kuuluvat asiat, jotka koskevat teitä ja kanavia, tieliikennettä, raideliikennettä, veneliikennettä, paikallisen meriliikenteen väyliä (itsehallintolain 18 §:n 1 momentin 21 kohta). Valtakunnan toimivaltaan kuuluu ilmaväylä ja merenkulku.

Sähköisen viestinnän palveluihin liittyen Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan valtiolla on lainsäädäntövalta teletoininnan osalta ja maakunnalla kun kyse yleisradiotoiminnan harjoittamisesta, mukaan lukien kaapelitelevisiotoiminta. Audiovisuaalisten mediapalvelujen osalta Ahvenanmaalla on toimivaltaa. Esimerkiksi AVMS-direktiivin täytäntöönpanosta on vastannut Ahvenanmaan maakunta.

Hätäkeskustoiminnan osalta Ahvenanmaan maakunta on toimivaltainen itsehallintolain 18 §:n 6 kohdan mukaisesti. Teletoininnan sääntely kuuluu valtakunnan toimivaltaan itsehallintolain 27 §:n 40 kohdan mukaisesti.

Kuluttajansuojaan liittyvissä asioissa toimivalta on valtakunnalla. Esteettömyysdirektiiviä sovelletaan kuluttajansuojalain määritelmään mukaisesti kuluttajille tarjottaviin tuotteisiin ja palveluihin. Valtakunnan tasolla kuluttajan määritelmä on sidottu kuluttajansuojalain 1 luvun 4 §:n mukaiseen määritelmään.

Esteettömyysdirektiivin kuluttajien pankki- ja rahoituspalveluiden esteettömyysvaatimusten lainsäädäntövallan osalta keskeisiä Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 8 kohta ja 29 §:n 1 momentin 5 kohta. Itsehallintolain 27 §:n 8 kohdassa säädetään yhdistyksiä ja säätiöitä, yhtiöitä ja muita yksityisoikeudellisia yhteisöjä sekä kirjanpitoa koskevan sääntelyn kuuluvan valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Itsehallintolain 29 §:ssä säädetään valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvista asioista, joiden osalta voidaan siirtää lailla toimivaltaa kokonaan tai osittain Ahvenanmaan maakunnalle maakuntapäivien suostumuksella. Lain 29 §:n 1 momentin 5 kohdassa säädetään pankki- ja luottolaitoksia koskevista asioista. Näiden perusteella hallituksen esityksen sisältämien kuluttajien pankki- ja rahoituspalveluiden esteettömyysvaatimuksia koskevien lakiehdotusten katsotaan kuuluvan valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Rakennetun ympäristön osalta Ahvenanmaan maakunta on toimivaltainen itsehallintolain 18 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaisesti. Lisäksi esteettömyysdirektiivi mahdollistaa kansallista liikkumavaraa rakennettua ympäristöä koskevan liitteen III osalta. Maakunnan hallituksen arvio on, että Ahvenanmaan maakunta ei ota tässä vaiheessa huomioon direktiivin 4 artiklan 4 kohdassa tarkoitettua liitettä III.

Alustavan arvioinnin mukaan esteettömyysdirektiivin täytäntöönpanoa koskevat säännökset jakautuvat siten, että osa niistä kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan valtakunnan ja osa maakunnan lainsäädäntövaltaan. Ahvenanmaan maakunnan hallitus on lausunnossaan joka tapauksessa todennut, että direktiivin täytäntöönpano edellyttää myös maakunnan lainsäädäntöön muutoksia.

Esityksessä ei siis säädettäisi eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain, digipalvelulain, liikenteen palveluista annetun lain, sähköisen viestinnän palveluista annetun lain, hätäkeskuslain tai markkinavalvontalain ja niissä säädettävien oikeuksien ja velvoitteiden sovellettavuudesta Ahvenanmaan maakunnassa. Se, sovelletaanko maakunnassa tietyissä kysymyksissä valtakunnan vai maakunnan lainsäädäntöä, ratkaistaan viime kädessä Ahvenanmaan itsehallintolain 19 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Esitykseen ei sisälly sellaisia ehdotuksia, joiden vuoksi esitys olisi tarpeen käsitellä perustuslain säätämisyjärjestyksessä. Edellä mainituilla perusteilla esitykseen sisältyvät lait voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Koska esteettömyysdirektiivissä on säännöksiä, jotka ehdotetaan pantaviksi täytäntöön lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää lain soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden esteettömyyttä ja parantaa erityisesti vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia käyttää yhdenvertaisesti tuotteita.

Tällä lailla pannaan täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/882, tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista, jäljempänä *esteettömyysdirektiivi*.

2 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan:

- 1) kuluttajansuojalain (38/1978) 1 luvun 4 §:ssä tarkoitettujen kuluttajien käyttöön tarkoitettuihin yleiskäyttöisiin tietokonelaitteistoihin ja tällaisten laitteistojen käyttöjärjestelmiin;
- 2) itsepalveluperiaatteella toimiviin maksupäätteisiin;
- 3) sellaisiin itsepalveluperiaatteella toimiviin pankkiautomaatteihin, matkalippuautomaatteihin ja lähtöselvitysautomaatteihin, jotka on tarkoitettu digitaalisten palveluiden tarjoamisesta annetun lain (306/2019), jäljempänä *digipalvelulaki*, 3 a luvussa tarkoitettujen palvelujen tarjoamiseen;
- 4) sellaisiin tietojen tarjoamiseen käytettäviin vuorovaikutteisiin itsepalvelupäätteisiin, jotka on tarkoitettu digipalvelulain 3 a luvussa sekä kaupunki- ja esikaupunkiliikenteeseen kuuluvaan ja alueelliseen liikenteeseen kuuluvaan linja-auto- ja raideliikenteeseen tarkoitettujen palvelujen tarjoamiseen lukuun ottamatta ajoneuvojen, ilma-alusten, laivojen tai liikkuvan kaluston kiinteiksi osiksi asennettuja päätteitä;
- 5) sellaisiin sähköisiin viestintäpalveluihin käytettäviin kuluttajapäätelaitteisiin, joissa on vuorovaikutteisia tietojenkäsittelyominaisuuksia;
- 6) kuluttajapäätelaitteisiin, joissa on vuorovaikutteisia tietojenkäsittelyominaisuuksia ja joiden avulla käytetään audiovisuaalisia mediapalveluja;
- 7) sähköisiin lukulaitteisiin;
- 8) digipalvelulain 3 § 1 momentin 4 kohdassa ja 3 a luvussa tarkoitettujen palvelujen tarjoamiseen käytettäviin tuotteisiin.

3 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Markkinavalvonnan, talouden toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön sekä unionin markkinoille tulevien tuotteiden valvonnan puitteista säädetään markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1020, jäljempänä *markkinavalvonta-asetus*. Markkinavalvonta-asetusta sovelletaan esteettömyysvaatimusten markkinavalvontaan siltä osin kuin siinä säädetään sen 2 artiklan 3 kohdassa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/95/EY yleisestä tuoteturvallisuudesta soveltamisesta, 10 artiklan 2, 5 ja 6 kohdassa markkinavalvontaviranomaisen nimeämisestä, 11 artiklan 5 kohdassa testiraporttien ja 6 kohdassa muiden jäsenvaltioiden valvonnan tulosten hyväksymisestä, 14 artiklan 1 ja 2 kohdassa viranomaisten toimivallasta ja tehokkaasta valvonnasta, 17 artiklassa tietojen käytöstä ja ammatti- ja liikesalaisuuden suojasta, 18 artiklassa talouden toimijoiden menettelyllisistä oikeuksista, 22 artiklassa keskinäisestä avunannosta ja 34 artiklan 1, 3 ja 4 kohdassa unionin alueen tieto- ja viestintäjärjestelmistä.

Markkinavalvonnasta, markkinavalvonta-asetuksen 25–28 artiklan mukaisesta ulkorajavalvonnasta, valvontaviranomaisista ja muutoksenhausta valvontaviranomaisten päätöksiin säädetään eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetussa laissa (1137/2016), jäljempänä *markkinavalvontalaki*.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *talouden toimijalla* tuotteen valmistajaa, maahantuojaa, jakelijaa ja valtuutettua edustajaa;
- 2) *mikroyrityksellä* yritystä, jonka:
 - a) palveluksessa on alle 10 työntekijää; ja
 - b) vuosittainen liikevaihto on enintään 2 miljoonaa euroa tai jonka vuosittainen taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa;
- 3) *yhdenmukaistetulla standardilla* sellaista eurooppalaista standardia, joka on vahvistettu Euroopan komission esittämän pyynnön perusteella unionin yhdenmukaistamislainsäädännön soveltamiseksi.

5 §

Valvonnan ohjaus

Tämän lain noudattamisen valvonnan yleinen ohjaus kuuluu liikenne- ja viestintäministeriölle.

6 §

Tuotteiden esteettömyysvaatimukset ja niiden täyttäminen

Talouden toimija saa saattaa tuotteita markkinoille vain, jos ne täyttävät tässä pykälässä ja pykälän nojalla säädettyt esteettömyysvaatimukset, tuotteesta on laadittu EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutus ja tuotteessa on CE-merkintä.

Tuotteet on suunniteltava ja valmistettava siten, että vammaisten henkilöiden voidaan ennakoita pystyvän käyttämään niitä mahdollisimman laajalti. Tuotteen käyttötiedot ja tiedot esteettömyysominaisuuksista tulee olla helposti saatavilla. Tuotteen käyttöliittymän on oltava helposti vammaisten henkilöiden käytettävissä, hallittavissa, ymmärrettävissä ja ohjattavissa. Tukipalvelujen tulee antaa tietoa tuotteen esteettömyydestä ja yhteensopivuudesta apuvälinetecnologian kanssa esteettömiä viestintätapoja käyttäen. Muun tuotteen kuin itsepalvelupäätteen pakkaus tulee suunnitella esteettömäksi ja tuotteen pakkausta, käyttöä, asennusta, huoltoa ja hävittämistä koskevat ohjeet tulee olla helposti saatavilla. Tuotteen ei tarvitse täyttää tässä pykälässä tarkoitettuja esteettömyysvaatimuksia, jos tarjotaan vähintään yksi vaihtoehtoinen ja yhtä esteetön käyttötapa käyttää tuotetta noudattamalla toiminnallista suorituskykyä koskevia vaatimuksia. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä esteettömyysvaatimuksista ja niiden soveltamisesta tuotteisiin.

Tuotteet, jotka ovat esteettömyysdirektiivin 15 artiklan nojalla annettujen yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, tai jotka ovat Euroopan komission täytäntöönpanosäädöksissä säädettyjen teknisten eritelmien tai niiden osien mukaisia, on pidettävä niiden tässä pykälässä säädettyjen esteettömyysvaatimusten mukaisina, jotka mainitut standardit, tekniset eritelmät tai niiden osat kattavat.

Talouden toimijan on otettava huomioon julkisia hankintoja toteuttaessaan tämän lain soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden esteettömyysvaatimukset siten kuin julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 71 §:n 1 momentissa ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 75 §:n 1 momentissa säädetään.

7 §

Tuotteen perusteellinen muutos ja kohtuuton rasite

Talouden toimija voi poiketa esteettömyysvaatimuksista, jos se voi arviollaan osoittaa, että niiden noudattaminen aiheuttaa:

- 1) sen tuotteelle sellaisen muutoksen, jonka seurauksena tuotteen perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti; tai
- 2) kohtuuttoman rasitteen talouden toimijalle.

Arvio siitä, muodostaako esteettömyysvaatimusten noudattaminen kohtuuttoman rasitteen tehdään noudattaen esteettömyysdirektiivin liitteessä VI säädettyjä perusteita. Arviossa on otettava erityisesti huomioon vammaisten ihmisten tarpeet käyttää tuotetta.

Esteettömyysvaatimuksista ei kuitenkaan voi poiketa 1 momentin 2 kohdan nojalla, jos talouden toimija saa omiin varoihinsa kuulumattomista julkisista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota myönnetään esteettömyyden parantamiseen.

8 §

Ilmoitusvelvollisuus ja poikkeuksen dokumentointi

Talouden toimijan, joka poikkeaa esteettömyysvaatimuksista 7 §:n nojalla, on ilmoitettava poikkeamista koskevat tiedot markkinavalvontaviranomaiselle. Tällöin talouden toimijan tulee:

- 1) dokumentoida arvio;
- 2) toimittaa arvio pyynnöstä markkinavalvontaviranomaiselle;
- 3) säilyttää asiakirjoja viiden vuoden ajan siitä, kun se on viimeksi asettanut tuotteen saataville markkinoille.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta mikroyritykseen. Mikroyrityksen on kuitenkin pyynnöstä toimitettava arviota vastaavat tiedot markkinavalvontaviranomaiselle, jos se vetoaa 7 §:n 1 momentissa säädettyyn poikkeukseen.

9 §

EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutus

EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksessa on ilmoitettava, että esteettömyysvaatimukset täyttyvät, ja yksilöitävä ne esteettömyysvaatimukset, joista talouden toimija 7 §:n 1 momentin nojalla poikkeaa.

EU-vaatimustenmukaisuusvakuutuksen on oltava rakenteeltaan tuotteiden kaupan pitämiseen liittyvistä yhteisistä puitteista ja päätöksen 93/465/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen N:o 768/2008/EY liitteen III mallin mukainen. Jos EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutusta edellytetään yhtä useamman säädöksen nojalla, laaditaan yksi vakuutus. Vakuutuksessa on yksilöitävä kaikki säädökset, joissa sitä edellytetään.

EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksen tulee sisältää tuotteen yleinen kuvaus, kuvaus esteettömyysvaatimusten täyttämistä, luettelo sovellettavista yhdenmukaistetuista standardeista ja se on pidettävä jatkuvasti ajan tasalla.

EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutus tulee laatia suomen ja ruotsin kielellä.

10 §

CE-merkintä

Tuotteiden CE-merkinnälle asetettavista vähimmäisvaatimuksista säädetään akkreditoinnin vaatimusten vahvistamisesta ja neuvoston asetuksen (ETY) N:o 339/93 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 765/2008 30 artiklassa.

CE-merkintä tulee kiinnittää tuotteeseen tai sen arvokilpeen näkyvästi, helposti luettavasti ja pysyvästi. Jos tämä ei tuotteen luonteen vuoksi ole mahdollista tai perusteltua, se on kiinnitettävä pakkaukseen ja liiteasiakirjoihin.

CE-merkintä kiinnitetään ennen tuotteen markkinoille saattamista.

11 §

Valmistajan velvollisuudet

Saattaessaan tuotteitaan markkinoille valmistajan on varmistettava, että tuotteet on suunniteltu ja valmistettu esteettömyysvaatimukset täyttäen.

Valmistajan on laadittava 9 §:ssä tarkoitettu EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutus ja kiinnitettävä tuotteeseen 10 §:ssä tarkoitettu CE-merkintä.

Valmistajan on säilytettävä tekniset asiakirjat ja EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus viiden vuoden ajan siitä, kun tuote saatettiin markkinoille.

Valmistajan on:

1) kiinnitettävä tuotteeseen tyyppi-, erä- tai sarjanumero taikka muu merkintä, jolla se voidaan tunnistaa;

2) ilmoitettava tuotteessa helposti ymmärrettävällä kielellä nimensä, rekisteröity toimimensä tai rekisteröity tavaramerkkinsä sekä osoitteensa, josta valmistajaan saa yhteyden;

3) varmistettava, että tuotteeseen liitetään ohjeet ja turvallisuustiedot, jotka ovat selkeitä, ymmärrettäviä ja helppotajuisia ja laadittu suomen ja ruotsin kielellä.

12 §

Valtuutetun edustajan nimeäminen

Valmistaja voi nimetä valtuutetun edustajan, joka:

1) pitää EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksen ja tekniset asiakirjat markkinavalvontaviranomaisen saatavilla viiden vuoden ajan;

2) toimittaa markkinavalvontaviranomaiselle tämän perustellusta pyynnöstä kaikki tiedot ja asiakirjat, jotka ovat tarpeen tuotteen vaatimustenmukaisuuden osoittamiseksi;

3) tekee markkinavalvontaviranomaisen kanssa sen pyynnöstä yhteistyötä kaikissa toimissa, jotka toteutetaan tuotteiden esteettömyysvaatimusten vastaisuuden korjaamiseksi.

Valmistajan velvollisuutta suunnitella ja valmistaa tuotteita siten, että ne täyttävät esteettömyysvaatimukset, ei voida siirtää valtuutetulle edustajalle.

13 §

Maahantuojan velvollisuudet

Ennen kuin maahantuoja saattaa tuotteen markkinoille, sen tulee varmistaa, että valmistaja on noudattanut 11 §:n 2 ja 4 momentissa säädettyjä vaatimuksia. Maahantuojan tulee varmistaa, etteivät varastointi- tai kuljetusolosuhteet vaaranna esteettömyysvaatimusten noudattamista.

Maahantuojan tulee ilmoittaa tuotteessa helposti ymmärrettävällä kielellä nimensä, rekisteröity toiminimensä tai rekisteröity tavaramerkkinsä sekä osoitteensa, josta maahantuojaan saa yhteyden.

Jos maahantuoja katsoo, ettei tuote täytä esteettömyysvaatimuksia, maahantuoja ei saa asettaa tuotetta markkinoille ennen kuin tuote on saatettu vaatimusten mukaiseksi. Jos tuote ei täytä esteettömyysvaatimuksia, maahantuojan on ilmoitettava siitä valmistajalle ja markkinavalvontaviranomaiselle.

Maahantuojan on pidettävä viiden vuoden ajan tuotteen markkinoille saattamisesta jäljennös EU-vaatimustenmukaisuusvakuutuksesta markkinavalvontaviranomaisen saatavilla ja varmistettava, että markkinavalvontaviranomainen saa pyynnöstään tekniset asiakirjat.

Mitä 11 §:ssä säädetään valmistajan velvollisuuksista, sovelletaan maahantuojaan, joka saattaa tuotteen markkinoille omalla nimellään tai tavaramerkkillään taikka muuttaa jo markkinoille saatettua tuotetta tavalla, joka voi vaikuttaa esteettömyysvaatimusten täyttymiseen.

14 §

Jakelijan velvollisuudet

Jakelijan tulee tarkistaa, että tuotteessa on 9 § :ssä tarkoitettu EU-vaatimuksenmukaisuusvaakuutus ja 10 §:ssä tarkoitettu CE-merkintä. Lisäksi jakelijan tulee tarkistaa, että tuotteessa on 11 §:n 4 momentissa ja 13 §:n 2 momentissa tarkoitettut tiedot.

Jakelijan on varmistuttava, etteivät varastointi- tai kuljetusolosuhteet vaaranna esteettömyysvaatimusten noudattamista.

Mitä 11 §:ssä säädetään valmistajan velvollisuuksista, sovelletaan jakelijaan, joka saattaa tuotteen markkinoille omalla nimellään tai tavaramerkillään taikka muuttaa jo markkinoille saatettua tuotetta tavalla, joka voi vaikuttaa esteettömyysvaatimusten täyttymiseen.

15 §

Talouden toimijan velvollisuudet

Talouden toimijan on pyynnöstä toimitettava markkinavalvontaviranomaiselle tunnistetiedot viimeisen viiden vuoden ajalta kaikista muista talouden toimijoista, jotka ovat toimittaneet sille tai joille se on toimittanut tuotteen.

Valmistajan, jakelijan tai maahantuojan, joka katsoo tai jolla on syytä uskoa, että sen markkinoille saattama tuote ei täytä esteettömyysvaatimuksia, on välittömästi saatettava tuote vaatimusten mukaiseksi tai tarvittaessa vedettävä tuote pois markkinoilta. Lisäksi on ilmoitettava puutteista ja korjaavista toimenpiteistä markkinavalvontaviranomaiselle. Valmistajan ja maahantuojan on pidettävä kirjaa tuotteista, jotka eivät täytä esteettömyysvaatimuksia, ja niihin kohdistuvista valituksista.

Talouden toimijan on markkinavalvontaviranomaisen pyynnöstä:

1) annettava kaikki tarpeelliset tiedot ja asiakirjat vaatimuksenmukaisuuden osoittamiseksi viranomaisen helposti ymmärtämällä kielellä;

2) tehtävä yhteistyötä markkinavalvontaviranomaisen kanssa esteettömyyden arvioimiseksi tai esteettömyysvaatimusten vastaisuuden korjaamiseksi.

16 §

Esteettömyysvaatimusten markkinavalvonta

Tämän lain mukaisena markkinavalvontaviranomaisena toimii Liikenne- ja viestintävirasto. Markkinavalvontaviranomaisen tulee:

1) valvoa, että esteettömyysvaatimuksia noudatetaan;

2) valvoa, että talouden toimija on esteettömyysvaatimuksista poiketessaan tehnyt 7 §:ssä tarkoitettun arvion;

3) julkaista luettelo tuotteista, jotka eivät täytä esteettömyysvaatimuksia.

Markkinavalvontaviranomaisen on arvioitava tuotteen vaatimustenmukaisuus, jos sillä on syy olettaa, että tuote ei täytä esteettömyysvaatimuksia.

HE 41/2022 vp

Jos markkinavalvontaviranomainen havaitsee puutteita esteettömyysvaatimusten noudattamisessa tai 7 §:ssä tarkoitettussa arvioissa, sen tulee kehottaa talouden toimijaa korjaamaan havaitut puutteet.

Markkinavalvontaviranomaisen ilmoitusvelvollisuudesta Euroopan komissiolle ja muille jäsenvaltioille säädetään markkinavalvontalain 27 §:n 1 momentissa. Jos toinen jäsenvaltio tai komissio ei ole kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksesta esittänyt vastalauseita ilmoitetusta väliaikaisesta toimenpiteestä, markkinavalvontaviranomainen voi antaa asiassa lopullisen päätöksen tuotteen poistamisesta markkinoilta ja muista rajoittavista toimenpiteistä.

17 §

Muodollinen vaatimustenvastaisuus

Jollei 7 §:ssä säädetystä muuta johdu, markkinavalvontaviranomaisen on vaadittava talouden toimijaa korjaamaan vaatimustenvastaisuus, jos se havaitsee, että:

- 1) CE-merkintä on kiinnitetty 10 §:n vastaisesti;
- 2) CE-merkintää ei ole kiinnitetty;
- 3) EU-vaatimustenmukaisuusvakuutusta ei ole laadittu;
- 4) EU-vaatimustenmukaisuusvakuutusta ei ole laadittu oikein;
- 5) teknisiä asiakirjoja ei ole saatavilla tai ne eivät ole täydellisiä;
- 6) 11 tai 13 §:ssä säädettyä velvollisuutta ei ole noudatettu.

Jos vaatimustenvastaisuus jatkuu, markkinavalvontaviranomaisen on ryhdyttävä toimenpiteisiin tuotteen markkinoilla saataville asettamisen rajoittamiseksi tai kieltämiseksi tai sen varmistamiseksi, että tuote poistetaan markkinoilta.

18 §

Seuraamukset

Markkinavalvontalain mukaisista toimenpiteistä säädetään mainitun lain 3 luvussa. CE-merkintärikkomuksesta säädetään CE-merkintärikkomuksesta annetussa laissa (187/2010).

19 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Muutoksenhaussa uhkasakon asettamista ja maksettavaksi tuomitsemista sekä teettämisen asettamista ja täytäntöön pantavaksi määräämistä koskevaan päätökseen sovelletaan kuitenkin, mitä uhkasakko laissa (1113/1990) säädetään.

20 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sitä sovelletaan kuitenkin vasta 28 päivästä kesäkuuta 2025.

Palveluntarjoajan palvelujen tarjoamiseen käyttämät tuotteet on saatettava lain mukaisiksi viimeistään 28 päivänä kesäkuuta 2030.

Ennen 28 päivää kesäkuuta 2025 käyttöön otetut itsepalvelupäätteet on 2 momentissa säädetyistä poiketen saatettava lain mukaisiksi 20 vuoden kuluessa niiden käytön aloittamisesta.

2.

Laki

eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain (1137/2016) 1 §:n 1 momentti ja 4 §:n 4 momentti, sellaisena kuin ne ovat laissa 915/2021, seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan hissiturvallisuuslain (1134/2016), mittauslaitelain (707/2011), pyroteknisten tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (180/2015), räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäväksi tarkoitettujen laitteiden ja suojausjärjestelmien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1139/2016), painelaitelain (1144/2016), sähköturvallisuuslain (1135/2016), räjähteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1140/2016), kuluttajien käyttöön tarkoitetuista henkilönsuojaimista annetun lain (218/2018), kaasulaitelain (502/2018), säteilylain (859/2018), ilmailulain (864/2014), aerosolien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (794/2020), ajoneuvolain (82/2021), jätelain (646/2011), ympäristönsuojelulain (527/2014), EU-ympäristömerkistä annetun lain (832/2014) sekä eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain (/) soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden markkinavalvontaan, jollei mainituissa laeissa toisin säädetä.

4 §

Valvontaviranomaiset

Liikenne- ja viestintävirasto on tässä laissa tarkoitettu markkinavalvontaviranomainen ilmaislulaissa tarkoitettujen, ajoneuvolaissa tarkoitettujen, ympäristönsuojelulain 24 a §:n 3 momentissa tarkoitettujen ja eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetussa laissa tarkoitettujen tuotteiden osalta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

digitaalisten palveluiden tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 1 §:n 2 momentin ruotsinkielinen sanamuoto, 2 §:n 9 kohta, 3 §:n 1 momentin 5 kohdan ruotsinkielinen sanamuoto ja 6 kohta sekä 3 momentin 3 kohta, 9 §:n 2 momentin ruotsinkielinen sanamuoto, 11 §:n 1 momentti, 12 §:n 1 momentti, 2 momentin 1 kohta, 3 kohdan ruotsinkielinen sanamuoto ja 5 kohta sekä 3 momentin 1 kohta, sekä

lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 654/2021, uusi 10-15 kohta, 3 §:n 1 momenttiin uusi 7 kohta, lakiin uusi 3 a luku ja 12 §:n 2 momenttiin uusi 6 kohta seuraavasti:

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

9) *aikasidonnaisella medialla* ääntä, videokuva tai näiden yhdistelmää, johon voi sisältyä vuorovaikutusta;

10) *kuluttajalla* kuluttajansuojalain (38/1978) 1 luvun 4 §:ssä tarkoitettua kuluttajaa;

11) *verkkokaupan palvelulla* digitaalista palvelua, jossa voidaan tehdä kuluttajansuojalain 6 luvun 7 §:ssä tarkoitettuja etämyyntisopimuksia;

12) *sähkökirjalla* kuluttajalle tarjottavaa teksti- tai graafisessa muodossa olevaa tiedostoa tai tiedostojen kokonaisuutta, joka on yksilöity julkaisuun liittyvällä pysyvällä tunnisteella;

13) *henkilöliikennepalvelulla* liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 2 §:n 1 momentin 12 kohdassa tarkoitetuissa EU:n matkustajanoikeusasetuksissa tarkoitettujen liikennepalvelujen osana kuluttajalle tarjottavia digitaalisia palveluja;

14) *audiovisuaaliseen sisältöpalveluun pääsyn tarjoavalla palvelulla* sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 3 §:n 2 c kohdassa tarkoitettua palvelua;

HE 41/2022 vp

15) *viestintäpalvelulla* sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 37 kohdassa tarkoitettua palvelua.

3 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan:

6) luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettujen luottolaitosten, maksulaitoslain (297/2010) 5 §:n 2 kohdassa tarkoitettujen maksulaitosten, sijoituspalvelulain (747/2012) 1 luvun 13 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen sijoituspalveluyritysten, vakuutusyhtiölain (521/2008) 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen vakuutusyhtiöiden ja vakuutusyhdistyslain (1250/1987) 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen vakuutusyhdistysten digitaalisiin palveluihin siltä osin kuin niiden tarkoituksena on tarjota palvelua yleisölle;
7) eräisiin digitaalisiin palveluihin siten kuin 3 a luvussa säädetään.

Tätä lakia ei sovelleta:

3) julkisen yleisradiotoiminnan harjoittajien digitaalisiin palveluihin siltä osin kuin palveluissa on kyse muista kuin audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavista palveluista;

3 a luku

Eräiden digitaalisten palvelujen saavutettavuus

10 a §

Luvun soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan ainoastaan:

- 1) henkilöliikennepalvelujen, sähkökirjojen ja verkkokauppojen palveluihin;
- 2) kuluttajansuojalain 7 tai 7 a luvun soveltamisalaan kuuluviin kuluttajaluottoihin, sijoituspalvelulain 1 luvun 15 §:n 1, 2, 4 ja 5 kohdassa tarkoitettuihin sijoituspalveluihin ja 2 luvun 3 §:n 1 momentin 1, 3, 4 ja 7 kohdassa tarkoitettuihin oheispalveluihin, maksupalvelulain (290/2010) 1 §:ssä tarkoitettuihin maksupalveluihin, luottolaitostoiminnasta annetun lain 15 luvun 6 a §:n 1 momentissa tarkoitettuihin perusmaksutiliin ja siihen liittyviin palveluihin sekä maksulaitoslain 5 §:n 6 a kohdassa tarkoitettuun sähköiseen rahaan niiltä osin kuin palvelua annetaan digitaalisessa muodossa kuluttajille; sekä
- 3) audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin ja viestintäpalveluihin siltä osin kuin niissä on kyse kuluttajille tarjottavista digitaalisista palveluista.

10 b §

Luvun soveltamisalan rajoitukset

Tätä lukua ei sovelleta digitaalisiin palveluihin, joita tuottavat eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain (/) 2 §:n 2 kohdassa tarkoitetut mikroryitykset.

10 c §

Saavutettavuusvaatimukset eräille digitaalisille palveluille

Sen lisäksi, mitä 7 §:ssä säädetään, palveluntarjoajan on varmistettava, että sen tarjoamat digitaaliset palvelut täyttävät tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2019/882, jäljempänä *esteettömyysdirektiivi*, säädetyt lisävaatimukset. Lisävaatimukset, jotka ovat sellaisten esteettömyysdirektiivin 15 artiklan nojalla annettujen yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, tai jotka ovat Euroopan komission täytäntöönpanosäädöksissä säädettyjen teknisten eritelmien tai niiden osien mukaisia, on pidettävä niiden tässä pykälässä säädettyjen saavutettavuusvaatimusten mukaisina, jotka mainitut standardit, tekniset eritelmat tai niiden osat kattavat.

Palveluntarjoajan on annettava tietoa digitaalisen palvelun toiminnasta ja tarjottava tukipalveluja saavutettavuuden tueksi. Lisäksi 10 a §:n 2 kohdassa tarkoitettujen palvelujen on täytettävä Euroopan neuvoston kieliä koskevan yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen B2-taso ja sähkökirjoina tarjottavien digitaalisten palvelujen on oltava saavutettavia siten, että niitä voidaan käsitellä, lukea ja käyttää ja niissä voidaan navigoida. Viestintäpalveluihin ja audiovisuaaliseen sisältöpalveluun pääsyn tarjoavan palvelun osalta lisävaatimuksista sovelletaan, mitä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 194 c ja 194 d §:ssä säädetään. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä lisävaatimuksista ja niiden soveltamisesta.

10 d §

Poikkeaminen saavutettavuusvaatimuksista

Sen lisäksi, mitä 8 §:ssä säädetään, palveluntarjoaja voi poiketa saavutettavuusvaatimuksista, jos se saavutettavuusarvioinnin perusteella pystyy osoittamaan, että saavutettavuusvaatimusten noudattaminen aiheuttaa sen digitaaliselle palvelulle sellaisen muutoksen, jonka seurauksena palvelun perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti.

Sen lisäksi, mitä 8 §:ssä säädetään, palveluntarjoajan on saavutettavuutta arvioidessaan noudatettava, mitä esteettömyysdirektiivin liitteessä VI säädetään kohtuuttoman rasitteen arvioinnin perusteista.

Saavutettavuusvaatimuksista ei kuitenkaan voi poiketa 8 §:ssä säädetyn nojalla, jos palveluntarjoaja saa omiin varoihinsa kuulumattomista julkisista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota myönnetään saavutettavuuden parantamiseen.

10 e §

Menettelyt saavutettavuusvaatimuksista poikkeamiseksi

Palveluntarjoajan, joka poikkeaa saavutettavuusvaatimuksista 10 d §:n nojalla, on ilmoitettava poikkeamista koskevat tiedot valvontaviranomaiselle. Tällöin palveluntarjoajan on:

HE 41/2022 vp

- 1) dokumentoitava arvio;
- 2) toimitettava arvio pyynnöstä valvontaviranomaiselle;
- 3) säilytettävä dokumentoitu arvio viiden vuoden ajan siitä, kun se on viimeksi tarjonnut digitaalista palvelua.

Arvio siitä, muodostavatko saavutettavuusvaatimukset kohtuuttoman rasitteen, tulee tehdä uudelleen:

- 1) muutettaessa digitaalisen palvelun sisältöä;
- 2) valvontaviranomaisen pyynnöstä; tai
- 3) vähintään viiden vuoden välein.

10 f §

Tietojen antaminen digitaalisen palvelun saavutettavuusvaatimusten täyttämistä

Palveluntarjoajan on 9 §:ssä säädetyn lisäksi julkaistava saavutettavuusselosteella yleinen kuvaus digitaalisesta palvelusta sekä selvitys siitä, miten digitaalinen palvelu täyttää esteettömyysdirektiivissä säädettyt lisävaatimukset.

10 g §

Digitaalisen palvelun saavutettavuuspuutteista ilmoittaminen

Jos digitaalinen palvelu ei täytä saavutettavuusvaatimuksia, palveluntarjoajan on ilmoitettava puutteista ja korjaavista toimenpiteistä valvontaviranomaiselle.

11 §

Saavutettavuuskantelu ja -selvityspyyntö

Jokaisella on oikeus tehdä saavutettavuuskantelu valvontaviranomaiselle palveluntarjoajasta, joka ei ole noudattanut 3 tai 3 a luvussa säädettyjä vaatimuksia ja velvollisuuksia. Saavutettavuuskantelun käsittelyyn sovelletaan hallintolain (434/2003) 8 a luvussa säädettyjä hallintokantelua koskevia säännöksiä.

12 §

Valvontaviranomainen, sen tehtävät ja toimivalta

Tämän lain mukaisena valvontaviranomaisena toimii Etelä-Suomen aluehallintovirasto, joka valvoo 3 ja 3 a luvussa säädettyjen velvollisuuksien ja vaatimusten noudattamista.

Valvontaviranomaisen tehtävänä on:

- 1) antaa yleistä ohjausta ja neuvontaa 3 ja 3 a luvussa säädettyjen vaatimusten, velvollisuuksien ja oikeuksien toteuttamisesta;
-

5) raportoida valvonnan tuloksista Euroopan komissiolle saavutettavuusdirektiivin 8 artiklan 4 kohdassa säädetyllä tavalla;

6) valvoa ja tarkastaa, että 3 a luvussa säädetyt vaatimukset on noudatettu.

Valvontaviranomainen voi määrätä:

1) 2 momentin 3 ja 6 kohdan tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan palveluntarjoajan saattamaan kohtuullisessa määräajassa digitaalisen palvelun vastaamaan 3 ja 3 a luvussa säädetyt vaatimukset;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 3 a lukua sovelletaan 28 päivästä kesäkuuta 2025. Tämän lain 3 a luvun soveltamisalaan kuuluvista palveluista tehtyjä palvelusopimuksia, jotka on tehty ennen 28 päivää kesäkuuta 2025, voidaan jatkaa entisellään, kunnes niiden voimassaolo päättyy, mutta ei kuitenkaan pidempään kuin viisi vuotta mainitusta päivämäärästä. Tämän lain 3 a lukua ei sovelleta sellaisiin verkkosivustojen ja mobiilisovellusten sisältöihin, jotka on arkistoitu ennen 28 päivää kesäkuuta 2025.

Tämän lain 3 a lukua ei sovelleta valmiiksi tallennettuun aikasidonnaiseen mediaan, joka on julkaistu ennen 28 päivää kesäkuuta 2025.

Tämän lain 3 a lukua ei sovelleta sellaisiin verkkosivustoissa ja mobiilisovelluksissa oleviin toimisto-ohjelmien tiedostoihin, jotka on julkaistu ennen 28 päivää kesäkuuta 2025.

4.

Laki

sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 304 §:n 1 momentin 18 kohta, 308 §:n 1 momentti ja 313 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 304 §:n 1 momentin 18 kohta laissa 1003/2021, 308 §:n 1 momentti laissa 1207/2020 ja 313 §:n 1 momentti laissa 1003/2018, sekä

lisätään 3 §:n, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 456/2016, 52/2019, 1207/2020 ja 485/2021, uusi 2 c kohta, lakiin uusi 22 a luku sekä 304 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1003/2018, 350/2019, 1207/2020 ja 1003/2021, uusi 19 kohta seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

2 c) *audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavalla palvelulla* sähköisten viestintäverkkojen välityksellä tarjottavaa palvelua, jonka avulla yksilöidään, valitaan ja katsellaan audiovisuaalisia sisältöpalveluja ja palvelujen esteettömyysominaisuuksia sekä vastaanotetaan näitä palveluja ja ominaisuuksia koskevia tietoja;

22 a luku

Palveluihin sovellettavat esteettömyysvaatimukset

194 a §

Luvun soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan kuluttajalle tarjottaviin audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin ja viestintäpalveluihin. Tätä lukua ei kuitenkaan sovelleta palveluja tarjoaviin mikroyrityksiin eikä laitteiden välisiin siirtopalveluihin.

194 b §

Yleiset esteettömyysvaatimukset

Viestintäpalveluja tai audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavia palveluita kuluttajalle tarjoavan palveluntarjoajan on varmistettava, että sen tarjoamat palvelut suunnitellaan ja tarjotaan noudattaen, mitä tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2019/882, jäljempänä *esteettömyysdirektiivi*, säädetään. Palveluntarjoajan on varmistettava, että käytössä on menettelyt, joilla varmistetaan, että sovellettavat esteettömyysvaatimukset täyttyvät koko sen ajan, kun palvelua tarjotaan.

Palveluntarjoajan on annettava tietoa palvelun toiminnasta ja, jos palveluun tarjoamiseen käytetään tuotteita, annettava tietoa siitä, miten tuotteet liittyvät palveluun, millaiset esteettömyysominaisuudet niillä on sekä miten ne toimivat yhdessä apuvälineiden ja -järjestelyjen kanssa.

Palveluntarjoajan on varmistettava, että sen tarjoamissa tukipalveluissa annetaan esteettömiä viestintätapoja käyttäen tietoja palvelun esteettömyydestä ja sen yhteensopivuudesta apuväline-tekniikan kanssa.

Palvelut, jotka ovat esteettömyysdirektiivin 15 artiklan nojalla annettujen yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, tai jotka ovat Euroopan komission täytäntöönpanosäädöksissä säädettyjen teknisten eritelmien tai niiden osien mukaisia, on pidettävä niiden tässä pykälässä sekä 194 c ja 194 d §:ssä säädettyjen vaatimusten mukaisina, jotka kyseiset standardit, tekniset eritelmät tai niiden osat kattavat.

Edellä 1–4 momentissa säädettyjä esteettömyysvaatimuksia sovelletaan henkilöiden välisiin viestintäpalveluihin, internetyhteyspalveluihin sekä audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin. Siltä osin kuin palveluissa on kyse digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 2 §:n 3 kohdassa tarkoitetuista digitaalisista palveluista, sovelletaan mitä mainitussa laissa säädetään.

HE 41/2022 vp

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä palvelujen tarjoamisen yhteydessä vaadittavien tietojen antamisesta.

194 c §

Viestintäpalveluihin sovellettavat lisävaatimukset

Viestintäpalvelujen on tarjottava:

- 1) reaaliaikainen tekstitysominaisuus puheviestinnän lisäksi;
 - 2) täydelliset interaktiivisuusominaisuudet, kun puheviestinnän lisäksi tarjotaan videokuvaa.
- Edellä 1 momentissa säädettyjä lisävaatimuksia sovelletaan henkilöiden välisiin viestintäpalveluihin.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä viestintäpalveluihin sovellettavista lisävaatimuksista.

194 d §

Audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin sovellettavat lisävaatimukset

Audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavissa palveluissa on:

- 1) tarjottava sähköisiä ohjelmaoppaita, jotka ovat helposti havaittavia, hallittavia, ymmärrettäviä ja toimintavarmoja, ja sisältävät tietoa esteettömyysominaisuuksien saatavuudesta;
- 2) varmistettava, että audiovisuaalisten sisältöpalvelujen esteettömyysominaisuudet välitetään kaikilta osin riittävän laadukkaina ja tarkasti esitettyinä sekä äänen ja videon kanssa synkronoituina ja siten, että käyttäjä voi hallita niiden esittämistä ja käyttöä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin sovellettavista lisävaatimuksista.

194 e §

Velvollisuudet vaatimustenvastaisuustapauksissa

Jos viestintäpalvelu tai audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoava palvelu ei täytä esteettömyysvaatimuksia, on palveluntarjoajan ilmoitettava puutteista palvelun esteettömyydessä ja korjaavista toimenpiteistä Liikenne- ja viestintävirastolle.

Viestintäpalveluja tai audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavia palveluita tarjoavan palveluntarjoajan on Liikenne- ja viestintäviraston pyynnöstä toimitettava tälle kaikki tarvittavat tiedot sen osoittamiseksi, että palvelu on esteettömyysvaatimusten mukainen. Palveluntarjoajan on tehtävä yhteistyötä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa kaikissa toimissa, joilla palvelu saatetaan vaatimusten mukaiseksi.

194 f §

Poikkeaminen esteettömyysvaatimuksista

Viestintäpalveluja tai audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavia palveluita tarjoava palveluntarjoaja voi poiketa esteettömyysvaatimuksista vain, jos se arvion perusteella voi osoittaa, että 194 b–194 d §:ssä tarkoitettujen esteettömyysvaatimusten toteuttaminen aiheuttaa:

1) sen palvelulle sellaisen muutoksen, jonka seurauksena palvelun perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti; tai

2) kohtuuttoman rasitteen palveluntarjoajalle.

Palveluntarjoaja ei kuitenkaan voi poiketa esteettömyysvaatimuksista 1 momentin 2 kohdan nojalla, jos tämä saa omiin varoihinsa kuulumattomista julkisista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota myönnetään esteettömyyden parantamiseen. Jos palveluntarjoaja poikkeaa esteettömyysvaatimuksista 1 momentin nojalla, sen on ilmoitettava poikkeamista koskevat tiedot valvontaviranomaiselle.

Arvio siitä, muodostaako esteettömyysvaatimusten noudattaminen kohtuuttoman rasitteen tehdään noudattaen esteettömyysdirektiivin liitteessä VI säädettyjä perusteita.

Palveluntarjoajan on dokumentoitava 1 momentissa tarkoitettu arvio ja säilytettävä dokumentoitu arvio viiden vuoden ajan siitä, kun se on viimeksi tarjonnut palvelua. Palveluntarjoajan on toimitettava valvontaviranomaisen pyynnöstä kopio dokumentoidusta arviosta, jossa selvitetään, miten sen palvelu on esteettömyysvaatimusten mukainen.

Jos valvontaviranomainen havaitsee puutteita arvioinnissa, sen tulee kehottaa palveluntarjoajaa korjaamaan havaitut puutteet. Valvontaviranomaisen on määritettävä ajanjakso, jonka kuluessa puutteet tulee korjata. Valvontaviranomainen voi määrätä palveluntarjoajan tietyn ajan kuluessa suorittamaan uuden arvioinnin. Lisäksi arviointi on suoritettava uudelleen palvelua muutettaessa sekä vähintään viiden vuoden välein.

194 g §

Tietojen antaminen esteettömyysvaatimusten täyttämisestä

Viestintäpalveluja tai audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavia palveluita tarjoavan palveluntarjoajan on julkaistava esteetömyssä muodossa kuvaus palvelusta ja sen toiminnasta sen arvioimiseksi, miten palvelu täyttää 194 b–194 d §:ssä tarkoitettut esteettömyysvaatimukset.

Jos palveluntarjoaja poikkeaa esteettömyysvaatimuksista 194 f §:ssä säädetyn nojalla, sen tulee antaa tiedot siitä, mitä esteettömyysvaatimuksia palvelu ei täytä.

Palveluntarjoajan on säilytettävä 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot niin kauan kuin asianomaista palvelua tarjotaan.

194 h §

Toiminnallista suorituskykyä koskevat vaatimukset

Palvelun ei tarvitse täyttää 194 b - 194 d §:ssä säädettyjä esteettömyysvaatimuksia, jos palvelulle tarjotaan vähintään yhtä vaihtoehtoista käyttötapaa noudattaen toiminnallista suorituskykyä koskevia vaatimuksia ja, jos palvelu on tällöin vähintään yhtä esteetön kuin mainituissa lainkohdissa säädettyt vaatimukset täyttävä palvelu.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset toiminnallista suorituskykyä koskevista vaatimuksista.

304 §

Liikenne- ja viestintäviraston erityiset tehtävät

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään, Liikenne- ja viestintäviraston tehtävänä on:

18) hoitaa Euroopan kyberturvallisuuden teollisuus-, teknologia- ja tutkimusosaamiskeskusten ja kansallisten koordinoitavien verkoston perustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/887 6 artiklassa tarkoitetun kansallisen koordinoitavien keskuksen tehtäviä;

19) valvoa ja tarkastaa, että 22 a luvussa tarkoitetut palvelut täyttävät mainitussa luvussa säädetty vaatimukset ja seurata mainitun luvun nojalla tehtyjen valitusten ja raporttien käsittelyä.

308 §

Yhteistyö eri viranomaisten kanssa

Liikenne- ja viestintäministeriön, Liikenne- ja viestintäviraston, tietosuojavaltuutetun, kilpailuviranomaisten, kuluttajaviranomaisten, markkinavalvonta- ja tuoteturvallisuusviranomaisten, Kansallisen audiovisuaalisen instituutin sekä Etelä-Suomen aluehallintoviraston on tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan oltava tarkoituksenmukaisessa yhteistyössä.

313 §

Valvonta-asioiden käsittely Liikenne- ja viestintävirastossa

Liikenne- ja viestintävirasto voi ottaa asian tutkittavakseen asianosaisen tai 22 a luvussa tarkoitetuissa asioissa myös sellaisen muun tahon pyynnöstä, jolla on asiassa oikeutettu intressi, sekä omasta aloitteestaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20____.

Tämän lain 22 a lukua sovelletaan kuitenkin vasta 28 päivästä kesäkuuta 2025. Palveluntarjoajan palvelujen tarjoamiseen käyttämät tuotteet on saatettava lain mukaisiksi viimeistään 28 päivänä kesäkuuta 2030.

Tämän lain 22 a luvun soveltamisalaan kuuluvista palveluista tehtyjä palvelusopimuksia, jotka on tehty ennen 28 päivää kesäkuuta 2025, voidaan jatkaa entisellään, kunnes niiden voimassaolo päättyy, mutta ei kuitenkaan pidempään kuin viisi vuotta mainitusta päivämäärästä.

5.

Laki

häätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan häätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) 13 b ja 25 a § sellaisina kuin ne ovat laissa 174/2015, sekä
lisätään lakiin uusi 10 a ja 10 b §, seuraavasti:

3 luku

Toiminta

10 a §

Yleiseen hätänumeroon vastaaminen ja numeron esteettömyys

Hätäkeskuslaitoksen on vastattava yleiseen hätänumeroon 112 tehtyihin hätäilmoituksiin, jotka on tehty käyttämällä reaaliaikaista puhetta tai tekstiä. Hätäkeskuslaitos voi vastata myös hätäilmoitukseen, joka on tehty muuta hätäilmoituksen tekijän ja Hätäkeskuslaitoksen välisen vuorovaikutuksen mahdollistavaa tapaa käyttäen.

Hätäkeskuslaitoksen on vastattava yleiseen hätänumeroon 112 käyttämällä samaa kommunikaatiotapaa, kuin millä hätänumeroon on otettu yhteyttä. Jos Hätäkeskuslaitos mahdollistaa hätäilmoituksen tekemisen videokuvalla, on Hätäkeskuslaitoksen vastattava siihen interaktiiviseksi synkronoidulla puheella, tekstillä sekä videokuvalla.

Yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisesta voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

10 b §

Yleisen hätänumeron esteettömyyden valvonta

Edellä 10 a §:ssä säädettyjen esteettömyysvaatimusten noudattamista valvoo sisäministeriö.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20_____.

Yleiseen hätänumeroon vastaaminen on saatettava tämän lain 10 a §:n mukaiseksi vuoden 2025 loppuun mennessä.

Hätätekstiviestin käyttäjärekisterissä olevat tiedot on poistettava vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

6.

Laki

liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 150 §:n 1 momentin 5 kohta,
muutetaan 2 §:n 11 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1256/2020, ja
lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 301/2018, 371/2019 ja 1256/2020, uusi 12 kohta,
150 §:ään uusi 4 momentti ja lakiin uusi 150 a § seuraavasti:

2 §

Yleiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

11) *hyväksymispäätöksellä* viranomaisen tekemää päätöstä, jolla viranomaisen hyväksymistä edellyttävän toiminnan harjoittaminen on hyväksytty;

12) *EU:n matkustajanoikeusasetuksilla* vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksista lentoliikenteestä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1107/2006, rautatieliikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1371/2007, matkustajien oikeuksista meri- ja sisävesiliikenteessä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 1177/2010 sekä matkustajien oikeuksista linja-autoliikenteessä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 181/2011.

150 §

Henkilöliikennepalvelun tarjoajan tiedonantovelvollisuus

Muun kuin EU:n matkustajanoikeusasetuksien mukaisia lento-, rautatie-, meri- ja sisävesiliikenteen ja linja-autoliikenteen liikennepalveluja tarjoavan henkilöliikenneluvan haltijan sekä välityspalvelun ja yhdistämisspalvelun tarjoajan on huolehdittava siitä, että matkustajan saatavilla on sähköisessä muodossa vähintään tieto toimintarajoitteisten matkustajien käytettävissä olevista palveluista ja heidän avustamisestaan, kaluston esteettömyydestä sekä varusteista, jotka helpottavat matkustajan kulkuneuvoon pääsyä ja vuorovaikutusta kuljettajan kanssa.

150 a §

HE 41/2022 vp

Henkilöliikennepalvelujen esteettömyyttä koskevat tiedot ja tietojen esteettömyys:

EU:n matkustajanoikeusasetuksien mukaisia lento-, rautatie-, meri- ja sisävesiliikenteen ja linja-autoliikenteen liikennepalveluja tarjoavien liikenteenharjoittajien sekä mainituissa asetuksissa tarkoitettujen asemien, terminaalien ja satamien ylläpitäjien on kunkin omalta osaltaan tarjottava hallussaan olevat tiedot:

- 1) palvelun tuottamisessa käytettävien liikennevälineiden esteettömyydestä;
- 2) liikennepalveluja ympäröivän infrastruktuurin ja rakennetun ympäristön esteettömyydestä;
- 3) vammaisille henkilöille tarjottavasta avusta;
- 4) älykkäistä lipunmyyntijärjestelmistä;
- 5) reaaliaikaiset matkustustiedot,
- 6) palvelun käyttöä koskevat lisätiedot.

Edellä 1 momentissa tarkoitettut tiedot on tarjottava sähköisesti verkkosivuilla ja mobiilisoluvuissa noudattaen digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 3 a luvun säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sitä sovelletaan kuitenkin vasta 28 päivästä kesäkuuta 2025.

Helsingissä 7.4.2022

Pääministeri

Sanna Marin

Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén

2.

Laki

eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain (1137/2016) 1 §:n 1 momentti ja 4 §:n 4 momentti, sellaisena kuin ne ovat laissa 915/2021, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan hissiturvallisuuslain (1134/2016), mittauslaitelain (707/2011), pyroteknisten tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (180/2015), räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäväksi tarkoitettujen laitteiden ja suojausjärjestelmien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1139/2016), painelaitelain (1144/2016), sähköturvallisuuslain (1135/2016), räjähteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1140/2016), kuluttajien käyttöön tarkoitetuista henkilönsuojaimista annetun lain (218/2018), kaasulaitelain (502/2018), säteilylain (859/2018), ilmailulain (864/2014), aerosolien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (794/2020), ajoneuvolain (82/2021), jätelain (646/2011), ympäristönsuojelulain (527/2014) ja EU-ympäristömerkistä annetun lain (832/2014) soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden markkinavalvontaan, jollei mainituissa laeissa toisin säädetä.

Tätä lakia sovelletaan hissiturvallisuuslain (1134/2016), mittauslaitelain (707/2011), pyroteknisten tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (180/2015), räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäväksi tarkoitettujen laitteiden ja suojausjärjestelmien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1139/2016), painelaitelain (1144/2016), sähköturvallisuuslain (1135/2016), räjähteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1140/2016), kuluttajien käyttöön tarkoitetuista henkilönsuojaimista annetun lain (218/2018), kaasulaitelain (502/2018), säteilylain (859/2018), ilmailulain (864/2014), aerosolien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (794/2020), ajoneuvolain (82/2021), jätelain (646/2011), ympäristönsuojelulain (527/2014), EU-ympäristömerkistä annetun lain (832/2014) sekä eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain (/) soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden markkinavalvontaan, jollei mainituissa laeissa toisin säädetä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

4 §

Valvontaviranomaiset

Valvontaviranomaiset

Liikenne- ja viestintävirasto on tässä laissa tarkoitettu markkinavalvontaviranomainen ilmoitella tarkoitettujen, ajoneuvolaissa tarkoitettujen ja ympäristönsuojelulain 24 a §:n 3 momentissa tarkoitettujen tuotteiden osalta.

Liikenne- ja viestintävirasto on tässä laissa tarkoitettu markkinavalvontaviranomainen ilmoitella tarkoitettujen, ajoneuvolaissa tarkoitettujen, ympäristönsuojelulain 24 a §:n 3 momentissa tarkoitettujen ja *eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetussa laissa* tarkoitettujen tuotteiden osalta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

3.

Laki

digitaalisten palvelujen tarjoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 1 §:n 2 momentin ruotsinkielinen sanamuoto, 2 §:n 9 kohta, 3 §:n 1 momentin 5 kohdan ruotsinkielinen sanamuoto ja 6 kohta sekä 3 momentin 3 kohta, 9 §:n 2 momentin ruotsinkielinen sanamuoto, 11 §:n 1 momentti, 12 §:n 1 momentti, 2 momentin 1 kohta, 3 kohdan ruotsinkielinen sanamuoto ja 5 kohta sekä 3 momentin 1 kohta, sekä

lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 654/2021, uusi 10-15 kohta, 3 §:n 1 momenttiin uusi 7 kohta, lakiin uusi 3 a luku ja 12 §:n 2 momenttiin uusi 6 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9) *aikasidonnaisella medially* ääntä, videokuvaa tai näiden yhdistelmää, johon voi sisältyä vuorovaikutusta.

9) *aikasidonnaisella medially* ääntä, videokuvaa tai näiden yhdistelmää, johon voi sisältyä vuorovaikutusta;

10) *kuluttajalla* kuluttajansuojalain (38/1978) 1 luvun 4 §:ssä tarkoitettua luonnollista henkilöä;

11) *verkkokaupan palvelulla* digitaalista palvelua, jossa voidaan tehdä kuluttajansuojalain 6 luvun 7 §:n tarkoittamia etämyyntisopimuksia;

12) *sähkökirjalla* kuluttajalle tarjottavaa teksti- tai graafisessa muodossa olevaa tietoa tai tiedostojen kokonaisuutta, joka on yksilöity julkaisuun liittyvällä pysyvällä tunnisteella;

13) *henkilöliikennepalvelulla* liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 2 §:n 1 momentin 12 kohdassa tarkoitetuissa EU:n matkustajanoikeusasetuksissa tarkoitettujen liikennepalvelujen osana kuluttajalle tarjottavia digitaalisia palveluja;

14) *audiovisuaaliseen sisältöpalveluun pääsyn tarjoavalla palvelulla* sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 3 §:n 2 c kohdassa kuluttajalle tarkoitettua palvelua;

15) *viestintäpalvelulla* sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 37 kohdassa tarkoitettua palvelua.

3 §

3 §

Lain soveltamisala

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan:

Tätä lakia sovelletaan:

6) luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettujen luottolaitosten, maksulaitoslain (297/2010) 5 §:n 2 kohdassa tarkoitettujen maksulaitosten, sijoituspalvelulain (747/2012) 1 luvun 13 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen sijoituspalveluyritysten, vakuutusyhtiölain (521/2008) 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen vakuutusyhtiöiden ja vakuutusyhdis-

6) luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettujen luottolaitosten, maksulaitoslain (297/2010) 5 §:n 2 kohdassa tarkoitettujen maksulaitosten, sijoituspalvelulain (747/2012) 1 luvun 13 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen sijoituspalveluyritysten, vakuutusyhtiölain (521/2008) 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen vakuutusyhtiöiden ja vakuutusyhdis-

Voimassa oleva laki

tyslain (1250/1987) 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen vakuutusyhdistysten digitaalisiin palveluihin siltä osin kuin niiden tarkoituksena on tarjota palvelua yleisölle.

Tätä lakia ei sovelleta:

3) julkisen yleisradiotoiminnan harjoittajien digitaalisiin palveluihin;

Ehdotus

tyslain (1250/1987) 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen vakuutusyhdistysten digitaalisiin palveluihin siltä osin kuin niiden tarkoituksena on tarjota palvelua yleisölle;

7) eräisiin digitaalisiin palveluihin siten kuin 3 a luvussa säädetään.

Tätä lakia ei sovelleta:

3) julkisen yleisradiotoiminnan harjoittajien digitaalisiin palveluihin *siltä osin kuin palveluissa on kyse muista kuin audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavista palveluista*;

3 a luku

Eräiden digitaalisten palvelujen saavutettavuus

10 a §

Luvun soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan ainoastaan:

- 1) henkilöliikennepalvelujen, sähkökirjojen ja verkkokauppojen palveluihin;
- 2) kuluttajansuojalain 7 tai 7 a luvun soveltamisalaan kuuluviin kuluttajaluottoihin, sijoituspalvelulain 1 luvun 15 §:n 1, 2, 4 ja 5 kohdassa tarkoitettuihin sijoituspalveluihin ja 2 luvun 3 §:n 1 momentin 1, 3, 4 ja 7 kohdassa tarkoitettuihin oheispalveluihin, maksupalvelulain (290/2010) 1 §:ssä tarkoitettuihin maksupalveluihin, luottolaitostoiminnasta annetun lain 15 luvun 6 a §:n 1 momentissa tarkoitettuihin perusmaksutiliin ja siihen liittyviin palveluihin sekä maksulaitoslain 5 §:n 6 a kohdassa tarkoitettuun sähköiseen rahaan niiltä osin kuin palvelua annetaan digitaalisessa muodossa kuluttajille; sekä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

- 3) *audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin ja viestintäpalveluihin siltä osin kuin niissä on kyse kuluttajille tarjottavista digitaalisista palveluista.*

10 b §

Luvun soveltamisalan rajoitukset

Tätä lukua ei sovelleta digitaalisiin palveluihin, joita tuottavat eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain (/) 2 §:n 2 kohdassa tarkoitetut mikroyritykset.

10 c §

Saavutettavuusvaatimukset eräille digitaalisille palveluille

Sen lisäksi, mitä 7 §:ssä säädetään, palveluntarjoajan on varmistettava, että sen tarjoamat digitaaliset palvelut täyttävät tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2019/882, jäljempänä esteettömyysdirektiivi, säädetyt lisävaatimukset. Lisävaatimukset, jotka ovat sellaisten esteettömyysdirektiivin 15 artiklan nojalla annettujen yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, tai jotka ovat Euroopan komission täytäntöönpanosäädöksissä säädettyjen teknisten eritelmien tai niiden osien mukaisia, on pidettävä niiden tässä pykälässä säädettyjen saavutettavuusvaatimusten mukaisina, jotka mainitut standardit, tekniset eritelmät tai niiden osat kattavat.

Palveluntarjoajan on annettava tietoa digitaalisen palvelun toiminnasta ja tarjottava tukipalveluja saavutettavuuden tueksi. Lisäksi 10 a §:n 2 kohdassa tarkoitettujen palvelujen on täytettävä Euroopan neuvoston kieliä koskevan yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen

Voimassa oleva laki

Ehdotus

B2-taso ja sähkökirjoina tarjottavien digitaalisten palvelujen on oltava saavutettavia siten, että niitä voidaan käsitellä, lukea ja käyttää ja niissä voidaan navigoida. Viestintäpalveluihin ja audiovisuaaliseen sisältöpalveluun pääsyn tarjoavan palvelun osalta lisävaatimuksista sovelletaan, mitä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 194 c ja 194 d §:ssä säädetään. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä lisävaatimuksista ja niiden soveltamisesta.

10 d §

Poikkeaminen saavutettavuusvaatimuksista

Sen lisäksi, mitä 8 §:ssä säädetään, palveluntarjoaja voi poiketa saavutettavuusvaatimuksista, jos se saavutettavuusarvioinnin perusteella pystyy osoittamaan, että saavutettavuusvaatimusten noudattaminen aiheuttaa sen digitaaliselle palvelulle sellaisen muutoksen, jonka seurauksena palvelun perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti.

Sen lisäksi, mitä 8 §:ssä säädetään, palveluntarjoajan on saavutettavuutta arvioidessaan noudatettava, mitä esteettömyysdirektiivin liitteessä VI säädetään kohtuuttoman rasitteen arvioinnin perusteista.

Saavutettavuusvaatimuksista ei kuitenkaan voi poiketa 8 §:ssä säädetyn nojalla, jos palveluntarjoaja saa omiin varoihinsa kuulumattomista julkisista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota myönnetään saavutettavuuden parantamiseen.

10 e §

Menettelyt saavutettavuusvaatimuksista poikkeamiseksi

Palveluntarjoajan, joka poikkeaa saavutettavuusvaatimuksista 10 d §:n nojalla, on il-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

moitettava poikkeamista koskevat tiedot valvontaviranomaiselle. Tällöin palveluntarjoajan on:

- 1) dokumentoitava arvio;*
- 2) toimitettava arvio pyynnöstä valvontaviranomaiselle;*
- 3) säilytettävä dokumentoitu arvio viiden vuoden ajan siitä, kun se on viimeksi tarjonnut digitaalista palvelua.*

Arvio siitä, muodostavatko saavutettavuusvaatimukset kohtuuttoman rasitteen, tulee tehdä uudelleen:

- 1) muutettaessa digitaalisen palvelun sisältöä;*
- 2) valvontaviranomaisen pyynnöstä; tai*
- 3) vähintään viiden vuoden välein.*

10 f §

Tietojen antaminen digitaalisen palvelun saavutettavuusvaatimusten täyttämiseksi

Palveluntarjoajan on 9 §:ssä säädetyn lisäksi julkaistava saavutettavuusselosteella yleinen kuvaus digitaalisesta palvelusta sekä selvitys siitä, miten digitaalinen palvelu täyttää esteettömyysdirektiivissä säädettyjä lisävaatimukset.

10 g §

Digitaalisen palvelun saavutettavuuspuutteista ilmoittaminen

Jos digitaalinen palvelu ei täytä saavutettavuusvaatimuksia, palveluntarjoajan on ilmoitettava puutteista ja korjaavista toimenpiteistä valvontaviranomaiselle.

4 luku

Saavutettavuusvaatimusten valvonta ja oikeusuoja

11 §

11 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Saavutettavuuskantelu ja -selvityspyyntö

Saavutettavuuskantelu ja -selvityspyyntö

Jokaisella on oikeus tehdä saavutettavuuskantelu valvontaviranomaiselle palveluntarjoajasta, joka ei ole noudattanut 3 luvussa säädettyjä vaatimuksia ja velvollisuuksia. Saavutettavuuskantelun käsittelyyn sovelletaan hallintolain (434/2003) 8 a luvussa säädettyjä hallintokantelua koskevia säännöksiä.

Jokaisella on oikeus tehdä saavutettavuuskantelu valvontaviranomaiselle palveluntarjoajasta, joka ei ole noudattanut 3 tai 3 a luvussa säädettyjä vaatimuksia ja velvollisuuksia. Saavutettavuuskantelun käsittelyyn sovelletaan hallintolain (434/2003) 8 a luvussa säädettyjä hallintokantelua koskevia säännöksiä.

12 §

12 §

Valvontaviranomainen, sen tehtävät ja toimivalta

Valvontaviranomainen, sen tehtävät ja toimivalta

Tämän lain mukaisena valvontaviranomaisena toimii Etelä-Suomen aluehallintovirasto, joka valvoo 3 luvussa säädettyjen velvollisuuksien ja vaatimusten noudattamista.

Tämän lain mukaisena valvontaviranomaisena toimii Etelä-Suomen aluehallintovirasto, joka valvoo 3 luvussa ja 3 a luvussa säädettyjen velvollisuuksien ja vaatimusten noudattamista.

Valvontaviranomaisen tehtävänä on:

Valvontaviranomaisen tehtävänä on:

1) antaa yleistä ohjausta ja neuvontaa 3 luvussa säädettyjen vaatimusten, velvollisuuksien ja oikeuksien toteuttamisesta;

1) antaa yleistä ohjausta ja neuvontaa 3 luvussa ja 3 a luvussa säädettyjen vaatimusten, velvollisuuksien ja oikeuksien toteuttamisesta;

5) raportoida valvonnan tuloksista Euroopan komissiolle saavutettavuusdirektiivin 8 artiklan 4 kohdassa säädetyllä tavalla.

5) raportoida valvonnan tuloksista Euroopan komissiolle saavutettavuusdirektiivin 8 artiklan 4 kohdassa säädetyllä tavalla;

6) valvoa ja tarkastaa, että 3 a luvussa säädettyjä vaatimuksia on noudatettu.

Valvontaviranomainen voi määrätä:

Valvontaviranomainen voi määrätä:

1) edellä 2 momentin 3 kohdan mukaisia tehtäviä suorittaessaan palveluntarjoajan saattamaan kohtuullisessa määräajassa digitaalisen palvelun vastaamaan 3 luvussa säädettyjä vaatimuksia;

1) edellä 2 momentin 3 ja 6 kohdan mukaisia tehtäviä suorittaessaan palveluntarjoajan saattamaan kohtuullisessa määräajassa digitaalisen palvelun vastaamaan 3 luvussa ja 3 a luvussa säädettyjä vaatimuksia;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 3 a lukua sovelletaan 28 päivästä kesäkuuta 2025. Tämän lain 3 a luvun soveltamisalaan kuuluvista palveluista tehtyjä pal-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

velusopimuksia, jotka on tehty ennen 28 päivää kesäkuuta 2025, voidaan jatkaa entisellään, kunnes niiden voimassaolo päättyy, mutta ei kuitenkaan pidempään kuin viisi vuotta mainitusta päivämäärästä. Tämän lain 3 a lukua ei sovelleta sellaisiin verkkosivustojen ja mobiilisovellusten sisältöihin, jotka on arkistoitu ennen 28 päivää kesäkuuta 2025.

Tämän lain 3 a lukua ei sovelleta valmiiksi tallennettuun aikasidonnaiseen mediaan, joka on julkaistu ennen 28 päivää kesäkuuta 2025. Tämän lain 3 a lukua ei sovelleta sellaisiin verkkosivustoissa ja mobiilisovelluksissa oleviin toimisto-ohjelmien tiedostoihin, jotka on julkaistu ennen 28 päivää kesäkuuta 2025.

4.

Laki

sähköisen viestinnän palveluista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 304 §:n 1 momentin 18 kohta, 308 §:n 1 momentti ja 313 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 304 §:n 1 momentin 18 kohta laissa 1003/2021, 308 §:n 1 momentti laissa 1207/2020 ja 313 §:n 1 momentti laissa 1003/2018, sekä

lisätään 3 §:n, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 456/2016, 52/2019, 1207/2020 ja 485/2021, uusi 2 c kohta, lakiin uusi 22 a luku sekä 304 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1003/2018, 350/2019, 1207/2020 ja 1003/2021, uusi 19 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

(uusi)

2 c) *audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavalla palvelulla* sähköisten viestintäverkkojen välityksellä tarjottavaa palvelua, jonka avulla yksilöidään, valitaan ja katsellaan audiovisuaalisia sisältöpalveluja ja palvelujen esteettömyysominaisuuksia sekä vastaanotetaan näitä palveluja ja ominaisuuksia koskevia tietoja;

(uusi)

22 a luku

Palveluihin sovellettavat esteettömyysvaatimukset

194 a §

Luvun soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan kuluttajalle tarjottaviin audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin ja viestintäpalveluihin. Tätä lukua ei kuitenkaan sovelleta palveluja tarjoaviin mikroyrityksiin eikä laitteiden välisiin siirtopalveluihin.

194 b §

Yleiset esteettömyysvaatimukset

Viestintäpalveluja tai audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavia palveluita kuluttajalle tarjoavan palveluntarjoajan on varmistettava, että sen tarjoamat palvelut suunnitellaan ja tarjotaan noudattaen, mitä tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2019/882, jäljempänä esteettömyysdirektiivi, säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Palveluntarjoajan on varmistettava, että käytössä on menettelyt, joilla varmistetaan, että sovellettavat esteettömyysvaatimukset täyttyvät koko sen ajan, kun palvelua tarjotaan.

Palveluntarjoajan on annettava tietoa palvelun toiminnasta ja, jos palveluun tarjoamiseen käytetään tuotteita, annettava tietoa siitä, miten tuotteet liittyvät palveluun, millaiset esteettömyysominaisuudet niillä on sekä miten ne toimivat yhdessä apuvälineiden ja -järjestelyjen kanssa.

Palveluntarjoajan on varmistettava, että sen tarjoamissa tukipalveluissa annetaan esteettömiä viestintätapoja käyttäen tietoja palvelun esteettömyydestä ja sen yhteensopivuudesta apuvälineteknologian kanssa.

Palvelut, jotka ovat esteettömyysdirektiivin 15 artiklan nojalla annettujen yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, tai jotka ovat Euroopan komission täytäntöönpanosäädöksissä säädettyjen teknisten eritelmien tai niiden osien mukaisia, on pidettävä niiden tässä pykälässä sekä 194 c ja 194 d §:ssä säädettyjen vaatimusten mukaisina, jotka kyseiset standardit, tekniset eritelmät tai niiden osat kattavat.

Edellä 1 - 4 momentissa säädettyjä esteettömyysvaatimuksia sovelletaan henkilöiden väliin viestintäpalveluihin, internetyhteyspalveluihin sekä audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin. Siltä osin kuin palveluissa on kyse digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 2 §:n 3 kohdassa tarkoitetuista digitaalisista palveluista, sovelletaan mitä mainitussa laissa säädetään.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä palvelujen tarjoamisen yhteydessä vaadittavien tietojen antamisesta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

194 c §

Viestintäpalveluihin sovellettavat lisävaatimukset

Viestintäpalvelujen on tarjottava:

- 1) reaaliaikainen tekstitysominaisuus puheviestinnän lisäksi;*
- 2) täydelliset interaktiivisuusominaisuudet, kun puheviestinnän lisäksi tarjotaan videokuva.*

Edellä 1 momentissa säädettyjä lisävaatimuksia sovelletaan henkilöiden välisiin viestintäpalveluihin.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä viestintäpalveluihin sovellettavista lisävaatimuksista.

194 d §

Audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin sovellettavat lisävaatimukset

Audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavissa palveluissa on:

- 1) tarjottava sähköisiä ohjelmaoppaita, jotka ovat helposti havaittavia, hallittavia, ymmärrettäviä ja toimintavarmoja, ja sisältävät tietoa esteettömyysominaisuuksien saataavuudesta;*

2) varmistettava, että audiovisuaalisten sisältöpalvelujen esteettömyysominaisuudet välitetään kaikilta osin riittävän laadukkaina ja tarkasti esitettyinä sekä äänen ja videon kanssa synkronoituina ja siten, että käyttäjä voi hallita niiden esittämistä ja käyttöä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin sovellettavista lisävaatimuksista.

194 e §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Velvollisuudet vaatimustenvastaisuustapauksissa

Jos viestintäpalvelu tai audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoava palvelu ei täytä esteettömyysvaatimuksia, on palveluntarjoajan ilmoitettava puutteista palvelun esteettömyydessä ja korjaavista toimenpiteistä Liikenne- ja viestintävirastolle.

Viestintäpalveluja tai audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavia palveluita tarjoavan palveluntarjoajan on Liikenne- ja viestintäviraston pyynnöstä toimitettava tälle kaikki tarvittavat tiedot sen osoittamiseksi, että palvelu on esteettömyysvaatimusten mukainen. Palveluntarjoajan on tehtävä yhteistyötä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa kaikissa toimissa, joilla palvelu saatetaan vaatimusten mukaiseksi.

194 f §

Poikkeaminen esteettömyysvaatimuksista

Viestintäpalveluja tai audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavia palveluita tarjoava palveluntarjoaja voi poiketa esteettömyysvaatimuksista vain, jos se arvion perusteella voi osoittaa, että 194 b - 194 d §:ssä tarkoitettujen esteettömyysvaatimusten toteuttaminen aiheuttaa:

1) sen palvelulle sellaisen muutoksen, jonka seurauksena palvelun perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti; tai

2) kohtuuttoman rasitteen palveluntarjoajalle.

Palveluntarjoaja ei kuitenkaan voi poiketa esteettömyysvaatimuksista 1 momentin 2 kohdan nojalla, jos tämä saa omiin varoihinsa kuulumattomista julkisista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota myönnetään esteettömyyden parantamiseen. Jos palveluntarjoaja

Voimassa oleva laki

Ehdotus

poikkeaa esteettömyysvaatimuksista 1 momentin nojalla, sen on ilmoitettava poikkeamista koskevat tiedot valvontaviranomaiselle.

Arvio siitä, muodostaako esteettömyysvaatimusten noudattaminen kohtuuttoman rasitteen tehdään noudattaen esteettömyysdirektiivin liitteessä VI säädettyjä perusteita.

Palveluntarjoajan on dokumentoitava 1 momentissa tarkoitettu arvio ja säilytettävä dokumentoitu arvio viiden vuoden ajan siitä, kun se on viimeksi tarjonnut palvelua. Palveluntarjoajan on toimitettava valvontaviranomaisen pyynnöstä kopio dokumentoidusta arviosta, jossa selvitetään, miten sen palvelu on esteettömyysvaatimusten mukainen.

Jos valvontaviranomainen havaitsee puutteita arvioinnissa, sen tulee kehottaa palveluntarjoajaa korjaamaan havaitut puutteet. Valvontaviranomaisen on määritettävä ajanjakso, jonka kuluessa puutteet tulee korjata. Valvontaviranomainen voi määrätä palveluntarjoajan tietyn ajan kuluessa suorittamaan uuden arvioinnin. Lisäksi arviointi on suoritettava uudelleen palvelua muutettaessa sekä vähintään viiden vuoden välein.

194 g §

Tietojen antaminen esteettömyysvaatimusten täyttämistä

Viestintäpalveluja tai audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavia palveluita tarjoavan palveluntarjoajan on julkaistava esteettömässä muodossa kuvaus palvelusta ja sen toiminnasta sen arvioimiseksi, miten palvelu täyttää 194 b–194 d §:ssä tarkoitettut esteettömyysvaatimukset.

Jos palveluntarjoaja poikkeaa esteettömyysvaatimuksista 194 f §:ssä säädetyn nojalla, sen tulee antaa tiedot siitä, mitä esteettömyysvaatimuksia palvelu ei täytä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Palveluntarjoajan on säilytettävä lja 2 momentissa tarkoitettut tiedot niin kauan kuin asianomaista palvelua tarjotaan.

194 h §

Toiminnallista suorituskykyä koskevat vaatimukset

Palvelun ei tarvitse täyttää 194 b - 194 d §:ssä säädettyjä esteettömyysvaatimuksia, jos palvelulle tarjotaan vähintään yhtä vaihtoehtoista käyttötapaa noudattaen toiminnallista suorituskykyä koskevia vaatimuksia ja, jos palvelu on tällöin vähintään yhtä esteetön kuin mainituissa lainkohdissa säädetyt vaatimukset täyttävä palvelu.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset toiminnallista suorituskykyä koskevista vaatimuksista.

304 §

Liikenne- ja viestintäviraston erityiset tehtävät

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään, Liikenne- ja viestintäviraston tehtävänä on:

18) hoitaa Euroopan kyberturvallisuuden teollisuus-, teknologia- ja tutkimusosaamiskeskusten ja kansallisten koordinoitikeskusten verkoston perustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/887 6 artiklassa tarkoitettun kansallisen koordinoitikeskuksen tehtäviä.

(uusi)

304 §

Liikenne- ja viestintäviraston erityiset tehtävät

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään, Liikenne- ja viestintäviraston tehtävänä on:

18) hoitaa Euroopan kyberturvallisuuden teollisuus-, teknologia- ja tutkimusosaamiskeskusten ja kansallisten koordinoitikeskusten verkoston perustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/887 6 artiklassa tarkoitettun kansallisen koordinoitikeskuksen tehtäviä;

19) valvoa ja tarkastaa, että 22 a luvussa tarkoitettut palvelut täyttävät mainituksessa luvussa säädetyt vaatimukset ja seurata mainitun luvun nojalla tehtyjen valitusten ja raporttien käsittelyä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

308 §

308 §

Yhteistyö eri viranomaisten kanssa

Yhteistyö eri viranomaisten kanssa

Liikenne- ja viestintäministeriön, Liikenne- ja viestintäviraston, tietosuojavaltuutetun, kilpailuviranomaisten, kuluttajaviranomaisten, markkinavalvonta- ja tuoteturvallisuusviranomaisten sekä Kansallisen audiovisuaalisen instituutin on tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan oltava tarkoituksenmukaisessa yhteistyössä.

Liikenne- ja viestintäministeriön, Liikenne- ja viestintäviraston, tietosuojavaltuutetun, kilpailuviranomaisten, kuluttajaviranomaisten, markkinavalvonta- ja tuoteturvallisuusviranomaisten, Kansallisen audiovisuaalisen instituutin sekä *Etelä-Suomen aluehallintoviraston* on tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan oltava tarkoituksenmukaisessa yhteistyössä.

313 §

313 §

Valvonta-asioiden käsittely Liikenne- ja viestintävirastossa

Valvonta-asioiden käsittely Liikenne- ja viestintävirastossa

Liikenne- ja viestintävirasto voi ottaa asian tutkittavakseen asianosaisen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan.

Liikenne- ja viestintävirasto voi ottaa asian tutkittavakseen asianosaisen tai 22 a luvun mukaisissa asioissa myös sellaisen muun tahon pyynnöstä, jolla on asiassa oikeutettu intressi sekä omasta aloitteestaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20. Tämän lain 22 a lukua sovelletaan kuitenkin vasta 28 päivästä kesäkuuta 2025. Palveluntarjoajan palvelujen tarjoamiseen käyttämät tuotteet on saatettava lain mukaisiksi viimeistään 28 päivänä kesäkuuta 2030.

Tämän lain 22 a luvun soveltamisalaan kuuluvista palveluista tehtyjä palvelusopimuksia, jotka on tehty ennen 28 päivää kesäkuuta 2025, voidaan jatkaa entisellään, kunnes niiden voimassaolo päättyy, mutta ei kuitenkaan pidempään kuin viisi vuotta mainitusta päivämäärästä.

5.

Laki

häätäkeskustoiminnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan häätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) 13 b ja 25 a § sellaisina kuin ne ovat laissa 174/2015, sekä
lisätään lakiin uusi 10 a ja 10 b §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 luku

Toiminta

10 a §

Yleiseen hätänumeroon vastaaminen ja numeron esteettömyys

Hätäkeskuslaitoksen on vastattava yleiseen hätänumeroon 112 tehtyihin hätäilmoituksiin, jotka on tehty käyttämällä reaaliaikaista puhetta tai tekstiä. Hätäkeskuslaitos voi vastata myös hätäilmoitukseen, joka on tehty muuta hätäilmoituksen tekijän ja Hätäkeskuslaitoksen välisen vuorovaikutuksen mahdollistavaa tapaa käyttäen.

Hätäkeskuslaitoksen on vastattava yleiseen hätänumeroon 112 käyttämällä samaa kommunikaatiotapaa, kuin millä hätänumeroon on otettu yhteyttä. Jos Hätäkeskuslaitos mahdollistaa hätäilmoituksen tekemisen videokuvalla, on siihen vastattava interaktiiviseksi synkronoidulla puheella, tekstillä sekä videokuvalla.

Yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisesta voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 b §

Yleisen hätänumeron esteettömyyden valvonta

Edellä 10 a §:ssä säädettyjen esteettömyysvaatimusten noudattamista valvoo sisäministeriö.

13 b §

Hätätekstiviesti

Hätätekstiviestillä tarkoitetaan tässä laissa tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) 278 §:n 1 momentissa tarkoitettua tekstiviestiä.

Hätäilmoituksen voi hätätekstiviestiä käyttämällä tehdä vain se, joka on rekisteröitynyt palveluun. Alle 18-vuotiaan voi rekisteröidä hänen huoltajansa tai muu edunvalvoja. Alaikäisen omaan rekisteröitymishakemukseen tulee liittää hänen huoltajansa suostumus.

Rekisteröinti on voimassa enintään kaksi vuotta kerrallaan siitä, kun hakija on saanut ilmoituksen rekisteröinnin hyväksymisestä.

Jos rekisteröimätön henkilö tekee hätäilmoituksen käyttämällä hätätekstiviestiä, Hätäkeskuslaitos lähettää hänelle vastausviestin, joka sisältää pyynnön hätäpuhelun soittamiseen ja ohjeen rekisteröitymiseen.

Sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rekisteröitymistä koskevasta menettelystä ja rekisteröinnin vastaanottamista koskevasta menettelystä.

25 a §

Hätätekstiviestin käyttäjärekisteri

Hätäkeskuslaitoksen tulee ylläpitää hätätekstiviestin käyttäjien tunnistamiseksi hätätekstiviestin käyttäjärekisteriä.

Rekisteriin voidaan tallettaa seuraavat tiedot:

13 b §

Hätätekstiviesti

Kumotaan

25 a §

Hätätekstiviestin käyttäjärekisteri

Kumotaan

Voimassa oleva laki

Ehdotus

- 1) käyttäjän täydellinen nimi ja henkilötunnus;
- 2) käyttäjän osoite ja sähköpostiosoite;
- 3) käyttäjän puhelinnumero.

Hätäkeskuslaitoksen on säilytettävä rekisteriin talletetut tiedot vähintään rekisteröinnin voimassaoloajan. Tieto tulee poistaa henkilörekisteristä, kun se ei ole enää rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellinen, kuitenkin viimeistään viiden vuoden kuluttua rekisteröinnin hyväksymisestä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Yleiseen hätänumeroon vastaaminen on saatettava tämän lain 10 a §:n mukaiseksi vuoden 2025 loppuun mennessä. Hätättekstiviestin käyttäjärekisterissä olevat tiedot on poistettava vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

6.

Laki

liikenteen palveluista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 150 §:n 1 momentin 5 kohta,
muutetaan 2 §:n 11 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1256/2020, ja
lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 301/2018, 371/2019 ja 1256/2020, uusi 12 kohta,
150 §:ään uusi 4 momentti ja lakiin uusi 150 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Yleiset määritelmät

Yleiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

Voimassa oleva laki

11) *hyväksymispäätöksellä* viranomaisen tekemää päätöstä, jolla viranomaisen hyväksymistä edellyttävän toiminnan harjoittaminen on hyväksytty.

150 §

Henkilöliikennepalvelun tarjoajan tiedonantovelvollisuus

Henkilöliikennettä tarjoavan luvanhaltijan sekä välityspalvelun ja yhdistämispalvelun tarjoajan on huolehdittava siitä, että vähintään seuraavat tiedot ovat matkustajan saatavilla sähköisessä muodossa:

(uusi)

Ehdotus

11) *hyväksymispäätöksellä* viranomaisen tekemää päätöstä, jolla viranomaisen hyväksymistä edellyttävän toiminnan harjoittaminen on hyväksytty;

12) *EU:n matkustajanoikeusasetuksilla vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksista lentoliikenteestä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1107/2006, rautatieliikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1371/2007, matkustajien oikeuksista meri- ja sisävesiliikenteessä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 1177/2010 sekä matkustajien oikeuksista linja-autoliikenteessä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 181/2011.*

150 §

Henkilöliikennepalvelun tarjoajan tiedonantovelvollisuus

Henkilöliikennettä tarjoavan luvanhaltijan sekä välityspalvelun ja yhdistämispalvelun tarjoajan on huolehdittava siitä, että vähintään seuraavat tiedot ovat matkustajan saatavilla sähköisessä muodossa:

Muun kuin EU:n matkustajanoikeusasetuksien mukaisia lento-, rautatie-, meri- ja sisävesiliikenteen ja linja-autoliikenteen liikennepalveluja tarjoavan liikenteenharjoittajan sekä välityspalvelun ja yhdistämispalvelun tarjoajan on huolehdittava siitä, että matkustajan saatavilla on sähköisessä muodossa vähintään tieto toimintarajoitteisten matkustajien käytettävissä olevista palveluista ja heidän avustamisestaan, kaluston esteettömyydestä sekä varusteista, jotka helpottavat matkustajan kulkuneuvoon pääsyä ja vuorovaikutusta kuljettajan kanssa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(uusi)

150 a §

Henkilöliikennepalvelujen esteettömyyttä koskevat tiedot ja tietojen esteettömyys:

EU:n matkustajanoikeusasetuksien mukaisia lento-, rautatie-, meri- ja sisävesiliikenteen ja linja-autoliikenteen liikennepalveluja tarjoavien liikenteenharjoittajien sekä mainituissa asetuksissa tarkoitettujen asemien, terminaalien ja satamien ylläpitäjien on kunkin omalta osaltaan tarjottava hallussaan olevat tiedot:

- 1) palvelun tuottamisessa käytettävien liikennevälineiden esteettömyydestä;*
- 2) liikennepalveluja ympäröivän infrastruktuurin ja rakennetun ympäristön esteettömyydestä;*
- 3) vammaisille henkilöille tarjottavasta avusta;*
- 4) älykkäistä lipunmyyntijärjestelmistä;*
- 5) reaaliaikaiset matkustustiedot,*
- 6) palvelun käyttöä koskevat lisätiedot.*

Edellä 1 momentissa tarkoitettut tiedot on tarjottava sähköisesti verkkosivuilla ja mobiilisovelluksissa noudattaen digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 3 a luvun säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
Sitä sovelletaan kuitenkin vasta 28 päivästä
kesäkuuta 2025.

Vastaavuustaulukko

Liite

Esteettömyysdirektiivin artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista Digipalvelulaki Laki sähköisen viestinnän palveluista (SVPL) Laki hätäkeskustoiminnasta Laki liikenteen palveluista Markkinavalvontalaki
1 artikla (kohde)	Koskee direktiiviin kohdetta ja tavoitteita, ei suoraa pykälävastaavuutta kansallisesti, mutta esimerkiksi laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 1 §
2.1 artikla (soveltamisala tuotteet)	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 2 §
2.2 artikla (soveltamisala palvelut)	Digipalvelulaki 3 § SVPL 194 a §
2.3 artikla (hätänumero)	Laki hätäkeskustoiminnasta 10 a §
2.4 artikla (digitaalisten palvelujen soveltamisalan rajaus)	Digipalvelulain siirtymäsäännökset ja voimassa olevat säännökset
2.5 artikla	Ei implementoitavaa
3 artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 4 § ja osin voimassa oleva markkinavalvontalaki Digipalvelulain 2 § SVPL 3 § Laki hätäkeskustoiminnasta 10 a § Määritelmiä avataan myös soveltamisalaa koskevissa säännöksissä ja osin valtioneuvoston asetuksissa.
4.1 artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 6 § SVPL 194 b §

HE 41/2022 vp

Esteettömyysdirektiivin artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista Digipalvelulaki Laki sähköisen viestinnän palveluista (SVPL) Laki hätäkeskustoiminnasta Laki liikenteen palveluista Markkinavalvontalaki
	Digipalvelulain 3 a luku
4.2 artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 6 §
4.3 artikla ja 4.5 artikla	Digipalvelulaki 10 b § ja 10 c § SVPL 194 b § ja 194 a §
4.4 artikla (rakennettu ympäristö)	Ei toimenpiteitä tässä vaiheessa, kansallinen työ jatkuu
4.6 artikla	Digipalvelulaki 10 b § ja SVPL 194 a § ja voimassa olevat valvontaviranomaisten tehtävät digipalvelulaissa ja SVPL:ssä
4.7 artikla	Ei implementoitavaa, esimerkkejä hyödynnetään aseuksissa
4.8 artikla	Laki hätäkeskustoiminnasta 10 a §
4.9 artikla	Ei implementoitavaa
5 artikla (henkilöliikenne)	Laki liikenteen palveluista
6 artikla (vapaa liikkuvuus)	Pakolliset esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimukset implementoitu sellaisenaan. Säännökset eivät aseta esteitä vapaalle liikkuvuudelle.
7 artikla (valmistaja)	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 6 §, 11 § ja 15 §
8 artikla (valtuutettu edustaja)	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 12 §
9 artikla (maahantuojat)	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 13 § ja 15 §

HE 41/2022 vp

Esteettömyysdirektiivin artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista Digipalvelulaki Laki sähköisen viestinnän palveluista (SVPL) Laki hätäkeskustoiminnasta Laki liikenteen palveluista Markkinavalvontalaki
10 artikla (jakelija)	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 14 § ja 15 §
11 artikla (maahantuojaja ja jakelija)	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 13 § ja 14 §
12 artikla (tunnistetiedot)	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 15 §
13 artikla (palveluntarjoajan velvoitteet)	Digipalvelulaki 3 a luku SVPL 194 b–194 h §
14.1 ja 14.2 artiklat	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 7 § ja 8 § Digipalvelulaki 10 d § ja 10 e § SVPL 194 f § ja 194 h §
14.3 artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 8 § Digipalvelulaki 10 e § SVPL 194 f §
14.4 artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 8 § 3 momentti
14.5 artikla	Digipalvelulaki 10 e §
14.6 artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 7 § Digipalvelulaki 10 d § SVPL 194 f §

HE 41/2022 vp

Esteettömyysdirektiivin artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista Digipalvelulaki Laki sähköisen viestinnän palveluista (SVPL) Laki hätäkeskustoiminnasta Laki liikenteen palveluista Markkinavalvontalaki
14.7 artikla	Ei implementoitavaa, komissio ei ole antanut liitteeseen VI liittyen täsmennyksiä
14.8 artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 8 § Digipalvelulaki 10 e § SVPL 194 f §
15 artikla (vaatimuksenmukaisuusolettama)	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 6 § 3 momentti Digipalvelulain voimassa oleva 7 § ja 10 c § SVPL 194 b §
16 artikla (tuotteiden EU-vaatimuksenmukaisuusvaakuutus)	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 6 § ja 9 §
17 artikla ja 18 artikla (CE-merkintä)	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 10 §
19.1 artikla (EU markkinavalvonta-asetus)	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 3 §
19.2 artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 16 §
19.3 artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 15 §
20.1 artikla (kansallisen tason menettely)	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 16 § sekä markkinavalvontalain 3 luku

HE 41/2022 vp

Esteettömyysdirektiivin artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista Digipalvelulaki Laki sähköisen viestinnän palveluista (SVPL) Laki hätäkeskustoiminnasta Laki liikenteen palveluista Markkinavalvontalaki
20.2 artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 16 § 4 momentti, joka viittaa markkinavalvontalakiin ja sen 27 § 1 momenttiin
20.3 artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 16 § 2 momentti
20.4 ja 20.5 artiklat	Markkinavalvontalaki 27 §
20.6 artikla	Suomessa markkinavalvontalaki ja EU markkinavalvonta-asetuksen soveltaminen
20.7 artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 16 § 4 momentti
20.8 artikla	Markkinavalvontalaki, Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 4 § 3 momentti
21 artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 16 § 4 momentti
22 artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 17 §
23 artikla	Digipalvelulaki 3 a luku ja 10 c § SVPL 304 §
24 artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 6 § 4 momentti

HE 41/2022 vp

Esteettömyysdirektiivin artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista Digipalvelulaki Laki sähköisen viestinnän palveluista (SVPL) Laki hätäkeskustoiminnasta Laki liikenteen palveluista Markkinavalvontalaki
	Voimassa oleva digipalvelulaki SVPL
24.2 artikla	Hankintalaki 71 § 1 momentti ja erityishankintalain 75 § 1 momentti
25 artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 6 § 3 momentti Voimassa oleva digipalvelulaki SVPL 194 a §
26 artikla	Koskee komission toimivaltaa Menettely vastaa voimassa olevaa menettelyä siirretyn säädösvallan käyttämisestä.
27 artikla (komission komiteamenettely)	Koskee komission toimivaltaa
28 artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 16 § ja 17 § Digipalvelulaki 12 § SVPL 304 § ja 308 §
29 artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 16 § ja markkinavalvontalain säännökset Digipalvelulaki 12 § SVPL 304 § Lain liikenteen palveluista voimassa olevat säännökset

HE 41/2022 vp

Esteettömyysdirektiivin artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista Digipalvelulaki Laki sähköisen viestinnän palveluista (SVPL) Laki hätäkeskustoiminnasta Laki liikenteen palveluista Markkinavalvontalaki
30 artikla (seuraamukset)	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 19 § ja markkinavalvontalain 3 luku Digipalvelulain voimassa oleva 4 luku ja siihen nyt tehtävä tarkennukset SVPL:n voimassa olevat säännökset ja 304 § LIPA-lain voimassa olevat säännökset
31 artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 20 § Digipalvelulaki SVPL Laki liikenteen palveluista Laki hätäkeskustoiminnasta
32 artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 20 § Digipalvelulaki SVPL Laki liikenteen palveluista Laki hätäkeskustoiminnasta
33 artikla	Ei implementoitavaa
34 artikla	Ei implementoitavaa
Liite I	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 6 §:n nojalla annettava asetus (jaksot I ja II, VII) Digipalvelulain 10 c § nojalla annettava asetus (jakso III ja IV, VII) SVPL 194 b–194 d § ja 194 h § (jakso III ja IV, VII) Laki liikenteen palveluista 150 a § (jakso IV alakohta c)

HE 41/2022 vp

Esteettömyysdirektiivin artikla	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista Digipalvelulaki Laki sähköisen viestinnän palveluista (SVPL) Laki hätäkeskustoiminnasta Laki liikenteen palveluista Markkinavalvontalaki
	Laki hätäkeskustoiminnasta 10 a § (jakso V) Hankintalaki 71 § 1 momentti ja erityisalojen hankintalaki 75 § 1 momentti (jakso VI)
Liite II	Ei vastaavuutta, ohjeellisia esimerkkejä
Liite III (rakennettu ympäristö)	Ei vastaavuutta
Liite IV	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 9 § 3 momentti
Liite V	Digipalvelulaki 3 a luku SVPL 194 b–194 d §
Liite VI	Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista 7 § Digipalvelulaki 10 d § SVPL 194 f §